Gabriela
ADAMEȘTEANU
Fiction-Ltd
Drumul egal
al fiecărei zile
POLIROM

Table of Contents

Notă asupra ediției
Partea întâi
Capitolul I
Capitolul II
Capitolul III
Capitolul IV
Capitolul V
Capitolul VI
Capitolul VII
Capitolul VIII
Capitolul IX
Partea a doua
Capitolul X
Capitolul XI
Capitolul XII
Capitolul XIII
Capitolul XIV
Capitolul XV
Capitolul XVI
Capitolul XVII
Partea a treia
Capitolul XVIII
Capitolul XIX
Capitolul XX
Capitolul XXI
Capitolul XXII
Capitolul XXIII
Capitolul XXIV
Un roman fără vârstă
Dosar de presă

Gabriela Adameşteanu

Drumul egal al fiecărei zile

roman

Ediţia a V-a revăzută

Postfaţă de Sanda Cordoş

Editura Polirom

2008

© 2008 by Editura POLIROM, pentru prezenta ediţie

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;

sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN eBOOK: 978-973-46-2246-7

ISBN PDF: 978-973-46-2361-7

ISBN: 978-973-46-1087-7

Redactor: Alina Radu

Coperta: Carmen Parii

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepseşte penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

GABRIELA ADAMEŞTEANU a absolvit Filologia şi a lucrat până în 1990 în edituri (Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Cartea Românească). A condus revista *22* (septembrie 1991 – mai 2004) şi, din mai 2004, suplimentul acesteia, *Bucureştiul Cultural*. Romanul *Drumul egal al fiecărei zile* (Cartea Românească, 1975), care a primit Premiul de Debut al Uniunii Scriitorilor şi Premiul Academiei, a fost reeditat de Editura Eminescu (1978), Litera (1992), Institutul Cultural Român (2005), tradus în bulgară (Balkani, 2007) şi va apărea în franceză (Gallimard, 2009). Volumul de povestiri *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă* (Cartea Românească, 1979), tradus în rusă (Radoga, 1992), a fost reeditat în 2002 la Paralela 45. Romanul *Dimineaţă pierdută* (Cartea Românească, 1984), premiat de Uniunea Scriitorilor, a fost dramatizat şi regizat, într-un spectacol devenit clasic, de Cătălina Buzoianu la Teatrul Bulandra (decembrie 1986). *Dimineaţă pierdută* a cunoscut alte trei ediţii (Albatros, 1991; Gramar, 1997; Polirom, 2003) şi a fost tradus şi publicat în Estonia (Eesti Raamat, 1991), Franţa (Gallimard, 2005), Israel (Nymrod Books, 2007), Bulgaria (Balkani, 2007) şi va apărea în 2009 în Spania şi Ungaria. Povestirile din *Vară-primăvară* (Cartea Românească, 1989) au fost traduse în germană, engleză, maghiară, olandeză, rusă şi estoniană şi publicate în antologii şi reviste. *Întâlnirea* (Polirom, 2003, 2007; Premiul *Ziarului de Iaşi*, Premiul revistei *Ateneu*) a fost publicat în Bulgaria (Panorama, 2005) şi în Ungaria (Palamart, 2007). Adaptarea radiofonică a romanului (aprilie 2007) a fost regizată de Cătălina Buzoianu. Fragmente dintr-un roman aflat în lucru, *Provizorat*, au apărut în antologia americană *Words Without Borders*: *The World Through the Eyes of Writers* (Anchor Books, 2007). Din foarte extinsa ei activitate publicistică de după 1990, Gabriela Adameşteanu a publicat două cărţi: *Obsesia politicii* (interviuri, Clavis, 1995) şi *Cele două Românii* (articole şi fragmente memorialistice, Institutul European, 2000). Cărţile ei au fost bine primite de critică în ţară şi în străinătate, iar *Dimineaţă pierdută* a intrat în manualele şcolare. A tradus din Maupassant şi Bianciotti.

Notă asupra ediţiei

Drumul egal al fiecărei zile a apărut în 1975, la Editura Cartea Românească. Cenzura a scos din manuscrisul acceptat de editură câteva fragmente, cel mai extins fiind descrierea nopţii de Paşte.

După ce romanul a primit Premiul pentru Debut al Uniunii Scriitorilor şi Premiul Academiei, a fost reeditat de Editura Eminescu (1978). Textul celei de-a doua ediţii a fost identic cu textul primei ediţii.

În 1992, la Editura Litera a apărut cea de-a treia ediţie a *Drumului egal al fiecărei zile*, în care am inclus fragmentele cenzurate şi unele pasaje noi. Ediţia anunţa o „postfaţă a autoarei“ care urma să explice intervenţiile; însă postfaţa lipseşte, nu am mai putut-o definitiva la termenul stabilit din cauza unui accident de maşină care m-a imobilizat câteva luni la pat. Partea deja redactată a postfeţei a fost inclusă în „Cenzură şi autocenzură“, postfaţa ediţiei a treia a *Dimineţii pierdute*, apărută la Editura Gramar, în 1997.

Ediţia a patra a *Drumului egal al fiecărei zile*, publicată de editura Institutului Cultural în 2005, renunţă la multe pasaje noi incluse în ediţia precedentă, dar nu şi la fragmentele cenzurate care sunt incluse. Am operat şi câteva tăieturi faţă de textul primei ediţii, pentru că mi s-au părut „lungimi“ în raport cu răbdarea cititorului de azi.

Ediţia a cincea, care apare acum la Polirom, reproduce integral ediţia a patra. O singură excepţie: prima jumătate a capitolului XXIV, un text inedit care iniţial făcea parte din *Provizorat*, roman încă aflat în lucru.

Tot acum, am distribuit cele 24 de capitole ale cărţii în trei părţi.

Gabriela Adameşteanu

Tatălui meu, Mircea Adameşteanu

Partea întâi

Capitolul I

Câţiva ani am dormit toţi trei într-o cameră, mama, unchiul Ion şi cu mine, de când începea să se facă focul, adică din toamnă, şi până spre sfârşitul primăverii, în mai. Atunci m-am gândit cu regret că mie n-o să mi se întâmple niciodată ceva deosebit şi cu gândul acesta am trecut peste zile, până în noaptea când portarul de la cămin a intrat în camera noastră, bâjbâind printre cele cinci paturi, a aprins lumina şi a zis:

– Cine este Letiţia Branea… a telefonat să se ducă de urgenţă acasă…

I-am văzut prima dată privirea nesigură şi, sub ochii uşuraţi şi compătimitori ai fetelor, m-am desprins de mine şi am urcat în rolul aşteptat, cu bănuiala sau începutul unei dureri pe care mi-o urmăr eam singură, silindu-mă s-o duc aşa cum citisem şi văzusem la cinema.

Câteodată rămâneam totuşi singură în cameră, mama era la servici şi unchiul Ion avea ore, pleca din vreme pentru că şcoala era departe, o parte din drum o făcea pe jos şi mergea încet cu piciorul lui bolnav. Când mă trezeam, soarele încălzea praful aşternut peste mobilele înghesuite. Din când în când vedeam prin geam culoarea schimbată a anotimpului pe dealurile din spatele oraşului şi, în dimineţile foarte senine de primăvară, contururile roz ale munţilor depărtaţi pierind, inconsistente şi neverosimile ca norii Cirrus, în căldura precisă a amiezii. Le priveam, căţărată sus, pe pervazul netencuit al verandei; când întindeam mâna, atingeam crengile negre ale părului, dintr-odată flexibile de seva nevăzută, şi lumina albă mă invada cu bucuria nelămurită a începutului. Acolo, pe dealurile acoperite de pădurile rare şi albastre, se termina oraşul, despicat la mijloc de bulevardul cu salcâmi rotunjiţi în fiecare vară, cu străzile lui prăfoase coborând în pantă până la albia

bolovănoasă a râului, cu zidurile cojite ale caselor şi balcoanelor coşcovite, curţile lungi cu patru, cinci, şase familii şi cazarma din subsolul căreia mă fluierau soldaţii, nervura complicată a trotuarelor roase de paşi, Strada Mare şi cele două licee – adică tot ceea ce-mi era dat să ştiu, cu familiaritatea obosită a propriului corp.

Iroseam aceste ore nesigure ale singurătăţii cu dărnicia dezorientată a lipsitului. Bâzâitul contoarului din antreu mi se părea că-i timpul care putea începe orice. Uitam de mine, citind în pat, doar într-un târziu coboram în spaţiul îngust dintre biblioteca unchiului şi servantă. Aveam mereu vânătăi pe picioare de la trecerea asta căreia unchiul Ion îi zicea Termopile. Când deschideam uşa şifonierului, hainele se repezeau să cadă, fluturându-şi infuzorii de praf şi naftalină. Mă duceam cu braţele încărcate la oglindă şi le îmbrăcam pe rând, zâmbind sau încercând să sufăr vizibil, cu atenţia toată concentrată pe obraz, ca la prim-planul de cinema. Câteva rochii şifonate de mătase naturală cu floricele, altele de stofă subţire cu perniţe triunghiulare la umeri şi gulere brodate, pălării moi de catifea cu boruri inegale şi elastic la ceafă. Mă întrebam când le-o fi purtat mama, o ştiam parcă dintotdeauna cu acelaşi şal bărbătesc, în carouri mari, rămas de la tata, care nu-i lua niciodată forma capului şi încremenea în cute peste părul ei, într-un permanent tot mai încărunţit.

Nu-l mai ţineam minte pe tata, dar ştiam că n-ar fi trebuit să-l uit niciodată. De aceea evitam să mă gândesc la el, sperând că odată, la timpul potrivit, o să înţeleg şi-o să sufăr cât trebuie, chiar mai mult decât mama. Mi-aminteam în schimb o altă cameră decât cea de acum, o cameră mare şi plină de lume, în care sunt toate luminile aprinse, nişte domni străini, cu pălăriile pe cap, râd în timp ce mama plânge şi strigă. Şi dintr-odată mi se face atât de frică, încât mă ascund sub ceva, poate o masă. Stau acolo, ghemuită, nu mă mişc, deşi uşa

s-a trântit, îmi aud inima lovindu-mi genunchii, iar mama tot plânge.

Şi, poate după doar câţiva ani, mi-amintesc cozile la gaz când îi ţineam locul unchiului. Ore întregi se luminau dintr-odată de soarele după-amiezii. În pământul bătătorit, cu pete unsuroase, căsuţele şotronului zgâriate c-un cui şi, din loc în loc, grupuri de femei tricotând şi vorbind despre copii, mult mai rar despre soţi. Când rândul se punea pe neaşteptate în mişcare şi toţi avansau repede, împingându-se şi strigând, câte un băiat deşirat, aşezat pe bidonul înnegrit peste care aşternuse un ziar, ridica deodată privirea năucită din carte, bâjbâind cu mâini oarbe în jur. Într-un târziu se aprindeau primele becuri şi steaua mare şi roşie de pe cea mai înaltă clădire a oraşului. Ieşeam din rând şi-i număram. Au mai rămas douăzeci şi şase, şopteam şi pe urmă, când mai erau doar vreo zece, puteam în fine să văd printre ei, în lumina incertă a serii, pereţii fragili, de metal galben, ai gheretei. Rămâneam cu ochii pironiţi pe cele două rezervoare de sticlă în care lichidul urca, cu un vâjâit neauzit şi bule minuscule. Cu cât m-apropiam, mirosea tot mai ameţitor a gaz şi a benzină. Cu mânecile suflecate, găzarul împingea, ritmic şi la nesfârşit, manivela.

– Hei, cât vrei… ai adormit de-a-n picioarelea? mă striga.

Şi atunci întindeam mâna, înţepenită pe banii umezi de strânsoare, uitându-mă disperată după unchiul Ion, să cărăm împreună bidonul pe băţul de rufe.

Pe urmă erau cele trei case până la care ajungea coada de la centrul de pâine. Acolo ştiam cu ochii închişi distanţa inegală dintre cele trei burlane pătrate şi pătate de rugină şi plăgile maronii din tencuiala veche a zidului care marcau înaintarea. Într-un târziu ajungeam până la bara de care mă sprijineam cu bărbia, pândind obrazul pergamentos al vânzătoarei, împuns de peri rari în negi şi-n

bărbie. De sub basmaua cu buline albastre, înnodată la ceafă, îi ieşea părul prea lucios, prăfuit de mătreaţă. Un bărbat măsliniu şi îndesat, cu paltonul descheiat de agitaţie, veghea din marginea trotuarului, răstindu-se la cei care veneau prin faţă.

– Mai repede! striga femeia celor ce se scotoceau prin buzunare după cartelele portocalii.

Şi arunca pâinile rotunde şi negre pe pervazul de lemn al deschiderii.

– De ce nu le-ai tăiat de-acasă?… întreba, ştergându-şi mâna făinoasă de halat, în timp ce cu cealaltă apuca în fugă bonurile cu margini inegale şi rufoase.

După masă, când eu eram la şcoală, unchiul Ion îşi pregătea lecţiile sau seminarul de învăţământ politic şi mama gătea în bucătăria de vară din curte. Pe asta ne-o lăsase proprietarul cel tânăr. Fusese un timp când mama gătise iarna în antreul care despărţea camera noastră de-a lor, pe urmă el a zis că au nevoie să treacă pe-acolo şi şi-au zidit cealaltă uşă. Se descălţau când intrau la ei şi lăsau în antreu pantofii şi, după un timp, şi ciorapii care trebuiau spălaţi. Când uşa lor rămânea deschisă, venea un aer cald, mirosind a colonie Velur, a copil mic şi a scutece nespălate puse pe sobă. Cele în care Sorin făcea pipi nu le mai clăteau, le uscau aşa, direct. Mama intra şi zicea:

– Numai dinadins fac asta… eu, una, nu mai pot să stau acolo…

Suferea de ficat şi de multe ori îi era greaţă.

– Şi ce vrei acum…? spunea unchiul Ion, scoţându-şi ochelarii şi frecându-şi pleoapele cu podul palmei. Vezi că asta-i situaţia… Parcă, dacă-i întărâţi, câştigi ceva… ce, vrei să ne arunce în stradă…?

– Ţie-ţi convine, că stai aici şi citeşti… spunea mama şi începea să vorbească prea repede şi tare. Nu dai cu ochii de el toată ziua… când mă vede, întoarce capul şi măcar dacă i-aş fi făcut ceva… Un dobitoc… nu pricep cum a ajuns ce-a ajuns…

– Ce te miri de el, parcă-i singurul… răspundea unchiul, plictisit, îşi punea ochelarii la loc şi-şi vâra nasul în carte.

*

La botezul copilului n-am dormit toată noaptea. Puseseră radioul tare şi strigau şi cântau. Pe urmă s-au îmbătat, proprietarul cel tânăr a venit la uşa noastră şi a început să bată cu pumnul.

– Să plecaţi din casa mea, legionarilor! striga. V-arăt eu vouă…

– Georgel, hai în casă, Georgel… am auzit vocea Corneliei, printre zgomote şi foşnituri.

El o împingea şi înjura şi ea continua să-l roage, cu o voce plângăreaţă:

– Hai în casă, că sperii copilul…

– Lăsaţi-i în pace, că-s beţi, ne-a şoptit unchiul Ion.

Îşi înfundase capul în pernă şi gâfâia acolo de enervare reţinută. Numai mama se sculase şi umbla prin cameră. În întuneric, îi vedeam, mişcându-se sub cămaşa de milaneză decolorată, sânii moi în care-mi plăcea să împing cu ghetele când eram mică şi mă încălţa ea.

Noaptea, unchiul Ion sforăia. Nu ştiu dacă a sforăit dintotdeauna, dar o dată m-am trezit când a intrat în antreu proprietarul cu nevastă-sa.

– Dumnezeii mă-tii de curvă, aşa-mi faci mereu, te omor…

Numai eu m-am trezit, unchiul sforăia mai departe. Atunci l-am auzit prima dată sforăind, m-am răsucit în cearşafurile încălzite, încercând să adorm iar, erau vechi şi au început să pârâie. Cu vârfurile degetelor de la picioare pipăiam salteaua plină de noduri şi, din timp în timp, venea din antreu bătaia pendulei. Presimţeam când se apropie şi o aşteptam, ţinându-mi răsuflarea, totuşi la fiecare lovitură tresăream, cu aceeaşi rupere dureroasă ca la o trezire din somn. Pe urmă începeam să-i număr bătăile duble şi, într-un

târziu, când se opreau, noaptea nu mai curgea, era iarăşi fără sfârşit.

– Ce te tot foieşti, astâmpără-te odată, a mormăit mama prin somn, împingându-mă duşmănos cu umărul moale, prea cald.

Unchiul sforăia mai departe, sonor, din când în când cu triluri. Pe urmă, un câine a început să urle în vecini, îşi arunca la intervale egale strigătul conştiincios şi lugubru. Atunci m-am gândit la tata, mi-am amintit pachetul pe care i-l pregătise mama ultima oară, slănina şi şosetele de lână şi ţigările Mărăşeşti, şi cum s-a întors cu el a doua zi, nu mi l-au primit, a zis şi n-a scos două zile nici o vorbă. Poate că nu-l mutaseră în altă închisoare, aşa cum îmi spusese unchiul Ion, poate tata chiar murise între timp, m-am gândit şi am început să plâng încet, fără zgomot. Geamul se murdărea de dimineaţă şi, fără să mai observ când, am adormit, uşurată în plăcerea lacrimilor.

De-atunci m-am temut mereu de sforăitul unchiului. Nu ştiu dacă eram într-adevăr nedormită, dar mi se părea că trebuie să fiu. Îmi număram necontenit orele de somn şi încercam să mă culc mai devreme. În timp ce ei se mai mişcau prin cameră, vorbind în şoaptă, îmi trăgeam peste cap încă o pernă şi prin ea auzeam, înfundată, pendula. Nu, îmi spuneam, cât e lumină n-am să pot. Într-un târziu venea şi mama, terminase cu vasele sau cu mâncarea pe-a doua zi şi arcurile vechi ale somierei trosneau sub ea când îşi căuta locul obişnuit, oftând. Auzeam crescând răsuflarea unchiului, strânsă cu toţi muşchii aşteptam şi deodată cădea primul sforăit. Atunci mă destindeam, coboram încet până la dormeza lui de lângă geam şi-l trăgeam de degetele groase şi aspre de la picioare.

– Întoarce-te pe-o parte, îi şopteam, întoarce-te pe-o parte…

Şi întindeam, neputincioasă, de pijamaua moale.

– Dacă mă trezeşti, îmi spunea dimineaţa, nu mai adorm până la ziuă…

Dar câteodată se întorcea singur şi începea să respire şuierat şi greoi.

*

Când am început să învăţ dimineaţa, după-amiaza rămâneam toţi trei în cameră. Unchiul Ion fusese trecut de la seral la cursurile de zi, asta s-a întâmplat cam la vreo doi ani după ce fusese numit noul director, cu care, după cum spunea mama, unchiul Ion se avea bine. Directorul făcea facultatea la fără frecvenţă şi înainte de examene venea la unchiul Ion să-i facă lucrările. Dar probabil, zicea mama, cel mai mult îi plăcea că unchiul Ion nu refuza nici o sarcină şi se ducea oriunde îi cerea.

– Tot le faci până la urmă, spunea el, rezemându-se de spătarul scaunului şi trecându-şi mâna pe fruntea care se tot înălţa, părăsită de părul cărunt şi rar. N-are nici un rost la început să nu primeşti şi mai târziu să n-ai încotro şi să te duci. Se creează în jurul tău atmosferă şi-aşa te ţin minte…

– Nu zice nimeni să nu faci, răbufnea mama, dar nici ca tine, să n-ai o duminică liniştită şi să baţi toate căminele culturale…

– N-avea tu grijă, mai merg şi alţii, dar ăştia sunt tineri, zicea, întunecându-se cu resemnare, ăştia n-au bube-n cap… N-au păcatele mele…

– Chiar că eşti bine, spunea mama, privindu-l cu colţurile gurii lăsate a uimire dezamăgită. Chiar că eşti bine… Dar tu ce-ai făcut, l-ai omorât pe tata? În loc să te aperi, ca alţii, îţi faci deservicii în stilul ăsta…

– Nu-mi fac deloc! se enerva el. Nu-mi fac nici un deserviciu… Acum sunt bine cu toţi, şi cu directorul… Ce te uiţi aşa? întreba, observându-i zâmbetul de compătimire ironică. Când s-a făcut orarul, anul ăsta, n-a cerut special să mi se facă

puţine ferestre, ca să nu mai pierd vremea degeaba pe drumuri, că stau cel mai departe de şcoală? Şi încă fără să-i cer eu nimic… Dar tu aşa eşti, tot timpul te uiţi în jur să vezi cine o duce mai bine ca tine…

Se obişnuise cu gândul că regulile vieţii lui erau altfel decât ale celorlalţi în anii când se văzuse ocolit şi se simţise ameninţat sau dintotdeauna primise cu vanitate copilărească şi recunoştinţă, ca pe un dar, ceea ce altora li se părea normal şi meritat? Nu m-am gândit atunci şi mai târziu nu mi-am mai dat seama. Dar, dezvelit deodată în neapărarea lui de un cuvânt neaşteptat, putea să se refugieze aşa, în răutate, şi privea aproape mulţumit chipul mamei, invadat tot mai mult de o dezorientare jignită. Până când trăsăturile ei se boţeau urât înspre plâns.

– Dacă şi tu zici asta, atunci ce pot să mai aştept de la alţii?… Când tot ce fac numai din grijă pentru voi e… pentru mine de mult nu mai aştept nimic de la viaţă… Dar nimeni nu-ţi crede şi ai tăi mai puţin decât străinii…

– N-ai decât să te plângi la ei atunci…

Nu răbdase să nu-i spună şi asta şi acum îşi făcea ordine pe jumătatea lui de masă, cu cearcănele adâncite îndărătnic şi buzele strânse. Indignată, mi-am scos faţa dintre caiete şi m-am uitat cu ferocitate la el.

– Cum poţi să-i spui toate astea când e şi-aşa mereu necăjită? i-am strigat, de parcă eu nu m-aş fi certat mult mai des cu mama.

Ea plecase spre bucătărie, închizând uşa prea tare, şi prezenţa ei îmi lipsea ca să mă bucur îndeajuns că intervenisem.

– Cu voi nu poate lucra omul în casa asta…

Siguranţa-i slăbise din voce. În tăcerea care urma bănuiam neliniştea ce-l învenina după fiecare ceartă cu altul, era vechea lui teamă de luptă şi îşi ascundea în generozitate nesiguranţa. După un timp ieşea din cameră cu paşi greoi, furişaţi. Se

întorceau amândoi, îşi făceau semne, vorbind în şoaptă, şi le simţeam feţele chiar dacă stăteam cu spatele. Asta mă enerva şi strigam, cu îndreptăţirea superiorităţii recente:

– Mai terminaţi odată, cum vreţi să înţeleg ceva în şuşoteala voastră… Mai bine aş sta la internat, cel puţin acolo se tace când lumea citeşte…

Ziceam doar aşa, ştiam bine clădirea veche, băncile negre ca după foc, scrijelate adânc şi scârţâind la fiecare mişcare, aerul prea cald, mirosind a sobă încinsă cu cărbuni, a pantofi şi a răsuflări înghesuite. Şi pe urmă eram din oraş şi ăsta era unul din puţinele mele privilegii de care eram conştientă. Mama dispărea la locul ei în bucătărie, iar unchiul Ion se aşeza la celălalt capăt al mesei şi-şi făcea planurile de lecţii pe-a doua zi, mişcându-şi genunchiul. Târziu, mă opream din citit, mă îngreţoşa fumul ţigării uitate în scrumiera mică de argint înnegrit şi mă fascina bâţâiala necontenită a piciorului. O senzaţie supărătoare, ca un bâzâit, mă întovărăşise mereu şi dintr-odată îmi dădeam seama că îmi părea rău că mă răstisem la ei. Pe ascuns întindeam mâna sub cărţile învelite cu grijă, eram sigură că unchiul Ion nu mă vede, dar după un timp îl auzeam:

– Lasă-l pe Dostoievski, că n-o să te întrebe de el la examen… Sau ai de gând să rămâi aici şi să-mi baţi Strada Mare?

Era primul roman al lui Dostoievski care apăruse, auzisem vag despre el şi, înainte măcar să-l deschid, hotărâsem că-i nemaipomenit şi c-o să-mi placă. Citindu-l, nu-mi dădeam voie să observ că eram dezamăgită şi-mi storceam, conştiincioasă, revelaţii.

– Tot n-am să intru, spuneam, cu bravură nesigură.

Cu dosarul meu prost, aveam, într-adevăr, toate şansele să nu intru. Într-un fel, chiar speram asta şi-mi promiteam să plec în alt oraş şi să intru într-o fabrică, aşa cum scria în multe cărţi pe care le

citeam şi în ziare. N-aş mai fi stat atunci cu unchiul Ion şi cu mama, nu m-aş mai fi gândit că, picând la admitere, i-am făcut de râs în tot oraşul. Dar, mai ales, în mod sigur, acolo aveau să mi se întâmple mereu lucruri neprevăzute şi zilele mele n-aveau să se mai înece, ca acum, în obişnuinţă. Şi-atunci teama de încercările care m-ar fi aşteptat se ascundea imediat în îndoială şi îmi spuneam repede că ar fi un lucru prea deosebit ca să mi se întâmple mie.

– Ai numai gărgăuni în cap, s-a strâmbat unchiul Ion când i-am strecurat odată ceva din gândurile mele. Ce să cauţi tu într-o fabrică? Nu te uiţi că strici toate lucrurile pe care pui mâna?! Mai bine învaţă să mături ca lumea în casă…

*

De multe ori, seara, mergeam cu unchiul Ion în piaţă şi întârziam în hala care răsuna imens de vocile celor de la cozi, de izbiturile bufnite ale toporiştilor în butucii scrijelaţi cu sânge şi de plesnetul lipicios al bucăţilor de carne pe tejgheaua învelită în tinichea slinoasă. Când se sfârşea vara, rătăceam interminabil printre mormanele de pepeni dungaţi din dosul pieţii, acolo unde oraşul se precipita dintr-odată, brusc, spre râu, cu străduţe sugrumate de dughene încă particulare, etalând în geamurile prăfuite lumânări de toate mărimile, plăpumiţe strident lucioase, albastre şi roz, articole de fierărie sau haine de închiriat pentru nunţi.

– De unde veniţi cu ei? întreba unchiul Ion, apăsând pepenele între degetele groase, cu urechea atentă la trosnetul fraged… De unde din Vlaşca?

Şi rămânea cu el în mână, în timp ce ţăranul, cu gâtul osos şi neras ieşind din cămaşa de pânză aspră cu colţurile ascunse ale gulerului de oraş îndoite în sus, scotea, ca să-i dea rest, ghemul soios şi întindea cu grijă fiecare hârtie în palmele înţepenite şi negre, răspunzând tărăgănat şi absent. Dar zâmbetul timid al unchiului, paloarea feţei de

orăşean pusă alături de obrazul împăroşat şi asprit al ţăranului şi, mai ales, sclipirea nesigură şi nostalgică a ochilor contraziceau nuanţa protectoare din voce, identică la toţi cei care au trăit printre ţărani şi cred că mai ştiu cum să vorbească cu ei.

Capitolul II

Câteodată, spre sfârşitul unei săptămâni când nu-l mai aşteptam, după mai multe sâmbete în care ne istoviserăm nerăbdarea, pândind poarta la fiecare oră de tren ştiută, apărea în fine Biţă, fratele cel mai mic al unchiului Ion şi al mamei. Îmi plăceau sosirile lui neprevăzute şi mă încruntam când unchiul Ion, zărindu-i deodată umerii şi capul deasupra gardului, se repezea să-l întâmpine, şoptindu-mi în trecere, cu o bucurie contrariată:

– Nu pricep ce fler are omul ăsta de pică tocmai atunci când stăm mai prost cu banii… Săptămâna trecută, când promisese că vine, tocmai luasem chenzina. De ce n-o putea să se ţină de cuvânt niciodată?

Mirosea a lavandă, a săpun Palmolive şi a bărbat îngrijit şi aproape tânăr şi sporovăia necontenit, ţinându-se după unchiul Ion prin bucătărie şi prin curte.

– Am auzit c-o mănânci pe carte, aşa să fie? îmi striga, aplecându-se peste fereastra deschisă.

Stăteam în dormitor, cu caietele întinse pe masă şi urechea aţintită spre el.

– O mănâncă pe carte, domnule… o mănâncă… repeta, singur şi absent.

Unchiul Ion îşi pregătise plasele şi plecase la Alimentara, iar Biţă se plimba fără răbdare prin curte. Îşi despăturea o batistă albă cu monogramă într-un colţ şi-şi sufla, îndelung, nasul.

– Letiţia, mă striga după un timp. Şi cum e cenveţi tu acolo?… Când eram în război cu turcii şi ne băteam cu nemţii…

Recita cu voită monotonie şi privirea, ascunsă sub pleoapele clipind mărunt şi genele neobişnuit de lungi şi întoarse, îi aducea, şocant, în obrazul ras cu atenţie şi uşor puhav, chipul copilului care fusese. Pufnind în râs, ieşeam la geam şi-l

urmăream cum scoate din valiza mică şi neagră de voiaj *Informaţia*, *L'Humanité*-ul şi ultimele cărţi apărute.

– Pe-asta ai văzut-o? îl întreba pe unchiul Ion.

– La noi vin mai încet…

Ochii unchiului Ion sclipeau de o curiozitate intimidată.

Mă întindeam şi eu peste umărul lui: o copertă cenuşie pe care scria *Bietul Ioanide*. O carte plictisitoare, evident, cu litere înghesuite şi fără nici o poză.

– Nici n-ai fi avut cum… zicea Biţă, cu o voce satisfăcută. Au scos-o din librărie după o săptămână…

Glasul lui scădea din ce în ce, din şuşoteala lui cu unchiul Ion auzeam iar cuvântul acela pe care ni-l striga proprietarul cel tânăr: legionar, legionari. Poate ca să scape de mine, scotea din valiză borcanul cu gem de căpşuni din care, rămasă singură, aveam să înghit una după alta, cu plăcerea neliniştită a unui sacrilegiu, linguriţe încărcate cu fructe prea dulci, trosnind îndelung, între dinţi, seminţele.

– Ar putea să aducă mai multe, spunea mama, contemplând borcanul gol. N-are decât o nepoată şi aicea vine la masă întinsă…

– Nu-i place să vină cu bagaje… răspundea unchiul Ion, cu o voce neutră. Şi pe urmă îl ştii bine cum este…

– Totdeauna a tras a casă mare… îi arunca repede mama. Şi-acum cred şi eu că-i greu să-l schimbi, după ce l-ai răsfăţat o viaţă întreagă…

– S-a răsfăţat singur, c-aşa a fost felul lui… (Glasul unchiului devenise iar nesigur.) Bine cel puţin că ne mai deschide din când în când uşa…

Când se întorcea de la servici, mama îl descoperea pe Biţă aşezat lângă masa de sub păr, unde mâncam vara. Îşi scosese din pod şezlongul vechi şi stătea întins, fumându-şi alene ţigara.

– Ce odihnitoare e liniştea asta a voastră… fără tramvaie şi fără agitaţia nebună a Bucureştiului…

Şi-şi închidea o clipă ochii sub petele moi şi alunecătoare de soare, ferfeniţite prin frunzele părului…

– De ce nu rămâi dacă-ţi place aşa mult?… vroiam să-l întreb.

Vocea impertinentă mi se arcuia în gât, dar îmi repetam atât de mult intonaţia, până când cuvintele se sleiau într-o frază stupidă.

– Să crezi tu! îi răspundea unchiul Ion, pândind cu grijă să nu-i rămână lui Biţă paharul gol.

Prima sticlă de vin, din care turna, era caldă încă, aşa cum o luase de la Alimentara, dar celelalte se răceau la cişmea, sub robinetul ţârâind întredeschis peste găleata cu apă.

– Să crezi tu, repeta tărăgănat, cu acea superioritate umilă de frate mai mare, care nu mai găseşte prin ce să-şi justifice autoritatea. E la fel ca peste tot, doar că aici lucrurile se amplifică şi iau alte proporţii… Acum (cobora vocea) e un moment de acalmie… Dar să vezi când încep scandalurile cu proprietarii…

– A… tot cu asta vă ocupaţi… n-aţi mai terminat… râdea Biţă. Asta fiindcă sunteţi voi fraieri şi căcăcioşi… Ia să mergi diseară în antreu şi să faci şi tu scandal… punem radioul tare şi stăm toată noaptea la un pahar, să vină el pe urmă şi să spună ceva… Ce-i cu aerele astea de proprietar în statul nostru, tovarăşe, strigăm la el, am să mă duc eu la secretarul dumitale de partid, am fost colegi amândoi la sector, pe vremuri, să cerceteze dânsul dacă ăsta-i modul dumitale de comportare obişnuit, acasă şi la locul de muncă… Şi dacă vrei să-l convingem ca lumea…

Se îneca de râs şi vorbea tare, de răsuna toată curtea. Foindu-se de nerăbdare pe scaun, unchiul Ion îi tot făcea semne muteşti să tacă, aruncând priviri speriate spre uşa întredeschisă a antreului.

– Mai spargem vreo două-trei farfurii ale Margaretei şi trântim şi găleata de zoaie, aia pe care o aduci tu noaptea în cameră… Ce dracu', trebuie să i-o luaţi voi înainte şi cea mai bună apărare-i atacul… Dacă nici asta nu ştii până acum, ai îmbătrânit degeaba pe lume…

– Asta s-o faci la tine acasă, nu aici… răspundea unchiul Ion, cu o duritate grăbită în voce. Tu pleci de-aici încolo şi noi rămânem, adăuga, după un timp, şovăitor, a scuză.

Dar Biţă nu-l mai asculta, o zărise pe mama. Cu umărul, ea împingea poarta de lemn, umflată de ploi, s-o deschidă. Nu reuşea s-o urnească, era înţepenită în pământ şi doar capătul ei de sus ciocănea marginea gardului şi mama se opintea mai departe, scrâşnind, cu câte o plasă atârnând greu în fiecare mână.

– Margareta, striga Biţă fără să se clintească din şezlong. Regina Angliei mi-a trimis vorbă că are de gând să te decoreze cu ordinul Sacoşa de aur…

Cu mâinile încleştate pe mânerele rotunde de lemn ale sacoşelor gemene, croite şi tighelite trainic din nişte pantaloni vechi de doc albastru ai unchiului Ion, ea-i întindea obrazul, zâmbind strepezit şi mecanic.

– Şi de capotul tău mi-a vorbit… Vroia să ţi-l achiziţioneze pentru muzeul ei personal cu zece mii de lire sterline…

– Cumpără-mi tu altul în loc, răspundea mama sec şi se aşeza la masă alături, dând din umeri a fie ce-o fi, şi-şi întindea, oftând a tihnă, paharul.

Mă tot învârteam pe lângă ei, descărcând sacoşele pline. Fără voie, faţa mi se întindea de râs şi imediat încercam să mă reţin şi să arunc priviri indignate spre Biţă.

– Ai auzit?

Mama se uita nerăbdătoare în jur să vadă dacă mai sunt pe-aproape…

– Se zice că i-ar fi prins deja şi c-ar fi soldaţi… alţii spun că ar fi nişte derbedei de la Breaza…

– Despre ce tot vorbeşti, dragă? întreba unchiul Ion fără chef, foşnind paginile ziarelor aduse de Biţă, care miroseau a hârtie nouă şi a cerneală.

– Despre taxatoarea pe care ar fi găsit-o azi dimineaţă dincolo de pod la intrarea în oraş… Au prins-o unii şi şi-au bătut joc de ea azi-noapte… Îngrozitor… se plângea mama şi-şi prindea tâmplele între palme.

– Unul dintre ei o s-o ia de nevastă… declara solemn Biţă, ridicându-se în picioare şi scuturându-şi de pe piepţii cămăşii furnicile care căzuseră din pom.

– Ce s-o mai ia? spunea mama.

Vocea i se făcea tot mai şoptită, făcea pauze mari şi îşi alegea cuvinte cât mai neutre, ca şi când ar fi vrut s-arate că toate lucrurile astea nu se pot petrece decât într-o altă lume, fără nici o legătură cu a noastră.

– Ce s-o mai ia… La sfârşit i-au vârât cioburi de sticlă înăuntru… Şi unii zic că e-n comă…

– Şi-aici se-ntâmplă lucruri de-astea, dragă?

Biţă, plictisit, îşi trăgea peste cap pulovărul bej, de lână englezească, luat de la pachet. Se-aşeza la loc şi căsca. Se-ntunecase deodată şi nu ne mai vedeam unul pe altul, doar ţigara unchiului Ion se-aprindea, când trăgea din ea, ca un sâmbure roşu.

– Da’ voi nu daţi nimic de mâncare la oamenii care vă vin în casă? întreba Biţă şi imediat ne sculam toţi şi alergam spre bucătărie.

*

Cu o perie ştirbă într-un mâner de argint înnegrit, mama aduna firimiturile într-o farfurie murdară. Se făcuse iar linişte şi toţi o aşteptam să termine, urmărind în mişcările mâinilor ei trecerea spre orele cele mai aşteptate ale serii. Rămăsesem cu ochii înţepaţi de somn pe-un scaun de bucătărie fără spătar.

– Tu nu te duci să te culci? mă întreba unchiul Ion şi pe urmă uita imediat de mine.

– …Lăsaţi-o, dragă, n-o mai sufocaţi cu cocoloşeala voastră! La vârsta ei, bucureştencele vin dimineaţa de la ceaiuri!

Biţă mă lua de umeri şi eu îmi vâram faţa în pulovărul moale şi ocrotitor. Mirosul de lavandă şi Palmolive al celeilalte lumi devenea atât de intens, încât îmi roteam buimacă privirea în jur, speriată de victorie.

– S-au tuns toate ca infidelele, poartă pantofi sport cu talpă moale şi pantaloni *pecheur*, uite, până aici…

Când Biţă îşi ridica, cu greu, piciorul între scaun şi aragaz, suflecându-şi până aproape de genunchi pantalonul, mă prelingeam de lângă el, împătuream ziarele proaspăt aduse şi le aşezam cu grijă în lada de zestre. Aşa-i zicea unchiul Ion cufărului de lemn în care eu adunasem ziarele vechi, scăpate de la epurare.

– Pe mâine aş putea să fac nişte şnitele, dar ştiu eu, carnea asta-i cam grasă…

Cu spatele întors, mama trebăluia printre crătiţi. Am ţistuit-o amândoi, unchiul Ion şi cu mine, înfuriaţi de consecvenţa cu care nu-şi urmărea decât gândurile ei. Biţă aştepta începutul tăcerii cu o linişte detaşată şi înţelegătoare.

*

– …La Ialta, când Stalin, Roosevelt şi Churchill…

Cu buzele groase răsfirate de atenţie şi doar bâţâindu-şi sub masă piciorul, unchiul Ion rămăsese singurul care să-l asculte conştiincios, împânzind aerul înecăcios cu fumul ţigării uitate între degetele îngălbenite spre unghii. Mama plecase de mult să aranjeze salteaua pentru dormit, iar eu nu mai eram în stare să ascult, capul îmi vuia de somn. Numai că nu vroiam, plecând, să opresc seara.

Sub pleoapele îmbâcsite, trădările politice, moda bucureştencelor şi războaiele lumii intrau

între pereţii coşcoviţi ai bucătăriei de vară, în căldura înţepătoare a aragazului pe care mama pusese în fine la fiert mâncarea pe a doua zi, ca să fie liberă dimineaţa.

Când ieşeam în prag, era mult trecut de miezul nopţii, apropierea toamnei prăfuia aerul străveziu şi albastru.

– Hai, că şi mâine-i zi, spunea unchiul Ion, tuşea de câteva ori, horcăit, şi începea să urce greoi treptele spre casă.

Greierii ţârâiau copleşitor şi-atâta lumină sub irealele stele… Lălăind răguşit, un beţiv rupea liniştea de decor a unei lumi de atentate şi războaie şi în marginea ei plecam să mă culc, biruind, revărsată în vise, asupra aşteptării.

*

– Aşa cafea n-aţi băut de când sunteţi! striga Biţă din curte.

Prin geamurile deschise intra dimineaţa excepţiei: aveam musafiri! Biţă încă mai era cu noi! Mă ridicam veselă de pe canapeaua unchiului, purtând între muşchii ţepeni ai spatelui amprenta arcului rupt care mă înghiontise toată noaptea. Mama bufnea în pervaz aşternuturile puse la soarele rece şi se apleca lângă masă să ruleze salteaua unde dormise unchiul Ion şi să pună la loc scaunele, trase-ntr-o parte.

– Chiar c-ai nimerit-o de data asta, şoptea unchiul Ion, sorbind lichidul a cărui aromă înnobila aerul curţii.

– Să ştii de la mine că, orice-ar fi, trebuie s-o mai laşi câteva minute, acoperită, să se aşeze… asta o ştiu de la o cucoană, mare cafegioaică, ştii cum face cafeaua? nu spală niciodată ibricul, când te duci pe-acolo, totdeauna-i cu el pe foc, bea câte zece pe zi şi n-are nici pe dracu'…

*

Traversam oraşul în lumina încetinită a duminicii. Casele zumzăiau ascuns de oameni şi

din când în când ne ajungea zgomotul surd al bătătoarelor de covoare. Pândeam cu un ochi conspirativ Strada Mare, încremenită între obloanele lăsate, şi grupurile de liceeni gălăgioşi din dreptul cinematografului mare. Acolo putea răsări oricând mersul voit legănat al lui Mihai şi câteodată răsuflarea mi se ghemuia în piept şi pe urmă aluneca, uşurată. Nu, nu era el, mi se păruse, aproape mă bucuram şi pe urmă iar căutam în întinderea semănată cu trupuri. A fost probabil aseară, îmi spuneam, conştientă ce şansă derizorie aş fi avut ca să-l întâlnesc tocmai acum. Aş fi vrut să-i văd ochii miraţi în timp ce, salutându-mă, ar fi cercetat faţa bronzată şi părul albind spre tâmple al lui Biţă, hainele din pachet şi gestul dezinvolt de bucureştean cu care-mi înconjura umerii. Dar niciodată nu se întâmpla aşa şi urcam spre Crâng cu melancolia unei nedreptăţi, secret dirijată.

– Probabil c-aici au găsit-o… şoptea mama.

– Pe cine? întreba unchiul Ion, mergând ultimul în spatele nostru, cu mâinile împreunate la spate.

– Taxatoarea, răspundea mama.

După vilele patinate ale vechiului cartier bun al oraşului, casele se tot piperniceau, pierzându-se între livezi deluroase cu prune smochinite şi negre. Soarele ca de vară îmi pulsa rar în sânge toropeala duminicii. Sub paşi trosneau primele frunze uscate şi printre pleoapele întredeschise trunchiuri fără sfârşit de copaci izbeau în linişte cerul. În coaja lor cenuşie înnegreau inimi străpunse şi în plesnituri îngheţase seva cleioasă. Exista undeva lumea istoriei însângerate şi cea a violului de neînţeles, dar contururile lor se ştergeau în cea a clipei, ştiută mie.

– Trebuia să vin eu de la Bucureşti ca să mai ieşiţi şi voi în natură… râdea Biţă. Altfel staţi ca nişte cârtiţe în casă…

Aşteptam şi eu să mă cuprindă extazul şi în gând mă tot îmboldeam cu cuvinte, dar, când mă întindeam pe iarbă, trosneau crengi mici cu ţepi, de

anul trecut, furnici lungi îmi alergau bezmetic pe trup şi-n jur bâzâiau ţânţari sau musculiţe în roi de pădure. De plictiseală căscam şi-mi zvâcneau, a nerăbdare, picioarele.

– Treceţi la masă… striga mama şi mă îndreptam uşurată spre şerveţelul pe care întinsese ouă răscoapte şi roşii, cu venele îngroşate gălbui, de toamnă.

*

Spre seară îl conduceam pe Biţă spre trenul de întoarcere. Mergeam mult de-a lungul bulevardului, sub pânza primitoare, caldă încă a ploii. Din ea creşteau frunze apretate de apă şi melci tineri, cu coarnele palpitând spre trotuarul şiroitor. Prin burlane zvâcneau cu intermitenţă firave jeturi indecente şi potopuri scurte pulverizau aburos asfaltul. Atunci ne îngrămădeam toţi sub umbrela mare şi neagră cu spiţele strâmbe, dar după un timp căderea îndesată a ploii, copacii linşi, afişele zdrenţuite pe panouri închideau clipele de dinaintea plecării lui Biţă într-un nesfârşit de toamnă.

Ca totdeauna, ajungeam prea devreme, stăteam fără vorbă în picioare, în mijlocul peronului care vuia de strigăte. Din când în când câte un tren intra încet, împâclind aerul cu fumul negru, şi-atunci ţăranii alergau spre scările pline şi împingeau, icnind, sacii cu pâine neagră. Speriat de control sau doar din greşeală, cineva vărsase o damigeană de ţuică şi izul ei învăluia tot aerul gării. Femei uscăţive, cu broboade cu ciucuri lucioşi şi haine bărbăteşti peste fustele creţe, stăteau, de ore, încremenite pe bănci, lângă paporniţe în care cotcodăceau găini, mirosind a ud şi-a coteţe. Prin uşa bufetului bufnea o duhoare de vin ieftin odată cu înjurăturile încăierării.

– Mai vino şi tu când ai timp, spunea unchiul Ion, încet, scormonind cu vârful umbrelei.

– Sâmbăta asta nu, dar cealaltă precis! ne striga Biţă, urcând dezinvolt scările negre care trepidau.

Încuviinţam cu toţii din cap, fără prea mari speranţe, şi îi pândeam silueta desprinsă de noi care apărea şi dispărea, suptă de înghesuiala culoarului. Un ceferist trecea de la vagon la vagon şi se apleca spre roţi, ciocnindu-le.

– Fiţi fără grijă, la prima staţie mi-am şi făcut rost de loc! ne striga Biţă, agitând a rămas-bun sulul de ziare.

Mai rămânea lumina roşie pe care-o zăream trecând bariera şi dintr-odată auzeam, în liniştea nefirească, ţârâitul apei la cişmeaua de lângă veceurile strident văruite. Pe o linie moartă, două cisterne burtoase, mormane de cărbuni mărunţiţi pe terasament şi, înfipte în ele, lopeţile pe care le lăsaseră soldaţii. În faţă, clădirile înnegrite de fum ale dependinţelor gării.

– Hai şi noi, zicea unchiul Ion.

Şi iar, de-a lungul bulevardului, casele-tip pentru salariaţii gării, gardul viu tuns ţepos şi florile în ciorchini roşii, fără miros. Lângă talpa mea, roz-vânăt şi plin de-un lichid ascuns, pulsa obscen trupul unei râme, toropită de apă. Se înserase deodată când unchiul Ion întindea peste gard mâna să deschidă poarta.

– Ce nesimţire! spunea mama.

Într-un capăt al străzii un bărbat urina grăbit, cu hainele aburind sub ploaie. Ca să nu mă sufoc sub imensul urât, mi-aminteam că mâine-i luni şi-o să-l văd din nou pe Mihai în curtea şcolii şi poate-o să-mi spună ceva despre-mpăcare. Şi-atunci mă-ntrebam dacă şi unchiul Ion aşteaptă ca mine ceva şi, dacă nu, cum poate s-o ducă aşa, înainte.

Capitolul III

De fapt, drumul egal al fiecărei zile purta în el semnele nereuşitei. Nu m-am gândit însă la asta atunci şi mai târziu, când am crezut că înţeleg, suferinţa unchiului a trecut în mine abstractă; poate chiar mai mult decât fusese vreodată? Pentru că ani întregi, în buimăceala atâtor clipe, simţisem de obicei, plină de revoltă, doar că el era altcineva decât mine. De neînţeles rămânea clipa desprinderii, când dintr-odată gândurile mele îl iritau. Era de-ajuns să-mi caut în tăcere rochia şi pantofii buni, cu neliniştea vinovată pe care numai eu o intuiam în aerul nemişcat al duminicilor de vară, când soarele arunca în spatele caselor cu un etaj ale Străzii Mari chemarea fără nume a serii, ca să-i simt acolo, la masa familiar încărcată cu cărţile groase, ochii înrăiţi de contrarietate reţinută şi cearcănele şi buzele lăţite de vreme.

Alte duminici decât acelea când mă jucasem fără timp în stradă, doar silueta uscăţivă a mamei mişcându-se la fel în spaţiul îngust al bucătăriei de vară şi ieşind din când în când să arunce apa de vase în spatele casei, acolo unde curtea cobora în pantă, cu câţiva pruni chirciţi şi iarbă rară şi flori murdare de muşeţel. Atunci ne îngrămădeam şi ne strigam unii pe alţii, mai ales când auzeam sunetul tărăgănat al clopotului de la biserică. Alergând, simţeam sub sandale spinările netezite de paşi ale bolovanilor de râu cu care fusese pavată strada şi, odată ajunşi, rămâneam căţăraţi pe gardul bisericii, împingându-ne obrajii pătaţi de praf şi de muci prin drugii de metal ruginit, încălziţi la soare. Deasupra coborau necontenit, ca o ploaie rotundă, chemările clopotului, mirosea dulce şi putred a fum de lumânări, a flori amestecate şi a tămâie şi noi ne strecuram încet printre rudele încovoiate. Feţe de pergament, înroşite de lacrimi, şi ciorapi şi baticuri de voal negru, transparent. Câte unei

femei i se făcea rău şi era scoasă cu şoapte afară, în aerul îmbâcsit de soare şi praf. Din stranele răcoroase cercetam neobosiţi obrazul vânăt sau galben al mortului, liniile feţei supte de golul interior şi tălpile verticale ale pantofilor, ieşind din mormanul de flori.

– Ce frumos e, parcă doarme… şopteau, înduioşaţi, cei din jur.

Numai noi nu comparam, pândind, cu o curiozitate plină de oroare, printre sfinţii negri şi ciolănoşi, îmbrăcaţi în culorile stridente ale bisericii de periferie.

Într-un târziu, dricul pornea, legănându-şi draperiile cu ciucuri tociţi peste caii care-şi tremurau pielea de muşte şi peste îngeraşii negri, încolăciţi la colţurile vitrinelor largi de sticlă, lângă coroanele vopsite ţipător, ca nişte bomboane ieftine, cu ţepene flori de hârtie şi panglici scrise în bronz. Rudele se tocmeau în şoaptă cine să urce în trăsurile numărate care se urneau pe rând, la pas. Încet, piaţa se golea de vaiete şi-n convoi vocile se auzeau tot mai tare. La început se salutau doar între ei şi pe urmă se răzleţeau în grupuri mici, vorbind, tot mai prinşi unii de alţii, pe măsură ce urcau străzile oraşului. Rămâneam un timp spânzuraţi, ca şi la început, de gardul ruginit al bisericii şi, când, nemaiştiind ce să facem, ne împrăştiam care-ncotro, duceam, neobservat, cu noi golul crescut al după-amiezii.

*

Aşa că el ar fi trebuit să-şi dea seama că nu-i ieşise nimic în viaţă. Cel puţin mie aşa mi s-a părut mai târziu. Dar se gândise vreodată la asta? Oricât am încercat să-mi reamintesc, peste câţiva ani, semnele unei asemenea suferinţe, nu am mai reuşit să le găsesc. Pe ultimul raft al bibliotecii lui, printre dosarele cu şină pe care, o dată pe lună, le scutura de praf şi de cenuşa de la cărbuni, era o cutie cu arabescuri roşii şi aurii pe capac. Pereţii,

ciocăniţi de izbituri, mai miroseau a tutun de pipă străin. Înăuntru, nişte cărţulii subţiri, fără nici o poză, pe prima pagină îi silabiseam numele, dintr-odată solemn: prof. ION SILIŞTEANU.

– Nu mai umbla pe-acolo, sunt extrase din comunicările lui unchiu-tu şi altele nu mai are… îmi striga mama.

Îşi oprea o clipă piciorul pe grătarul negru al maşinii de cusut şi pe urmă-şi aluneca mâna pe roată şi, din nou, ţăcănitul opintit zguduia geamul.

Îmi plăcea mai mult caseta de lemn de abanos pe care-o ţineam sub servantă. Era prea grea ca s-o pot ridica în mâini, o târam pe covor şi înăuntru zornăia colecţia de bani a unchiului. Răsuceam cheiţa în broască, când la dreapta, când la stânga, până se deschidea. Atunci râdeam de bucurie, privindu-i căptuşeala de mătase roşie, matlasată. Avea mai multe etaje şi le scoteam pe rând şi le împrăştiam în jurul meu, printre picioarele înalte ale mesei. În despărţituri sclipeau câteva inele şi verigheta lată a mamei, nişte brăţări strâmbe pe care mi le întindeam până la cot şi pe urmă îmi mişcam mereu braţul să le aud clinchetul, un lănţişor subţire de aur pe care aluneca o piatră în faţete, verde, multe fotografii îngălbenite şi grămada de monezi, unele înnegrite, altele găurite la mijloc şi mici, cele mai multe lucioase, parcă noi, cu capete de bărbaţi şi-n jur, scrise rotund, cuvinte neînţelese.

– Asta ce-i? întrebam, despăturind hârtia ţeapănă, roasă la îndoituri şi scrisă cu înflorituri, în tuş negru.

Nu putea fi unchiul Ion, deşi cumva aducea cu el, bărbatul ăsta aşa de tânăr din fotografia lipită într-un colţ. Buzele, umflate copilăreşte, se întindeau într-un zâmbet credul pe care nu-l cunoşteam şi jumătate din obraz îi era acoperită de literele roşii, lăsate de o ştampilă.

– Asta-i diploma lui de licenţă, pe care şi-a luat-o cu bile albe, singurul din tot anul…

Ridicam ochii mirată. Vocea mamei suna ca atunci când voia să pună la punct pe cineva.

– Îşi dăduse examenele cu câteva luni mai devreme decât ceilalţi, era grăbit să iasă pe leafa lui, ne ţinea pe atunci şi pe Biţă, şi pe mine la şcoală şi tot timpul alerga prin oraş după meditaţii… Aşa că a luat primul post care i se oferea şi a plecat… Ghinionul lui, pentru că, atunci când s-a terminat anul, s-a ivit o bursă în străinătate. Cei de la facultate l-au propus pe el şi câteva luni l-au tot căutat, dar cine să ştie în ce colţ de ţară era?… În toamnă au trimis pe altul, care-i acum la catedră… Poate toată viaţa lui ar fi fost altceva dacă atunci…

– Dar bilele unde sunt? întrebam şi începeam să răvăşesc fotografiile îngălbenite.

Nu mă interesa povestea asta încurcată şi n-o pricepeam. Uite ce pantaloni caraghioşi au domnii ăştia care merg pe o stradă pe care eu n-o recunosc, au încremenit aşa, cu un picior ridicat în mers, şi în spatele lor vizitiul, pe capra unei trăsuri, a încremenit şi el cu biciul în mână. Într-o casă întunecoasă, cu elevi mari, tunşi chilug, unchiului Ion nu-i văd la catedră decât ochii indimidaţi, pare aproape de-o vârstă cu băieţii îngrămădiţi în jurul lui. Poza cealaltă am mai văzut-o de multe ori, în balconul lat al unei case foarte albe e mama, părul negru şi lung e ridicat pe frunte într-un rulou şi în nişte scutece dantelate ţine un copil chel şi gras, care ştiu că-s eu şi ştiu că domnul cu trăsături lungi şi buze subţiri de-alături de ea e tata.

– Ce tot scotoceşti acolo? striga deodată mama.

Se oprise din vorbă şi mă privea ca şi când abia atunci mă văzuse.

– Bilele, spuneam, ridicând spre ea ochii nedumeriţi. Nu găsesc bilele de la hârtia unchiului Ion… vreau să mă joc cu ele.

– Ce bile?… aaa, nu-s nici un fel de bile… se zicea doar aşa… erau şi bile roşii…

– Erau şi bile roşii, fără să fie… am bombănit şi de necaz am împrăştiat cu palma fotografiile.

Mama s-a încruntat.

– Ţie nu-ţi poate lăsa omul nimic pe mână, uite cum te porţi cu ele…

Prin fereastra deschisă intra un fluierat de tren şi pe urmă uruit de vagoane, atât de aproape, de parcă ar fi trecut prin curtea noastră. Era acceleratul de Bucureşti, ajunsese la halta din capul străzii.

– Nouă şi douăzeci! striga mama. Hai, strânge-le mai repede, c-acu' vine unchiu-tu şi ştii că nu-i place să-i umble nimeni prin lucruri…

– Dar asta cine-i? întrebam, trăgând din mâna ei o fotografie.

Mulţi domni, cu revere late la haine, stau cu paharele de vin în mână. E vară, curtea e plină de iarbă şi ei râd toţi şi se strâmbă. Cel mai tare se strâmbă unchiul Ion, a început să semene cu cel de acum şi-l recunosc, deşi scoate limba şi cu o mână îşi trage în jos pielea obrazului, de i se vede albul ochilor holbaţi. O doamnă îl ţine de gât şi încearcă să-i prindă în păr o fundă făcută dintr-un şerveţel, are buclişoare multe strânse în vârful capului, sprâncenele îi sunt atât de subţiri, că abia le văd, în schimb gura mică e neagră. Sunt caraghioşi pantofii ei cu tălpile late şi înalte, dar şi mai caraghioasă e rochia cu umeri pătraţi care-i cade, lălâie, dincolo de genunchi.

– Ei, p-asta o ştii doar… e tanti Ştefi…

Dar tanti Ştefi bolea mereu în pat în anul când am venit noi aici, după ce l-au arestat pe tata. Era atât de slabă, încât pielea parcă foşnea pe ea şi oasele îi împungeau umerii obrazului. Se făcuse mult mai bătrână decât unchiul Ion pentru că părul îi era alb tot şi, când îi trecea de urechi, se plângea c-o deranjează pe ceafă. Atunci mama i-l tăia cu foarfeca mare, întindea dedesubt un ziar, pe care cădeau firele ţepoase şi drepte.

– E bolnavă de inimă, am auzit-o pe mama şoptindu-i domnului Emil, într-o seară. A rămas aşa de când au scos-o la bombardament de sub dărâmături… Atunci a pierdut şi copilul…

M-am tot gândit pe urmă cum de nu l-au mai găsit de-atunci pe copil şi seara în pat mi-era frică să nu mi se întâmple la fel şi mie. Dar ziua ne jucam şi noi de-a bombardamentul, eu şi Cornelia ne ascundeam sub şopron, printre lemnele pentru iarnă care miroseau a praf şi a muşchi uscat, şi Fane împreună cu Nicu aruncau pietre prin curte şi urlau:

– Vin avioanele… rrrrrrrrr…

Până când mama-mare a lor ieşea şi ne gonea pe toţi, drăcuindu-ne.

Nu-mi plăcea tanti Ştefi pentru că stătea mereu în pat şi cerea câte ceva.

– Nici să citesc nu mai pot, se plângea.

Doar înainte de masă se ridica şi începea să se plimbe de colo-colo, mişcând, cu greu, din drumul ei scaunele. Dacă nu vroia să mănânce ceva, dădea farfuria într-o parte.

– Asta nu-i de regim, spunea.

Mama se încrunta, dar se ducea să-i aducă altceva.

Câteodată tanti Ştefi spunea că se simte mai bine şi ieşeam cu toţii să ne plimbăm pe bulevard. Înainte să plece, se aşeza, oftând, în faţa oglinzii, pudra rămânea făinoasă pe obrazul uscat şi rujul i se fărâmiţa în grunji pe buze.

– Nu pot să ies oricum, îi răspundea, dând din umeri, unchiului Ion, care o grăbea din uşă.

Ne plimbam aşa, foarte încet, pe bulevard, până aproape de Strada Mare. Pe lângă noi treceau oameni care mergeau la fel de încet ca noi, se opreau în loc şi ne opream şi noi şi vorbeam cu ei. Mă foiam de nerăbdare, dar mama mă ţinea strâns de mână. Pe urmă unchiul Ion se uita după vreo bancă pe care să ne aşezăm, dar toate erau pline, mai ales când se făcea întuneric.

După masa de seară tanti Ştefi înghiţea doctoriile pe care le înşirase, cu cutiile lor, lângă farfurie. Stăteam în faţa ei şi mă făceam şi eu că înghit, beam apă şi râdeam.

– Copilul ăsta e foarte obositor cu vorbăria lui… am auzit-o spunându-i unchiului şi el a răspuns, nesigur:

– Copil, ce vrei… şi s-a uitat cu teamă înspre antreu.

Pe-atunci acolo stătea mama cu mine.

Dar seara tanti Ştefi nu prea vorbea, chiar vocea i se auzea altfel. Mai târziu am înţeles de ce, când mi-am amintit paharul cu apă în care punea nişte dinţi foarte albi şi lucioşi şi pe urmă îl împingea în noptieră.

*

Când am venit într-o zi de la şcoală, am văzut-o la gard pe vecină. Prin geamurile deschise se auzea glasul mamei, strigând nu ştiu ce. Vecina:

– Aprindeţi lumânarea, doamnă Branea, a strigat. Aprindeţi-o, că se pierde…

Şi pe urmă a dat buzna în casă la ea şi a ieşit imediat cu nişte lumânări subţiri şi frânte din loc în loc, unde se zărea feştila. În antreu era proprietarul cel bătrân, tatăl Corneliei, cu o cazma în mână.

– Tomnai săpam pân grădină… a zis, probabil doar mie, pentru că nu-l asculta nimeni.

Nu îndrăznea să intre mai departe, c-avea noroi pe pantofi, dar nici nu pleca, stătea chiar în prag şi toţi care intrau îl izbeau cu uşa în umăr.

– Luaţi copilul de-aici! a strigat mama când m-a zărit.

Avea ochii roşii şi faţa strânsă, ca atunci când zicea că are multă treabă şi nu mai dovedeşte. M-am speriat puţin, dar tatăl Corneliei m-a dus la ei în curte. Ne-am jucat toată după-masa în atelierul de lumânări, învârteam roţile pe care atârnau feştile şi îmi plăcea cum scârţâiau.

– Ce dai să-ţi spun ceva? m-a întrebat Fane.

Îşi trăgea nasul şi-şi trecea mâneca decolorată a treningului peste cojile albicioase şi uscate din jurul nărilor.

– Tacă-ţi gura! a strigat Cornelia. A zis dom' profesor să nu-i spunem…

Dar el a alergat până în fundul curţii şi s-a ascuns după nişte butoaie mari care miroseau tare a varză şi a vin acru. Scotea şi băga cepul la loc până l-a înţepenit şi atunci a scos capul de după butoi.

– A murit mătuşi-ta aia slabă, mi-a strigat.

Cornelia s-a dus după el, l-a apucat de-o ureche şi a început să-l tragă de ea, iar el ţipa şi-o lovea cu pumnii şi cu genunchiul îndoit, vrând să scape. Atunci mi-a părut bine că ei nu vorbeau decât de lucrul ăsta care mi se întâmplase mie. Erau însă prea departe şi nu-i auzeam bine ce spun şi, când mă apropiam, tăceau. Am înţeles ceva cu dric şi cu popa care-o să vină, nu popa Gogu, altul, au zis, care-i la biserica din vale, la Sfânta Vineri. Dar pe urmă mi-a părut rău că n-au mai vorbit despre asta şi mama Corneliei ne-a trimis să ne culcăm. Eu am dormit cu Cornelia într-un pat şi ne-am chicotit amândouă după ce ne-au stins lumina. Pe perete era un covor cu flori foarte roşii şi foarte verzi, care mirosea a naftalină. Patul era tare şi Cornelia mi-a spus că sub noi mai sunt două covoare pe care i le dă ei de zestre. Dimineaţa m-am trezit ultima şi m-am dus în bucătărie. Pe maşina de gătit cu burlane strâmbe care intrau într-o gaură afumată din zid mama-mare a lor mesteca în colivă cu o lingură de lemn. Gâfâia de căldură şi cu dosul mâinii îşi ştergea picăturile de sudoare unsuroasă de pe frunte şi dintre mustăţi. Pe urmă au turnat coliva pe nişte platouri pe care le-am recunoscut, erau de la noi de-acasă.

– P-asta s-o împartă aici, ălelalte să le ia cu ei… a spus mama-mare şi-a pus unul din platouri deoparte.

Pe deasupra a cernut zahăr şi pesmet şi pe urmă a făcut cruci cu bomboane colorate pe care fraţii Corneliei le dezlipeau pe furiş cu degetul şi le băgau în gură.

– Păcătoşii dracului! striga bătrâna, icnind, şi se repezea cu sita în mână, dar ei ţâşneau pe lângă ea şi alergau să se ascundă în grădină.

După masă a venit mama, era îmbrăcată cu nişte haine negre pe care nu i le ştiam şi pe cap avea o basma tot neagră, subţire.

– În ce hal eşti… mi-a zis, dar nu m-a certat mai mult.

M-a dus la cişmea şi m-a spălat pe faţă şi pe mâini, în grabă.

Când treceam amândouă prin grădină, mi-a spus să mergem să-mi iau rămas-bun de la tanti Ştefi. La noi era lume mai multă ca ieri, veneau şi plecau, unii stăteau în curte, sub păr, în picioare. Vorbeau în şoaptă, adunaţi în grupuri mici, şi, când am intrat în antreu, nu ştiu de ce au tăcut toţi şi-au început să se uite la mine cum păşeam cu mama spre dormitor. Îi simţeam cum se strâng unul într-altul şi-şi împing capetele peste umerii celorlalţi, să mă zărească mai bine.

– Să vedem ce-o să facă acum copilul, am auzit vocea unei femei.

Nu ştiam ce trebuia să fac şi nu îndrăzneam s-o întreb pe mama. Îmi tot răsuceam piciorul în sanda, când într-o parte, când într-alta, şi-am rămas în prag. În sicriul învelit în alb era tanti Ştefi. Din nările galbene îi ieşeau ghemotoace de vată, pe burta deodată umflată îi stăteau mâinile osoase şi galbene şi de degetul mic atârna o aţă roşie cu un ban. M-am întrebat dacă o fi din colecţia unchiului şi de ce i-l pusese acolo. Aerul înţepa şi-am început să mă frec la ochi, m-am gândit că poate din cauza florilor care i se îngrămădeau pe picioarele subţiri şi ţepene. Ciorapii traşi pe ele făceau cute şi lăsau goluri de aer. Rezemată de biblioteca unchiului era o cruce

de lemn pe care scria INRI ŞTEFANIA SILIŞTEANU, cu litere negre.

– Ajunge, a zis unchiul Ion, venind spre mine. Hai, du-te, Letiţia…

Şi şi-a lăsat palma peste capul meu. În păr i-am simţit degetele care se mişcau şi se opreau iar, nehotărâte. Era cu costumul bun şi pe mânecă avea prinsă o panglică neagră şi lată. Sub ochii cu albul îngălbenit, plini de vinişoare roşii, pielea cearcănelor era maronie şi acum vedeam, în perii crescuţi ai obrazului, o grămadă de fire albe.

– Hai, du-te, draga mea, du-te la Cornelia şi te joacă…

I-am simţit buzele pe frunte şi m-am speriat, abia atunci, pentru că îmi spusese draga mea şi pentru că se aplecase să mă sărute. M-a mai sărutat o dată, mult mai târziu, când am plecat la Bucureşti, la admitere, atunci nu m-am mai speriat, dar mi-a fost foarte ruşine. În dreptul fălcilor, pielea i se mişca, împinsă pe dedesubt de oase. Şi, pentru că rămăsesem pe loc, m-a împins uşor de umeri până la uşă. Am trecut prin antreul plin, unde toţi începuseră să vorbească între ei din nou şi nu mă mai băgau în seamă. De poarta noastră atârnau nişte odăjdii cu fir, ca hainele popii, şi nişte perdele lungi şi negre, cu ciucuri. M-am aşezat cu spatele, ca să nu le văd, frunzele liliacului erau acoperite de praful pe care îl ridicau camioanele când treceau pe stradă, şi-am început să mă joc cu pietricele care ziceam că-s oameni.

Pe urmă unchiul Ion, când povestea ceva, spunea mereu „eram cu biata Ştefania“, „Ştefaniei nu-i plăcea“, „n-am putut din cauza Ştefaniei“ – ca şi când se simţea obligat să ne arate la toţi că n-a uitat-o. Ori ca să ne oblige să n-o uităm noi. Cu timpul nu i se mai mişcau atât de ciudat fălcile când vorbea despre ea. Pe urmă a început să-şi amintească şi lucruri caraghioase care li se întâmplaseră când erau împreună şi râdeam toţi. Unele şi le amintea cel mai bine domnişoara Mira,

care a început să vină pe la noi din ce în ce mai des şi-mi aducea câte o cutie de Vinga. Domnişoara Mira fusese colegă de cancelarie cu unchiul Ion şi prietenă cu mama. Dar toate acestea se petreceau, bineînţeles, mult mai târziu, când eu abia mi-o mai aminteam pe tanti Ştefi.

*

Se întâmplase ceva neplăcut şi ruşinos cu trupul meu. La început am crezut că m-am îmbolnăvit şi c-o să mor. Nu îndrăzneam să-i spun mamei, dar seara, în pat, îmi pipăiam pieptul îngust, care mă durea. Sub piele descoperisem nişte plăcuţe ciudate şi mici care îmi alunecau pe sub degete când le apăsam. Ghemuită de nelinişte, mă căutam toată şi mâinile îmi ajungeau sub braţele pline de zgârieturi. Acolo erau nişte fire mătăsoase, de care nu îmi aminteam când crescuseră. Acum, o dată pe lună, îmi ştiam şi sângele cum arată, deşi mereu speram că până data viitoare o să se oprească. Cum nu se întâmpla aşa, rămâneam lângă gard, în recreaţie, când fetele se duceau la groapa cu nisip să se joace de-a „Ţară, ţară, vrem ostaşi“. Dacă în clasă intra vreun doctor sau vreo soră, obrajii începeau să-mi ardă şi urechile îmi ţiuiau. Îmi strângeam sub bancă mâinile umede, mă sileam să-mi opresc tremurul care mă zgâlţâia şi îmi pironeam pe geam privirea pe care vroiam s-o fac cât mai nepăsătoare, în timp ce colţurile gurii, fără să vreau, mi se lăsau a vinovăţie. Într-un târziu pare-se că a observat şi mama, pentru că, atunci când am plecat toţi trei la râu, mi-a pus un sutien mic care-mi aluneca mereu, când într-o parte, când în cealaltă. Nu îndrăzneam să mă mişc şi stăteam lângă mal. De soare, melcii se scorojeau la rădăcina ierburilor înalte, balele argintii se închegaseră într-o pojghiţă subţire care trosnea, sfărâmându-se în bucăţi când o atingeam. Stăteam îmbufnată pe nisipul împuns de pietrele catifelate

peste care, în fiecare primăvară, se revărsa râul, cu picioarele strâns lipite unul de altul.

– Intră şi tu în apă, ce-mi stai ca o cloşcă aici… mi-a strigat unchiul Ion.

Îşi întinsese la soare piciorul rănit în război, o coajă vineţie îl acoperea până la genunchi. Dacă se obosea prea mult, coaja crăpa şi rămânea aşa luni întregi, fără să se închidă. Acum se uita cu atenţie la rană, îşi aplecase umerii prea albi şi cărnoşi, cu pistrui mari din loc în loc şi aluniţe. Dintr-una îi ieşeau în sus nişte fire subţiri şi negre. Mama stătea alături, cu ochii închişi şi capul întins pe-un prosop, musculiţe mici sau ţânţari se urcau pe ea, nu-i vedeam, doar o auzeam cum se plesneşte câteodată cu palma. Sutienul îi aduna strâns pieptul moale, care se zbârcea uşor acolo unde începeau sânii, şi carnea pulpelor făcea două cute oblice. Poate nu-i văzusem niciodată aşa dezbrăcaţi pentru că nu ştiu de ce îmi tot feream privirea. Capul îmi vuia de zgomotul râului şi ameţeam de lumină şi de sclipirea alb-cenuşie, neoprită a apei. Auzeam strigătele copiilor şi-i vedeam cum aleargă şi se stropesc între ei, cu trupurile lor asemănătoare în chiloţeii coloraţi.

– Lasă-mă în pace! i-am strigat unchiului Ion. Lasă-mă în pace…

Şi am intrat în păduricea de plopi. Vântul le suna frunzele neodihnite şi tari, mirosea a soc înflorit şi a apă. M-am ghemuit lângă un copac gros, cu coaja albicioasă de praful intrat printre crăpături, dezlipeam licheni scorojiţi şi abia aşteptam să mă întorc acasă.

*

– Nu trebuie să te sperii aşa, mi-a spus mama.

Eram amândouă în bucătăria de vară, lampa cu gaz fila, încă nu trăseseră şi aici lumina. Nu-i vedeam faţa, doar mâinile cum se mişcau repede, peste crătiţi. Umbrele noastre, şovăielnice şi lălâi,

se lungeau frânte ciudat acolo unde peretele întâlnea, în unghi drept, tavanul.

– Nu-i nimic, doar ai crescut şi ţi-a venit mai devreme decât de obicei… De-acum o să trebuiască să fii mai atentă, să te speli mai des, nu mai eşti…

– Nu vreau să mă fac femeie ca voi! i-am strigat, înţelegând dintr-odată ce vroia să-mi spună.

Le uram carnea pe care o bănuiam moale prin rochii, sânii atârnând grei, burta şi fesele mari şi rujul cu care se dădeau pe buze şi pudra fără care nu ieşeau din casă şi tot ce povesteau despre copii şi despre mâncare.

– Nu vreau să mă fac femeie ca voi! am strigat.

Tremuram toată de furie şi neputinţă. Am trântit uşa şi m-am ascuns sub liliac să plâng, dar mama ştia că-s acolo, n-aveam unde să mă duc în altă parte. Mama stropise curtea şi răcoarea ajungea până aicea, şi lumina de pe verandă ajungea, şi-am început să mă joc cu frunze, care ziceam că-s oameni.

Pe urmă, Cornelia m-a strigat la gard şi-am ieşit şi eu, erau toţi copiii acolo, în stradă, stăteau pe vine, loveau bolovanii să iasă scântei şi fetele chirăiau. M-am aplecat peste gura de canal care duhnea, în adânc se auzea vuind, unii ziceau că acolo e un şarpe mare.

– Aiurea, ce şarpe, stai să vezi ce departe-i apa… mi-a zis Fane.

S-a aplecat peste umerii mei şi a aruncat o piatră înăuntru, târziu am auzit-o cum plescăie.

– Letiţia!

După voce mi s-a părut că unchiul Ion e supărat, poate mă strigase de mai multe ori, dar n-am răspuns, n-aveam nici un chef să merg la culcare. Ne tot împingeam care să arunce piatra, când unchiul m-a smucit de mână şi m-a tras în curte.

– De-acuma ai început-o? a strigat.

Faţa îi era neagră de furie sau de întuneric, dar nu de ea m-am speriat, ci de vocea cu care s-a răstit la mine. Şi deodată cerul a alunecat peste case cu stelele ţiuind, n-am înţeles ce mi-a spus şi nici de ce m-a lovit, dar îl uram şi plângeam lângă pat, cu un obraz arzând mai tare ca altul.

– N-am crezut că fata asta o să iasă aşa… l-am auzit într-o seară.

Mă culcasem mai devreme ca de obicei şi şopteau amândoi lângă masă. Vocea unchiului avea o acreală ciudată, plină de resentiment şi dezamăgire.

– N-am crezut c-o să fie aşa ahtiată după băieţi…

Am tresărit de parcă m-ar fi lovit iar. Mama nu i-a răspuns nimic şi am înţeles că şi ei i se părea la fel. Mi-am încleştat muşchii ca să nu mă mai mişc, ruşinea îmi urca în obraji o neînţeleasă vinovăţie, doar cuvintele mi se adunau revoltate în gât şi le opream, odată cu răsuflarea gâfâită.

Parcă mi-era somn mereu, mă întindeam în pat, dar nu adormeam, stăteam doar aşa, cu obrazul lipit de perna mea. Ce gânduri ruşinoase îmi treceau prin minte… Mama şi unchiul Ion păşeau pe lângă mine în vârful picioarelor când mă vedeau cu ochii închişi, nu ştiau, lor nu le-ar fi trecut prin cap aşa ceva şi mi-era teamă să nu vorbesc cumva prin somn, aşa citisem că se întâmplă când ascunzi ceva de ceilalţi. Îmi strângeam între mâinile reci obrajii înfiebântaţi, un fluture de noapte pâlpâia din aripi în jurul lustrei, se rotea din ce în ce mai repede, aripile lui sunau când atingea becul şi deodată cădea pe pernă, alături de mine. Într-o noapte am visat cum coboram, treaptă cu treaptă, scările şcolii, de jos urca un băiat, nu ştiam dacă-l cunosc sau nu, dar, când a ajuns lângă mine, şi-a lipit obrazul de-al meu. M-am trezit, inundată de-o bucurie care nu semăna cu nimic din ce ştiusem până atuncea. Trecând prin geamul gofrat de la antreu, lumina

făcea multe culori, albastre şi roşii, încercam să nu uit bucuria din somn, dar o pierdeam, în soarele tot mai cald, clipă de clipă.

Capitolul IV

Nu mă recunoşteam în numele cu care mă strigau, aşa cum nu mă recunoşteam în corpul meu. „Ce idee să-mi spună aşa“, îmi ziceam şi tresăream, zărindu-mă în oglinda coşcovită din bucătărie. Aburul care o înceţoşa mereu îi rosese pe margini ruginite înfloriturі, dar lumina ei nesigură ajungea ca să-mi întoarcă chipul meu vechi şi atunci mă îndepărtam, iritată. Tot timpul filmului, cât plânsesem, lăsând lacrimile să-mi alunece frumos şi trist pe obraji, faţa actriţei se lipise de-a mea şi-o păstrasem şi după ce se aprinsese lumina. Plasatoarea trăsese draperiile roşii, decolorate de praf, şi odată cu clinchetele inelelor răsunaseră paşi tropăiţi, batiste suflate şi voci răguşite de-atâta tăcere. În timp ce ne scurgeam spre ieşirea gangului cimentat din dos, printre grămezi de butoaie goale şi frânghii încărcate de cearşafuri, purtasem în mine privirea şi corpul actriţei. Dintotdeauna ştiusem să surâd ca ea, descopeream acum cu un triumf îngândurat, şi, fără să văd nimic, mă uitam la o cişmea îngrădită de scânduri verzi, care curgea, uitată, într-o curte pustie. Înfundate în buzunarele roase ale paltonului, mâinile mele fragile şi lungi, cu brăţări grele la încheieturi, netezeau la nesfârşit umerii hainei lui, într-o sărutare fără sfârşit, filmată cu insistenţă.

– Treci şi pune masa, nu-ţi e destul cât ai umblat? s-a răstit mama, strângându-şi gura de nemulţumire.

Când mă aplecam spre sertar, îmi ştiam picioarele lungi, fără cusur, pantofii cu toc cui din ecran, dar mă izbeam de un colţ al mesei care se clătina.

– A sărit aşchia aia de dedesubt… zicea mama. Pune-o la loc, fir-ar să fie, c-au ajuns toate hârburi…

Înciudată, îmi strângeam între degete genunchiul lovit şi atunci îl descopeream, oasele mari se încolăceau sub pielea zdrelită, urcând spre pulpa greoaie.

– Nu asta de toate zilele, spunea mama, du-te şi scoate din casă faţa de masă cu liliac, că unchi-tu a venit după el cu coada…

Dar o pândeam pe furiş, fără să zic nimic, şi o bănuiam că, în enervarea ei, se bucură. Se mişca prea mult, pocnea uşile tare şi vorbea mereu şi eu aprobam doar din cap, scoţând din bufetul din antreu suporturile de tacâmuri, îngălbenite şi ciobite la colţuri.

– Murim de foame şi voi nimic… striga unchiul Ion.

Cobora capul cu grijă, să nu se lovească de pragul de sus al bucătăriei.

– Exagerează… şoptea din spatele lui domnul Emil, nehotărât dacă să intre sau nu. Absolut deloc…

Şi-atunci mă zărea şi se grăbea deodată, lovind scaunele îngrămădite în jurul mesei cu genunchii încovoiaţi.

– Sărut mâinile, spunea.

Hainele fără vârstă i se mişcau larg pe corp când se înclina.

– Nu v-am zărit când am venit, mi s-a spus că sunteţi la promenadă…

– Am fost la un film…

Mă uitam bănuitoare spre el în timp ce treceam spre locul meu de lângă perete. Mi se părea că-n vocea lui coclea o ironie veche, păstrată dinadins sau uitată de prea mulţi ani. Mâncam cu ochii în jos, privindu-mi mâinile cu degete scurte şi moi şi unghiile pătate de noiţe. Cu fiecare clipă mă regăseam tot mai mult, dar tristeţea filmului rămânea, conturând altceva în jur, lângă fălcile care mestecau, schimonosindu-le atât de obişnuit, încât nici nu le mai observam, feţele…

Ce idee să mă boteze aşa, îmi spuneam când treceam cu toţii în dormitor şi nu mai rămânea decât mama în bucătărie, să spele vasele. Când îi mişcam scoarţele ţepene, albumul vechi clinchetea, suav şi caraghios, dintr-o muzicuţă cu arc. Bunica Letiţia n-avea decât o fotografie şi din chenarul lucios, cu acolade la colţuri, surâdea pe scaunul de fotograf la fel de resemnată mereu, cu fălci greoaie şi ochii ruşinos de îndureraţi.

– E-o anumită asemănare cu tine, nu? mă întreba domnul Emil şi-n zâmbetul lui curtenitor bănuiam iar detaşarea ironică. Expresia, ochii… Şi numele cred c-a fost inspirat… o alegere fericită…

– Nu mi se pare, îi răspundeam sec, întorcând repede pagina.

Evident, oricâte vieţi i s-ar mai fi dat, n-ar fi simţit niciodată cât mă calcă pe nervi cu insistenţa lui: din tot ce era în jurul lui, nu se vedea decât pe sine. De-asta îl găseam, bineînţeles, atât de plictisitor, dar oare eu mă gândeam şi la altcineva decât la mine?

*

De ce mama şi unchiul Ion nu prea vorbeau despre bunica Letiţia? Poate nu şi-o mai aduceau aminte bine. Dar tanti Zoica îmi povestise în dimineaţa când trecuse pe la noi şi nu eram decât eu acasă. Stătea ţeapănă în scaun, cu pieptul moale şi revărsat prin rochia încheiată cu năsturei mulţi, prinşi în bride, ca în pozele lor de dinainte de război.

– Eram internă pe-atunci şi-aveam bursă, pentru că tata fusese erou de război. Dar, când veneam în vacanţe, o vedeam întotdeauna… Era o femeie înaltă, cât maică-ta, şi încă tânără, dar hainele îi stăteau nu ştiu cum pe ea, era cam şleampătă, cum se zice. Îi murise bărbatul cam de vreun an, dar ei îi mai jucau ochii în cap, deşi nu era cine ştie ce, vezi şi tu din poză… Caută-mi, fată dragă, o ţigare la unchiu-tău în noptieră, aşa, mersi, şi-un chibrit

dacă vrei, da, fusese şi cu bărba-su, cu bunică-tu adică, o întreagă poveste… Avusese o rană, venise cu ea din război şi doctorii îi dase morfină, c-aşa se obişnuia pe atuncea. Pe urmă n-a mai putut fără ea, era şi el un om fără voinţă, se-nvăţase de-şi făcea injecţiile singur şi avea tot piciorul ciuruit de înţepături. Din asta i s-a tras că s-a infectat şi-ntr-o zi a fost gata… Ajunsese să-l ştie toţi că nu intra în clasă până nu-şi făcea injecţia înainte. Era institutor, ca şi ea, da' mai în etate bine… Şi unii au condamnat-o şi pe bunică-ta Letiţia, că-n loc să-l ţină de rău, umbla pe la toţi cumnaţii ei, farmacişti, să-i facă rost de morfină. Zicea în urmă că i-a fost milă de el să-l lase să se chinuie şi-şi tot reproşa, da' din asta s-a ales c-a rămas singură şi cu copiii… Doar unchiu-tău Ion ce era mai mare-ntre ei, maică-ta şi cu Biţă erau mici, parcă-i văd, se tot jucau în curte, lumea vorbea că n-are destulă grijă de ei, că sta şi citea când nu era la şcoală. Şi-şi găsise şi-un ofiţer, că era garnizoană în oraş, un' se mutase după ce murise bărba-su. Ce-o fi fost în capul ei, că ăla o s-o ia aşa cum era şi cu trei copii după ea, i-ar fi trebuit şi dotă, că altfel nu te puteai mărita c-un ofiţer. Da' lu' ăla nici prin cap nu-i trecea, s-a mutat garnizoana şi el dus a fost, i-o mai fi scris un timp, ea aşa susţinea, şi pe urmă, cum sunt bărbaţii… Şi ea, femeie în toată firea şi fără minte, că-n loc să-şi aibă grijă de casă şi de copii, umbla năucă, nu mai mânca şi-a răcit, nu ştiu cum, şi-a făcut o tuberculoză. N-au mai putut să-i facă nimic, o duseseră la spital şi surorile ei ce nu-i aduceau, veneau zi de zi cu pachete. Şi ea tot aşa, le împărţea în tot salonul la alte bolnave, parcă pentru alea ne omoram noi. Da-n urmă şi-a dat şi ea seama de ce făcuse, se ruga de doctori şi plângea, făceţi-mi ceva să trăiesc, zicea, nu vreau să mor aşa repede, ce-au să facă singuri pe lume copiii mei, vreau să trăiesc, zicea, nu vreau să mor… Şi nu i-au mai făcut nimic, ce să-i mai facă dacă ea singură n-a fost în stare să-şi vadă de capul

ei, cin' s-aibă grijă… Păcat de copii c-au rămas cum au rămas şi-a trebuit s-o ducă greu ca să-şi facă şi ei situaţie-n viaţă. Da' au fost copii buni şi s-au descurcat, barem unchiu-tău Ion, c-a avut grijă şi de ăilalţi doi, şi uite-aşa…

*

– Letiţia e un nume complet stupid… spuneam, închizând albumul.

Mă întorceam cu spatele să-l împing în servantă la loc, printre ceşti desperecheate şi lenjerie de pat, şi din drum mai apucam să-l zăresc pe domnul Emil, înclinând din cap, automat, a aprobare. Abia în secunda următoare, când cuvintele mele îl ajungeau, îi surprindeam expresia derutată, dar ţeapănă, de ceas oprit, a ochilor.

– Nimeni nu-i mulţumit cu numele care i s-a pus… o să vezi şi tu când o să ai copii… îmi promitea mama, împăciuitoare, pentru că era şi domnul Emil de faţă.

Sau cel puţin aşa mă gândeam eu, cu răutate. Şi, ghemuită pe vine, curăţam grătarul sobei.

– Nici cu numele, nici cu locul pe care stă, râdea unchiul Ion, desfundând sticla cu etichetă galbenă de Vinalcool.

– Nu, e suficient!… se grăbea domnul Emil, acoperindu-şi cu degetele noduroase şi lungi paharul.

Şi-n timp ce se tot apăra, capul mare şi năpădit întotdeauna de păr prea lung i se apleca mai mult spre dreapta.

– Dar crezi… răspundea domnul Emil după un timp, crezi că ne-ar mulţumi să ne ştim apreciaţi la justa noastră valoare… când tocmai această marjă nesigură… şi mai mare, întotdeauna mai mare, pe care ne-o acordăm, acuzând întâmplările şi oamenii pentru locul nostru de-acum… Nu crezi că serveşte încrederii noastre în noi această nemulţumire?

Presimţisem că va face aşa, doar zâmbetul rămas peste năvala de vorbe tempera intonaţia patetică. Cu un ultim curaj, risca orbeşte şi-şi părăsea ruşinata discreţie. Dar unchiul Ion nu părea să observe sau puţin îi păsa.

– Lasă astea, Emil, râdea, întinzându-şi pe-un scaun piciorul bolnav. Lasă astea, bea şi tu un pahar, măcar o dată să te văd şi pe tine bând…

Celălalt rămăsese cu trupul înclinat, umerii îndoiţi înainte şi genunchii căzuţi. Numai în colţul buzelor zâmbetul umilit se termina (sau mi se părea mie?) într-o indiferenţă şters batjocoritoare.

– Parcă tu bine faci când ştii că după asta o să-ţi fie rău…

Mama mă dăduse la o parte de lângă foc şi acum, cu lopata de cărbuni uitată în mâini, se întorsese să-l apere pe domnul Emil. Ruşinată de nedelicateţea unchiului şi cu acel confuz amestec de tandreţe maternă pentru neajutorarea domnului Emil şi de încă nu ştiu ce faţă de el, care mă scotea din sărite ori de câte ori o simţeam aşa.

– Poate un şerbet? îl întreba.

– Da… asta da… dar puţin, doar puţin… se grăbea domnul Emil, aşezându-se cu atâta grijă pe scaun, încât mişcarea părea că nu se mai termină.

– Ieri a fost vreme bună, nu-i aşa? Cred că de-acum… spunea, nehotărât dacă să amestece sau nu o întrebare în intonaţie.

Masca discretă pe care-o purta îi amputase cuvintele sau fusese dintotdeauna aşa? Râdeam toţi, chiar şi mama, care scormonea cu o linguriţă de argint în borcan, încercând să smulgă şerbetul de sub crusta uscată.

– Lasă, unchiule, mă repezeam cu generozitate, beau eu cu tine…

Mama se uita mustrător la mine.

– Nu i se face rău totdeauna când bea… mă scuzam.

Dar unchiul Ion se încrunta.

– Nu de mine-i vorba, de tine, spunea, tu eşti fată şi, cu firea pe care-o moşteneşti, poţi uşor să cazi în excese…

– Doamne fereşte…

Mama îşi punea şi ea vin în pahar, în timp ce eu mă întorceam, jignită. Cum bea, îi apăreau pete roşii pe obraji şi pe piept, era prea veselă şi râdea fără rost şi simţeam că unchiul îi pândeşte veselia cu teamă, făcându-se că nu observă.

– Nu-s deloc aşa cum credeţi voi, le răspundeam.

– Ştim mai bine cum am vrea să fim, se grăbea, împăciuitor, domnul Emil.

De-atâta tăcere de ani, cuvintele i se îmbulzeau când începea să vorbească. Atunci roşeaţa târzie urca în obrajii pieloşi, cu o mână grăbită îşi răvăşea părul şi, brusc, fraza i se poticnea şi rămânea stridentă în aer. Ca şi când şi-ar fi amintit dintr-odată ceva, surâdea maliţios, tăcea şi îşi apăsa pe faţă chipul obişnuinţei care i se desprinsese o clipă.

– Mai aveţi noutăţi despre domnul Branea?

Îşi întorsese umărul spre mama şi îşi făcuse vocea şoptită. De enervare, unchiul Ion şi-a mişcat picioarele sub masă şi un timp am auzit numai târşâitul papucului pe covorul ros.

– …Am fost acum două luni cu ultimul pachet şi am stat o zi întreagă la poartă… Pe-al meu nu mi l-au primit, mi-au spus că nu mai e aici, dar atât… Şi cred că l-au mutat, într-adevăr. A mai venit cineva şi spunea de Gherla… dar nu ştim sigur…

Mama îşi ferise privirea, dar din colţul meu o vedeam, fără să mă uit la ea. Privirea, ştiam, i se stinsese.

– Mai aşteptăm să vedem ce-i cu memoriul făcut de Biţă în primăvară… El ne-a promis că o să se ducă prin nişte cunoştinţe ale lui, dar noi, care-l ştim pe Biţă cum e…

Unchiul Ion s-a încruntat: bineînţeles că ar fi preferat să tacă, numai că se temea de liniştea ce se pregătea, nefirească.

– Noi, care-l ştim pe Biţă cum e, n-avem decât să aşteptăm…

– Cred c-o să se rezolve, spunea domnul Emil, cântat, şi-şi strângea o jumătate de căscat între fălci.

Să se rezolve ce? îmi venea să-l întreb, dar mama se şi ridicase. Cu ochi orbi se izbea în drum de lucrurile îngrămădite şi lacrimile îi curgeau de-a lungul feţei nemişcate, printre ridurile de-acum definitive.

– Mă duc să închid găinile, şoptea din uşă.

Aproape destins, dintr-odată (lucrul de care se temuse de la începutul serii se şi întâmplase) unchiul Ion îşi prinsese bărbia între două degete şi-şi pipăia barba nerasă.

– O făcuşi, Emil… Eşti nemaipomenit…

Celălalt se ridicase, târzielnic şi împleticit, încercând s-o urmeze pe mama. Numai că, odată ajuns lângă uşă, se întorsese tot spre noi, nehotărât:

– Să merg să-mi cer scuze?!

În vocea lui era o întrebare spre sine.

– Credeţi c-am fost nedelicat, nu era cazul să…? Dar ştiu că altădată chiar dânsa pomenise de asta…

În ochii lui derutaţi înţelegerea era atât de departe… Printre rănile celorlalţi se mişca somnambul – când oare şi ce clădise în el atâta indiferenţă? m-am întrebat.

– Am auzit c-aţi scris mai demult, l-am întrebat, alintându-mi vocea a provocare răutăcioasă. Şi că pe urmă v-aţi ars toate manuscrisele… e-adevărat ce se spune?

– Da’ de unde?! a râs, stânjenit, şi şi-a fixat spre mine ochii lăcrimoşi-albaştri. Simple încercări, oricine are aşa ceva la vârsta aceea… Dar în artă, nu?… (s-a întors, cu o falsă însufleţire, spre unchiul) …rămân cei ce perseverează… Uite, şi

amicul nostru despre care vorbeam şi care nu era dotat în mod special a căpătat o anumită siguranţă care ţine de tehnică şi exerciţiu… şi acum, în anii aceştia chiar…

Deviase, ca de obicei, şi nimic din ce spunea nu mă interesa mai departe. M-am aşezat pe pat şi mi-am încolăcit sub mine picioarele, învălurind cuvertura şi trăgându-mi pe noptieră paharul. Ciudat, şi-n mine, după ce beam, urca ceva mişcător şi nesigur, marginile trupului mi se întindeau la nesfârşit şi tristeţea rodea în ele, clipocit, ca o apă. Icnind încet, unchiul Ion s-a aplecat şi a dat drumul la radio. SEARĂĂĂ DE DANS, a anunţat vocea familiară din cutia neagră a Telefunkenului, prinsă în nituri mici, acolo unde plesnise când eu o scăpasem din mână, eram mică şi de-abia venisem cu mama aici, după ce-l arestaseră pe tata. Odată cu primele măsuri, în cameră au intrat semnele celeilalte vieţi, de neajuns, care arăta aşa cum mă gândisem că trebuie să arate viaţa. De-acum simţeam alături privirea lui Mihai şi fiecare gest al meu intra în ea, greu de sens şi unic, la fel ca iubirea mea din aceste seri singuratice în familie.

– De fapt, mi se pare că sunt despărţiţi, nu? a reluat domnul Emil.

O curiozitate măruntă îi scormonea ochii în timp ce fixa scaunul, rămas gol, al mamei.

– Au avut unele neînţelegeri şi Margareta a plecat…

În vocea unchiului simţeam că de atâtea ori repetase fraza asta, încât începuse singur să n-o mai creadă.

– Şi, destul de repede, pe el l-au arestat…

– Păi, atunci, într-un fel situaţia e de preferat, nu?

Domnul Emil încercase să fie practic şi să gândească la fel ca şi ceilalţi, dar nu-l prindea şi din nou i-am simţit nepăsarea. Şi pentru că unchiul se încrunta tot mai mult:

– Mă refeream la…

Şi s-a uitat spre mine.

– …există atâţia, nu? care divorţează formal, mă-nţelegi, ca să nu pericliteze cariera copiilor… cu şcolile e-o problemă…

– Nu-i vorba de divorţ, el era încheiat când a fost arestat, a răspuns cu lehamite unchiul. Victor i-a trimis vorbă prin cineva care-a venit de-acolo că el regretă tot ce s-a întâmplat… şi, de fapt, cred că şi ea, în fine… nu erau nişte lucruri atât de grave… Şi chiar mă întreb ce lucruri pot fi prea grave între doi oameni cărora le este greu să se despartă… mai ales într-o situaţie de-asta, dacă eşti om…

– Da, a aprobat domnul Emil, distrat şi grăbit să ajungă la altceva, ce părea să-l intereseze mai mult. Dar mi se pare că familia lui mai mult… nu? ar fi făcut politică, nu el… parcă aveau şi-o moşie prin împrejurimi… Despre un frate al lui am auzit c-ar fi fost ministru în guvernul Antonescu… l-ai cunoscut, probabil…

– L-am cunoscut, a zis unchiul, i-am cunoscut pe toţi.

Vocea lui era chiar atât de sătulă cum mi s-a părut sau doar se ferea de mine? O clipă am fost convinsă că prelinge, temător, spre pat, o uitătură nesigură.

– Victor era foarte ataşat de familie şi destul de tânăr pe atunci, cel mai mic, fără suficientă independenţă. De-aici şi despărţirea de Margareta, care nu s-a acomodat în clanul lor… a continuat, cu un ton din ce în ce mai neutru.

– Dar ce i-au reproşat de fapt când l-au arestat?

De când vroiam să întreb asta, şi-acum chiar aşteptam cu teamă paşii mamei în antreu şi izbitura uşii…

– Eh, a răspuns unchiul şi a împins cu palma fumul de ţigară într-o parte… I-au ridicat pe toţi…

– Aţi băut tot vinul? a întrebat mama, intrând.

De grabă, uitase să-şi şteargă din colţul nărilor pudra nouă. Acolo se îngrămădea ca un fel de spuzeală şi în decolteu – petele roşii. Dar se mişca iar prea mult şi tot vorbea, mutând, fără să înţeleg de ce, scaunele.

– Îmi pare rău că mai devreme… regret…

– Haide, Emil, lasă astea, mai bine pune mâna şi tu, să terminăm odată sticla asta…

Unchiul apăsă mânerul sifonului, dar nu reuşi să stoarcă decât câţiva stropi. Celălalt se şi îmbrăca.

– Te rog să mă scuzi, a zis, este ora înaintată…

Şi, cu mâini nedeprinse încă, bâjbâia să-şi înnoade cordonul.

– Sper să mai treceţi pe la noi cât de curând…

Lângă uşă, râsul mamei gâlgâia voit şi trupul uscat i se mlădia, amintindu-şi mişcări uitate. De enervare, am pocnit pe noptieră două cărţi şi m-am ridicat, întinzând mâna pentru la revedere.

– Am să revin, mulţumesc, a răspuns, înclinându-şi trupul-marionetă.

Din prag, cu hainele fluturând, veştede de necălcat, îşi îndrepta spre străzi singuratice paşii bătrâni, martirajul steril, ascuns de cuvintele convenienţei.

– Bea şi tu, Ioane, bea şi tu, fârtate, şi-i era obrazul galben ca de moarte, şi-i era obrazul galben ca de moarte, repeta vesel unchiul.

Se ridica greoi şi dădea mai întâi scaunele deoparte şi pe urmă perdeaua, să aerisească de noapte.

– Până la urmă ce-au făcut, l-au încadrat pe Emil? întreba mama, trăgând alene cuvertura de pe pat.

– I-au dat nişte ore la clasele mici.

Unchiul trecuse după paravan să se dezbrace şi de-acolo îi auzeam glasul, tărăgănat, cu pauze:

– Ar fi fost şi greu să-i dea catedră întreagă după atâţia ani când n-a fost încadrat… În fine, eu am făcut ce mi-a stat în putinţă, de vreo trei ori am vorbit cu directorul, sper totuşi ca Emil, oricât este

de lipsit de disciplina muncii, să se descurce, măcar pentru mine, care mi-am pus obrazul…

De frig, m-am strâns în prima rochie cumpărată special pentru mine, îmi plăcea că nu mai era transformată dintr-una mai veche a mamei. Pe diftina roz avea carouri mici şi albe. Fumul ţigărilor ieşea afară în ghemotoace rotunjite şi păta aerul nopţii, albastru. Cu coatele rezemate-n pervaz, priveam prin întuneric spre ceea ce ştiam că sunt dealurile din jurul oraşului. Acolo alunecau mereu, pierzându-se şi apărând iar, luminile de neexplicat ale unor maşini nevăzute.

Capitolul V

Nu aveau sonerie. Casa era netencuită încă şi ultima cameră, neterminată. Vara intram acolo pe scândura care ţinea loc de trepte, înăuntru o scară veche, rezemată de zid, şi alte scânduri aruncate unele peste altele. Mă înţepam mereu în câte un cui ruginit, ieşind strâmb din lemnul alb, ciufulit de aşchii, dar nu mai aveam răbdare şi mă urcam pe pervazul gol al ferestrei. Numai eu mă urcam, Jeni rămânea ghemuită lângă zid, cu picioarele strânse, şi-şi împletea o codiţă firavă care se desfăcea imediat. O invidiam că pe frunte şi pe tâmple avea cârlionţi şi-mi părea bine că buzele îi sunt prea groase.

– L-ai văzut? mă întreba cum mă aşezam şi eu povesteam despre Mihai.

Pe urmă povestea ea despre Mircea, asta mă cam plictisea dinainte, dar n-aveam ce face.

– Crezi că acu' mai e cu Lidia? mă întreba.

Eu habar n-aveam cu cine umbla Mircea acum, dar mă sileam să deduc, simţindu-mi, ca un reproş ascuns, nepăsarea.

– Nu cred, aşa cum îl ştiu, nu văd de ce i-ar place… deşi ei sunt altfel…

– Chiar dacă a fost ceva, cred că s-a terminat, Lidia umbla şi cu Silviu în timp ce era cu Mircea, poate a şi trăit cu ei… mă întrerupea Jeni.

– Poate tocmai de-asta… îi răspundeam, sperând că îi convine, dar ea continua, mai mult, iritată că n-am lăsat-o să spună:

– Ştii, s-a schimbat foarte mult, când era prieten cu mine, Mircea se purta altfel, mi-a spus şi Crăiţa… Crăiţa l-a văzut ieşind beat din restaurant…

Nu vroiam să mă gândesc că şi pe ea o plictisea când povesteam eu, mi-era aşa de neplăcut, că încercam să mă gândesc la altceva. Un păianjen mi se urcase pe picior, îl aruncam pe podeaua de

pământ prăfuit şi săream jos să-l strivesc cu piciorul.

– Vino încoace să te scutur, ţi-ai murdărit rochia… cum te-aşezi aşa, oriunde? îmi striga Jeni.

Dădeam din umeri.

– Hai, scutură-mă… îi spuneam şi plecam imediat acasă, ştiind că o pedepsesc.

De fapt, abia aşteptam să-mi termin lecţiile ca să mă duc iar la Jeni. Pe mama o enerva lucrul ăsta.

– Din ce şi-au făcut casa, mă întreba, dacă n-au decât un salariu şi maică-sa stă acasă? Şi ce lux îi face lui Jeni…

Nu-mi plăcea când vorbea aşa despre Jeni şi mă gândeam ce ciudat sună cuvântul ăsta, lux, ca un nume de cinematograf vechi. Îmi părea rău doar că n-am şi eu probă la croitoreasă. Mie îmi cosea mama rochiile după ce venea de la servici, dar cu Jeni mă duceam la croitoreasă şi aşteptam într-un vestibul întunecos unde, pe un aragaz cu două ochiuri, fierbea întotdeauna mâncarea şi mă uitam la un câine mare de ipsos, aşezat pe o măsuţă cu trei picioare.

– Hai, vino, deschidea Jeni uşa, cum ţi se pare?

Croitoreasa stătea într-un genunchi şi-i potrivea tivul cu acele în gură.

– Fă-o mai scurtă, îi ziceam.

– Mie nu-mi place aşa scurt ca ţie, când te apleci, se vede tot… spunea Jeni.

Se privea în oglindă cu ochii micşoraţi şi buzele ţuguiate, n-avea expresia asta decât când se privea în oglindă, probabil încerca să fie aşa cum ar fi vrut, dar pe urmă uita.

– N-ai decât, îi răspundeam.

Jeni are picioarele groase, de asta nu poartă scurt, mă gândeam cu satisfacţie; şi, după un timp:

– Mai stai mult? o întrebam. Eu trebuie să plec, s-ar putea să vină unchiul Biţă de la Bucureşti astă-seară…

*

– Ce tot vorbiţi atâta, fetelor… voi lecţii n-aveţi, examene n-aveţi, bacalaureatul bate la uşă… zicea unchiul Ion când cobora din dormitor spre masa de sub păr, cu ibricul de cafea fumegând într-o mână şi teancul de fişe într-alta.

Poate ştia că eu vorbisem despre Mihai. Jeni se înroşea.

– Stai, nu cumva să pleci… îi şopteam şi mă uitam cu ostilitate la mersul, uşor aplecat spre pământ, al unchiului.

Şi atunci o iubeam cel mai tare pe Jeni.

De fapt, cel mai tare o iubeam când mă întâlneam cu Mihai şi ştiam că pe urmă am să mă duc repede la ea să-i povestesc. Intram amândouă în grădina de zarzavat, peste prunii cocârjaţi se vedeau de aici primele blocuri neterminate. Mirosea cald a buruieni şi a pământ încins şi, prin plasa de fier, closetul de scânduri cenuşii. Evitam să mă uit într-acolo, luam bulgări mici de pământ uscat şi, când vorbeam, îi frământam între degete, mă murdăream pe mâini şi la sfârşit mă ştergeam cu frunze de roşii. Când le striveam în palme, simţeam o bucurie ciudată. Atunci tăceam şi încercam să-mi reamintesc, era foarte greu, ca şi când amintirea acelui lucru ar fi fost împresurată de somn, şi pe urmă ştiam că aşa mirosea, acrişor, dimineaţa, umbrită rece, a primei zile de toamnă, când gătisem mâncare de pătlăgele verzi la nunta unei păpuşi.

– Ştii, cred că nu există dragoste…

Jeni mă asculta cu sprâncenele ridicate în sus, neştiind ce să-mi răspundă. Căutam să mă uit la prunul care îşi scutura florile ruginite şi murdare, ca să nu văd closetul de scânduri. Eram foarte tristă, la o lună sau două după ce mă despărţisem de Mihai. A fost un timp când eram convinsă că niciodată n-am să pot termina cu Mihai şi pe urmă m-am mirat că am putut gândi aşa ceva vreodată.

Mi-era întotdeauna greu să mă despart de Jeni, vorbeam tot timpul cât mergeam spre casă şi pe

urmă, stând pe loc, rezemate de câte un stâlp. Când terminam de povestit, aveam o senzaţie neplăcută, nu de sfârşit, dar ceva îmi scăpase, parcă nu i-aş fi spus tot, vroiam s-o iau de la capăt, dar probabil repetam acelaşi lucru, pentru că Jeni spunea:

– Da, asta ştiu, mi-ai mai spus-o, el a zis că nu mai merge aşa…

Atunci îmi părea rău că nu mai aveam ce povesti şi cuvintele semănau cu cele din filmele pe care le văzusem. Începeam să ne plimbăm în jurul stâlpului pe care scria *Oprire*, pe aici trecea maşina cu care unchiul Ion se întorcea de la şcoală.

– Mai facem doar un tur, trebuie să plec, spunea Jeni şi câteodată, când nu puteam, pur şi simplu nu puteam rămâne fără ea, o conduceam încet până acasă.

*

– Vezi, nu mai merge aşa, zisese Mihai atunci, vorbea foarte greu, altfel decât de obicei. Dacă tu n-ai fi aşa cum eşti, aş fi şi eu altfel…

Stăteam sub dud şi striveam sub picioare dudele negre, care căzuseră din pom de coapte ce erau. Întindeam din când în când mâna, dar nu prindeam decât câte una roşie, care-mi strângea gura. O mâncam cu codiţă cu tot, trosnea sub dinţi şi-i simţeam gustul de iarbă.

– Foarte bine, i-am răspuns, dacă terminăm, atunci de ce mai eşti supărat?…

Şi mi-am mutat servieta în mâna cealaltă. Îmi plăcea ce i-am răspuns şi că el a observat că eu sunt aşa cum sunt, mi se părea că e lucrul cel mai important. Aşa cum ţine capul, seamănă cu o pasăre, m-am gândit şi am fost sigură că puţin îmi pasă de el. Şi el strivea câte o dudă neagră sub pantofi şi tăcea, era atât de aproape, că-i simţeam când şi când răsuflarea acidă. Un camion greu trecea spre şantierul din capul străzii, şoferul ne striga ceva râzând prin geam, probabil doar mie. Uniforma mi se lipea de piele, mă înăbuşeam de

aerul cald, nu-mi puteam ţine ochii deschişi de lumina prea albă şi abia aşteptam să se termine mai repede. Doar în primul moment, când spusese „vezi, nu mai merge aşa“, mă speriasem foarte tare şi pe urmă, ciudat de repede, m-am obişnuit cu golul pe care-l presimţeam dacă o să ne despărţim, nu mi se mai întâmplase aşa ceva şi eram curioasă să văd cum o să fie.

– Ce faci, de ce nu vii la masă? m-a întrebat mama când m-a văzut cum arunc servieta în spatele scaunului din dormitor.

– Am terminat cu Mihai, i-am răspuns.

M-am dezbrăcat şi m-am urcat în pat. Mama nu mi-a răspuns, nu mă auzise sau nu m-a crezut, mai spusesem şi altădată că am terminat cu Mihai, când ei se supăraseră că întârziasem în oraş. Îmi părea bine că sunt singură în dormitor. Jeni avea camera ei, chiar dacă era neterminată casa lor, noaptea ea citea, eu trebuia să mă duc cu cartea în bucătăria de vară. În antreu l-am auzit pe proprietarul cel tânăr strigând ceva la mama şi pe urmă am adormit imediat. După masă, când m-am trezit, era foarte linişte şi începuse să bată uşor vântul. Nu mai aveam ce să fac şi am plecat la Jeni să-i povestesc, dar mâine, poimâine, peste o săptămână nu ştiam cum o să mai fie. Şi, dintr-odată, pe drum, am înţeles că s-a terminat cu Mihai, aşa de tare am înţeles, că mi-a venit să plâng, acolo. Mergeam şi simţeam în gât cum îmi creşte un nod imens care nu se ducea, oricât înghiţeam, ochii mi se tot umpleau de lacrimi, dar amânam plânsul, ca să ajung mai repede la Jeni.

*

O ştiam foarte bine pe Jeni, ştiam cum vine, alergând, să-mi deschidă poarta, cu un capot al maică-sii desfăcut, prea înflorat şi larg, cum îşi leagă părul la spate, lăsându-şi liberi cârlionţii şi ţinând agrafele în gură, cum aleargă cu picioarele goale prin casă. Îi cunoşteam foarte bine scrisul

pentru că stăteam de trei ani în aceeaşi bancă, scria mai repede ca mine şi întotdeauna mă uitam după ea când rămâneam în urmă şi nu ştiu de ce, la un moment dat, am început să fac unele litere ca ea. Vroiam să le fac la fel, şi pe urmă, chiar când nu ne mai vedeam de ani de zile, eu tot aşa le-am scris. Ştiam şi cum arată Jeni când îşi spune lecţia – ţinea capul foarte drept şi vorbea repede şi egal şi, dacă o contrazicea profesoara, se uita foarte mirată, cu ochii rotunzi şi albaştri, şi continua, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic. Avea o memorie nemaipomenită şi nu se plictisea să spună lucrurile pe care le învăţase. Le spunea, sigură că sunt foarte importante dacă le ştie ea, şi ce mi s-a părut mai ciudat era că pe ceilalţi părea să-i intereseze, dar eu nu mai puteam suporta.

Fusese un timp când îi pândeam cu nelinişte ezitările atunci când o scotea la lecţie, pregătindu-mă să-i suflu. Dar acum mă uitam la balconul casei de peste drum, cu lădiţe de petunii înflorite şi un burlan pătat de rugină care tăia zidul în două, le ştiam foarte bine pe toate, balconul, vocea, burlanul şi cum avea să spună Jeni lecţia, aşa de bine le ştiam, că aş fi dat oricât să mă ridic din bancă şi să ies din clasă. Dar nu se putea şi în fiecare dimineaţă veneam în aceeaşi bancă pe care zgâriasem numele meu şi al lui Mihai şi data când ne-am despărţit, 17 mai. Când deschideam uşa, singura pe care o vedeam era Jeni.

– Ce faci, mă întreba, de ce n-ai mai trecut aseară?

Până atunci mai sperasem ceva plăcut, probabil dimineţile vechi, când nu terminam de povestit nici după ce intra profesorul, dar acum nu mai era decât mâna lui Jeni, silitor ridicată. Nu se mai satură să-şi dea importanţă, îmi spuneam şi pe urmă socoteam pe agendă cât mai e până la admitere.

Nu numai despre ea ştiam tot, ci şi despre mine, eram sigură dinainte de tot ce-am să spun şi ce-am

să fac atunci când am să mă duc pe la Jeni. Aşteptam în bucătăria lor mare, de vară, care iarna era camera lui Jeni, cu preşuri de cârpe pe jos şi maşina de gătit, lucind, cu toate burlanele nichelate. Mâncam dulceaţa pe care mi-o aducea mama ei.

– Stai să-ţi arăt ce mi-am mai făcut, zicea Jeni şi deschidea uşa şifonierului.

Sau aducea câte o revistă de modă veche de câţiva ani, de la Casa de creaţie deschisă într-un bloc de pe Strada Mare, unde-l pusese responsabil pe taică-său. O răsfoiam în grădină, stând pe nişte scăunele noi şi uşoare de plastic, şi omizile, erau foarte multe în anul ăla, se urcau încet pe picioarele de metal.

De învăţat, învăţam tot împreună, rămâneau aceleaşi lucruri necitite, dar câteodată ea lua un punct mai mult ca mine. Ciudat, când eram cu Mihai, nu mă deranjase niciodată lucrul ăsta, dar acum începea să-mi displacă. Îmi tot spuneam că nu trebuie să-mi pese, totuşi mă enerva şi, dacă Jeni se încurca la lecţie, simţeam că mă bucur şi atunci mă grăbeam s-o ajut, ca să nu mai simt această bucurie vinovată.

Acum, chiar să fi vrut, n-aş mai fi putut să-i povestesc nimic despre Mihai, ei îi trecuse povestea cu Mircea şi tot timpul organiza şedinţe. Şi dintr-odată am văzut că de aproape trei ani eu nu mai vorbisem cu nimeni, în afară de ea, decât fără să mă intereseze. Era ca şi când m-aş fi întors după o boală sau din vacanţă şi mă uitam în jur la ceilalţi cu plăcere şi indulgenţă.

Poate că şi ei i se întâmpla acelaşi lucru, pentru că era mai tot timpul cu Crăiţa. Şi atunci, după bacalaureat, au vorbit să meargă câteva zile la mare. E drept că Jeni a venit la mine în dimineaţa de dinaintea plecării.

– Mai e un loc în maşină, mi-a spus când pleca, din uşă. Nu vrei să mergi şi tu?

Acum era oricum prea târziu să mai încerc să-i mai conving pe mama şi pe unchiul Ion şi să-mi fac şi bagajul. Dar ea ştia prea bine asta, putea să nici nu mă mai întrebe.

– Nu cred că are vreun sens să încerc, i-am răspuns, uitându-mă, peste umerii ei, prin uşa deschisă, în curte. Nu prea au bani acuma…

– Ei, asta-i, a râs, cum să n-aibă, cu două salarii… Niciodată n-am înţeles cum de staţi aşa să vă certaţi cu proprietarul, de ce nu vă faceţi, ca noi, o casă, când la noi leafă n-are decât tata…

– Multe nu înţelegi tu, i-am strigat, dar de fapt ştiţi să le aranjaţi ca să ieşiţi bine…

Şi altele de felul ăsta i-am spus şi pe urmă mi-a zis şi ea. Începusem să tremur uşor de enervare şi mă lua cu frig. Şi atunci i-am dat ultima carte pe care mi-o împrumutase şi a plecat acasă.

*

– E ciudat, mi-a spus Mihai când ne plimbam pe chei în toamnă, înainte de admitere.

În nici un an n-a mai fost o toamnă atât de lungă şi-n fiecare seară era ceaţă şi fum pe chei, în locul unde mă aştepta el.

– E ciudat, Jeni te copia tot timpul, eraţi nedespărţite pentru că probabil îţi era foarte comod, ca şi când ai fi fost tu cu tine…

Ştiam că nu fusese aşa, dar n-am zis nimic, tăceam şi-mi plăcea mai mult decât dacă ar fi spus altfel. Câteodată mă mai întâlneam întâmplător cu Jeni şi mergeam să bem o cafea împreună şi vorbeam despre colegi, profesori şi despre ceaiurile din oraş. La sfârşit ne plăteam fiecare partea noastră şi, când ne ridicam să plecăm, întotdeauna încercam să nu mă mai gândesc la asta, dar aş fi vrut să nu-i fi povestit nimic, niciodată.

Capitolul VI

Îl uram pe proprietarul cel tânăr. Nu-mi plăcea indulgenţa temătoare a unchiului Ion faţă de el, dar şi eu, când îl zăream în antreu, îi dădeam cu un zâmbet tremurat bună ziua. Părea că abia mă înregistrează, pocnind în trecere din degete sau sugându-şi, cu o zvâcnire bruscă a colţurilor gurii, măselele. De nehotărâre, îmi pulsau muşchii feţei şi îmi uram zâmbetul moale şi răceala umedă a mâinilor, în care nu-mi puteam desluşi teama de revoltă. Mă simţeam iar prea lungă şi neajutorată, la fel ca în anii trecuţi, şi lucrurile se pregăteau să-mi cadă din mâini, ciocnindu-se de podele.

Seara, în pat, îmi trăgeam peste cap cele trei cuverturi şi peste ele, domestică, rămăşiţă de război, pătura militară, aspră şi grea, pe care călcam rufele. În iarna aia lungă îi dădusem unchiului Ion plapuma, pentru că dormea la geam şi seara gemea greoi de reumatism şi de artroză. Din antreul încă luminat auzeam cum proprietarul cel tânăr se ceartă cu nevasta.

– Iar a băut, zicea mama.

Şi, uneori, bufnituri înăbuşite şi, printre ele, ţipătul chiuit al Corneliei.

– Până la urmă n-a avut noroc fata asta… spunea unchiul Ion cu capul aplecat, stingându-şi ţigara.

– Nu cumva să te amesteci iar… îi spunea, repede şi apăsat, mamei. Ei se bat, ei se-mpacă şi pe urmă tu cazi prost…

Ea se dusese lângă uşă şi pândea, fără să vadă de fapt nimic dincolo de hârtia albastră, decolorată, care astupa geamul.

– Aşa-i dacă nu deschizi ochii când trebuie… şoptea.

Şi se îndrepta spre paravanul din colţ să se dezbrace.

– Tu ştii mai bine cum stau lucrurile astea… spunea unchiul.

Ea îi simţea zâmbetul din voce.

– Eu am plecat pentru mai puţin decât asta, spunea mama. Şi dacă n-ar fi fost ai lui…

Ochii îi luceau deodată prea tare şi nu ştiam dacă sunt lacrimi sau doar îi înfrunta privirea.

– Majoritatea nu-s în stare de-aşa ceva… răspundea el, împăciuitor.

Şi atunci mama se întindea în pat, bâjbâind, cu mâini neatente, să stingă veioza.

– Când s-a măritat, credea că cine ştie ce a ajuns… îşi amintea de Cornelia cu o voce dintr-odată acrită. Şi aştepta s-o salut eu, după ce c-o ştiu de când venea să se joace cu Letiţia şi n-avea nici chiloţi, du-te, Cornelio, la mama, o trimiteam, şi spune-i să-ţi pună chiloţii…

*

Sus, gardul avea sârmă ghimpată de jur împrejur şi noi intram pe sub nişte bârne căzute. Printre straturile de verze, plesnite de foi, năpădea pirul lemnos şi tulpinile de mărar îmbătrânit ne scuturau în păr seminţe. Mirosea a soare târziu şi a pământ când alergam printre prunii firavi din grădină. Sub trunchiul înnodat al vechiului măr dospea bălegar lângă grămezi de gunoaie şi paie. Curtea noastră se prelingea aşa spre curtea lor şi acolo intram, furişată, pe lângă ziduri.

– Nu-ţi fie frică, îs legaţi… striga Cornelia.

Dar câinii lăţoşi se zbăteau, cu gurile vineţii de lătrat, şi alergau, zornăit, pe lanţul prins în sârma de rufe. Treceam dincolo de uşa unde se descălţau, intrând, şi după pantofii scâlciaţi din prag ştiam că mama ei e acasă. Din când în când un ucenic trăgea zăvorul şi deschidea porţile mari şi o căruţă intra, zdroncănind peste pietrele unse de un noroi negru, umed. Din pragul atelierului, lumânărarul pântecos, tatăl Corneliei, se tocmea cu ţăranii şi într-un târziu râdea gros, intra înăuntru şi ieşea cu

lumânările înalte şi albe în mână. Cornelia mă striga şi urcam amândouă pe acoperişul de tinichea, cald încă, al casei mici, să vedem o nuntă în curtea vecinului. Bătătura prăfoasă vuia de chiote şi voci şi-ntr-un colţ, lângă tulpinile înalte cu ciucuri vineţii de moţul-curcanului, flutura alb voalul miresei. De aici, de sus, vedeam doar creştetele lucind unsuros de briantină şi paşii rari de dans, în timp ce, tânguitor şi strident, acordeonistul relua mereu *Valurile Dunării*, umplând aerul încremenit al duminicii. Fraţii Corneliei urcau, chicotind, scările de lemn vechi ale podului.

– L-am văzut, striga Fane, l-am văzut, era peste mama-mare, am văzut cum o fute…

– Tăceţi din gură, că-i asta mică aici… îi repezea Cornelia, arătând spre mine.

De jos, revărsându-se în fuste şi cărnuri, cu părul alb într-un coc răvăşit, îi ocăra mama-mare.

– Vă spun eu la mă-ta, striga, dând să urce spre ei. Mânca-v-ar fripţi de păcătoşi, lua-v-ar dracu'…

Şi-n spatele bătrânei se prelingea tăcut, cu capul în jos, ucenicul cel tânăr, un lungan netuns, cu coşuri printre firele moi de barbă. Se însera deodată, norii scămoşi se albăstreau mai tare decât cerul şi-mi strângeam de frig umerii.

– Tre' să mergem, zicea Cornelia, aruncându-şi peste umăr cozile grele, tre' să mergem, că-ncepe lucrul…

Prin uşa atelierului fila lampa cu gaz, aruncând umbre lungi pe pământul bătătorit al podelei. Mă uitam cu jind cum intră toţi trei la lucru, la ora când eu mergeam la culcare.

– Copii chinuiţi, zicea mama, îi ţin toată noaptea la făcutul lumânărilor şi de sărbători îi târâie după ei la bâlciuri… Cum vrei să se mai ţină de carte?

Rămâneau acolo, lângă roţile pe care atârnau feştile soioase, între blocurile alb-unsuroase de parafină, în mirosul de gaz şi fierbinte.

Mai târziu nu ne mai jucam şi Cornelia ieşea să se plimbe cu băieţii pe Strada Mare. Avea rochii de mătase în cute multe şi flori şi pantofi galbeni de crep, cu tălpi înalte. Într-o vară şi-a făcut permanent şi mi-a spus că aşa e părul ei, ondulat de la natură. S-a dus să se pozeze la Foto-Studio într-una din primele bluze de nailon pe care le văzusem şi fotografia ei retuşată, cu buzele date tare cu ruj şi sprâncenele îngroşate în unghi drept, a îngălbenit, veri de-a rândul, în vitrină. Îmi povestea de băieţii care i-au propus prietenie şi pe urmă mi-a arătat un caiet albastru de şcoală, oracolul ei. Într-un chenar cu flori desenate cu roşu se iscălise NELLY. CE PĂRERE AVEŢI DESPRE DRAGOSTE, CE-I PRIETENIA, scria sus, cu litere mari de tipar, şi dedesubt, numerotate cu grijă, răspunsurile. CE PĂRERE AVEŢI DESPRE POSESOAREA ACESTUI ORACOL era ultima rubrică şi colegele ei răspunseseră că e o persoană distinsă, inteligentă şi fină.

A fost prima de pe strada noastră care s-a măritat, după ce-a picat la maturitate. Acum avea două capoate lucioase şi lungi, faţa i se lăţise şi, odată cu ea, şoldurile. Îşi făcea permanentul mai rar şi tot timpul umbla prin curte, cu părul pus pe moaţe de hârtie, sub o basma înflorată.

– Aşa-i când ai bărbat, îmi spunea şi mă privea cu îngăduinţă.

După ce-a născut, m-am dus să-l văd pe Sorin, mă uitam la faţa lui mică şi opărită, prea gravă, de om, cu nasul lăţit şi ochii lipiţi sub căciuliţa albastră şi matlasată, cu creţuri.

– Să nu faci niciodată copii, Letiţia… mi-a spus şi s-a aplecat să-l desfeşe.

Picioarele lui zbârcite şi roşii înotau în aerul cald, care mirosea a pipi şi a lapte.

– Te doare de-ţi vine să muşti şi scaunele…

Cam la un an l-a făcut însă şi pe al doilea.

– E rahitic, spunea mama. Sunt inconştienţi… ar trebui să meargă la doctor, să-i dea calciu… uite,

face anul şi nici măcar nu stă în picioare…

– Au şi ei dreptate, de fapt… spunea unchiul Ion. Sunt la fel de înghesuiţi ca şi noi, într-o cameră…

– Dar bani au destui, răspundea mama. Au şi depus la maşină… De ce nu-şi mai fac o cameră, aşa cum au promis la nuntă?

– Au să mai facă ei camere, dar după ce-o să ne dea afară pe noi, zâmbea unchiul Ion, fără chef. Şi-atunci Pârvulescu o să stea singur în casa lui, c-aşa-i spune…

Casa i-o trecuse în acte lumânărarul, tatăl Corneliei, în săptămâna de dinaintea nunţii. Bătrânul era atunci cherchelit tot timpul de bucurie că fata lui ia un inginer-şef şi a trecut pe la noi să ne anunţe. Îi mergea iar afacerile, ne-a zis, de când cu gineri-su ăsta nu mai avea nici probleme cu autorizaţia, gineri-su îi ştie p-ăia de la miliţie, de la financiar, de la economic, are peste tot oamenii lui şi cu ei vorbeşte la o adică. Acu' cinci săptămâni i-a adus cineva pe ingineru' ăsta pentru Cornelia, arinjaseră dinainte vederea, om greu, la vo patruzeci de ani, a fost militar înainte, şi-a făcut la seral facultatea, da' acu' vrea şi el să s-aşeze, ca omu'. Pe loc a zis da, la urma urmei, ce să nu-i placă fata, şi frumoasă, şi cu liceu, şi cu casă, că p-asta i-o lasă ei, da' cu actele pe numele lui, pentru băieţi mai e timp, dacă îl ajută Dumnezeu, o să mai ridice una în curte, lângă casa veche. Mai e şi casa lu' asta bătrână, care cât o s-o mai ducă aşa, cât s-agaţă ea de viaţă, c-o vorbeşte toată strada, acu' că i s-a năzărit la băieţi d-ăştia tineri, da', orice-ai face, n-ai dăcât o viaţă…

Mai târziu Cornelia a venit cu logodnicul pe la noi.

Era cât mine de înalt şi pe fruntea pleşuvă părul avea moliciunea firav-pufoasă a unui copil de câteva luni, ca şi când i-ar fi crescut din nou după ce chelise. Păşea neauzit pe tălpile noi de

microporos şi costumul maro, cu dungi, se lăbărţa, lucios, pe fundul uscăţiv şi în coate.

– Tre' să mergem la croitor, a zis Cornelia după un timp şi s-a uitat pe mâna grăsuţă la ceasul mic, de aur. Mulţumim de atenţie…

– Să trăiţi, a zis Pârvulescu, răguşit, spre unchiul Ion.

A pus ceaşca goală de cafea pe farfuriuţă şi, când s-a ridicat, zâmbind, i-am văzut doi dinţi, îmbrăcaţi în viplă.

– O să fim vecini de-acu-nainte…

– Sunt sigură că a lucrat înainte la Securitate… N-ai auzit ce-a spus când… a şuşotit mama după ce ei au ieşit.

Dar unchiul Ion a ridicat mâinile în aer, exasperat, făcându-i semn să tacă.

*

Puseseră masă lângă masă sub frunzar şi mama Corneliei, într-o rochie de mătase cu flori mari, mov şi verzi, şi cu perle foarte lucioase la gât, urca, roşie de căldură, prin grădină, până în curte la noi, aducând platourile cu friptură de porc şi curcan. În urma ei vreo două-trei femei cărau farfurii, pahare, tacâmuri şi se tot opreau s-o întrebe cine unde să se aşeze. Pe trotuar se plimba Cornelia, îmbrăcată mireasă. Îşi ţinea strâns de braţ o prietenă, domnişoară de onoare, cu o coroniţă de flori roz, artificiale, care-i strângea fruntea plină de coşuri. Şuşoteau mereu între ele şi pe urmă se opreau în loc să chicotească şi, deodată, Cornelia îşi amintea că-i mireasă şi-şi ridica între două degete poala lungă a rochei albe, să nu mătură strada, şi cealaltă se întindea să-i aşeze la loc beteala. Căţărate pe gardul de-alături, două fetiţe se uitau după ele, scobindu-se în nas, şi, într-un colţ al mesei, lumânărarul ciocnea pahar de pahar cu ginerele şi cu doi cavaleri, în costume negre, închiriate. Pe unul îl ştiam, era ucenicul cel tânăr. O luaseră de dimineaţă şi erau cu chef şi pe

neaşteptate lumânărarul, tatăl Corneliei, pocnea din degete spre taraful care-l costase două mii de lei. Cămaşa albă îi era udă pe piept şi faţa roşie-vânătă. Cânta aşa de tare, că se auzea până la biserica din vale: de-o fi boala de la altuuuu', să zacă s-o plângă satuuuu'… of, of, of, mândra-i mândră până moare… Mai departe nu-şi mai aducea aminte cuvintele, se oprea, uitându-se nedumerit în jur, şi toţi începeau să râdă.

Era nuntă cu dar şi sutele care au mai rămas de la împrumutul din vară pentru lemne mama le-a pus la sfârşitul mesei pe o farfurie curată.

– Naşu' mare cinci mii şi o recamieră pentru mireasă… a strigat lăutarul şi toţi au râs şi au bătut din palme şi nevestele lor, strânse în rochii ţepene de lamé, au chicotit în decolteuri, plesnindu-şi pe sub mese coapsele scurte şi groase.

Un cărămidar deşirat mă dansa cu paşi prea mari, ducându-mă încet spre poartă. Curtea, acoperită cu frunzarul care se ofilea, fusese îndelung stropită şi din când în când pierdeam ritmul, încercând să ocolesc denivelările unde apa se strânsese în grămăjoare de noroi, catifelate.

– N-am avut noroc, domnişoară, îmi spunea, d-aia nu m-am însurat până acuma…

Porii îi săpaseră adânc, ca nişte urme de vărsat, pielea obrazului. Avea de trei ori vârsta mea şi eu aveam cincisprezece ani.

– Cine am vrut eu nu m-a iubit şi cu cine puteam nu mi-a plăcut mie…

Aş fi vrut să-l compătimesc, dar mă durea doar gâtul, dat pe spate, când începeam să-i urmăresc privirea. Se uita la mine cu ochi lucioşi şi mâna umedă, lipită de braţul meu, zvâcnea abia simţit. Când s-a terminat dansul, am deschis poarta pe ascuns şi am plecat spre Strada Mare.

*

Stăteam în capul Străzii Mari, aşteptând să-i zăresc pe Mihai sau pe Jeni. Înaintau încet, atenţi

să nu-i calce pe cei de dinainte, două şiruri perfect paralele, ca două benzi rulante, fiecare rotindu-se în sens invers. Salutând, se căutau cu ochi exersaţi şi-şi făceau semne discrete, dacă ai fi fost atent, ai fi auzit, ridicându-se surd, zgomotul înăbuşit al sutelor de picioare. Între ei, perechile şi fetele se ţineau de braţ şi grupurile de băieţi înaintau dezordonat, cu ţigările, ostentativ, în mână. La marginea Străzii se opreau şi o luau de la capăt. Cu aceeaşi mişcare, rotită la dreapta, se învârtea şirul întreg, fără să deznoade braţele, şi atunci îşi arătau încă o dată rochiile şi pantofii noi şi feţele, odihnite de gânduri. Treceau iar pe lângă firmele de stat atârnate deasupra încăperilor neluminoase, cu duşumelele înnegrite de motorină; erau două colţuri unde fetele grăbeau pasul, bănuind sau chiar auzind comentarii indiscrete. Acolo, proptiţi de barele magazinului Metalo-Casnica şi de fosta librărie Cartea Rusă, fumau băieţii care nu intraseră de un an sau doi la facultate… Sau fuseseră daţi afară?! Zvonuri confuze despre ceea ce nu trebuie să faci ca să nu-ţi strici viaţa ajunseseră atât de şterse până la mine, încât nu mă interesau băieţii de la bara librăriei. Pe urmă, aproape la rând, veneau cele două cinematografe, Muncitorul şi Vremuri Noi, de unde ieşeau la orele şapte şi nouă, aglomerând dintr-odată promenada, cu feţele lucind de transpiraţie şi lacrimi şi cu ochii buimaci, cupluri mai vârstnice, perechi de liceeni şi nenumăraţi puşti, cu uniformele pătate de varul pereţilor.

Aşa înaintau spre cele două capete ale Străzii: unul proptindu-se în mesele lungi din piaţă, neliniştitor de goale la ora asta de duminică seara, printre hârtii azvârlite, frunze veştede de salată şi bălţi crescute în adâncitura trotuarului şi colorate de albastrul tare al reclamei magazinului universal, prima clădire nouă a oraşului. Celălalt, izbindu-se în tăcere, peste capetele lor, în peretele rotund al cerului, pe care nuanţele apusului patetic se

ştergeau neobservat, până la culoarea impersonală a serii.

Se apropia ora la care de obicei trebuia să fiu acasă. Astă-seară aş mai fi putut întârzia, pentru că nunta avea să ţină toată noaptea, dar Mihai nu era şi trebuia să mai amân în gând, cu încă o zi, împăcarea. Dintr-un grup de fete s-a desprins Jeni şi a venit spre mine.

– Mihai n-a fost deloc astă-seară… îmi şopti. Hai să mai facem un tur o dată…

– Îl ştii? am întrebat-o, ciupind-o de braţ şi făcându-i semn spre băieţii de lângă librărie.

Am aruncat încă o dată o privire furişă şi pe urmă i-am auzit strigând:

– Ăăăăă… – după ce trecusem de ei, în spatele nostru.

– Cine? Ăla înalt? Nu, a zis Jeni. Ba parcă… nu-i unul care a terminat demult?… mi se pare că a terminat şi facultatea… ce-o mai fi căutând pe aicea, că şi studenţii pleacă zilele astea…

– A fost elevul unchiului în ultima clasă… Nu ştii că se tot spunea despre el că-i nemaipomenit?

Jeni dădea din cap că habar n-are.

– Odată chiar a trecut pe la noi să împrumute nişte cărţi de la unchiul, sunt mulţi ani de atuncea…

Poate nu m-a recunoscut, m-am gândit cu un fel de necaz. De fapt, nici nu ne privise. Râdea de altceva, cu capul aplecat strâmb într-o parte. Din cămaşa deschisă îi ieşea gâtul lung, cu mărul lui Adam prea mare, mişcându-se de râs sub piele. Părea că se simte stingher, ca şi atunci când venise la noi şi rămăsese în prag cât căutase unchiul cărţile în bibliotecă, mutându-se de pe un picior pe altul şi răspunzând numai *da* şi *nu* la toate întrebările. Mai târziu, unchiul îmi arătase în reviste nişte articole semnate de el, zicea că-s foarte interesante, i le trimisese împreună cu cărţile. Acolo văzusem şi cum îl chema, nu-mi mai aduceam bine aminte.

– Petre, am mormăit. Petre Arcan… sau aşa ceva…

– Cine? a întrebat Jeni. Aaa, ăla…

Poate, când ne întoarcem, are să mă vadă, mi-am zis. Nu ştiam de ce, dar întotdeauna mă uitasem după el cu aceeaşi curiozitate. La bara unde-l lăsasem erau însă toţi băieţii, în afară de el.

– Ce mai stăm?! i-am spus lui Jeni cu ciudă. Nu vezi că a plecat toată lumea?

– Păi, sigur, dacă nu-i Mihai, tu, gata… a răspuns ea.

Era supărată, lângă cinematograful Muncitorul îl văzuse pe Mircea cu două fete de la Normală. Rândurile celor ce se plimbau se răriseră şi acum puteam merge mai repede printre ele, ocolindu-le. În vitrina de la Foto-Studio am mai zărit o dată fotografiile îngălbenite. Între lumânările albe, cu cocarda apretată în piept şi şirul lat de beteală în marginea voalului, mirele şi mireasa stăteau cap lângă cap, cu tâmplele sprijinite oblic, la un centimetru una de alta. Gurile retuşate, uitate într-un zâmbet silit, şi ochii fără priviri aţinteau strada pustie.

– Hai mai repede, a zis Jeni deodată. Am întârziat, într-adevăr…

Şi am luat-o, amândouă, la fugă pe stradă.

Capitolul VII

Pentru că eram convinsă că o să ne împăcăm, fiecare dimineaţă se colora de aşteptare. Adunam în ea priviri furişate pe ascuns în întunericul Străzii Mari şi gesturi cărora doar eu ştiam să le pricep sensul. Seara cădeau la loc peste vechiul gol, dar, răbdătoare, le amânam spre ziua ce vine. Îi e greu să facă el primul pas, îmi spuneam, şi, chiar dacă ar vrea, poate n-are nici cum şi nici unde. Numai că aşteptarea se tot îngrămădea şi, înaintând mai departe prin ea, începusem să simt cum mă împiedic. Mi se părea că-s la fel de convinsă că totul e aşa cum cred, dar conturul sigur al lucrurilor se estompa în nelinişti. Obosisem să tot aştept degeaba, fără să observ însă, măcar, şi atunci am plecat în tabăra de muncă.

*

Stăteam pe burtă, pe unul din paturile supraetajate, de metal, cu gratiile de fier lăsate la mijloc, jos, spre podeaua de lemn îmbâcsită de praf. Era întuneric în cameră şi poate nu mai era nimeni acolo sau poate erau nişte fete grase, cu coşuri pe frunte şi pe obraz, care nu se uitau în oglindă, nemulţumite de cum arată, şi de aceea nu se duceau la dans şi nu se duseseră nici în seara asta. Şi acolo se dansa mereu, se auzeau vocile şi paşii şi tropăiturile şi râsul ascuţit al fetelor şi vocea stridentă a câte unui băiat:

– Hai, bă, dă magul ăla mai tare, ce faci?

Şi era probabil la fel de întuneric ca şi atunci când eram eu acolo, lampa cu gaz pusă pe balustrada verandei fila în continuare şi, când flacăra, înteţită de vânt, ajungea până la buza sticlei, cineva se ducea şi o cobora. Şi, atunci când se făcea şi mai întuneric, nu mai ştiam ce face el, nu-i mai auzeam râsul brutal, poate coborâseră scările amândoi şi ieşiseră să se plimbe prin curtea

fostului conac. Şi nu puteam să suport gândul ăsta, că ei doi, Mihai şi Mariela, se plimbă, stăteam pe burtă şi cu mâinile ghemuiam perna lungă, prea tare, în care nu-mi puteam înfunda capul. Încercam să-mi lipesc gâtul şi obrajii de ea, căutam senzaţia cunoscută, pe care o aveam înainte să adorm, cu faţa şi gâtul lipite de perna pe care dormeam de şaisprezece ani. Poate e cel mai plăcut lucru de până acum din viaţa mea, mi-am spus, şi, dacă stau să mă gândesc, singurul pe care n-am cum să-l pierd vreodată. Şi, fără să-mi dau seama, căutam iar perna mea, dar nu era decât asta străină, umplută cu noduri de vată, ar fi trebuit să înţeleg şi să renunţ, dar îmi aminteam din nou cum a venit Mihai la mine, acolo, în colţul cel mai luminat al verandei.

– Hai să dansăm, mi-a zis şi dansa cu ţigara în gură şi aia tânără, de engleză, se făcea că nu-l vede.

Şi chiar atunci am înţeles că n-o să mai fie nimic între noi, niciodată, şi că aşteptasem degeaba de un an şi mai bine.

Şi mă sculam din pat şi bâjbâiam pe întuneric sub păturile aspre şi groase, luam altă pernă şi-mi căutam patul şi-n drum ceva îmi oprea răsuflarea. Mă lovisem la gleznă şi, încet, simţeam durerea înălţându-se în picior, tot mai tare, până când îmi venea să gem sau să plâng. Dar suportam, simţeam cum suport, secundă de secundă, până începea refluxul durerii. Atunci mă trânteam pe pat, cu perna cea nouă, asta era îngrozitor de moale, avea prea puţină vată, pe cealaltă o înghesuiam, lipind-o de zid, şi pipăiam cu palmele fierbinţi tencuiala rece şi era foarte bine aşa… Şi era iar veranda, eu stăteam pe balustradă şi îmi bălăngăneam picioarele şi fumam o ţigare pe care i-o cerusem după ce mă dusese înapoi, îmi părea rău că îmi venea să muşc perna, aşa citisem că se face… Dar mă întorceam din nou pe burtă şi înghesuiam toată vata în jumătatea de pernă care pârâia uşor, pânza

era rărită şi acum o simţeam iar tare, supărător de tare, şi mă durea şi urechea, probabil o apăsasem… Şi acum ştiam că sufăr, îmi simţeam tot corpul, întins pe burtă, lung, al meu, şi nici nu mai ştiam de ce, simţeam numai că mă doare… Şi era foarte bine aşa, cu apăsarea asta constantă… Şi din nou erau obrazul copilăresc al Marielei, sprâncenele ei acoperite de breton şi umerii lui Mihai, aplecaţi peste scaunul ei, şi râsul lui brutal şi asta nu pot să suport şi dau din picioare, ritmic. Acuma îmi dau seama, lovesc de mult salteaua cu vârfurile degetelor de la picioare, ritmic, şi ea foşneşte uscat, e de paie probabil. Nu mai vreau, spun, nu mai vreau, nu nu nu, şi-mi întorc celălalt obraz pe pernă şi pe urmă mi-e teamă, dacă fetele astea care se fac că dorm m-au auzit… Mi-e aşa teamă, că nu-mi mai dau voie să mă mişc şi respir tot mai rar şi pe urmă am impresia că mă sufoc şi simt că trebuie să deschid gura şi e ca şi când aş ofta…

Trebuie să adorm, îmi spun, dacă mă gândesc bine, puţin îmi pasă de el, ca şi de ceilalţi. Îl văd cum merge, legănat, cu umerii puţin aplecaţi înainte şi pantofii lui moi, cu talpă de micro şi pulovărul negru, lucrat de maică-sa… Pentru ce, aşa penibil aşteptând pe balustrada verandei şi bălăngănindu-mi picioarele, şi e ca şi când toţi ar şti că eu îl aştept, bineînţeles că nici nu aud de aici ce vorbesc ei amândoi, de fapt nici nu mă interesează… De-adevărat nici nu mă interesează, doar că nu înţeleg de ce tocmai cu Mariela… şi muzica asta prea tare.

– Ai auzit cum zice *putain*?

Jeni precis a văzut totul, acum de ce nu mă lasă în pace?

– Fii atentă acum, când se termină melodia… acum ai auzit?

Toţi dansează, acum şi Jeni dansează cu unul scund dintr-a unşpea, precis şi-a dat seama şi ea că lui Mihai puţin îi pasă de mine, degeaba ce-i tot

spuneam… Şi nu mai ştiu ce pot să fac şi fumez mai departe ţigarea asta, e a doua pe care o fumez, mă ustură gâtul şi aş arunca-o, prima a fost atunci când am mers toată clasa la Crâng şi el a zis:

– Aiurea, habar n-ai să fumezi… uite, fă aşa!

Şi mi-a spus Branea, pe numele de familie, asta mă enerva întotdeauna, şi fumul m-a usturat groaznic, ştiam că se pregătise să râdă şi-mi ţineam nemişcaţi muşchii feţei, nemişcaţi ca şi acuma… Am să mai suport o clipă, doar de nu m-ar vedea că aproape-mi dau lacrimile, dar, dacă îmi ţin ochii aşa deschişi, poate nu se vede… Poate că Puiu mi-a zis din întâmplare „Am impresia că nu prea te distrezi în seara asta…“ sau poate că toţi ştiu deja că eu aştept de un an şi ceva de zile să se împace Mihai cu mine? Atunci de ce mă mai privea aşa, în întunericul Străzii Mari? Probabil că nici nu mă privea deloc, probabil că mi s-a părut, ce ridicol… Sau te poţi schimba aşa, dintr-odată? Dacă aş putea să cobor scara, nu sunt decât trei trepte şi acolo stau băieţii care nu ştiu să danseze, sunt mulţi, stau grămadă şi râd gros între ei, dacă stau aşa grămadă, se simt în siguranţă, ar fi de-ajuns ca unul doar să se mişte, să urce treptele şi atunci toţi s-ar uita la el şi ar vedea că nu ştie să danseze. Dar aşa, celorlalţi puţin le pasă de el, dansează sau stau pe scaune în colţul unde nu ajunge lumina lămpii şi unde eu nu pot să mă uit, pentru că acolo e Mihai cu Mariela… Dacă aş putea coborî cele trei trepte prin faţa băieţilor care nu dansează şi stau acolo, vorbind între ei, ostentativ şi tare, şi e ca şi când şi lor puţin le pasă, ca şi când ei ştiu să danseze, dar nu vor, pentru că e mai bine să stai între băieţi şi să râzi de ceilalţi… Şi pe urmă ar fi întuneric şi eu aş merge prin curtea cheală de iarbă, cu pietriş care scârţâie sub talpa nouă a sandalelor mele albe, şi aş deschide uşa intrării principale, acolo e dormitorul nostru cu paturi suprapuse, şi mai am douăsprezece zile, pentru că sunt paisprezece toate, şi pe urmă am să

mă întorc acasă, dar mai înainte am să mă întind pe pat şi am să stau pe burtă cu perna în braţe şi am să fiu singură şi poate niciodată n-am să mai vreau ceva aşa mult.

*

Bineînţeles că nu mai aveam ce aştepta. Era ca o întârziere care s-a transformat, pe nesimţite, în absenţă definitivă. Era mult mai rău decât mi-aş fi putut imagina, în toată aşteptarea mea existase dintotdeauna teama eşecului, dar atât de mică, încât nu o văzusem niciodată. Dar acum, când aveam totul clar sub ochii mei, aproape mi se părea că presimţisem. Aşezam altfel vorbele, privirile, gesturile şi atunci devenea într-adevăr evident, cum am putut fi atât de oarbă, îmi spuneam, o clipă mă uram foarte tare, pe urmă umilinţa mă sufoca. Asta mi se întâmpla cel mai des dimineaţa, în remorca cu care mergeam la câmp. Ne aşezam pe băncile înşirate paralel, care se zdruncinau, cu ţipete şi fluierături, la fiecare hop, cei care nu încăpeau se aşezau pe jos, în fund, într-un fel era mai bine aşa, nu simţeai gustul înecăcios al prafului. Stăteam lângă Jeni, sprijinindu-mă cu o mână de oblonul rabatabil, ţinut în cârligele ruginite şi mari; amintirea eşecului îmi coclea întinderile verzi şi galbene care rulau lângă noi şi praful mătăsos venea în trâmbe rotunde şi calde. Când coboram, mă uitam la ceilalţi şi-i recunoşteam cu greu, părul împăstat şi cărunt, liniile feţelor le vedeam parcă prima dată, sub stratul cenuşiu-jegos.

Nu-mi plăcea să-i privesc, nu puteam evita gândul că aşa vor fi peste douăzeci de ani. Şi eu trebuie să arăt la fel, mă gândeam, frecându-mă cu batista cu iz de fermentaţie, muiată în gură. Un timp încercasem să mă feresc, să nu mă vadă el

aşa, dar pe urmă, din obişnuinţă sau resemnare, renunţasem.

Şi mai făceam ceva în timpul drumului în remorcă, stând nemişcată lângă Jeni şi atentă să-mi sincronizez râsul şi zâmbetele cu ale celorlalţi. La început era foarte greu, dar în ultimele zile reuşeam perfect, e drept că atunci nici pentru mine nu mai era acelaşi lucru. Mă sileam să-i privesc pe ei doi exact la fel de rar şi de indiferent ca pe ceilalţi, era ca şi când m-aş fi dus singură de mână în camera musafirilor şi cineva în mine ţipa nu nu nu, bătând din picioare cu furie neputincioasă. Dar mă târam fără milă până acolo şi gândul mă controla din afară, cântărindu-mi ochii, strânşi ca de soare sau plictiseală. Şi la un moment dat nu mai era nici gândul, doar faţa mea, imensă, încremenită sub zvâcnirea nevăzută a muşchilor, gata să explodeze. Cât timp a putut să treacă de când mă uit la ei, în dreptul cabinei şoferului, acolo unde stau perechile, împrietenite prin afinitatea, încărcată de superioritate, a cuplurilor?

Era probabil singura soluţie, să-i privesc întâmplător, ca şi pe ceilalţi, dar poate nu era decât o înşelăciune a mea, de care nici nu-mi dădeam seama. Pentru că, oricum, n-aş fi putut să nu-i văd împreună, în cantina de pământ spoită cu var, lângă mesele acoperite cu farfurii ieftine şi castroane mari de metal, după-masă, la meciurile cu cei din sat, sau seara, când fetele se adunau pentru dans pe verandă, cu ochii făcuţi cu tuş şi feţele jupuite de soare şi rochiile bune păstrând urma şederii în geamantan. Îi vedeam alături, la început râzând mereu, el cu braţul în jurul umerilor ei şi pe urmă la fel de des împreună, dar fără gesturi de tandreţe exterioară, cu acea înţelegere a cuplului stabilit care îţi sare în ochi din prima clipă când îi vezi alături. Şi, probabil, când am început să fiu conştientă de asta, cineva în mine înţelesese definitiv. Dar nu-mi mai dădeam seama când, zilele n-aveau faţă şi în mine cocea necontenit o

bubă de ruşine, tot timpul nu mă gândeam decât cum s-o ascund şi uneori nu puteam să aud cele mai simple cuvinte ale lui Jeni: „A sunat de prânz“ sau „Vezi că ţi-ai uitat geamantanul deschis“…

Eu singură, în mijlocul atâtor cupluri fericite, eu singură, ruşinos de altfel, ei, coborând seară de seară panta prăfoasă spre gârlă, în ţârâitul imens de greieri, printre roşii pipernicite, cutii de conserve, excremente uscate şi sticle goale de coniac, cu toate tranzistoarele deschise la melodia preferată. Şi deasupra, înnebunitor de multe, stelele… Căldura lor sau a ţărânii încinse în timpul zilei îmi intra sub tălpi, în şlapi, şi în vara aceea am început să mă strâng, terorizată de ruşinoasa neasemănare.

La prânz, satul mirosea a praf şi a guvizi prăjiţi. Îl recunoşteam de-acum cu oboseală, de parcă l-aş fi locuit de când lumea. Uliţele ondulate de pământ bătătorit, forfota neliniştită din jurul celor trei chioşcuri şi centre de alimentaţie, curţile lungi cu verdeaţă decolorată, falezele de lut acoperite de ciulini înfloriţi, totul se depărta, dintr-odată, ireal, sub trâmbele de nisip ridicate de vânt la ora înserării, când ne întorceam definitiv spre curtea fostului conac. Pentru că, în ciuda raţionamentelor mele, mai aşteptam încă, erau ore disparate din zi când pliveam, aplecată printre frunzele filiforme de morcovi, sub soarele care îmi ardea braţele şi gâtul şi tot corpul în costum de baie. Încă puţin, îmi spuneam, încă puţin, şi pe urmă nu mai puteam, mă ridicam să-mi îndrept spatele, vedeam în lungul parcelei umerii bronzaţi ai băieţilor şi pălării mari de pai decolorate, mă duceam să beau apă din găleţile cu nisip pe fund aşezate la capăt de rând şi pe drum, dintr-odată, lucrurile se amestecau, deveneau altfel decât fuseseră până atunci. Dar dacă, îmi spuneam, dacă nu întâmplător se aşază întotdeauna la masă în faţa mea, dacă l-a îndepărtat tocmai aşteptarea mea prea evidentă… Ramificam patru sau cinci ipoteze şi singura legătură dintre ele era că îi excludeau

indiferenţa, mă întorceam şi ore sau doar minute în şir pliveam, cufundată într-o toropeală fericită. Dar starea asta nu putea dura, pentru că deodată îi vedeam alături şi atunci, pentru o clipă, aveam, ca în prima seară, o durere fizică şi insuportabilă.

Erau însă ceasuri întregi şi, numărate, astea făceau tot cât cele de dinainte şi cu timpul erau din ce în ce mai multe sau doar speram eu să fie aşa, când durerea părea să se fi epuizat sau să nici nu fi existat vreodată. De obicei, atunci când unii obţineau permisia să plece la mare, urcau în camioanele care duceau marfa la gostate şi aprozare, ghemuiţi şi acoperindu-se cu ziare desfăcute ca să se ferească de năvala prafului stârnit în urmă, iar ei doi nu pierdeau niciodată asemenea ocazii. (Mihai era prieten cu profesorul de sport şi beau împreună seara, chipurile pe ascuns, de fapt ştia toată lumea.) Erau după-amiezi de vară când rămâneam să citesc pe verandă şi-mi ridicam când şi când ochii spre coroanele fără umbră ale salcâmilor. Când se însera, mergeam la gârlă în grupuri, ne întindeam pe păturile aduse pe furiş din dormitor, fumând câte doi aceeaşi ţigare, în orăcăitul lemnos al broaştelor, şi, la o anumită oră pe care o presimţeam, se aprindeau luminile în Mangalia, acolo, foarte departe, mai departe decât orice. Atunci era bine, până când la un moment dat zăream un nou cuplu, cineva stătea cu capul rezemat pe genunchii sau şoldurile unei fete. O clipă nu mai puteam să respir şi pe urmă răbufnea brusc gustul neplăcut al amintirii.

Atunci plecam singură, împingând cu mâinile adânc buzunarele pantalonilor. În întunericul care se îndesea păşeam rar, ca să dureze cât mai mult. Când ajungeam, răsuceam cuiul îndoit care ţinea locul încuietorii la uşa de scânduri, dacă aş fi putut, m-aş fi luat în braţe şi m-aş fi mângâiat pe păr, dar aşa, îmi spuneam în gând: nu-i nimic, nu-i nimic, azi e deja marţi, şi mă sprijineam cu silă de peretele vopsit până la jumătate într-un verde-

negru, iar deasupra, zgâriate în varul alb cu un cui sau cu un vârf de creion tocit, dorinţele fierbinţi sau poate doar obscene ale necunoscuţilor. În întuneric uitam de ele şi aveam grijă doar să nu alunec pe cimentul umed şi duhnitor.

N-aveam ce face, trebuia pur şi simplu să am răbdare să treacă zilele până plecam de aici şi trebuia să nu mă gândesc că le aştept. Îmi repetam asta în dimineţile lungi când castram porumbul, întotdeauna dimineaţa îmi repetam asta cu convingere, aplecam mecanic, la fiecare oprire, evantaiele moi, încărcate de polen, în timp ce, ca un magnetofon uitat într-o cameră goală, cineva în mine vorbea necontenit. Şi dintr-odată îmi dădeam seama că de mult eu nu mai cred ce-mi repet singură, o, toată răbdarea mea era inutilă, niciodată nu voi scăpa de durerea asta surdă care torcea difuz, undeva, mai jos de gât. Dumnezeule, de ce abia aşteptam să mă întorc acasă, ştiam camera noastră cu ronrănitul confuz de şoapte, scârţâitul fiecărei uşi în spatele meu şi drumul spre şcoală unde o voi întâlni pe mama cu plasele încărcate la piaţa din drum, şi bărbaţii între două vârste citind *Sportul* în faţa chioşcurilor de ziare, şi Strada Mare cu grupurile de liceeni proaspăt tunşi în uniformele albastre, rămase scurte la mâneci şi la glezne… Mă aşezam jos între muşuroaiele de porumb, pe o iarbă rară, simţeam că mă înăbuş şi ochii îmi luceau de lacrimi care nu se desprindeau, oprindu-se în nări şi în gât. Auzeam împrejur frânturi de strigăte şi vorbe, pământul mi se lipea de pielea umedă, stăteam aşa, cu capul tot mai gol de gânduri, şi la un moment dat simţeam furnicile umblându-mi pe tot corpul.

În ultima duminică de dinaintea plecării ne-am dus cu camioanele la mare. Era prima dată când o vedeam şi, când am intrat în apă, am uitat iarăşi totul. Cerul mă izbea ritmic şi verde, umplându-mi gura cu un gust sărat, era ca şi când m-aş fi întors la ceva dintotdeauna ştiut şi anii care fuseseră nu

mai contau. Lumina pulsa mereu odată cu apa, câte un val îmi trecea peste cap şi mă pierdeam cu teamă în întunericul străveziu şi lichid, o secundă fără sfârşit urcam prin gâlgâitul plin de bule şi pe urmă mergeam mai departe, cu ochii ţintă la vapoarele ceţoase, străjuind marea.

Mai târziu am adormit sub soarele alb al prânzului. Pânza roşie cu pete rotitoare dincolo de ochii închişi şi forfota cu ţipete a trupurilor goale… Când m-am trezit, mă durea capul şi lumina se subţia, îmblânzindu-se trist, ca în dimineţile toamnei. Şiruri de băieţi de la şcoala sportivă executau la marginea mării fandarea la al treilea pas, cu trupurile lor diferite şi obrajii de copii sau deformaţi de tuleie şi coşuri. Marginea cerului s-a depărtat, lungind ţărmurile, până la ora când aerul s-a umbrit şi marea sclipea lăptoasă, udându-mi picioarele cu fâlfâitul ei de-acum familiar. Mergeam în coada şirului, cu şlapii într-o mână, spre ţărmul care se curba pietros, terminându-se cu lumina rotitoare a farului din Mangalia.

*

Când m-am întors, venise toamna şi se făcea seară mai repede decât înainte. Încercam să rup pânza lipicioasă a somnului când auzeam glasul mamei. Ridicându-mă, îmi zăream în oglindă nasturii şi cutele de la pernă tatuate pe obrazul umflat şi priveam camera inutilă, mobilele încărcate de praf şi prin geam, în grădina de-alături, cum vecina tăia cu o foarfecă mare florile cărnoase de dalie. Ce-am visat, mă gândeam cu disperare, ce-am visat, nu-mi mai aminteam, doar îmi părea rău că mă trezisem. Mereu îmi părea rău că mă trezisem şi atunci, bănuind că va fi aşa, înainte să deschid ochii, vroiam să mă rostogolesc înapoi. Mă agăţam de o ultimă asociaţie dezlânată,

încercând pe firul ei să cobor înapoi în somn, dar, cu cât mă agăţam mai tare, cu atât urcam mai repede la suprafaţă. Nu-mi mai rămânea decât un gând derizoriu şi bizar şi trebuia, vrând-nevrând, să încep să mă îmbrac, cu limba moale şi paşii împleticiţi.

*

– Te caută Jeni…

Am deschis uşa dinspre verandă şi i-am făcut semn să intre.

– Crăiţa îşi serbează ziua sâmbătă… Mi-a zis să te chem şi pe tine din vreme…

– Vine şi Mihai? am întrebat-o când mama a ieşit din bucătărie.

Când a dat din cap, mi-am amintit iar praful lipit de nări şi şoseaua fără sfârşit, sclipind în soare, maşinile multicolore, alunecând de-a lungul ei ca într-un joc mecanic, ciulinii uscaţi din marginea drumului unde o ţărancă bătrână, cu tălpile negre ieşind din fusta creaţă, aştepta impasibilă lângă grămada de pepeni. Era ca o nelinişte sau ca o durere.

– Nu, nu mai insista, zău, n-are nici un rost… ţi-am spus că nu mă interesează.

De fapt, poate era chiar aşa, numai gândul, golit de orişice vibraţie, se întorcea la el, cu fidelitatea unui reflex. Dar la ce să mă mai gândesc în timp ce netezeam cu fierul încins rufele umede şi scorţoase? Mirosul de curat şi de săpun se amesteca încet-încet cu aburii fierului şi mă durea capul şi mi se făcea tot mai greaţă. Erau doar zgomote, farfurii şi furculiţe aşezate pentru masa de seară, foşnetul hârtiilor pe care le răsfoia unchiul Ion şi scârţâitul duşumelei în timp ce-şi bâţâia piciorul, bâzâitul poticnit al radioului dat încet, Voice of America, şi ora exactă. Gândul la Mihai venea tern, ca o întoarcere în obişnuinţă, şi pe urmă, cutremurată de o teamă ascunsă, alergam la oglindă, privindu-mă câteva clipe cu toată

răutatea posibilă. Cât îmbătrânisem? Cine avea „să se mai uite“ la mine?

– Veniţi la masă? striga mama, coborând din nou în bucătărie.

Simţeam că nu mai pot să-i văd, aşa va fi mereu de-acum înainte, îmi spuneam, plânsul mi se zbătea în gât ca un animal străin, furam câteva ţigări din noptiera unchiului şi ieşeam afară. Undeva mă rezemam de un zid, cald încă, auzeam trenul cum trece prin halta din apropiere şi puştii cartierului fulgerau pe lângă mine pe biciclete, plângeam, plângeam în fine şi, mergând, lacrimile îmi curgeau pe bluză şi pe asfalt. O pereche trecea, vorbind încet, să nu trezească copilul adormit pe un umăr, aş fi vrut să mă opresc, dar nu ştiam unde.

– Psssst, psssst, îmi striga o umbră neagră, ascunsă după un copac.

Mă speriam, alergam şi paşii mei, multiplicaţi de fugă, mă speriau şi mai tare.

Teama mă lăsa istovită în colţul bulevardului, îmi căutam suferinţa, dar aproape n-o mai găseam şi băiatul care venea să-şi aprindă ţigara de la a mea încerca să mă acosteze cu consolări stângace. Tăceam, pentru că amintirea era acum suportabilă şi plăcută, şi încercam să-mi şterg ochii şi nasul, dar îmi uitasem batista acasă. Pe urmă el renunţa şi eu mergeam singură mai departe. Îmi răsturnam capul pe spate, teiul din poartă îşi urca spre cer silueta greoaie de frunze, mă simţeam tot mai bine aşa, singură, la geamul dormitorului nostru se mai zărea lumină.

Te pomeneşti că unchiul Ion mai lucrează şi acum, îmi spuneam, deschideam uşa bucătăriei şi începeam să bâjbâi după mâncare.

Capitolul VIII

Dar cum putea să tot lucreze aşa, fără să-şi dea seama că nu-i ieşise nimic şi fără să sufere din cauza asta? Aşa m-am întrebat mai târziu, când mi s-a părut că-l înţeleg, dar, ciudat, atunci, oricât am încercat, n-am mai fost în stare să-i regăsesc, din amintirile mele, suferinţa. Fusesem atât de aproape de el fără să-l văd sau dincolo de gesturile lui nu mai era nimic altceva decât împăcarea resemnată care-mi revine mereu în minte?… Dar poate că el se gândea că eu i-aş fi reuşita. De aceea tăcea, cu faţa înnegrită de contrarietate reţinută, când eu întârziam în oglindă şi mama ieşea, temătoare, pe pragul ros al bucătăriei de vară şi, înţelegând, fără să îl privească măcar, îi spunea lui Jeni, care mă aştepta în verandă:

– Vezi să nu întârziaţi iar…

Şi se uita cu dezaprobare la ciorapii ei de nailon fără dungă, cum începeau să se poarte, şi la eşarfa nouă, de mătase naturală cu flori, care costase şaptezeci de lei…

– Mai repede, c-o ia din loc Strada Mare… îmi arunca el mormăit, în timp ce cobora scările spre masa din curte, târşâindu-şi alene papucii, cu teancul de fişe într-o mână şi ibricul de cafea, fumegând, în cealaltă.

Şi rămânea sub părul noduros cu frunze cerate, în liniştea pe care o întindea trântitul porţii. Şi-şi bea acolo ultima cafea, la masa care se clătina pe un picior mai scurt, şi trăgea adânc din ţigare, cu privirea oprită în plasa ruginită a curţii de păsări şi-n prunii strâmbi, învineţind pe rând de apropierea serii. Şi, dacă din casă răzbătea vocea vecinului certându-se cu nevasta, intra în bucătărie la mama să cureţe amândoi spanacul şi urzicile. Greutăţile din ultimii ani îi aduseseră fără efort înapoi, spre ceea ce fusese viaţa lor de început şi viaţa neştiută a părinţilor. Dar altfel pândea aceste

ore pentru paginile lui, scrise ordonat şi mărunt, care se îngălbeneau sub trecerea neobservată a zilelor. Scosese din ele trei lucrări, lăudate la şedinţele Societăţii locale, şi acceptase să le semneze împreună cu noul director, care se lăudase că are el relaţii ca să le publice la Bucureşti, în revista de specialitate.

Aveam să le caut, plină de speranţă, câteva seri la rând, în primele luni de facultate, când întârziam în biblioteca facultăţii, dar, evident, n-aveam să dau în nici o revistă de ele.

Aşa că el rămânea mai departe la masa din curte şi-şi clasa iarăşi fişele, scrupulos şi nesigur. Din când în când se întrerupea să mai adauge câte ceva din ce citise, aprinzându-şi, fără să observe măcar, ţigare de la ţigare şi bâţâindu-şi, fără încetare, genunchiul.

Totuşi, rare clipe, poate în vreo după-amiază când renunţa şi plecam toţi trei, lăsând departe în spatele nostru oraşul, şi intram pe câmpul încă spân, împuns de mirişti putrede, mustind sub paşi, în timp ce se oprea să adulmece aerul nedesluşit de primăvară, lângă o baltă neadâncă în care, pe fundul catifelat, mâlos, colcăiau mormoloci negri, nu se poate să nu-şi fi simţit anii decolorându-se. Pentru că întârzia aşa, într-un loc, scurmând absent cu vârful pantofului gaura umedă rămasă de la un bolovan întors, din care un muşuroi bezmetic de furnici se destrăma în firişoare derutate şi singuratice. Încerca poate atunci să-şi îndepărteze gândul de la paginile pe care le tot modifica, într-o scrupulozitate fanatică şi timidă, aşa cum ne îndepărtam de oglinda mâncată de pete ruginii din bucătărie, unde te recunoşteai cu neplăcere şi jenă.

*

– Cum poţi să-i dai ăstuia munca ta de ani? l-a întrebat mama, smucindu-şi supărată înspre el faţa. De ce-l laşi să semneze el articolele muncite de tine?

Coboram acum, din plimbarea duminicală, spre casă, înapoi. Lăsaserăm în urmă clădirea ciudată a închisorii. Pe zidul nesfârşit al cimitirului pâlpâia lumina, caldă încă, a soarelui, care lăsa în umbră crucile de marmură şi acoperişurile ţuguiate ale cavourilor şi aleile unde se îngânau guguştiucii. Prin poarta mare, larg deschisă, rămăseseră în pământul umed adâncituri de roţi şi, trase spre gard, grămezi de crengi uscate de anul trecut şi ierburi ofilite, smulse de pe mormintele răsădite pentru primăvară. Nu intram în cimitir decât o dată pe an, când mergeam toată clasa, cu flori, la monumentul ostaşilor sovietici. Morţii noştri nu erau aici, de aceea mă uitam cu nepăsare dincolo de zidul alb. Şi pe tanti Ştefi o duseseră într-un sat, la vreo 40 de kilometri de aici, unde erau îngropaţi toţi ai ei, şi mai avea o soră.

– Unde vrei să le duc la mine? întrebase, obosit, şi se aplecase greoi, să-şi lege un şiret la pantof.

Faţa, lăsată în jos, i se învineţea de efort.

– Ştii bine că tinerii promovează acum… şi mie ce-mi mai trebuie, cu câţiva ani până la pensie?

– Asta-i bună… i-am strigat, oprindu-mă şi eu în loc.

De aici, de sus, oraşul se întindea alb, parcă spălat de ploi. Pata verde de jos era Crângul, recunoşteam într-un colţ turla ţipătoare a bisericii noastre, în mijloc, poşta şi teatrul nou, şi dincolo, între schele, blocurile noi ale oraşului.

– Mai bine le ţii tu, n-ai zis că Mirescu ăsta e bun doar să vorbească în şedinţe?

Se ridicase acum şi privea şi el, cu un zâmbet neterminat în colţul buzelor groase. În lumină, ochii aveau albul îngălbenit şi mâinile mari, cu smocuri de păr încărunţit, şi le împreunase la spate.

– Dacă poţi să faci un bine cuiva… mi-a răspuns, neatent, şi pe urmă s-a întors înspre mama şi obrazul pământiu i s-a întins în cutele adânci, obişnuite.

– Ştii ce înseamnă, a zis, ştii ce-nseamnă să le ai în cap şi doar să le porţi cu tine?

*

Ştiam că-s proprietarii acasă după mersul lui, dintr-odată ascuns şi târşit, de parcă hainele grele îl aplecau spre pământ. Numai fălcile late ale familiei se încleştau peste dinţii răriţi, îngălbenind de tutun şi de vreme.

– Bună ziua, spunea şi cu o mână grijulie închidea fără zgomot uşa din spate.

În vocea neutră şi în corectitudinea voită cu care fiecare sunet îl urma pe celălalt ascundea nu numai teama, ci şi ce era dincolo de ea – poate revolta, poate resentimentul convieţuirii silite.

– Ia-l pe fiecare aşa cum e, nu te mai tot aştepta să facă ce-ai vrea tu… zicea, aşezându-şi unul câte unul extemporalele corectate în servietă. Şi, dacă-i vezi că-s puşi pe ceartă, mai bine ocoleşte-i…

– Da’ ce le fac eu, şi closetul îl spăl după ei… Dar nu vezi că din toate se răsteşte la mine? Că păsările noastre îl scoală dimineaţa, că de ce n-am dat la lumină şi mai sunt trei zile până să vină… Şi, dacă nu mai găseşte nimic de reproşat, mă întreabă ce-avem de gând de nu plecăm, ce, aşteptăm să vină cu hârtie de la Sfat să ne scoată afară?…

Vorbind, mama deschisese uşa dulapului şi tot răvăşea lucrurile îngrămădite înăuntru. Căuta ceva, dar nu-şi mai amintea ce căuta. Şi deodată se întorcea în loc, îl privea ţintă, cu ochii foarte lucioşi şi cu o voce ciudată, de parcă s-ar fi bucurat.

– Lasă, zicea, lasă, că apare el şi la tine! Mă şi mir c-a întârziat atât, doar ştii cum îl apucă, o dată pe lună…

– Bună ziua, răspundea proprietarul cel tânăr, scormonind, cu ochi duşmănoşi, preşurile de cârpă din antreu, pe care mama le tot spăla în albia de rufe din curte, frecându-le cu peria de scânduri.

Mergea aşa, cu paşi negrăbiţi, până la uşa lor, punea mâna pe clanţă, dar nu apăsa, rămânea un timp neclintit şi pe urmă mormăia de acolo, fără să-şi întoarcă faţa:

– Parcă ne înţelesesem în alt fel…

Şi abia acum îşi răsucea încet spre unchiul Ion trupul care i se rotunjise, ca la bărbaţii însuraţi de câtva timp, cu pantalonii urcaţi prea sus de curea.

– Cum adică, domnule inginer, răspundea unchiul.

După pauzele mari îmi dădeam seama că îşi silește vocea să-i rămână domoală. Se ridica şi el şi închidea la loc uşa dormitorului nostru, aruncând o privire tulbure înspre foile răvăşite, rămase pe masă.

– Parcă ziseseţi c-o să plecaţi… alţii se zbat şi caută, da'…

Obrazul pe care Pârvulescu îl ridica deodată se înăbuşea, roşu de furie sau de ţuica băută în bucătărie.

– …văd că n-aveţi nici un gând de plecare… ce-aţi zis, că dacă socră-miu a fost un bleg şi v-a primit aici, că în altă parte vă era locu', numa' o vorbă să fi zis unde trebuia să zică…

Glasul lui se tot îngroşa, răguşit, până când, pe neaşteptate, începea să strige:

– Până când credeţi c-o să vă mai rabd în casa mea? Uite, v-o spun ca s-o ştiţi, eu am rezolvare la asta, numa' gura să o dăşchid şi sunteţi cu boarfele-n stradă şi-o să vă daţi cu pumnii-n cap că n-aţi plecat de bunăvoie…

De dincolo, din camera lor, auzeam paşi şi pe urmă nimic, ştiam că-i Cornelia, care se apropiase şi asculta cu urechea lipită.

– Ce vorbe-s astea, domnule inginer… răspundea unchiul.

Cuvintele lui se pierdeau printre strigătele celuilalt şi obrazul fălcos i se tot înnegrea, în timp ce-şi rezema trupul greoi, tremurând ascuns, de pervazul strâmt al uşii noastre.

– Ce vorbe-s astea, domnule inginer, ăsta-i mod de discuţie…

Proprietarul se întrerupsese o clipă şi-l privea, gâfâind, cu ochii injectaţi. De-acolo de unde rămăsesem, de lângă cuier, îmi pironeam privirea pe creştetul chel, cu firişoare de păr pufoase… Unchiul Ion se oprea şi el, iritat. Printre vorbele lui, rostite parcă neconvins, le recunoştea pe ale celuilalt, le luase fără să-şi dea seama, în grabă. Furia lui nu reuşea să treacă în cuvinte şi rămânea să-i zvâcnească în tâmplele obosite şi în pumnii păroşi, albiţi de strânsoare. O muscă grea, cu aripile sclipind verzui, se izbea, bâzâind ascuţit, de pereţii întunecoşi ai antreului. Ne uitam amândoi cum aleargă de-acolo spre geamul gofrat care dădea spre verandă. Se lovea surd de el şi atunci ţiuia şi mai înverşunat şi ocolea din nou, în zigzag, camera.

– Când v-am primit aici, şi la urmă şi pe sora cu fata, nu v-a trecut pân cap că familiile la duşmanii poporului n-are la ce căuta în casele oamenilor…

– Mai întâi că nu dumneata, spunea unchiul.

Dar celălalt îl acoperise iar cu strigătele lui, iar bâzâitul muştei, izbit în geam şi în pereţi, se îndesea parcă şi era la fel de tare ca şi strigătele proprietarului. Şi deodată unchiul nu mai răbda şi se ducea să deschidă uşa înspre verandă. Rămânea acolo şi-o aştepta să iasă şi să termine celălalt, cu buzele strâmbate a oboseală şi silă. Dar, la fiecare zbor neîndemânatic, bâzoiul nu nimerea deschizătura strâmtă, se lovea plesnit de geam şi zbura înapoi, până când unchiul îşi dădea seama deodată că uşa-i deschisă spre curte şi iar aud vecinii cearta. Şi atunci, pierzându-şi răbdarea, înşfăca din cuier un prosop uitat şi-l scutura, moale, cu mâna stângă. Afară aerul se subţia a noapte şi poate de-asta musca nu se grăbea să iasă şi doar pocnea mai departe geamul unde se adunase toată lumina.

– Dar şi acu' tot la pereţi vorbesc, dumitale uite de ce îţi arde…

Proprietarul cel tânăr se oprise, nedumerit, îşi vârâse o mână în buzunar şi, de-acolo, îşi clinchetea mărunţişul, umflându-şi prin cămaşă stomacul. Părea că-şi terminase rezerva de urlete şi acum îşi sugea lung măselele, zvâcnindu-şi colţurile buzelor.

– Vorbeşti dumneata, dar cum ai mai vorbit şi altădată…

Unchiul Ion lăsă deodată jos prosopul. Vocea lui se întărise şi, neînţelegând schimbarea sau poate doar pentru că obosise de-acum, Pârvulescu îl mai întrerupea de câteva ori şi pe urmă tăcea, chiar dacă se strâmba, ascultându-l, şi dădea din umeri.

– Mai întâi că nu dumneata ne-ai primit aici, dumneata nici măcar nu erai în oraş pe vremea aceea… Poate socrul dumitale ţi-a spus cum ne-a promis în atâtea rânduri că o să stăm liniştiţi şi după ce se mărită Cornelia… Mă rog, acum alta-i situaţia, proprietarul eşti dumneata…

– Hai, dragă, mai terminaţi odată şi vino să mâncăm, vrei să stau toată noaptea cu masa întinsă? zicea mama, intrând pe uşă la ultimele lui cuvinte.

Şi în sfârşit proprietarul se retrăgea spre camera lor, de unde se auzeau ţipetele lui Sorin şi Cornelia, „şo-şo-şo", legănându-l pe picioare, cum îl obişnuise.

– Da, vin imediat, răspundea unchiul.

În vocea neutră îşi căuta iar distanţa care avea să-l mai apere câtva timp de-acuma. Cu gura închisă răsufla lung, aşa, pe dinăuntru, şi pe urmă se pipăia în buzunar după ţigări şi chibrituri. Pe verandă se oprea în faţa celor trei trepte care coborau spre bucătărie şi rămânea cu palmele lipite răşchirat pe zidul zgrunţuros, tuşea când şi când, horcăit, şi-şi arunca departe, în curte, saliva. Probabil bănuia noaptea de insomnie când frazele lui aveau să i se întoarcă, înveninate de neputinţă.

Poate vroia să îndepărteze drojdia de lehamite şi regret lăsată întotdeauna de sinceritatea cu care te aperi şi mai ales acest amestec impur de adevăr al fiecăruia, din care ţâşnea greaţa. Din toate părţile venea spre el întunericul umed şi viu al nopţii de primăvară, cu albul fărâmiţat al pomilor înfloriţi şi licărul dilatat al luceafărului. Vizavi urla iarăşi câinele şi scrâşnea gâfâit un camion care se oprea.

– Acu' ce mai stai?! îi striga mama.

El îşi arunca ţigarea abia aprinsă şi, intrând în bucătărie, trebuie să-şi fi spus singur că iar s-a dus dracului după-amiaza liberă, aşteptată de-o săptămână, când sperase să scrie.

*

Îi ura atunci şi el, ca şi mine, dar mai ales ca mama? Pentru că, m-am gândit mai târziu, ura creşte ca şi iubirea. Vorbe şi gesturi pe care le-ai înghiţit cândva se reîntorc mereu, pline de resentiment şi trunchiate, nu le mai ştii cum au fost, aşa cum nu mai ştii zilele de dinaintea iubirii. Pe-atunci nu iubeam, te miri, şi nici un prag nu desparte de alta clipa miraculoasă când obrajii îţi ard şi genunchii îţi tremură de iubire sau ură, deodată, totul s-a strâns aici, restul ţi-ajunge ceţos, fără contur, de mult tot ce se întâmplă răsună în tine legat de iubire sau ură… De-aceea m-am întrebat mai târziu dacă îi ura şi el şi nu cred, aşa cum nu cred că l-a mai stăpânit iubirea. Ar fi însemnat un efort prea mare pentru o fire lentă în decizii, cum era a lui (mă gândesc acum), pentru o viaţă trecută de mijloc, resemnată, normată.

De aceea cred că nici pe proprietar nu-l ura, nici măcar în ultimul an, când exasperarea certurilor îl făcea să plece de-acasă. Dar, gâfâind de enervare, se oprea în loc pe străzile mărginaşe pe unde ajunsese şi privea cu jind mormanele de cărămizi rămase de la casele demolate. Lângă buldozerul împiedicat între dărâmături se mai ridica un perete cu formă ciudată. Zugrăveala lui bleu, stridentă, cu

înfloriturі roase, avea un aer de intimitate, ruşinos şi nepotrivit între zidurile albe de alături, închise ocrotitor peste case. O ţigancă uscată trecea, ducând pe umăr o bârnă. Capul strâmb de greutate îi rămânea întors spre bărbatul care venea în urmă, cu pălăria soioasă lăsată pe ochi şi degetele negre împingând spre gură chiştocul storcit al ţigării.

De-aici oraşul se termina, iarba năpădea drumul, ţepoasă şi caldă, camioanele ridicau nori de praf care nu mai apucau să se aşeze. Unchiul o lua, încet, înapoi. Pe gardurile de lemn aplecate se scorojea varul, de departe, albul lor le dădea aerul unor instalaţii sanitare improvizate. O dugheană cu un geam cât o palmă, deasupra firma FRIZERIE LA GOGU Autorizaţie nr. 17875. În curţi, straturi de ceapă şi narcise galbene.

– N-am mai fost pe-aici de când umblam cu alfabetizarea, zicea unchiul.

La cişmeaua joasă de lângă trotuar întârzia lângă găleţi o femeie bondoacă. Rochia cu flori mari, încheiată în faţă şi pătată din loc în loc, se întindea peste burta rotundă.

Cerul pâclos al duminicii fără soare lăsa un aer călduţ, prevestitor de ploaie, peste acoperişuri. Coada de la sifoane cobora din prăvălia mică pe scări şi se întindea de-a lungul trotuarului. Ajunsesem aproape de centru, la cofetăria din colţ, băieţii, sprijiniţi strâmb de bară, îl salutau pe unchiul Ion într-un cor dezlânat şi unii îşi ascundeau în grabă ţigările. Mergând, mă uitam cu coada ochiului la el, furia părea că-i trecuse într-o nepăsare obosită.

– Nu mai mânca pe stradă, îmi zicea, deodată, sever, întorcând capul spre punga de cireşe din care tot scoteam pe furiş câte una. Şi vezi că-ţi lipseşte un nasture… nu acolo, la mâneca dreaptă… Ce râzi, nu-i de râs, doar nu trăieşti de capul tău pe lume… crezi c-ai să faci doar ce-ţi place în viaţă?

– Da, îi răspundeam, înfruntându-i privirea c-un râs obraznic.

Nu-mi replica nimic, doar se uita din când în când la mine, din mers, cu dezaprobare şi teamă. După un timp uitase, îmi povestea ceva şi eu mă miram de elevele lui care treceau de la cinema la internat, în cârduri. Se ţineau câte patru-cinci de braţ şi cozile, împletite strâns, cu trei onduleuri lucioase pe frunţile buburuzate de coşuri, le băteau spatele. Genunchii mari, în ciorapii albi de bumbac, şi trupurile ţepene se încordau în aerul de oraş. Îl salutau cu zâmbete înjumătăţite şi privirile lor mă iscodeau, umblându-mi pe chip. Chiar după ce trecusem de ele, îmi mai simţeam mersul prins din spate.

*

– Am avut inspecţie ieri, a spus, trăgându-şi scaunul din dreptul aragazului, care-l bătea în spate.

În timpul mesei vorbea necontenit. Doar când îşi turna apă în pahar se oprea, încruntându-se de atenţie, să nu verse pe masă.

– De când e brigada de inspectori în şcoală, eram sigur că o să pice la mine, directorul mi-a şi spus, după ce ăia ieşiseră, pe dumneata mă bizui la greu totdeauna…

– Daaa, sigur, spunea mama, strângând farfuriile. Daa, sigur, ce-l doare să spună… dar la leafă…

– Ei, lasă…

Unchiul s-a întins, tihnit, rezemându-şi capul pe spătarul scaunului.

– …lasă, pentru cât sunt eu de exclus…

– Nu ştii să ceri, spunea mama, nemulţumită, şi se apleca să deschidă uşa cuptorului, cu o cârpă în mână… Uite, acu', că l-au făcut pe Mirescu inspector, ai putea să-i ceri să te mute mai aproape de casă…

– Ei… zicea unchiul.

Şi încerca să îndepărteze cu o scobitoare fărâmele de plută din paharul cu vin. Nu reuşea şi atunci îl ridica spre gură.

– Merge şi-aşa, spunea, ca şi când n-o auzise.

– Ai luat tot varul de pe perete…

Mama îl privea mai departe cu dezaprobare. Dar lui îi luceau ochii deja şi-şi scutura, neîndemânatic, celălalt umăr, privind prin geamul îngust cerul decolorat de soare al după-amiezii calde, vuind de ţipetele copiilor şi de un cotcodăcit de găină. Ridurile îi săpau obrajii cărnoşi şi colţurile ochilor veseli.

– Ei, lasă… spunea. Noi să fim sănătoşi, că n-o să împărăţim pământul…

Pentru liniştea lui, m-am întrebat mai târziu, îi ajungea să se ştie profesorul cel mai bun şi cel mai lipsit de drepturi din şcoală? Pentru că trăia ca şi când îl mai aştepta încă o viaţă după cea de acum, care ieşise aşa cum ieşise. N-avea în ochi neliniştea celor ce şi-au întârziat reuşita şi nu se încrâncena să smulgă zilelor ce pierduse. Aştepta întoarcerea fiecărei ore în tiparul ştiut şi se bucura de obişnuinţele pe care şi le regăsea, clipă de clipă. Printre oameni şi întâmplări se strecura cu un zâmbet mulţumit de puţin, dar niciodată, m-am întrebat, nu ceruse mai mult decât asta?

Capitolul IX

– Nu pot să sufăr duminicile, spunea mama şi-şi lăsa lângă uşă, la locul ştiut, poşeta de vinilin maro, scâlciată.

Sâmbătă după-masă ajungea cu întârziere de la servici. Venea alene pe drum, pentru că simţea că nu mai are de ce să se grăbească. Orele de acum se prelungeau goale spre a doua zi. Nu-i era foame şi din prag ezita, neştiind de ce să se apuce.

– Da, spunea, aplecându-se să mai vâre nişte cărbuni în sobă. Aveam patru camere şi tu abia te născuseşi…

Îşi lua lucrul şi mâinile i se mişcau atât de repede, încât nu le puteam urmări cu privirea.

– Servitoarea noastră purta pălărie când ieşea sâmbăta seara…

Bufneam în râs.

– Râzi ca proasta… Îi dădusem eu unele vechi, d-ale mele. Pentru că nu se putea să ieşi în oraş fără pălărie şi nici vara fără mănuşi şi ciorapi în picioare… Dacă ar fi fost alte timpuri, te-am fi dat la Notre-Dame.

– Acolo era mixt?

Simţeam că mă bucur intens că nu apucasem „alte timpuri“: nu l-aş mai fi întâlnit pe Mihai, în mod sigur.

– Numai la prostii ţi-e gândul… se supăra mama.

Faţa i se usca de la zi la zi, ca şi buzele, tot mai subţiri şi decolorate. În ultima vreme, cum avea timp, desfăcea fulare de relon pentru pulovere pe care le lucra şi le vindea pe urmă la servici, prin cunoştinţe.

– O ţin minte pe Zenovia…

Vroiam s-o împac: scăpasem oricum de Notre-Dame şi intrasem la liceu tocmai când s-au legiferat şcolile mixte.

– O ţii minte?

Vocea i se bucura că putea să se-ntoarcă iar acolo şi să vorbească. Îşi reamintea aceleaşi lucruri mereu sau poate doar atâta reţii din ani întregi de convieţuire? Oricum, tăceam şi pe ciuperca de lemn cârpeam în călcâi ciorapul unchiului. Strecuram acul pe sub un fir şi, apoi, deasupra celui care urma, dar trăgeam aţa prea tare, colţurile găurii se strângeau.

– Desfă şi începe din nou, spunea mama. Zenovia?! N-aveai nici patru ani când a plecat de la noi să se mărite… Ba nu, mai era la noi pe timpul secetei, zicea că s-o mai ţinem, că n-are unde să se ducă… Când o luasem, nici să spele ca lumea nu ştia, la ele-n sat spălau la râu, cu apă rece, şi rufele erau izinite toate…

– Era drăguţă? întrebam, la întâmplare.

– Era o bucovineancă frumuşică, răspundea mama şi se oprea, numărându-şi în şoaptă rândurile. Se dădea cu gaz pe cap, dar dedesubt colcăiau păduchii, ce m-am chinuit şi cu asta, voiam s-o tund, dar nu se lăsa, sâmbăta se ferchezuia şi o lua din loc, era foarte petrecăreaţă. Venea-napoi târziu şi tatăl tău se supăra, o dată chiar i-a-nchis poarta, dar ea, nebuna, a sărit gardul şi-a intrat pe fereastră. Mi-era frică să nu iei şi tu de la ea păduchi, parcă ţi-am şi găsit în păr nişte lindeni.

Şi-atunci îmi aminteam pieptenul ţeapăn, de fier, cu dinţii deşi, şi cum plângeam după fiecare baie înainte să-mi împletească părul în cozile grele.

Străzile se răreau, lenevind de duminică, şi soarele bătea altfel, stăruitor şi anevoios, în vitrinele pline de praf şi-n obloanele trase. Doar spre amiază, în colţul străzii, grupuri mici înnegreau trotuarul, erau adventiştii. Mă uitam la ei cu lăcomie aţâţată, dar pe chipul lor, sătul şi tihnit, nu surprindeam semnul aparte. Porţile se trânteau tot mai rar şi-n linişte îşi răspundeau, din curţi tot mai departe, cocoşii. Încet, tăcerea stătută

începea dintr-odată iar să alunece şi numai eu o simţeam cum se scurge mereu, uniform măsurată de ţăcănitul din antreu al pendulei.

Nu, unchiului Ion nu-i plăcea nerăbdarea care mă cuprindea duminica pe la ora şase. Faţa i se înnegrea tot mai mult sub ochelari, în timp ce continua să-şi fişeze colecţia de reviste împrumutată de la biblioteca şcolii, tăind, cu meticuloasă atenţie, paginile încă necitite de nimeni, ca şi când n-ar fi observat cum îmi puneam pe furiş rochia bună. Complice nesigur, mama îşi ridica ochii de pe puloverul aproape gata. În vocea ei albă amândoi recunoşteam, cu precizia îndelungatei convieţuiri, străduinţa de-a fi firească şi indiferentă.

– Las-o şi pe ea cu fetele în oraş…

Secunde lungi, bătaia ceasului din antreu se muta în mine, o auzeam izbindu-mă surd şi grăbit în piept şi în tâmple. Şi, dacă mormăia enervat: „Iar Strada Mare…“, ştiam că pot să fug şi să-mi iau pantofii. Dar altă dată îşi scotea ochelarii şi, rotindu-i în mână, ca şi când n-ar mai fi ştiut ce să facă, pentru că, enervându-se, uita de ei:

– Treaba ta, zicea, la urma urmei e fata ta, fă ce vrei, ea e inconştientă şi degeaba tot aştept s-o văd altfel, dar tu parcă n-ai şti pe ce lume trăim…

– Bineînţeles, tot eu, parcă eu o trimit…

Vocea mamei se schimba neplăcut, ridicându-se atât de brusc spre strigăt, încât, deşi o aşteptam aşa, tresăream de fiecare dată.

– Parcă mie nu mi-ar place s-o văd că stă şi ea cu noi! Ce dacă şi-a terminat lecţiile, să-şi ia o carte-n mână sau să mai facă ceva prin casă, că nu mai ajung să le descurc pe toate…

– După voi, ar trebui să stau toată viaţa închisă în nenorocita asta de casă. Fetele se duc la ceaiuri şi la patinaj şi au şi ele părinţi şi casă…

– Auzi de ce-i arde ei, zicea unchiul şi-şi amintea brusc de ochelari şi-i lăsa cu grijă pe masă. Fetele intră la bursă, n-au situaţia ta, ştii câţi

vor fi pe un loc la examenul general pentru cei cu dosar prost…

Acum se terminase, cu fiecare frază în plus se termina tot mai mult orice şansă de-a mai pleca de-acasă, dar o doream atât de tare, încât nu-mi venea să cred şi aşteptam, cu lacrimile în gât, bătaia pendulei.

– În loc să nu ştii cum să fii mai mulţumită c-ai rămas în liceu, când sunt atâţia cu situaţia ta, daţi afară din şcoală, tu vii cu pretenţii…

Tremurând, mama aruncase deoparte puloverul. În pauzele mici de linişte se auzeau doar răsuflările noastre.

– Dacă n-ai avea tinicheaua lui taică-tău de coadă…

– Parcă am eu vreo vină în asta…

Dintr-odată mi se făcea milă de mine, vocea mi se rupea şi simţeam, cu înverşunare şi jenă, cum îi silesc să mă accepte ca victimă. Dar erau prea înfierbântaţi şi vorbeau amândoi deodată.

– Tot lui să-i reproşezi, după ce stă acolo, şi ei îi arde de ceaiuri şi de plimbări… Şi-un străin…

Cuvintele mamei mă izbeau, le simţeam în tot trupul, odată cu furia care mă îneca şi îmi astupa răspunsurile bâiguite în mine. Şi doar mă cabram cu răutate în mine, scoţând, în intervale de linişte, frânturi de silabe.

– Ce sens are să-i reproşezi ei? Ea de-abia dacă şi-l aminteşte…

Ascultam cu uşurare vocea obosită a unchiului Ion.

– Toţi uităm… Şi de la un copil ce pretenţii poţi să ai? Fiecare e răspunzător de viaţa lui, spunea, ridicându-şi ochii severi spre mama. Şi la asta trebuia să te gândeşti când ai plecat de-acolo…

– Ştii foarte bine că nu mai puteam să suport, mesele alea fără sfârşit şi nopţile până la ziuă la poker… Mă şi gândesc uneori, am vrut să crească altfel copilul ăsta şi când văd că tot spre o viaţă de asta trage…

– Ei, trage spre asta, exagerezi, zicea unchiul Ion.

Şi mă strângeam de vină sub privirea lui îngăduitoare, cu mâinile umede zgâriindu-mi genunchii.

– E greu la vârsta ei să le înţeleagă pe toate, n-a avut taică-său minte mai multă şi era om în toată firea…

– Când m-am măritat, n-ai zis aşa! striga mama. Erai încântat, şi tu, şi Biţă, că fac o partidă! „Ei sunt cu mult deasupra noastră, asta e sigur“… mi-ai spus chiar mie.

– Erau alte vremuri şi altă mentalitate, a zis spre mine, a scuză.

Nu-mi plăcea să-i zăresc privirea nesigură, s-a schimbat oare de-atunci, mă gândeam, sau se fereşte de mine?…

– Şi pe urmă ne bucuram pentru tine, de unde să ştii de la-nceput cum ies lucrurile-n viaţă…

– Ce-a fost a trecut, zicea mama şi-şi strângea buzele cu încăpăţânare. Acum, dacă Victor iese – şi iar lacrimile dădeau să răzbată prin ochii lucind a înverşunare fanatică –, dacă iese, aici o să vină, nu la ai lui… La ai lui nu mai are de ce să se mai întoarcă… Şi nici atunci, dacă n-ar fi fost familia lui, nu ne-am fi despărţit, eu îl cunosc… Dac-a zis c-o să se întoarcă şi c-o să fie altfel, aşa o să fie…

Stătea nemişcată, cu ochii umflaţi, şi nasul, prin care-şi trăgea, când şi când, urmele plânsului. O priveam cu ostilitate încă şi necruţare, superficialitatea sau iluzia vârstei, dar nu puteam crede că şi aşa ar arăta fidelitatea iertătoare a iubirii.

*

– Da, striga unchiul, intră… da… intră…

Era primul care auzise bătaia în uşă. Bănuiam acum toţi cine poate fi, cine intrase până lângă prag şi-acum amâna, gata să se întoarcă, şi doar

mai lovea, din afară, în lemn, cu degetele noduroase şi temătoare.

– Ţi-am strigat să intri, spunea mama, apăsându-şi între palme obrajii înfierbântaţi şi rezemându-se de colţul uşii deschise.

– Săru-mâna, zicea.

Şi tăcea. Pe faţă, nasul cărnos, de bărbat, şi fire albe, prea lungi, sârmoase şi încovoiate, ieşind din sprâncenele care alunecau spre orbite.

– Treceam p-aci şi văzui din stradă că ie lumină… şoptea, răguşit, şi-şi vâra mâinile ţepene-vineţii sub cojoc, abia acum, la căldură. Şi-am zis c-oţi fi acasă… Bătui şi-n uşa d-afară cât bătui, da' pesemne că nu s-aude…

– Nu, nu s-aude, parcă nu ştii?! răspundea mama, grăbită, şi întindea mâna după un jerseu şi şi-l punea pe umeri. Hai, zicea, hai cu mine la bucătărie, că tot trebuie să pregătesc ceva pe mâine…

Ea se-aşeza pe scaunul meu de lângă perete şi sta acolo, împăturindu-şi mereu fusta, pătată spre poale. Mirosea a urină veche şi-a ţuică şi cu degetele tăbăcite, cu unghii lemnos striate, în care negrul intrase adânc în carne, îşi împingea părul cărunt sub basmaua legată strâns sub bărbie.

– Scoate şi tu ceva de pe tine, c-o să-ţi fie frig când ieşi afară…

Roţile albastre ale aragazului învolburau nevăzut aerul camerei, doar pereţii mai rămâneau reci când atingeai cu mâna varul grunţuros, ici-colo cu fire din bidinea încrustate. Ea-şi scotea cojocul sleios şi şovăia, minute întregi, unde să-l pună. Rămânea cu el pe genunchi şi tuşea, prinzându-şi între două degete linia ştearsă a gurii, căzută-năuntru.

– Bei o ţuică? întreba mama.

Deschidea dulăpiorul şi-i turna în ceaşca mică de lut din care n-aveam voie să bem şi noi. „Las-o p-asta", zicea mama, „asta-i a Niculinei".

– Sau ai mai băut?…

Avea acum aceeaşi voce cu care mă primea pe mine când veneam târziu, de pe Strada Mare. Niculina nu răspundea nimic şi-i susţinea privirea, cu ochii ascultători şi şovăielnici.

– Stai atunci să-ţi dau să mănânci ceva înainte.

Mama îi aşeza alături, pe-o farfurie, un colţ de pâine şi brânză.

– Şi ieri ce-ai făcut?

– Păi, fusei să fac corat la derectoare, spunea, mestecând mai departe. Îmi zisese să vin de cu ziuă şi să termen până-n prânz, când ajunge don' colonel acasă…

– Ţi-a dat banii de data trecută?

– P-ăia din urmă mi-a dat, da' cu ăştia d-acu' cică s-aştept…

– Da' tu te duci cum te cheamă, întotdeauna, şi ei sunt putrezi de bani. N-ai văzut c-o doboară luxul? zicea mama.

– Aşa-i şi câte şi mai câte are în casă… Da' ce să fac, doamnă, ofta ea.

Şi-şi trăgea palma aspră, cu negrul intrat adânc în liniile vieţii, peste obrazul înroşit de căldură.

– Ce să fac şi io, că şi-aşa tot zice că să ia la servici p-alta tânără.

– Cine zice, eu n-am auzit, spunea mama.

– Cic-a zis la şedinţă unii…

Bătrâna rupea un colţ de pâine şi-l împingea, cu toate degetele strânse pe el, în gură.

– Oamenii e răi, doamnă.

Dădea ţuica pe gât şi-şi ştergea, cu marginea desfăcută a jerseului, maro-murdară, gura.

– Bogdaproste, spunea şi-şi freca mâinile dezmorţite. E cald acilea la dumneavoastră…

Ce puteau vorbi ore-ntregi, ea ghemuită pe scaunul meu, cu albul bătrân şi congestionat al ochilor lucind după a doua ceaşcă de ţuică, şi doar când amorţea prea rău îndrăznind să-şi mişte picioarele în ciorapii de lână cenuşie şi aspră, şi mama, ţăcănind, pe tocătorul de lemn, cu repeziciune mecanică şi cu ochii la ea, morcovi şi

castraveţi şi cartofi pentru salată?! Îmi luam şi eu un scaun lângă ele şi din când în când căscam nevăzut, îmi umflam nările şi-mi strângeam maxilarele, oprindu-mi sub pleoape lacrimile automate.

– Se-ntoarce el, domnu' Victor, zicea încet. Dacă e viu, se-ntoarce… Mă uit şi la vecina asta a mea, de i-a fost bărbatu' prizioner în Rusiia, ce l-a mai aşteptat… Da' rău ie când vezi tu că-i mort şi pui ţărână pe iel şi ştii că nu mai are ce să se mai întoarcă… şi n-ai la cine să aştepţi milă pe lumea asta…

– Şi de fiică-ta ce mai ştii? întreba mama, furişându-şi temătoare privirea spre mine.

– Cân' veni acu-n toamnă cu băieţii la gazde, trecu şi pă la mine şi mi-adusă vreo câteva damigene şi neşte mere, că s-a făcut anu ăsta dăstul. Şi-a făcut şi ţuică, ştiţi că are cazanul ăla dosit…

– Mai bine ţi-aducea altele… mama îşi regăsise vocea aspră. Ce dracu', şi tu, Niculino, de nu te laşi de băut, că-ncolo eşti femeie harnică şi muncitoare, da' de-asta mai şi vorbeşte lumea de tine, ce să te mai plângi…

– Ei, cât oi mai putea s-o duc şi să muncesc, oi munci, cât nu... răspundea ea, ca şi când n-ar fi auzit-o bine pe mama. Cât nu, o avea grijă Al dă Sus să m-adune dă pă drumuri odată, că mi-a zis şi-acu' fie-mea, hai, mamă, acasă, da' un' să mă duc, doamnă, zicea şi, de repede ce vorbea, cuvintele-i ieşeau cu stropi de scuipat prin gura ştirbă. Să-i văz că să ceartă ca dracii şi iar începe afurisitu' de ginere-miu, îi dai lu' mă-ta, şi-mi ţine samă şi la ce bag în gură. Că mă şi mir, doamnă, câte poate să-ndure omu', să nu-ţi dea Al dă Sus câte poţi să duci în spinare… Ei, oi pleca şi io, zicea, punându-şi cojocul şi înnodându-şi strâns, de mă miram cum mai respiră, basmaua.

– Parcă strigă cineva, spunea mama, o fi vecina… du-te tu, Letiţia, şi vezi, i-am împrumutat

maşina de nuci şi zicea c-o aduce în seara asta…

– Nu mi-a ieşit prăjitura ca dumneaei, spunea vecina şi se prindea cu mâna de gard ca să se ridice mai sus. Da' mă-nvăţ eu după ce-oi face de mai multe ori…

Zâmbea şi-n lumina care ajungea până aici, de la becul de pe verandă, dinţii, rămuiţi în aur, sclipeau într-o parte. Dădeam să plec.

– Ce-a fost ieri, s-au certat iar? mă întreba şi cu capul arăta spre camera proprietarului.

– Da, îi răspundeam.

Dar îmi prindea, cu o mână grăbită şi mânjită de făină uscată, umărul.

– E omu' dracului, să ştiţi, e omu' dracului… şi pe noi ne-a reclamat la responsabilu' şi soţu' nici nu mai vrea să-l vadă… Şi doamna, săraca, trebuie să-i fie greu, cum e dumneaei şi aşa nervoasă… Că-nţelegi, şi dumneavoastră, nu mai sunteţi copil, să stai aşa, femeie în toată firea, fără bărbat… Că, orice-ai fi, şi cu stea în frunte, până la urmă tot aia e, mă-nţelegeţi… Şi-n plus să n-ai nici cine să te apere când se iveşte cazu', că dom' profesor a mai îmbătrânit şi dânsul şi, cum e şi domol din fire…

– Da, bună seara, spuneam, regăsind dintr-odată vocea aspră a mamei.

Şi, plecând, îmi încleştam palmele alunecoase pe mânerul maşinii de tocat nucile.

*

– Ei, acu-i acu' ce-o să vedeţi… a spus Biţă în prima sâmbătă când a apărut pe neaşteptate.

Şi-a pus în cuier balonzaidul cu mesadă şi a deschis servieta.

– Veuve Clicquot, a strigat, triumfător.

Şi am rămas toţi cu ochii pe sticla prelungă. Eticheta lucea stins şi sârmele de pe dop se încolăceau ca nişte odgoane.

– O bem în seara asta, a zis, ridicând-o de gât şi răsucind-o ca s-o vedem mai bine. Dar mai întâi să

vă spun… şi parcă doar atunci a observat. Dar Margareta unde-i?

– O să pice acum şi ea… a răspuns, neatent, unchiul Ion.

Şi pe urmă s-a apropiat şi el de sticlă şi a luat-o în mâini, privind-o, cu un zâmbet intimidat şi neîncrezător.

– Dar de unde scoţi tu, mă, lucruri d-astea?

– Am şi eu oamenii mei care mă iubesc… a râs. Când a plecat ultima oară în Franţa, directoarea adjunctă m-a întrebat: ce vrei să-ţi aduc, mi-a zis, după ce te-ai omorât atâta cu fiu-meu? Pramatia a reuşit până la urmă să intre la Comerţul Exterior… Nu vreau nimic, i-am spus, nu vreau decât o Veuve Clicquot, s-o beau împreună cu frate-meu, ca-n vremuri bune…

– Haide, dragă, pe unde umbli atâta? a strigat unchiul Ion spre mama, care se oprise în uşă. Abia te-aşteptam, Biţă are o sticlă şi eu vreau să vă spun o bombă…

– Biţă cu o sticlă… m-aş mira… a mormăit mama, descheindu-se la haină.

– Vezi ce puţin mă cunoşti?

Obrazul rotund al lui Biţă s-a strâns de nemulţumire.

– Uită-te, fiindcă niciodată nu crezi decât ce vezi cu ochii tăi…

– Ei, hai să vă spun… a strigat unchiul, dar nici unul nu păream să aşteptăm ceva de la el şi atunci, iritat de nepăsarea din jur, s-a ridicat, greoi şi solemn. Mâine se-nsoară Emil, a zis.

– Cum?… Asta chiar e… Cu cine? a întrebat mama.

Prea vesel şi prea vioi. Privirea i-a curs cu încetineală peste mobile, lungind drumul de la sticlă până la unchiul Ion, ca şi când întârzia să înţeleagă ceva sau încerca să ascundă.

– Păi, abia asta-i bomba… a râs el, mulţumit. Cu Diaconeasca, aia de matematici…

– Ce, a înnebunit?

Vocea mamei s-a ascuţit de revoltă.

– …măcar de-ar fi una tânără, aş mai înţelege…

– Una tânără care să-l ia pe Emil? a râs unchiul Ion, la fel de vesel.

Poate nu observase nimic până acum?

– De ce, e un bărbat cu totul deosebit şi delicat… Merita o femeie care să-l înţeleagă şi să-l susţină… a răspuns mama, cu un ton jignit, apăsând pe ultimele cuvinte.

– E-o femeie întreprinzătoare şi cu spirit practic, exact ce-i lipseşte lui… a zis unchiul Ion, ca şi când n-o auzise. Că-s de-o vârstă sau chiar o fi mai mare ca el cu câţiva ani… ce importanţă mai are…

– Ce surprize pot să-ţi rezerve oamenii în viaţă… a şoptit mama, lăsându-se încet pe un scaun.

– Ba deloc, a răspuns Biţă, mestecând în colţul gurii o scobitoare. Tocmai la lucruri d-astea te poţi aştepta de la oameni ca el… Toată lumea îl crede cu capul în nori, dar de fapt sunt nişte mari egoişti şi la momentul potrivit ştiu să se aranjeze cum e mai bine… Dar am impresia că-l ştiu şi eu… nu-i unul care tot timpul umblă cu creioane fără vârf în buzunare?

S-a ridicat şi, împingând scaunele din jur, i-a imitat mersul umil şi împleticit, îndoindu-şi umerii voinici şi coborându-şi spre visătoare tristeţe colţurile gurii prea pline. O clipă politeţea nesigură a domnului Emil a coborât, schimonosită, peste el şi toţi am râs cu cruzime şi jenă ascunsă şi ne-am strâns în jurul mesei.

– Ei, dar noi pentru ce o să bem? Doar nu pentru el… a strigat Biţă. Avem şi noi bucuriile noastre…

S-a întors spre mine şi m-a privit, fără să spună nimic.

– Eşti norocoasă, a zis, după un timp.

Făcusem ochii mari şi aproape roşisem sub privirea lui. Mi se părea c-o să spună tare ceva ce ţinusem ascuns până atunci.

– Ştiu precis, a spus, că începând de anul ăsta admiterile au să decurgă altfel… Sunt dispoziţii să nu se mai ţină seama de dosar. Şi-n plus…

L-am privit cu linişte-n ochi, ca şi când dintotdeauna aş fi ştiut asta. Fiecare gest nou al lumii înspre mine pornea şi semnele lui mă ocroteau, pentru că nimic neaşteptat nu trebuia să mi se întâmple.

– Dar probabil voi ştiţi deja…

S-a oprit iar şi-a aţintit-o, întrebător, pe mama. Dar cum ea tăcea şi doar răsufla mai rar, cu ochii nemişcaţi şi măriţi:

– Victor a ieşit… de-aproape o lună…

– De-aproape o lună? a întrebat mama.

Şi-am simţit cum vocea i se albeşte cunoscut, a firesc şi nepăsare.

– Credeam că v-a dat vreun semn, a continuat el, mai încet. Pe la mine a trecut şi mi-a mulţumit, ştia de memoriu şi primise toate pachetele…

M-am ridicat şi-am mers printre mobilele împiedicate din drum şi printre trupurile lor, oprite în loc de gânduri. Păşind, mi-am furişat iar privirea-n oglindă. Nu mă vedeau şi unchiul Ion n-a avut cum să-mi strige „hei, nu te mai tot admira atât, mai bine vezi pe unde calci“, ca atunci când mă surprindea căutându-mă în vitrinele ceţoase de praful neşters ca lumea. Aerul obişnuinţei mocnea pe chipul meu şi în camera încremenită de neschimbare. Venea de undeva de afară neprevăzutul, dar, odată ajuns aici, lâncezea, degradat, în gesturi ştiute şi-n clipe care aveau aceeaşi formă. Sau poate doar eu nu ştiam să-l adun, nu-l aşteptasem destul şi nu-l crezusem? Şi atunci m-am uitat, în fugă şi fără să vreau, la mama.

Nu mai spunea nimic şi doar sub masă îşi frământa degetele îngroşate, cu pielea uscată. Tăcând, ne-am ferit cu toţii ochii de ea, pironindu-i, prea atenţi, pe tavanul jos şi în perdele. Poate încrederea ei fanatică în reîntoarcerea lui a ascuns

dintotdeauna spaima de golul tăcut al acestei clipe pe care o presimţise…

– Ei, dar mai are destul timp să apară aici, a spus Biţă, cu veselie forţată.

Şi iarăşi tăcerea. Îi aşteptam, cu nerăbdare aproape, lacrimile care-i porneau atât de uşor, dar numai pete roşii urcau pe obrazul ei neclintit şi pe gâtul veşted. E de-ajuns să vrei foarte mult ceva, m-am mirat, ca, doar gândindu-l mereu, să-l goneşti, aşa să fie? Ne-ntorceam de pe Stradă alaltăieri, când Mihai venise la noi. „Aşa devreme plecaţi?“, a întrebat şi pe urmă: „să vă conduc“, a zis, „merg şi eu într-acolo.“ Trecuse între noi şi vorbea numai cu Jeni tot timpul, când mă-ntorceam, îi zăream ochii cu-ncreţituri de râs şi părul tras după baie pe-o parte, din care îi ţâşneau în sus fire răzleţe. Şi-atunci am fost aproape sigură de nepăsarea lui afişată, era ca la început, acum patru ani, când mi-a trimis vorbă prin Aura să fim prieteni. „La revedere“, i-a spus lui Jeni când am ajuns la colţ. Şi-acum rezema iar gardul muced, lăsat de ploi, sub dudul negru de iarnă. „Am auzit că ai alt prieten acu’“, mi-a zis, cu mâinile întinzând buzunarele de la palton, lăbărţate. Ce bine-i ştiam râsul ăsta icnit, sub care dinţii îngălbeneau deja de fumatul ascuns prin closete. „I-am spus să nu se bage“, a continuat, „că noi tot o să ne-mpăcăm, dintre toate doar la tine am ţinut şi la Mariela“… Peste umerii lui mă uitam în curtea străină unde vântul bălăngănea trei cămăşi bărbăteşti, uitate pe sârma de rufe, şi nişte feţe de pernă. De ce-am spus da? m-am gândit, fără chef, mult mai târziu, poate doar ca să-i mai văd faţa prea cunoscută, cu fire blonde, rărindu-se înspre fălci şi în golul obrajilor, şi gura cleioasă care mi-a mestecat între dinţi buzele încremenite.

– Să pun de masă, a spus mama, încet, dar tocmai atunci cineva a bătut în uşă.

Bătaia s-a repetat şi Biţă a deschis uşa larg. Secretara de la serviciul mamei rămase în prag, cu

paltonul încheiat strâmb şi ochii buimaci.

– Doamna Branea… a zis, vă rog să mă iertaţi că intru aşa… dar, ştiţi, a murit Niculina…

S-a oprit o secundă şi pe urmă a continuat. Vocea i se grăbea mereu şi pe urmă se poticnea iar, dar ochii îi rămâneau aţintiţi la fereastră. Lumina încenuşată a iernii se îngălbenise deodată şi atârna greu între copacii goi şi stâlpii cu var scrijelit ai verandei, ca şi când aştepta mereu o întârziată zăpadă.

– Au forţat uşa astăzi la prânz şi au găsit-o ţeapănă în mijlocul camerei. O fi simţit ceva şi-o fi vrut să cheme pe cineva, dar n-a mai apucat… congestie cerebrală, a zis doctorul care-a văzut-o, zicea c-ar mai fi trăit câteva ore, dar în stare de inconştienţă… O, doamnă, a zis, întorcându-se spre noi, dac-aţi fi văzut-o cum arăta, c-au lăsat-o acolo aşa, pân-a venit doctorul, era lovită rău la cap, probabil că s-o fi zbătut, una din vecinele ei, aia care s-a sesizat, zicea c-a tot auzit înspre ziuă cum horcăia, da' nu şi-a dat seama ce e, nu i-a trecut prin cap… era-ntr-un hal şi urinase pe ea, iertaţi-mă… şi-a trebuit să vin să vă chem, i-a spus mamei.

Dar mama hohotea acum, cu capul rezemat de-un colţ al uşii.

– …Că sunteţi cu asigurările la sindicat şi s-a hotărât să suporte instituţia o parte din cheltuielile de înmormântare…

Aşa urât mor oamenii, m-am gândit, şi doar curiozitatea asta care-mi dă fiori, şi stau cu ochii aşteptând mereu spre faţa spelbă a secretarei. Aşa urât şi aşa de greu, ore întregi, cu fiecare parte din trup zbătându-se revoltată, fără să ştie, de moarte. Capul, vânăt de izbituri lângă sprâncenele cu fire prea lungi, încârligate, şi gura strâmbată în spume, căscată larg spre aerul care n-o mai ajunge, şi hainele răvăşite, duhnind a urină nouă şi-a ţuică… N-o să mai bată seara în uşă, mi-am spus, dar nu

înţelegeam zilele care urmează sau doar nu puteam crede.

– O fi băut aseară mai mult ca de obicei, a zis unchiul Ion, şi-asta i-a fost… şi s-a încruntat. Dar într-un fel e mai bine aşa decât să fi rămas paralizată, cine ar fi stat s-o îngrijească…

Mama şi-a întors spre el ochii înfierbântaţi şi răi şi în tăcere i-am auzit mai bine hohotele care se opriseră.

– Dac-ar fi după asta, a zis, dac-ar fi după asta, pentru mulţi ar fi bine să se termine mai repede decât să-i chinuiască pe ceilalţi, cărora nu le pasă… Hai…

S-a întors spre secretară şi şi-a smuls din cuier paltonul.

– Cum pleci aşa… a strigat unchiul Ion. Nu vezi în ce hal eşti… stai puţin să te linişteşti…

Dar mama trecuse de prag şi secretara alerga după ea, cu paşi mici, s-o ajungă din urmă.

Partea a doua

Capitolul X

Lumina prea albă a dimineţii mi-a intrat între vise împreună cu zgomotele de pe culoar şi cu voci străine. Mi s-a părut că e mult de când le auzeam atunci când mi-am tras peste cap, cu înverşunare, pătura ţepoasă de sub care alunecase cearşaful. Dar soarele bătea mai departe în ea, în întunericul albăstrui şi cald abia mai respiram, simţeam cum mă înăbuş. Zgomotele veneau tot mai de aproape, pocnete, foşnituri şi cuvinte întretăiate de râs. Am aruncat pătura într-o parte, mi-am întins trupul amorţit şi-am privit-o, de parcă abia acum o vedeam, camera despuiată de mobile cu dulapuri intrate în pereţi şi numerotate cu cifre strâmbe. Paturile acoperite de huse maro cu flori galbene, mari se înşiruiau ca într-un spital, pe masă, o carafă goală, trei pahare ceţoase şi, printre firimituri de pâine, ace de coc şi agrafe. Aerul mirosea tot a nou şi-a provizorat, dar fetele nu păreau să observe. Se mişcau cu obişnuinţă prin el, trânteau sertare şi uşi, ieşind şi intrând cu prosoapele atârnate pe umăr şi în mână cu săpuniere colorate de plastic, din care picura, pe linoleum, apa.

– E prea lumină… s-a plâns cea de lângă mine, pe care aseară o strigaseră Clara.

S-a întins să-şi pună alături ochelarii, pe noptieră, şi şi-a frecat ochii cu podul palmei. Se trezise probabil de mult, pentru că citea deja dintr-un caiet terfelit, scris mărunt cu creionul. Aşezase peste pat pătura portocalie, cu o dungă albă la margini, şi sta pe burtă, aşa, bălăngănindu-şi în aer picioarele care-i ieşeau de sub capotul pepit, goale până mai sus de încheietura cu vine albastre a genunchiului.

– Am uitat jaluzelele aseară… trage-le tu… mi-a zis, întorcându-se într-o rână spre mine şi sprijinindu-şi strâmb faţa în podul palmei.

Obrazul pistruiat i se schimbase, ca la toţi miopii când îşi scot ochelarii; avea deodată ochii prea mici şi privirea cumva mirată. M-am ridicat şovăind, neobişnuită să stau, sub atâtea priviri, în cămaşa de noapte până-n pământ, de finet, pe care mi-o cususe, înainte să plec, mama. În timp ce păşeam împleticit spre fereastră, două care stăteau de vorbă în uşă s-au oprit să se uite la mine. Numai Marta cotrobăia ghemuită lângă dulap, îi zăream părul pus pe nişte moaţe mari de hârtie şi umerii, ieşind din furoul transparent de nailon. Nu ştiam ce sunt jaluzelele. Dar, în tăcerea care se lăsase, am pus mâna pe banda lată din marginea ferestrei şi-am tras, aşa cum mi se păruse că o zărisem aseară pe Clara făcând. Un scripete nevăzut a trosnit şi m-am tras îngrozită într-o parte: jaluzelele se prăbuşeau tot mai repede într-un bubuit de lemn de care m-am ferit, smucindu-mi mâna ca arsă.

– Ia te uită la ea…

Vocea chicotită venea de lângă uşă.

– Trage-le, dragă, încet… parcă n-ai mai văzut aşa ceva la viaţa ta…

Am rămas mai departe nemişcată. Cu mâna strânsă pumn, îmi mototoleam un colţ al cămăşii. Aşteptam să se termine râsetele din spatele meu şi îmi încleştam fălcile late, ca ale unchiului Ion, bucurându-mă de umbra care se lăsase şi care speram să-mi acopere obrajii, pătaţi de ruşine.

– Păi, nici n-o mai fi văzut fata, ce tot râdeţi aşa… poate la ea acasă n-avea jaluzele…

Am mers încet înapoi, ca şi când n-aş fi auzit nimic. N-aveam nevoie de fraza asta de apărare a Clarei. Am început să-mi fac patul, netezeam cearşaful mototolit şi-mi umflam perna, fără să îndrăznesc să ridic ochii spre ele. Provincialelor, le-am şoptit cu răutate în gând, provincialelor, aşa cum îl auzisem de atâtea ori pe Biţă că ne spune, mie şi mamei. Provincialelor, o să vedeţi voi, habar n-aveţi, le-am promis şi deodată mi-am

aţintit spre ele ochii lucioşi, dar nici una nu se mai uita la mine. Alea două şuşoteau în uşă cu prosoapele în mână, Clara citea fără ochelari, cu faţa apropiată prea mult de caiet, şi Marta moşmondea mai departe, lângă dulap, ghemuită pe vine.

*

– Am luat-o pe asta mică aici, le spusese Marta aseară şi atunci, cu mâna încă pe clanţă, am simţit, victorioasă, cum intru în privirile lor, aţintite spre mine.

Doar eu începeam ceva, doar eu intram, fără să-mi repet nici un gest, într-o clipă durabilă, fără sfârşit, la care ele nu mai puteau să se întoarcă.

– Bună seara, le-am şoptit, dar nu mi-a răspuns nici una.

Poate nu mă auziseră.

Clara citea ca şi acum, întinsă pe pat şi bălăngănindu-şi în aer tălpile goale. Cu gura strâmbată de atenţie şi ridicându-şi sprâncenele mult, o fată cu părul scurt şi creţ se pensa lângă masă, într-o oglinjoară sprijinită de un pahar gol de apă. Astea două care stăteau lângă uşă acum îşi povesteau ceva, suite în acelaşi pat, şi, din când în când, pufneau în râs şi-şi depărtau capetele alăturate.

– E de la noi din oraş… am învăţat la aceeaşi şcoală… am auzit-o pe Marta şi pe urmă altă voce, şoptită:

– Oricum, trebuia să ne mai bage pe cineva în patul ăsta… eu v-am spus că era mai bine dacă-l scoteam pe culoar…

Am întors prea târziu capul ca să-mi dau seama cine vorbise. Stăteam aşa, cu pardesiul descheiat, şi mă schimbam de pe un picior pe altul, nu ştiam unde să-mi pun geamantanul.

– Vezi, poate te ia cineva la ea în dulap, că n-avem decât şase… mi-a zis Clara şi a continuat să

sublinieze ceva în caietul scris cu creion chimic, pe care literele nu se vedeau de lumină.

– N-ai stat la cămin înainte de admitere?

– Nu… am stat la un unchi… dar mai mult nu se putea… am şoptit.

Regretam acum garsoniera lui Biţă, patul pliant pe care dormisem, dimineţile când se scula după mine întotdeauna şi trecea, fluierând, spre chicinetă, să-mi pregătească, înainte de fiecare examen, cafeaua. Şi toată vara asta ca un tunel nesfârşit când aşteptasem să intru în oraşul străin, forfotind de viaţa lui ascunsă şi depărtată, sub fereastra de la etajul patru.

– O să te obişnuieşti… mi-a zis cea de lângă masă şi pe urmă s-a aplecat, încruntată, spre oglinjoară, căznindu-se să-şi stoarcă un coş din bărbie. O să vezi că-i mai bine decât la rude… Şi eu aş avea unde să stau, dar decât să-ţi tot scoată pe ochi şi să-ţi ţină socoteala ce faci şi unde te duci… a mormăit printre dinţi şi pe urmă a trântit cu palma oglinjoara pe masă, s-a ridicat căscând şi a început să se dezbrace, punând fiecare lucru pe care îl scotea de pe ea, împăturit cu grijă, pe spătarul scaunului.

– Crezi că ea-i ca tine, Predescu, a râs dintr-un pat una.

Marta a venit spre mine şi mi-a întins o cheiţă neagră, legată cu sfoară.

– Pune-ţi lucrurile în dulap la mine, Letiţia.

– Nu-i port eu grijă de asta… a răspuns Predescu; îşi aplecase spatele cărnos şi alb, păstrând urmele roşii ale bretelelor, şi-şi căuta, la capătul patului, pijamaua. O văd eu după câteva luni cum au s-o caute seara bărbaţii… şi eu o să cobor să le spun că nu-i acasă… Că noi ce altă treabă mai avem de-acum? Suntem femei măritate…

M-am întors mirată spre ele. Spusese cuvântul ăsta, bărbaţi, într-un fel categoric şi ştiutor, cum nu-l mai auzisem. Mi-am alunecat privirea spre

degetele lor, dar nici una n-avea verighetă. Cele două din pat au înţeles la ce mă uitam şi au râs cu satisfacţie.

– Ia mai lăsaţi-o în pace… altceva n-aveţi de vorbit… le-a strigat Marta.

Şi pe urmă, mai încet, spre mine:

– Pune-ţi doar rochiile în dulap… restul lasă-l în geamantan, oricum n-are să-ţi încapă…

– Bine că şi-a găsit şi Marta pe cine să dirijeze, a zis Predescu şi pe urmă au început să se certe dacă să stingă sau nu lumina.

Mă aşezasem pe-un colţ al patului şi le aşteptam să termine, să se facă întuneric şi să pot şi eu să mă dezbrac. Într-un târziu, Marta s-a dus şi a întors comutatorul, zicând că e unsprezece şi aşa stabiliseră, Clara a plecat, trântind uşa, cu caietul în mână, doar alea două au mai rămas în acelaşi pat, şuşotindu-se până când Predescu le-a strigat:

– Ce dracu', asta-i nesimţire curată, dacă nu vreţi să dormiţi, ieşiţi afară…

Şi atunci umbrele lor nesigure au traversat camera şi, lovindu-se de un colţ al mesei, au clinchetit paharele. Deschis peste ele, dreptunghiul de lumină al uşii a lăsat să intre de pe culoar ţârâitul chiuvetei din baie şi pe urmă paşii lor s-au şters, topit, pe linoleumul verde. Întunericul s-a închis la loc, într-un colţ una sforăia deja şi pe Marta o auzeam cum se răsucea în cearşafuri, trosnind somiera. Nemişcată, mi-am împins faţa în pernă, în trup simţeam patul nou şi nu reuşeam deloc să mi-l apropii. Prin ferestrele late şi mari, camera rămânea deschisă spre afară. Jos, străzile forfoteau ameţit şi zuruitul, mereu acelaşi, dar neaşteptat al unui tramvai mă făcea să tresar. De unde bucuria asta plină de teamă care-mi aducea deodată sub pleoape feţe pe care abia apucasem să le zăresc şi colţuri necunoscute pe stradă? Ce-am să fac de-acum, m-am întrebat, încântarea îmi împingea în mâini fiori de spaimă. Pe culoar uşile pocneau când şi când şi dintr-o cameră se auzea

tranzistorul. Am încercat să văd cât mai e ceasul, dar n-am reuşit, aici, în colţ, negrul nopţii intra diluat de neon. M-am dus încet până la fereastră şi am rămas un timp cu coatele înfipte în pervaz. Sus, peste blocuri, în reţele negre de sârmă, se aprindeau şi se stingeau litere mari, le aşteptam să pâlpâie roşii: CITIŢI ZILNIC SCÂNTEIA. Uşa batantă a restaurantului de vizavi arunca pe trotuar perechi şi grupuri de cheflii gălăgioşi. Alături, silueta unui bărbat urca rar treptele unei vespasiene.

– Ce faci acolo, n-ai de gând să te culci, mi-a şoptit Clara.

Intrase încet, fără să o aud, şi acum îşi punea pe noptieră caietul. Surprinsă ca de-o vină, m-am strecurat înapoi în pat şi am încercat să mi-l simt aproape. Aşteptarea nouă pe care o presimţeam în jur s-a întunecat de somn, odată cu sensurile mai adânci ce le simţeam că-mi scapă.

*

– Tu n-ai cursuri azi? m-a întrebat Clara.

– La unsprezece…

– Păi, vezi c-o să întârzii, e aproape zece…

Mi-am smuls prosopul de pe marginea patului. Cele două din uşă se hotărâseră şi ele să plece şi tocmai deschideau uşa.

– Care mai merge la duş? au întrebat.

Şi m-am dus şi eu după ele.

Mirosea înecăcios a abur cald şi a pereţi cu vopsea udă. De sus, din colţuri, apa şiroia înapoi, alunecând pe ţevile caloriferului. Lângă geamurile vopsite în galben scorţos şi zgâriate, ici-colo, c-un cui, zăceau capoatele de sub care ieşea lenjeria ghemuită. Sprijinindu-şi tălpile pe grătarele de cauciuc inundate de apă, fetele îşi întindeau sub jetul pulverizat trupurile goale, capetele cu părul lipit în viţe ude şi feţele înroşite, cu ochii întredeschişi de plăcere. Din când în când uşa se deschidea, câte o fată intra, cu pardesiul pe ea,

alunecând pe cimentul şiroitor până la oglindă, şi acolo îşi mai privea o dată cocul mare, din care ieşeau la ceafă şuviţe zbârlite.

– Închide uşa! strigau toate deodată, acoperindu-se cu mâinile de aerul rece.

Dar ea şi plecase, paşii i se auzeau tocmai la scară, şi-atunci una ieşea din despărţitura de faianţă galbenă a duşului şi-şi împingea corpul gol, pe şlapi, până la uşa deschisă şi o trântea, enervată.

– Tu ce tot faci acolo, nu te dezbraci? mi-au strigat.

Mi-am pus cu încetineală la loc periuţa. În oglinda din faţa mea le zăream pe rând, după cum mă mişcam. M-am întors, lăsându-mi capul în jos, ca şi când nu mă uitam, dar privirea îmi aluneca lacomă, pe furiş, înapoi. Goliciunea lor se înmulţise şi cu o curiozitate sătulă le ţineam minte forma diferită a sânilor şi feselor goale. Nu mai erau ele, acolo, în despărţitura de faianţă, plin de spaimă, mă aştepta trupul meu, neapărat de haine.

– Dacă ţi-e ruşine, du-te la ultimul, ăla din colţ, unde şi becul e ars de vreo săptămână…

Dar am scuturat, încăpăţânată, din cap, m-am dus lângă geam şi, strângând din dinţi, mi-am desfăcut nasture după nasture. Sub ochii lor, care nici nu mă urmăreau, mi-am tras peste cap cămaşa şi mi-am lăsat trupul în aerul umed şi înceţoşat şi l-am împins pe picioarele nesigure până în despărţitura cu plăci de faianţă crăpată. Uşa se deschidea ca şi până acum, cineva intra şi ieşea. Sub tălpile mele clipocea o băltoacă, gura de scurgere se astupase cu un smoc de păr şi mi-era silă să mă aplec şi să-l scot de acolo. Cu mâini care tremurau fără să ştiu de ce, umblam neajutorată la robinete, apa prea rece sau prea fierbinte îmi ardea umerii, săream într-o parte să mă feresc de ea şi alunecam pe cimentul umed. O luam de la capăt, încercam iar să potrivesc apa, fiecare gest al meu se silea să-l urmeze pe al lor, socotit şi străin. Din când în când doar, mi se părea că mai rămăsesem

în afară, undeva, şi de-acolo mă uit, cu aceeaşi curiozitate sătulă, la ele ca şi la mine.

*

– Puştiul ăla blond care te-a căutat aseară e prietenul tău? m-a întrebat Predescu.

Era gata îmbrăcată, pregătită să plece la seminar, şi se pieptăna în geamul tras într-o parte. În vocea ei era atât de puţină curiozitate, încât m-am grăbit să-i răspund cu o intonaţie cât mai nepăsătoare:

– E un fost coleg…

Mi se ura de fiecare dată cu Mihai. Dezinvoltura lui veche şi râsul brutal aveau ceva strident, nu-mi dădeam seama însă cum nu observasem până acuma. Pe stradă vorbea prea tare şi râdea fără rost, tăceam şi, din când în când, îi surprindeam mişcările nesigure, în care le recunoşteam pe ale mele cu iritare. Totuşi, coboram de fiecare dată când îmi trimitea vorbă de jos, ca să nu rămân singură în cameră. Mă deprima şi ora târzie când ne adunam toate lângă geam, pe întuneric, să privim în apartamentul luminat de vizavi cum un bărbat tânăr se descheia la pantaloni şi-şi mişca mâna pe sex cu o dezinvoltură precipitată şi mecanică. „Scârbosul“, şoptea câte una din când în când, dar nici una nu ne clinteam până nu se stingea lumina vizavi.

– Am găsit o crâşmă nemaipomenită, îmi povestea Mihai pe drum.

Roşcovii îşi sunau pe alee tecile scorojite şi goale. Era cald, foarte cald, ai fi zis că-i vară, dar în tufişuri se scofâlceau fructele de măceş, prea roşii. Cu pocnete scurte, scăpau de sus castane cu luciul umed. Între trotuarele lungi, pe bulevard, alunecau la rând maşini colorate, aerul se prăfuia a ceaţă şi mirosea slab a pământ uscat şi a soare fără putere.

– Acolo, la Piaţa Rosetti, e nemaipomenit, cobori pe o scară de lemn… o să te iau şi pe tine

odată…

Îl ascultam fără chef, cursurile lui despre care îmi tot povestea semănau cu ale mele, doar că mi se păreau mai plicticoase. Lumina ştearsă a toamnei bătea în prelatele întinse oblic spre trotuar, peste vitrine. Îmi întorceam faţa spre ele şi spre oamenii care treceau, nedeprinsă cu mersul lor, mă împiedicam de trupurile grăbite… Străzile astea pe care mergeam le ştiam de mult, erau ca în filme, blocurile aveau uşi largi de fier, prin sticla lor imensă zăream holuri spaţioase, unde mocnea răcoarea. Oameni neobişnuiţi intrau acolo, în fiecare zi, fără să vadă privirea mea care îi urmărea cu invidie şi încântare. Pe mesele unui anticariat se îngrămădeau cărţi galbene, cu foi netăiate, şi paginile presate se lipeau una de alta. Mirosul vieţii din „alte timpuri“ mă ameţea când mă aplecam să le răsfoiesc şi, odată cu praful, scuturam pe masă firimituri de hârtie. Toate astea trebuie să le citesc, dar pe care întâi? mă întrebam.

– Hai, n-ai mai terminat? îmi striga, din stradă, Mihai.

Mă grăbeam să-l ajung printre trecătorii grăbiţi care ne izbeau, depărtându-ne. O clipă mă uitam năucită în jur până îi zăream lângă o vitrină umerii de adolescent crescut prea repede. Când se întorcea, mă recunoşteam în privirea lui uluită şi atunci mă grăbeam s-o şterg pe a mea în nepăsare. Lângă un magazin cu multe etaje, mulţimea cobora dincolo de grilajele de fier ale bordurii, alături, pe nişte pancarte mari de lemn, apăruseră alte afişe de filme, piese de teatru şi expoziţii decât cele pe care mă străduisem să mi le însemn în minte cu câteva zile înainte. În faţa noastră străzile se desfăceau deodată neaşteptat, ne opream, neştiind pe unde s-o mai luăm, şi ne certam încet, ferindu-ne de cei care treceau pe lângă noi. Ar fi putut să-şi dea seama că nu ştim Bucureştiul. Se înserase fără ca să observăm, vântul alunga pe trotuar bilete de tramvai şi primele frunze uscate, de toamnă.

*

– Te-au căutat colegele tale, una brunetă şi mică şi alta cu nişte dinţi ieşiţi… mi-a spus, când am deschis uşa, Predescu.

– A, Marilena şi Nana…

Aproape jumătate din fetele din grupa mea stăteau la cămin, dar numai cu ele două mergeam la cursuri şi la cantină. Stătea fiecare la alt etaj şi veneau aici şi mă aşteptau, pentru că niciodată nu eram gata la ora stabilită. Mi-am strecurat privirea spre masa unde, în nişte foi de caiet rupte, erau sendvişurile de pâine intermediară cu salam, luate pentru dimineaţă.

– Poţi să-l iei pe al meu, mi-a zis Clara.

Citea în pat, ca de obicei, de data asta o carte. Era singura care putea să citească în cameră, oricâtă gălăgie şi forfotă ar fi fost în jur şi, după câte ştiam, n-avea nici un prieten.

– Ia-l şi pe al meu, cu unul singur tot nu faci nimic, mi-a spus Predescu.

S-a dus până la masă şi şi-a stins într-un capac de muştar ţigarea pătată pe cotor de ruj şi deodată s-a strâmbat şi a dus la nas borcanul de gem, gol, care ţinea loc de vază.

– Ce dracu’, mi-a strigat din prag, ţinând uşa întreschisă cu cotul, de câte ori eşti de servici, uiţi să schimbi apa la flori!

M-am grăbit să las la loc pe masă sendvişul muşcat, îndeajuns de repede ca să mai aibă timp să mă vadă, şi m-am întins, îmbufnată, pe pat. Celelalte s-au întors o clipă să mă privească şi pe urmă au început să vorbească iar despre un curs al lor la care nu se pricepe nimic şi nu poţi să iei nici notiţe. Doar Lili a zis că ea înţelege. Mult îmi pasă mie de florile voastre, le-am şoptit printre dinţi, dar nu m-a auzit nimeni, nici măcar Clara. Mult îmi pasă mie de florile voastre, le-am zis şi m-am uitat la sendvişul rămas pe masă. M-aş fi culcat, dar mai erau aproape două ore până să se stingă lumina şi la sala de lectură nu era nici un scaun gol

la ora asta. La urma urmei, tot l-am muşcat, mi-am zis şi am întins mâna spre el. Şi chiar atunci Predescu a intrat cu borcanul de flori în mână.

*

Nu, florile nu mă interesau. Ele le cumpărau venind de la cantină, în grupuri, câte trei sau patru. Înainte să plece, se tapau în oglinjoarele mici şi pătrate, sprijinite de masă, îşi făceau ochii şi pe urmă se ridicau în ciorapi pe paturi şi se priveau în geamurile deschise. Plecau întotdeauna la douăsprezece fix, când se deschidea cantina, şi, în timp ce aduceau cu grijă tăvile albe, ciobite din loc în loc, pe care şiroiau, vâscoase, şuviţele de ciorbă, îşi căutau masa şi locul marcat de poşetele din vinilin, o clipă pierdute şi nesigure în forfota palid-verzuie de neon.

– Uite-l p-ăla drăguţ de la Matematică… chicoteau, ascunzându-se în spatele lingurilor.

– Taci din gură… nu vezi că se uită… te-a…

Aveau glumele lor familiare, pe care şi le repetau în râsetele fără bucurie ale obişnuinţei.

Şi se întorceau iarăşi spre discuţiile despre „dacă s-o faci sau nu“ din fiecare seară ale camerei.

O obsesie pe care o simţeam aproape teoretică, molipsitoare, însă şi exasperantă. Ceasurile multe petrecute împreună fărâmiţau de altminteri în glume şi bârfe neliniştile fiecăreia. Începusem să mă obişnuiesc şi cu „spectacolul“ apartamentului de vizavi, deşi tot nu înţelegeam bine ce se petrece. Nu îndrăznisem să întreb pe nici una dintre fete şi nici să mărturisesc cuiva că nu ştiusem până acum că aşa arată – caraghios de mare şi roz-vânăt – sexul unui bărbat. Prin geamul întunecat pâlpâiau alături reclame roşii pentru luna cadourilor sau expoziţia produselor naţionale şi între vocile noastre intra scrâşnetul apropiat al troleibuzelor.

– Ăla care a agăţat-o pe Steluţa ieri dimineaţă a zis că-i dă cinci sute dacă e fată. Dacă nu, îi face un cadou…

– Ba nu, i-a tras o palmă…

– Rodica sigur e borţoasă, m-a întrebat dacă nu ştiu vreun doctor… Bineînţeles, a zis că nu pentru ea… Vrajă…

– Ai văzut că Nelu n-a mai venit pe la Lili după ce-a regulat-o?

Aşteptând fiecare să fie chemată, seara se pieptănau, îşi făceau iar ochii în baie, aplecându-se peste chiuvetele în care pluteau fire de păr, coji de struguri şi bucăţi de hârtie.

– Ce împuţite sunt fetele astea… cum au să fie la casa lor… bombănea femeia de servici, sprijinindu-se în coada lungă a măturii, lângă găleata cu lături.

Câte una din anii mari încuviinţa şi opărea mai departe maldărul de rufe albe, bluze, chiloţi tetra cumpăraţi de la raionul de copii şi o cămaşă bărbătească, evitându-şi în oglindă obrazul cu primele cearcăne.

Erau altfel cele din anii mari sau cel puţin aşa mi se părea mie, care stăteam cu ele. Nu mai mergeau aproape deloc la dans şi aveau întâlniri stabile sâmbăta şi duminică seara.

– Mai ţine-l tu pe Mişu până îi împachetez eu cămaşa… mă ruga câte una.

Şi doar mai târziu cobora şi ea la vorbitor, cu fâşul pus peste capotul ridicat dedesubt, la brâu, cu cordonul.

Învăţasem şi eu de-acum care e prietenul fiecăreia şi cum îşi petreceau întâlnirile, pentru că, după ce se întorceau, povesteau pe rând, fiecare. Iarna mergeau mai mult la cinema sau, dacă era frig şi n-aveau bani, prin magazinul Victoria, câte o lună mâncau pe cartelă la dublu şi din banii strânşi îşi cumpărau un pulover Romarta sau pantofi de trei sute.

– La vară ne logodim, mărturisea câte una pe întuneric.

Şi atunci le simţeam pe celelalte cum se foiau în pat, urând-o nedesluşit pentru siguranţa cu care navigase, descoperind pământul.

Nu, anii mei în minus îmi mai lăsau libertatea. Gândindu-mă că mai am timp, puteam, din când în când, să rămân singură sâmbătă seara, nu-mi cumpăram flori şi ştergeam fără chef praful când eram de servici în cameră.

– Ce dezordine lasă în urma ei asta mică… şopteau uneori între ele.

Mă făceam mai departe că dorm. Când o să fiu în anii mari, îmi spuneam, am să mă logodesc şi am să mă mărit şi eu ca ele. Numai că el trebuie să nu semene cu nici unul din prietenii lor, până atunci trebuia să mi se întâmple ceva deosebit, aşa cum aşteptam de ani de zile. Nu ştiam însă cum şi nici unde puteam să-l găsesc, de aceea rămâneam câteodată singură, sâmbătă seara, în cameră.

*

De fapt rămâneam cu Marta, în timp ce ele plecau la dans sau la întâlnire. În spatele nostru uşa pocnea tot mai rar, rupând vocile de pe culoar şi fâşâitul apei la duşuri şi la toalete. Ştiam că seara începea să se termine atunci când auzeam fluierat ultimul semnal, din simfonia a noua, pentru una care stătea la parter. Plictisite de glumele pe seama lui, nu ne mai aplecam peste geam, cu părul pe jumătate tapat şi capoatele desfăcute. Jos, lângă scări, câţiva bărbaţi mai aşteptau, ţepeni în hainele bune de sâmbătă şi crispaţi de privirile pe care le bănuiau de la fiecare fereastră. În poartă un grup mare parlamenta unde să meargă în astă-seară, împrăştiind în jur râsete stridente şi, suite cu genunchii pe pervaz, două-trei fete fără program vorbeau cu nişte necunoscuţi. Se pândeau reciproc printre genunchii şi umerii celorlalte, întârziind să coboare, şi ascundeau în spatele lor camera cu

cearşafurile răvăşite, rochiile proaspăt călcate întinse pe spătarele de metal alb ale paturilor şi masa pe care se scorojeau sendvişurile cu salam şi caşcaval, luate pentru masa de dimineaţă.

Rămâneam doar cu Marta, fără să fiu niciodată sigură dacă are sau nu întâlnire. Pe furiş râdeam de ea, pentru că nu ne spunea niciodată. Cred totuşi că fusese un timp când spusese, ea, care se pieptăna cu două ore mai devreme şi împrumuta aceeaşi fustă care îi purtase noroc odată. Era întotdeauna gata cu mult înainte şi atunci începea să-l aştepte s-o cheme, plimbându-se, fără răbdare, de la baie în cameră. Se căuta, iar, nemulţumită, în oglinda pătată de aburi şi-şi întârzia paşii pe linoleumul coridorului. Câteodată făcea un efort, o vedeam cum încearcă să stea de vorbă într-o cameră alăturată, dar repede venea înapoi, cu ochii pe brăţara ţeapănă a ceasului rusesc de trei sute de lei, cumpărat cu banii primiţi de acasă la un început de lună.

– Nu m-a căutat nimeni? întreba încet.

Şi pe urmă nu mai îndrăznea să plece. Rămânea cu ochii aţintiţi pe fereastră, tresărind de fiecare dată când se deschidea uşa.

– Cine e Predescu să coboare, anunţa câte o fată care tocmai urcase.

Şi Marta îşi întorcea iar faţa spre geam şi aştepta, până când în cameră rămâneau tot mai puţine. Şi astea aflaseră între timp unde era dans şi plecau, controlându-şi încă o dată, din uşă, legitimaţiile cenuşii – lucru inutil, pentru că fetele erau, oricum, peste tot primite. Se făcea linişte atât de brusc, încât auzeam difuzorul în camera alăturată. Mă vâram în pat sub pătura albastră, puteam în fine să citesc, din când în când îmi strecuram mâna în noptieră şi bâjbâiam în cutia de pantofi plină cu cornuleţe umplute cu gem pe care mi-o trimisese mama. Vâram unul în gură şi deodată îmi aminteam de Marta.

– Vrei şi tu? o întrebam.

– Ce să vreau? A, nu… zicea de-acolo, de la fereastră.

Îşi înfăşurase în jurul trupului draperia lungă şi înflorată. Târziu, o auzeam cum se mişcă, renunţase să mai aştepte, îşi smucea din cuier fâşul şi cobora în fugă până la cofetăria din colţ şi de acolo, repede, înapoi în cameră.

– Vrei? mă întreba.

Dădeam pe gât lichiorul de portocale, care mă ustura de dulce ce era. Îşi umplea şi ea paharul până la jumătate, îl punea lângă pat, pe podea şi, cu o ultimă speranţă în eficacitatea unui gest, îşi aprindea, teatral şi neîndemânatic, ţigara. Tuşea de câteva ori şi pe urmă rămânea aşa, cu ochii închişi; capotul uzat îi pârâia la fiecare mişcare. Poate căuta înţelegerea celor câteva nopţi după care intrase, enigmatică şi triumfătoare, în cameră.

*

N-aveam însă nici un chef să-mi las toate serile să treacă aşa, o văzusem destul pe mama cum aşteptase fără rost ani de-a rândul. De aceea alteori plecam şi eu cu fetele la dans, ne schimbam fustele şi puloverele între noi şi ne pieptănam pe rând în oglinzile aburite din baie, în pocnetul zorit al uşilor trântite. Într-un târziu eram toate gata, ne adunam la capătul scării şi coboram, chicotind şi vorbind mai multe deodată. Afară era cald încă, dar frunzele castanilor se răsuciseră, ca trecute prin foc. Ar fi fost de-ajuns să le atingi ca să cadă în bucăţi, cu un trosnet mic şi uscat, de hârtie arsă. Când ieşeam în stradă, feţele noastre încremeneau deodată, aproape solemn, vorbeam în şoaptă, ţinându-ne de braţ câte două sau trei, fără să privim în jur sau să răspundem la vorbele care ni se aruncau. Mergeam aşa, încet, sub coroanele calcinate arămiu ale copacilor care scânteiau de razele roşii, ca nişte mormane de fier subţire, acoperit de rugină prăfoasă. Soarele apunea undeva, nevăzut, dincolo de blocurile înalte ale

oraşului. Pe străzi rămânea doar lumina intensă şi roşie, schimbându-se de la clipă la clipă. Ceva neliniştitor şi nefiresc pe care-l purtam în noi fără să ştim şi ni se părea că e-n jur, venind din toate părţile, ca lumina risipită în seara gata să-nceapă.

Până s-ajungem, cerul îşi pierdea culoarea, se întărea deasupra noastră de nori. În aerul încenuşat privirea ni se oprea orbită. Rămâneau să lumineze stins numai frunzişurile galbene ale salcâmilor care îşi pierdeau, fără vânt, frunzele, pe caldarâm şi pe umerii noştri. Zăream din tramvai mulţimea strânsă în faţa grilajelor de fier înnegrit, cu cât ne apropiam, ne ajungea şi rumoarea. Ne făceam loc prin ea, strângându-ne şi trăgând una de alta, întinzând de curelele poşetelor înţepenite între trupurile rămase în urmă. Nu mai ştiam nimic decât că veniserăm până aici ca să intrăm, aşa că înaintam, icnind, printre genunchii şi umerii străini, despicând mirosul amestecat de colonie ieftină şi de haine păstrate în dulap, de cantină şi de transpiraţii străine, până când, deodată, simţeam aerul cum ne intra, în voie, în piept. Atunci răsuflam lung, ca şi când am fi oftat, cei doi, cu banderola roşie prinsă cu un ac de mânecă, întredeschideau poarta şi ne priveau, în timp ce intram, cu atenţie şi grabă, de parcă ne-ar fi numărat.

– Legitimaţia, strigau deodată, după ce ultima dintre noi trecea. Nu intră nimeni fără…

Şi se opinteau în poartă şi băieţii de-afară, care strigau ceva în urma noastră, la fel. Nu-i ascultam ce, ne opream la câţiva metri mai departe şi ne uitam cu necaz una la alta. Hainele ne erau strâmbe şi părul ciufulit, aleile erau lungi şi pustii şi liniştea neaşteptată ne năucea. Ne aranjam cum puteam, la loc, şi şovăiam înainte s-o luăm spre muzica ce răzbătea până aici.

Pentru că toamna ţinuse atât de mult, se mai dansa încă afară, printre rondurile lungi de petunii şi ţâşnitoarele anemice de metal scorojit. În lumina

becurilor luceau frunzele, ţepene de sevă bătrână, şi pe zid se bălăngăneau crengi de iederă, roşii.

Cineva oprea deodată muzica şi, în vacarmul plin de pârâituri al staţiei, număra, unu, doi, trei, patru. Fluierături şi strigăte răguşite porneau din toate părţile şi pe urmă, o clipă, ne auzeam şoaptele şi târşâitul paşilor. Începea din nou, asurzit, *Booona sera, signorina booonaaaa seraaaa* – ştiai de pe-acum, după siguranţa mişcărilor şi după râsul tău vioi şi nemotivat, dacă vei fi necontenit invitată sau nu în seara asta.

– Să ne mutăm de-aici, cretinul ăsta m-a înnebunit, nu mai scap de el… se ruga una, prea solicitată.

Şi uneori acceptam, trei sau patru sau cinci, bănuind că-n alt colţ al curţii seara, care pornise prost şi-ntr-un fel chiar se terminase de-acum, o să înceapă iar, de la capăt. Ne strecuram atunci în timpul dansului, printre perechi, râzând ca şi când făceam ceva nepermis şi nu ne opream decât în colţul invers. Strânse una într-alta, aruncam priviri piezişe spre feţele din jur, începeam fraze care nu se auzeau şi pluteau neterminate între noi. Şi în acelaşi timp ne făceam că nu observăm cum ei se uită cercetător la noi şi pe urmă trec mai departe. Stăteau şi ei la fel, câte doi sau trei, cu mâinile înfundate în buzunare sau ascunse la spate. Îşi aşezaseră părul cu apă înainte să vină şi obrajii lor mai păstrau urmele bărbieritului grăbit. În pauze îşi aprindeau ţigările, câte unul povestea ceva şi toţi hohoteau tare, îndoindu-şi trupul de râs. Pe urmă se întorceau şi priveau cu atenţie în jur, de parcă ar fi căutat pe cineva anume.

– Ia te uită la ăla care a agăţat-o pe Sanda… şoptea una dintre noi şi se tot foia, încercând să se aşeze mai bine în lumină.

Ne întorceam s-o privim pe cea care rămăsese de vorbă într-un colţ mai întunecat şi care n-avea să se mai întoarcă împreună cu noi în seara asta.

– Numai moace… hai să plecăm… se ruga alta, care rămăsese singură pe margine, la ultimele dansuri.

Nu-i răspundea nimeni şi atunci ea tăcea şi-şi încleşta amândouă mâinile pe mânerul poşetei pe care o ţinea, ca şi când s-ar fi apărat cu ea, în faţă. Când pauza se apropia de sfârşit, ea îşi lăsa deodată ochii în jos. Stând aşa, ştia ce-o să înceapă acum, *Vooolaaareee*, pentru că iar puseseră banda de la capăt. Ştia şi care bărbat o să se apropie de grupul nostru, ştia chiar înainte ca el să facă vreun semn că s-a hotărât, în timp ce mai trăgea o dată din ţigare şi o arunca aşa cum era, fumată doar pe jumătate, şi o strivea sub talpa pantofului, încheindu-şi haina la un nasture şi aşezându-şi cravata strâmbă. Şi ea privea mai departe în pământ, el făcea câţiva paşi până în dreptul nostru, acum, îşi şoptea ea, acum, bătăile inimii ei acopereau muzica dată prea tare şi cu ochii pironiţi în jos ştia cum zâmbeşte cea de alături de ea şi dă din cap şi cum merg amândoi, nehotărâţi, căutându-şi un loc în înghesuială şi cum el îi spune:

– Sunteţi de la Biologie?

sau:

– Astă-seară e lume prea multă, de obicei…

Şi deodată îşi dădea seama că ea ştiuse că o să fie aşa. Şi, rămânând cu privirea în jos, îi simţea şi pe ceilalţi bărbaţi cum se apropie până când, deodată, îşi ridica şi ea capul. Faţa îi era nemişcată şi ochii îi luceau prea tare, dar nu se vedea aici, lângă ţâşnitoarea de metal, decât cocul ei strâmb, în întuneric. Şi se uita în curtea prost luminată, la trupurile lor săltăreţe, înghesuite unele într-altele, urechile îi vuiau de muzica asurzitoare şi de vocile înăbuşite din jur, dar trupul ei se destindea încet, ca scăpat de o grijă. Ştia ce urmează acum, *Booona sera, signorina, boooonaaaa seeeraaaa*, şi până la începutul pauzei următoare nu mai trebuia

decât să-şi ascundă în palmă, cu capul întors, căscatul.

*

Nu poate fi ăsta, îmi spuneam fără măcar să mă uit la cel care mă invitase. Îi ţineam minte părul prea lucios, colţurile îndoite în sus ale gulerului, mâinile umede şi reci sau frazele stereotipe pe care mi le strecura lângă ureche, odată cu mirosul acrit de tutun sau de colonie. Nu poate fi ăsta, îmi spuneam, dar îl lăsam să mă conducă până la cămin, aşa plecau toate fetele de la dans şi pe urmă întârziau lângă uşă, stabilind întâlnirea următoare, când aveau să meargă la un film sau la un ceai în oraş, împreună. Pe chei începea să se lase ceaţa toamnei şi praful oraşului se pierdea în ea şi plutea peste malurile acoperite de o verdeaţă întârziată. Parcurile din drum făceau pete de noapte de care mă feream ca de atingerea străină a celui ce mergea lângă mine. În capetele luminate ale aleii zăream perechi, nu le invidiam şoaptele şi corpurile încleştate, mergeam hotărâtă să ajung cât mai neatinsă până la cămin, ca şi când aş fi isprăvit cu bine tot ce aveam de făcut în seara asta.

Dar, mânată de o teamă ascunsă, mă opream şi eu lângă scară şi-mi fixam întâlnire. Nu poate fi ăsta, îmi spuneam, aruncându-i priviri bănuitoare în timpul filmului şi lăsându-mi mâna în palma lui caldă. Drumul de întoarcere de la orice film avea să treacă prin parc, ştiam, sub paşii noştri va scârţâi pietrişul aleii. Cu cât el se apropia mai mult, cu atât eu mă rătăceam de mine, în întuneric rămăsăseră doar ochii lui străini şi mâinile grăbite.

– Nu-ţi fac nimic… ce te fereşti… nu-ţi plac deloc?

Nu-i răspundeam, doar bâjbâiam cu ochii înecaţi în jur, parcul era un întuneric fără fund şi dintr-odată întrebarea mi se închega neaşteptat, luminându-i tremurul corpului lipit de al meu şi gura umedă, impregnată de tutun.

– La a câta întâlnire trebuie să îl laşi să te sărute? le-am întrebat.

Şi ele de ce au râs? Aş fi vrut peste tot norme durabile şi impersonale. Aşa mi se părea doar că sunt dimineţile de curs, orele de masă, sala de lectură şi întâlnirile serii. Numai biblioteca avea pereţi groşi de cărţi, spre care bibliotecara se întindea pe scara ei cu rotile. Prin geamurile alburii de praf, prinse în gratii forjate, lumina de-afară intra gălbuie şi păta mesele lustruite de coate. Din când în când şoaptele creşteau într-un colţ unde printre cărţi alunecau bileţele rupte dintr-un buletin de cerere, întors pe spate. Atunci capetele celelalte, înşiruite în dreptul numărului scris cu vopsea albă, se ridicau, sâsâind enervat, şi-şi întrerupeau râvna, măsurată de cadranul rotund al ceasului, cu limba dantelată şi neagră. Câteodată nici nu auzeam, coborâtă adânc dincolo de pagini. Ştiam că la mesele astea citise cu ani în urmă unchiul Ion şi totuşi nu puteam să cred că fusese aici, cu adevărat, pentru că totul începea, acum, cu mine. Înaintam prin haosul de idei şi date, umezindu-mi din când în când ochii înfierbântaţi între pleoapele reci şi beţia lui mă târa, înveninându-mă de nerăbdare. Târziu, când ridicam capul, greaţa mă îneca, ferestrele erau translucii de negrul de-afară. Năucită, îmi ridicam privirea strivită între atâtea cărţi printre care nu mai ştiam ce să sper şi până unde. Atunci rămâneam cu mâinile obosite şi moi, atârnând lângă spătarul înalt al scaunului, în sala rărită dinaintea închiderii. Zăpada făinoasă de ger scârţâia pe drum şi frigul îmi lipea ritmic, la fiecare pas, nările vii. Alunecam pe o fâşie de gheaţă prelungă, zgâriată de atâtea tocuri care trecuseră peste ea, înainte de mine. Pufneam în râs spre strada ştiută de-acum şi spre vitrinele încremenite. Duceam în mine ceva imprecis care mă inunda când şi când şi-atunci chicoteam şi-mi spuneam *mâine, mâine*. Eram iar atât de aproape

de înţeles şi, din margine, mă întindeam spre el, bănuindu-l.

Capitolul XI

Împinsese măciulia rotundă, de alamă a uşii grele de lemn masiv, cu încrustăturile pline de praf, şi coborâse cele câteva trepte de demisol înaintea mea, căutându-şi din mers cheia prin buzunare. Cu mâna pe clanţă, am mai rămas un timp în prag, încercând să recunosc camera. Părea chiar mai lungă decât era, din cauza mobilelor desperecheate şi rare, un divan îngust într-un capăt şi-n celălalt câteva rafturi dintr-o bibliotecă. Pe podea, teancuri de cărţi şi de cursuri cu coperţile scorţoase şi sub masă sticle goale de vin şi de votcă. Mirosea a fum de ţigare învechit, ca şi când intrase de mult în pereţi şi-n tavanul jos, probabil se aeriseşte greu, m-am gândit şi m-am uitat la ferestrele înalte şi mici prin care se vedea caldarâmul murdar al curţii. Doar în dreptul ultimei se bălăngănea o tufă desfrunzită, plină de ghimpi lemnoşi, şi-n vârf atârna un trandafir tomnatic, cu petalele vineţii şi moi, ofilite de prima zăpadă. Marta îmi spusese că aici fusese odată garajul casei. Totuşi, de ce i s-o fi părut ei aşa de ciudată camera? m-am întrebat, poate numai pentru că aici stătea Barbu. Pe peretele de deasupra divanului atârna un candelabru ieftin din fier forjat. Am recunoscut şi veioza instalată într-o nişă, geamul era pictat de un prieten al lui, care dăduse ani de-a rândul la Arhitectură şi acum o termina. Ştiam şi asta tot de la Marta.

– Îţi place? m-a întrebat Barbu.

Ţinea sticla de vin între genunchi şi răsucea în dop tirbuşonul. De când intraserăm aici, se schimbase deodată, vorbea mult şi se mişca fără rost, de colo-colo.

– Da, i-am răspuns, uitându-mă la culorile stridente, roşii şi verzi.

Nu-mi plăceau, dar eram sigură că asta se datorează ignoranţei mele în privinţa picturii

moderne; şi repede m-am gândit, conştiincioasă, că şi-aici ar trebui să-mi pun la punct cunoştinţele.

Agitaţia lui mi se părea fără sens, nu vedeam nimic neobişnuit în vizita mea, în afară de camera străină pe care o scotoceam pe furiş cu privirea. (Ştiam de la mama că nu se face să te uiţi prea mult în jur când intri prima dată într-o casă.)

– Şi Marta ce mai face?

Mai mult i-am ghicit vorbele decât i le-am auzit, erau acoperite de ţârâitul apei. Se dusese la chiuveta din colţ să spele două pahare.

– Acum cred că bine, i-am răspuns, cu o uşoară strâmbătură.

*

Mă irita că întotdeauna începeam să vorbim despre ea, la fel ca atunci, prima dată, când ne întâlnirăm întâmplător la bibliotecă. Era la puţin timp de când totul se terminase între ei, îmi dădusem seama de asta chiar înainte să-mi povestească Marta. Nu îl mai aştepta sâmbăta seara, nu se mai ducea nici la cursuri, nici la seminar, doar la insistenţele noastre cobora, o dată pe zi, la masă. Rămânea în patul ei de lângă uşă, ghemuită în capotul lung şi uzat, cu părul căzut în ochi, câteodată doar tresărea dacă ne auzea râzând şi-şi ridica ochii absenţi şi bănuitori, să vadă dacă nu ea e motivul.

– Îmi pare rău, îmi spusese Barbu atunci.

Îi povestisem câte ceva despre ea, încercând să-i sugerez să se împace. Se încruntase, o roşeaţă uşoară îi urcase în obraji şi-şi trăsese privirea într-o parte. Ar fi fost mai bine să tac, m-am gândit şi, neştiind ce să mai fac, mi-am lăsat ochii în jos şi eu, târşâindu-mi pe ciment vârful pantofului. Fusese deplasat să-i vorbesc, îl cunoşteam prea puţin; dădusem cu ochii de el lângă uşa bibliotecii când ieşisem să fac o pauză şi mă întrebase, cu acelaşi ton detaşat de acum, ce mai face Marta.

– Îmi pare rău… dar cred că şi pentru ea e mai bine aşa… Chiar dacă o să-i fie greu un timp, noi… nu…

Se poticnise din nou, tropăise pe loc şi pe urmă ne întorseserăm amândoi cu faţa înspre fereastră. În aerul după-amiezii, turlele bisericii de vizavi luceau ca nişte globuri imense de pom, jos, pe trotuar, vântul târa printre picioarele trecătorilor grăbiţi grămezi foşnitoare de frunze uscate. Chiar aşa, numai privind prin geam, am simţit iar exaltarea care mă cuprindea la ora asta când priveam, peste acoperişurile Străzii Mari, apusul şi-am uitat imediat de Marta. Lumina intens aurie ardea în mine, aş fi vrut s-o întârzii şi s-o mai ţin aşa până când am să înţeleg ceva, dar cu tristeţe o simţeam cum se îneacă încet, în roşul cenuşiu al cerului care se răcea sub ochii mei. Coborând dincolo de blocuri, soarele se albea, faţa lui era de-acum o oglindă mâncată în adânc de pete de lumină. L-am mai privit o dată, rămăsese doar un rotund imens şi lucios de staniol, când m-am întors cu spatele.

– Şi tu aici citeşti de obicei? Parcă nu te-am mai văzut până acum… am îngăimat, neştiind cum să schimb vorba.

Mi-a spus că se apucase de lucrarea de diplomă şi că prefera să vină aici, îi aduceau mai repede cărţile.

– Şi eu citesc la bibliotecă… i-am spus, dar, dacă aş avea o cameră singură, aş învăţa numai acolo… Trebuie să fie nemaipomenit să ai o cameră a ta, numai a ta…

– În schimb n-ai avea toate cărţile de aici… mi-a răspuns nepăsător faţă de exaltarea mea şi a aruncat ţigarea în scuipătoarea de metal.

*

Mă întrebasem atunci dacă să-i spun Martei sau nu că l-am întâlnit. Mi s-a părut că-i mai bine să tac, câteodată îi ocoleam, fără să ştiu bine de ce,

privirea, mai ales dacă stătusem cu el de vorbă în ziua aceea. Din cauza absenţelor ea primise mustrare şi îşi pierduse bursa, când nu era în cameră, fetele spuneau că probabil o să ajungă să repete anul şi-l acuzau pe Barbu că o încurcase atâta timp şi câteodată pe ea că nu-şi dăduse singură seama „că n-are gânduri serioase“. Şi deodată Marta păruse că ia totul de la capăt, atât de brusc, de parcă o energie nejustificată i s-ar fi depozitat lent în orele de somnolenţă când zăcuse încovrigată în capotul lung, cu părul încâlcit de tapatul neglijent şi faţa lucioasă de secreţiile somnului. Se apropiase sesiunea şi acum citea tot timpul în pat, cu toată gălăgia din cameră. Pentru că lipsise atât de mult, nu avea notiţe; aştepta să se stingă lumina şi atunci împrumuta câte un caiet, pleca în călcător şi nu se întorcea decât spre dimineaţă. Pe Barbu eu îl întâlneam mereu la bibliotecă şi câteodată, când făceam pauză, coboram la cofetăria de jos să bem o cafea împreună. Întotdeauna însă mă uitam neliniştită în jur, nu ştiam bine de ce, dar n-aş fi vrut să ne întâlnim cu Marta.

*

– E-n ea o nevoie de dăruire perseverentă… şi umilitoare într-un fel, a spus, stingându-şi ţigara în farfurioară, lângă ceaşca de cafea. Şi pe urmă vrea şi ea să se mărite, ca toate colegele ei…

Obrazul cu bărbia moale, coborând nehotărâtă spre gât, i s-a întins într-un zâmbet răutăcios şi subţire.

– Poate că e de înţeles într-un fel… i-am răspuns încet şi m-am gândit că de fapt trebuie să ştii ce vrei şi că este bine să fii aşa.

Numai că lui n-aveam să-i spun eu asta.

Mi se părea că nu aştept nimic de la el, de aceea mă uitam fără ezitare în ochii lui. Câteodată îmi trecea prin cap că n-ar trebui să-l ascult când vorbeşte în felul ăsta despre Marta, care era

prietena mea. Dar mă grăbeam repede să mă consolez cu gândul că această complicitate a noastră mă ridică într-o lume neutră: o lume deasupra banalei diferenţe între femei şi bărbaţi, o lume în care dispărea jenanta, mediocra mea obsesie dacă merită sau nu „să faci lucrul acela“.

– Nu-i ăsta lucrul cel mai important… sau poate este pentru femei. Pentru un bărbat…

Am avut impresia că-n spatele cuvintelor lui gândurile i se aşază ca într-un geam proaspăt spălat. Cum a putut Marta, aproape doi ani, să-l găsească enigmatic, inexplicabil, m-am întrebat, când este doar un mic egoist, infatuat de şansa lui de a fi bărbat? Şi mi s-a părut că înţeleg mai mult decât ei amândoi sau mai bine. M-am uitat cu încredere în jur la scaunele roşii şi uşoare de plastic. Câteva perechi îşi înghiţeau în linişte prăjiturile, cu paltoanele aruncate pe umeri. La mesele din fund, alăturate, un grup gălăgios bea pepsi cu coniac, îi ştiam pe toţi din vedere, erau cu un an mai mari ca mine şi apăreau în fiecare zi aici, pe la ora asta. În faţa galantarului stătea dezorientat un bătrân, paltonul demodat îi ajungea până aproape de glezne şi dintr-o ureche înroşită de frig îi ieşea firul alb al aparatului de auzit, ca o antenă ciudată. Barbu îmi spunea ceva despre repartiţie şi despre anii pe care îi pierduse fără să reuşească să facă ce-ar fi vrut.

– Ce-ai fi putut să faci mare lucru până acum? m-am strâmbat neîncrezătoare, uitându-mă la faţa lui prea tânără şi prea blondă.

– E bine că ai totul în cap de la început… pentru mine o să fie mai greu de-acum… ştiu de la alţii… a spus Barbu.

A împins ceaşca grea, cu dungă albastră, şi a bâjbâit pe masă cu mâna după pachetul de ţigări.

– Mai dă-mi şi mie o ţigare, i-am spus.

Când mi-am ridicat ochii spre el, mi s-a părut că atunci îl vedeam prima dată. Privirea i se făcuse apoasă şi moale şi se umpluse, fără să ştiu măcar

când, de o tandreţe nemeritată. Când degetele ni s-au atins, am lăsat capul în jos şi am încremenit pe scaun. Stăteam apărată de victoria nedorită, încercând să nu observ şi să-mi amintesc de Marta. O trădam fără plăcere şi fără vină, numai mirându-mă.

S-a scotocit prin buzunare şi a scos, cu mâna făcută pumn, câteva hârtii de cinci lei, mototolite, ca să plătească. În oglinda din faţa mesei mi-am recunoscut obrazul lungit, părul pe care îl lăsasem să crească şi care îmi cobora, în viţe inelate şi ciufulite, pe ceafă, pantofii albaştri, scâlciaţi la vârf, şi rochia galbenă cu carouri maro, mototolită la spate. Ce adunătură de culori, un papagal sunt, un papagal, mi-am spus, brusc deprimată şi neştiind cum să fug mai repede de mine cu privirea. Am întins braţul ţeapăn să-l vâr în paltonul pe care mi-l ţinea Barbu. Atunci i-am zărit şi lui cravata strâmbă şi un nasture de la sacou care abia se ţinea într-o aţă, gata să cadă. Mi-am tras mâna înapoi şi am încercat s-o vâr iar, se împiedicase în căptuşeală. Mi s-a părut că toţi ochii de la mesele din jur erau aţintiţi asupra noastră, ca şi când mă mişcam într-o vitrină. O clipă am fost convinsă că tot ce mi se întâmplă mie e penibil şi fără rost şi am invidiat-o pe Marta.

*

Cu o seară înainte stătuserăm amândouă de vorbă lângă caloriferul din spatele culoarului. Rămăseserăm acolo o oră sau două, cu capetele rezemate de ţevile care ţârâiau cald, aşteptând să ni se usuce părul. Era prima dată când îmi povestea despre altcineva decât Barbu, tăceam, încercând să-mi dau seama dacă mai e cazul să-i spun că îl văd atât de des. Nici nu am obsevat cât de rău amorţiserăm, doar târziu, când ne-am mişcat pe loc, am început să chicotim şi ne-am întins picioarele, aşteptând, ţepene dintr-odată, trepidaţia, crescând ca o plăcere, a miilor de furnicături.

– Ştii, a fost chiar în seara când am vrut să-i spun că n-are nici un rost să ne mai întâlnim, că nu ţin la el, chiar dacă nici la Barbu nu mai ţin, după tot ce mi-a făcut… zisese, dându-şi mereu cu pieptenele prin păr, să se usuce mai repede. Şi exact în seara aia, când ne-am plimbat prin parc, s-a apucat să-mi spună despre taică-su, cum l-au arestat imediat după ce-a intrat el la facultate, cum s-a tot gândit toţi anii ăştia că, dacă vine un denunţ, îl zboară şi n-are nici acum drept de bursă… Îţi dai seama că mi-a fost imposibil să-i mai spun atunci şi pe urmă…

Aşa trebuie să fi fost, m-am gândit, era atâta loc pentru un început pentru că Martei nici măcar nu-i plăcuse de prima dată. Aşa că acum mâncau amândoi pe cartela ei, la început fiecare câte un fel, dar pe urmă, când se obişnuiseră, mai luau câteva farfurii goale şi împărţeau totul, şi desertul.

Şi, pentru că se făcuse de-acum frig, rămâneau amândoi în vorbitorul vuind de glasurile bărbaţilor care aşteptau nerăbdători lângă uşă şi de şoaptele părinţilor, aşezaţi temători pe o margine de scaun, cu mâna încleştată pe pachetele de-acasă. Acolo l-am zărit şi eu pe prietenul ei cel nou, era mult mai înalt decât ea, părul creţ i se rărea pe tâmple şi până târziu, spre iarnă, a umblat cu un balonzaid, ros la mâneci şi buzunare.

De aceea mă irita că, ori de câte ori ne vedeam, Barbu mă întreba mai întâi ce mai face Marta. Mi se părea că recapitulează mereu prima noastră discuţie, ca să se ascundă în spatele ei. Îi răspundeam tot mai sec, enervată de ceea ce mi se părea a fi duplicitatea lui. Pe a mea nu ştiu de ce n-o vedeam, mă miram doar că nu simt nici o remuşcare. Deci aşa simplu e să faci un lucru rău, îmi spuneam şi mă sileam să nu observ că uneori, când mă gândeam la Marta, mă invada, cald, senzaţia unei victorii.

*

– Mâine trebuie să-l duc înapoi… de-asta am şi insistat să vii acuma… a zis Barbu.

S-a aplecat într-un genunchi pe podea spre pick-up, ridicând cu grijă între degetele răsfirate placa striată şi neagră.

– Vezi să nu cazi cu el… are un picior rupt, de-aia mi l-a şi lăsat tanti, a râs, auzind scârţâitul.

M-am ridicat repede de pe fotoliul şchiop, cu husa cârpită stângaci şi plină de pete, şi m-am aşezat pe pat, trăgându-mi sub mine piciorul.

– Îţi place muzica asta?

A vârât placa în învelitoarea colorată cu marginile roase, pe care era fotografiat un negru gras, cântând la ceva ce nu ştiam sigur dacă e saxofon sau trompetă.

– Da, am răspuns, cu o voce neconvinsă.

Mi-am lăsat capul pe marginea divanului şi-am privit, printre pleoapele întredeschise, tavanul afumat. Vinul îmi curgea prin umeri o greutate ciudată şi-am zâmbit, alene, cu bucurie. Niciodată nu mai auzisem melodiile astea, nici acasă, la Telefunkenul nostru, nici la dans, unde mergeam cu fetele. M-am simţit deodată ajunsă în pragul dibuit al celeilalte lumi, unde de-atâta timp aşteptam să intru, numai că numele cântăreţilor mi se încurcau în minte şi ăsta era primul pick-up pe care-l vedeam de-aproape. Mă şi feream să vorbesc mai mult, mi-era teamă să nu-şi dea Barbu seama de ignoranţa mea.

– Ţi-l mai pun acum pe Aznavour, a zis, aşezând acul pe marginea plăcii. Le am pe toate de la un coleg, băiat de ştab… Acu’ l-a făcut mai mic pe taică-său, dar, oricum, să vezi ce casă au acolo, la şosea… şi cu piscină…

Zâmbetul care i-a întins gura prea mică i se oprise la jumătate. Am încercat să-mi golesc privirea de orice altceva, nelăsând în ea decât uimire, bănuiam că asta i-ar face plăcere. De fapt nu înţelegeam la ce-ţi trebuie să ai piscină în casă. În scrisoarea pe care o primisem ieri, unchiul Ion

îmi spunea că fusese iar în audienţă şi-i dăduse repartiţie pentru un apartament de două camere, singurul disponibil. Dar unchiul Ion părea foarte mulţumit, zicea că nu mai are decât o grijă, să se vadă instalat odată, au mai fost cazuri când oameni cu repartiţie au rămas pe dinafară. Iar apartamentul ăsta era ocupat încă.

– Asta e, a zis Barbu; s-a aplecat spre piciorul patului să-şi lase paharul şi şi-a sprijinit palma cealaltă de genunchii mei. E bine să ştii de la început ce vrei să faci şi să nu laşi nimic la întâmplare… N-ajunge să-ţi iei cu bine sesiunea, trebuie să încerci să te remarci de la început la cercuri şi neapărat şi pe linie obştească… Ăsta e un coeficient care se adună…

– Aşa ai făcut tu? l-am întrebat c-un zâmbet în glas.

Mă simţeam dintr-odată în largul meu de când îmi dădea sfaturi ca unchiul Ion. Numai că unchiul Ion n-ar fi fost niciodată în stare să-mi spună să mă fac remarcată cu activitatea politică.

– Eu ştiu foarte bine ce ar trebui să fac, a zis, trecându-şi mâna prin părul răvăşit. Numai că din păcate n-am destulă perseverenţă…

*

– De ce stingi lumina… las-o aşa… am strigat când Barbu a întins mâna spre comutator, pe perete.

Faţa i s-a copilărit dintr-odată şi obrajii i s-au lăţit, privirea pe care i-o recunoscusem iar, apoasă şi moale, a alergat nesigură de la mine, înapoi, spre uşă.

– Nu-i nimic… ce te sperii… a mormăit.

Zâmbetul înjumătăţit i-a întins buzele a viclenie sau doar mi s-a părut aşa mie, care nu mi-am mai desprins de pe faţa lui privirea.

– Ascultăm mai bine muzica… şi pe urmă, oricum e aprinsă asta…

Cu mâna, a făcut semn spre abajurul veiozei din nişă. Am încremenit deodată, cu muşchii toţi strânşi. Patul a trosnit lung când s-a aşezat lângă mine, nu mai auzeam muzica, aşteptam numai ca discul să se termine mai repede. Dinspre masă ne ajungea, strident şi egal, ţăcănitul deşteptătorului rusesc în carcasa pătrată, învelită în piele. Doar limbile fosforescente şi verzi se mişcau în cadranul orb, fără cifre. Prin geamul de demisol intrau de pe bulevard zgomotele fără oprire ale maşinilor, creşteau depărtat, farurile făceau să palpite în pereţi dâre albe şi mişcătoare, când ele alunecau dincolo de perdea, înapoi în stradă, sunetul vâjâit se pierdea în altul care împânzea camera cu lumină. Patul a scârţâit iar şi am ştiut că se apleacă să mă sărute, i-am simţit corpul greu, coborând spre al meu, îi auzeam răsuflarea grăbită şi bătaia inimii şi a viscerelor. Dintr-odată, nesigur în întuneric, un chip imens de apropiere, cu obrajii şi fruntea şi nasul străin; şi o clipă n-am înţeles ce caută lângă mine. Şi-a coborât, între cuvinte întretăiate, capul pe genunchii mei strânşi, îşi pierduse aerul ţeapăn cu care mergea printre mese, în bibliotecă. În marginile trupului pe care credeam că-l ştiu se mişca un adolescent care-şi amintea, când şi când, că trebuie să se ascundă. Gesturile i se retezau atunci, vocea i se rupea şi rămâneam amândoi tăcuţi, în întuneric.

– Nu, am şoptit, simţindu-i mâna cum îmi urca de-a lungul piciorului.

Ne zbăteam îmbrăcaţi, trupul lui tot mai străin încercând să mi-l acopere, automat mă gândisem repede la combinezonul cârpit, deşi eram hotărâtă oricum „să nu fac nimic“. Şi dintr-odată totul mi s-a părut insuportabil de penibil şi de urât şi abia mi-am stăpânit plânsul.

O durere imensă m-a umplut, ca o răsuflare fierbinte, am simţit-o cum urcă, înnodându-se în gât, şi mi-am ţinut dinţii strânşi, ca să nu-mi coboare dincolo de pleoape lacrimile neaşteptate.

Mâinile lui îmi căutau mai departe trupul, îngheţat de prudenţă, când, înainte măcar ca să-mi spun mie însămi ce voi face, mă ridicasem şi mergeam dibuit prin camera pe care n-o mai recunoşteam. M-am lovit de un colţ ascuţit al mesei şi-am bâjbâit, cu mâinile tremurând, după comutator, în perete.

– Trebuie să plec, am mormăit din uşă.

Privirea înrăită de contrarietate reţinută a unchiului Ion o simţeam în mine, era a mea de-acum. Doar buza de jos îmi zvâcnea, când şi când. Am încercat s-o opresc, prinzând-o între dinţi, şi l-am privit cu satisfacţie ostilă. I-am măsurat aşa pulovărul lăbărţat de lână ţărănească în două culori şi pantalonii umflaţi de necălcat în dreptul genunchilor. Se ridica încet, clipind din ochii orbiţi de lumină, obrazul îi era cenuşiu de barba crescută şi-şi ţinea buzele strânse.

– Vezi, ce diferenţă e, a mormăit, aplecându-se să oprească pick-upul. După cum vorbeai, credeam că gândeşti într-adevăr altfel decât provincialele de vârsta ta, dar de fapt…

Mi-am ridicat ochii spre el fără să spun nimic. Nu, eu n-am să ajung ca Marta, i-am promis, tăcând mai departe, de-acolo, din uşă. Pe obraz i se întindeau două pete roşii, neregulate. I-am simţit şi pe ai mei cum ard şi mi-am apăsat peste ei palmele reci, mă zgâriase cu barba. Toate discuţiile neutre de până acum, siguranţa mea şi muzica serii se înecau în atâta penibil, încât scrâşneam încet din dinţi, amintindu-mi. Geamurile înalte şi mici se făcuseră albastre de noapte. Mi-a ridicat de pe fotoliu, de unde-l lăsase, paltonul şi mi l-a ţinut aşa, fără vorbă.

*

O să mă mai gândesc la asta, dar nu acum, mi-am spus, muşcându-mi de enervare vârful mănuşii. Urcam, gâfâind, câte două, treptele spre etajul unde stătea Marilena. O să mă mai gândesc, dar nu

acum, după examen, am mormăit. Vedeam iar drumul până la cămin, când nu scoseserăm amândoi nici o vorbă, şi despărţirea din faţa uşii, când Barbu îmi spusese doar la revedere. Nu acum, nu acum, altădată, poimâine, când o să am timp destul, mi-am spus şi m-am oprit pe pauza dintre scări şi m-am uitat pe fereastră. Bulevarul se întindea jos, depărtat şi pustiu, sub liniile lungi de neon, nefireşti şi albe. Deasupra reclama se aprindea şi se stingea necontenit CITIŢI ZILNIC SCÂNTEIA. Mi-am oprit privirea cu jind la apartamentul din dreptul etajului unde eram, o veioză scotea tihnit siluetele mobilelor, apărute în penumbră. Când o să am timp, nu acum, mi-am repetat, tresărind iar de amintirea sexului roz-vânăt al bărbatului care se masturba în blocul de vizavi, seara, sperând să-l vadă fetele de la cămin. Am luat-o la fugă pe scări, am trântit uşa de perete şi m-am oprit în prag, uitându-mă după Marilena prin cameră.

– Ho, fată, ce te repezi aşa, de parcă te-aleargă cineva?! mi-a strigat.

Era singura care citea, ghemuită pe-un scaun. Grămădite în patul de lângă geam, colegele ei jucau şeptic, îşi dădeau coate şi bufneau în râs când venea rândul uneia care nu era atentă. Tresăriseră doar când intrasem şi se strânseseră una într-alta, crezând că-i administratoarea. Dar imediat şi-au întors capetele spre joc, fără să mă mai privească. Ori de câte ori una amorţea prea rău şi se mişca, se învălmăşeau şi cărţile între genunchii lor înghesuiţi şi tălpile goale, atunci se aplecau să le aşeze la loc şi-şi strigau între ele să se astâmpere.

– Bineînţeles că iar ai pierdut masa de seară, mi-a zis Marilena, uitându-se lung la mine. Acu' ce-ai încremenit… treci şi mănâncă…

Cu umărul mi-a făcut semn spre masă. Lângă lădiţa de lemn cu scândurelele smulse din cuie, pe care literele adresei se întindeau de apă, o bucată

de slănină, roşie de boia, coji de tobă aruncate într-un capac de muştar, un chec de casă, rupt în două, cu miezul încruzit, plin de felii de rahat, verzi şi roşii, şi câteva mere, zbârcite, de iarnă.

– Nu mi-e foame, i-am spus, închizând, cu o mână nehotărâtă, uşa.

În căldura de-aici mi-am simţit de-abia acum mişcările moi. În cap îmi vuiau melodiile, amestecate, şi-n fiecare rămăsese, fărâmiţată, durerea penibilului.

– Termină cu fasoanele, s-a strâmbat Marilena.

A închis caietul şi s-a aplecat să-l pună în noptieră.

– Al cui e? am întrebat în şoaptă, arătând spre lădiţă.

– Al meu nu, în orice caz, mi-a răspuns, fără chef.

Mi-am amintit că de câtva timp era certată cu ai ei, ceva în legătură cu Sandu. Am întins muştar pe bucata de tobă şi-am pipăit în maldărul de felii de pâine aduse pe furiş de la cantină, erau sfărâmicioase, întărite de căldura uscată a caloriferului.

– Ce să-ţi fac dacă vii la spartul târgului… a zis Marilena, urmărindu-mi privirea.

Asta era deci, peste mirosul de cald încins al camerei, de trupuri multe şi de pantofi, îl simţeam de la început, acru, cum le acoperă. Am pus la loc pe masă paharul pe fundul căruia se închega pojghiţa roşie de molan.

– Mai mâncaţi? a întrebat Marilena şi, fără să mai aştepte răspunsul, a început să strângă la repezeală resturile. Le-a învelit în ziarele pătate de grăsime şi le-a aşezat între geamuri.

– Acu', c-am terminat şi cu asta, hai să trecem pe la Nana… cred că mai e la sală…

*

Mergeam în spatele ei şi-mi lăsam mâna, cu degetele întinse, să-mi înainteze odată cu paşii.

Alunecând pe perete, se izbea de tocul fiecărei uşi şi după fiecare uşă se înşiruia alta, asemenea. În dosul lor auzeam glasuri, pe unele le recunoşteam de-acum, râsete, undeva o ceartă. Doar sus, în tăbliţa de metal vopsită în alb, numărul se modifica, scăzând cu o cifră.

– Tu rămâi aici… las' c-o scot eu, mi-a şoptit Marilena, împingându-mă cu cotul într-o parte.

Tuburile fluorescente şi lungi din tavan le albeau îmbătrânit feţele. Erau multe în sala de lectură în seara asta, câteva veniseră cu scaune din camere şi se aşezaseră lângă perete, se cunoştea că-i sesiune. Una îşi suise picioarele pe masă şi-aşa citea, rezemată mult de spătar. De-aici, din uşă, îi zăream tălpile întinse spre noi, în şosete dungate.

– Nana! a strigat Marilena.

Ne-am retras toate trei la locul nostru obişnuit, lângă uşa batantă, care dădea spre curtea interioară.

– Ştii când a apărut asta?… Acum un sfert de oră…

Coridoarele foşneau de tăcere şi în geamul opac sclipea, gălbui, globul plictisit al plafonierei. Fuseseră destul liniştea zidurilor pe care le ştiam şi glumele lor obişnuite ca să simt cum îmi trece deprimarea. Durerea neliniştită se ghemuise ascuns undeva şi deodată m-am văzut altfel. De unde-mi ştiam atât de bine, ca dintr-o scenă de film, silueta ţeapănă în prag, cu fusta mototolită şi degetele bâjbâind în panică după comutator şi vocea, piţigăiată de grabă?

– Ei, am strigat, enervată deodată, ce, eu mă uit când te întorci tu seara?

– M-aţi scos din sală ca să vă văd pe voi cum vă certaţi? a zis Nana şi a căscat. A, era să uit, aia de la 579 a zis că-mi dă mâine biletele…

– La ce-ţi trebuie biletele? a spus Marilena. Noi tot nu dăm cu profesorul, a plecat de ieri la un congres în Germania… Cred c-o să vină de la seria ailaltă, ăla înalt, Arcan.

– Îl ştiu pe Arcan, am tresărit.

I-am văzut dintr-odată silueta stângace în antreu, la noi acasă, schimbându-se de pe un picior pe altul în timp ce aştepta să-i scoată unchiul Ion cărţile din bibliotecă.

– Ce-i asta? am întrebat, ridicându-mă prima de lângă calorifer.

Primele zdroncănituri s-au auzit înfundat, venind dinspre curtea interioară, şi, odată cu ele, ascuţit, scrâşnet de cioburi. Am dat la o parte perdeaua subţire ca să mă uit. Toate ferestrele dinspre interior erau deschise, chiar şi cele vopsite cu galben, din baie. Aplecate peste pervaz, în capoatele lor de diftină sau în pijamale, fetele strigau ceva ce nu înţelegeam bine şi aruncau borcane şi sticle goale. Pocnetele scurte veneau la intervale tot mai mici, acum era un uruit neîntrerupt şi, peste el, ţipetele scandate. Borcane unsuroase, cu grăsimea sleită, în care adunaseră carnea de-acasă, borcane de compot şi de gem cu resturi de dulceaţă încleiată şi fire de praf pâsloase, sticle goale de vin şi de lichior, chiar şi sticle mici de sirop de tuse. Între pereţii cojiţi şi prost luminaţi ai curţii interioare, printre cilindrii lungi de gunoi, sclipea un maldăr de cioburi. Dintr-odată am înţeles şi ce strigau: apăăă caldăăăă, aaapăăăă caaldăă, probabil se oprise apa la baie.

Pe coridoare zgomotul se auzea tot mai slab. Din sala de lectură a ieşit o fată, mergea cu paşi amorţiţi, împiedicându-se în poalele lungi ale capotului. De ce om fi semănând toate atât de mult când suntem aici, m-am gândit, uitându-mă la părul ei încâlcit şi la faţa gălbuie sub becul plafonierei. Acum câteva ore mi se păruse că ieşisem pentru totdeauna din viaţa aceasta stereotipă, dar acum, iată, nu-s nimeni altcineva decât fata asta care merge împleticit de-a lungul peretelui şi ea nu-i altcineva decât mine.

– După vacanţă, a zis Marilena, o să se dea aripa nouă a căminului… Să vedem pe cine să mai luăm

cu noi, că-s camere de cinci acolo…

Tot e ceva şi de cinci, mi-am zis, lipindu-mi mâna de balustrada rece. Şi-n plus, o să fim între noi, o să pot să citesc seara în cameră, chiar o să-mi aduc nişte cărţi de-acasă, am să-mi iau o lucrare de cerc şi n-o să mă mai întâlnesc nici cu Barbu, nici cu Mihai, cu nici unul dintre băieţii de-acuma. De-atâtea luni am tot aşteptat să se întâmple ceva şi să scap de aici, din cămin, deşi ştiam că mama şi unchiul Ion n-au să aibă niciodată bani destui pentru o cameră în oraş.

– Voi când plecaţi acasă? le-am întrebat.

– Păi, după examen, când… a răspuns încet Nana.

Fără să spună nimic, Marilena a luat-o înainte, un timp i-am mai auzit plescăitul sandalelor scâlciate pe linoleum.

– Salut, a zis fără să-şi întoarcă faţa, mişcându-şi deasupra capului mâna.

– Ce-a apucat-o pe-asta să plece aşa? am întrebat, aplecându-mă peste balustradă.

Scara se învârtea rotund, coborând într-un evantai de trepte până la masa de jos a portarului.

– Ce, nu ştiai că-i certată cu ai ei?… Nu are unde să se ducă acum, în vacanţă… Sandu e în cantonament şi ea din cauza lui s-a certat, s-au dus acasă amândoi, atunci, în toamnă, când lui nu-i mai aprobaseră reexaminările şi se temeau c-o să-l ia în armată. Nu ştiu cui îi venise ideea să se căsătorească, cred că ei. Părinţii, care-l ştiau, nici să n-audă. I-au spus că ori termină cu el, ori nu mai vor să ştie ce face. A ieşit scandal, ea a plecat cu Sandu şi de-atunci nu le-a mai scris…

– Ei, şi ce, parcă, dacă se duce acum acasă, n-au s-o primească?

– Ea zice că asta ar însemna că a acceptat să se despartă de Sandu… Bineînţeles c-ar putea să facă într-un fel, dar aşa cum o ştii…

Ce pereche ciudată, ea şi Sandu, mi-am spus şi deodată l-am văzut cum reazemă, lenevos, uşa de

la intrare când o aşteaptă. Dar aş fi vrut să fiu acum în locul ei, să pot crede în cineva atât de mult încât să mă cert pentru el cu unchiul Ion şi cu mama.

*

– E prea umflat într-o parte, a protestat Nana, pipăind cu mâinile pe masa plină de firimituri după oglindă.

– Ţi-am spus eu că poţi să te uiţi? a strigat Marilena.

I-a mai vârât un ac în coc şi s-a tras câţiva paşi în spate ca s-o privească.

– Te-am făcut de nici maică-ta nu te-ar mai recunoaşte…

– Eu intru înaintea ei… am zis, îmbufnată.

– Şi ce vroiai? Să vin să te pieptăn în pat?… Ho! a strigat spre Nana. Nu-ţi mai pune, tu, mâna în cap, că se duce totul de râpă… De una am scăpat, a zis mai încet, trecându-şi palma peste obrazul încins.

A muiat pieptănul în paharul cu apă coclită de-alături.

– Dar tu… nici să te descurci înainte nu-ţi trece prin cap… lenea pe tine cu carul… a mormăit spre mine… Ho, fată, a zis în timp ce mă văitam încet. Ho, că eşti la cap ca o oaie care a umblat prin ciulini…

– Întârzii, am protestat moale, cu ochii pe ceasul care ţăcănea într-un colţ al mesei… Dar tu ce faci? am întrebat-o din uşă.

– Eu intru oricum mai târziu, a zis.

Cu mâinile iuţi, şi-a scos din cap toate acele, şi-a netezit cu palmele părul peste urechi, a înhăţat din marginea patului juponul scorţos, cu plăci de făină gălbuie rămase de la călcat pe pânza aspră, l-a trântit jos pe covor şi şi-a vârât în el picioarele încălţate în pantofi, suflecându-şi fusta de velur, tocită la spate. L-a tras aşa, pe dedesubt, şi l-a

îndoit de două ori în dreptul mijlocului, moşmondindu-l.

– Acu' ce nu pleci? s-a întors spre mine.

Stăteam în uşă şi mă uitam la ea şi tot amânam. De fapt nu mă hotărâsem încă dacă să-i spun sau nu să vină în vacanţă acasă, cu mine. Ce m-a mirat a fost cât de repede a acceptat, a protestat doar o dată, dar fără convingere, de parcă se aşteptase la asta.

*

– Ce ţi-a căzut? au strigat, îngrămădindu-se şi împingându-mă în perete.

Nu-i auzisem ce mă întrebau, obrajii îmi ardeau şi mâna umedă îmi tremura pe carnet, strânsă. Rămăseseră doar vreo doi în jurul meu, ceilalţi se plimbau în culoarul fără lumină sau fumau lângă cuşca liftului. Uşa a scârţâit şi ei s-au repezit iar, dar ieşise numai asistenta. Pe scări m-am mai oprit o dată, m-am uitat cu grijă în jur să nu mă vadă nimeni şi mi-am privit, câteva clipe, nota. Am traversat holul care vuia de glasuri, m-am opintit cu amândouă mâinile în uşa grea şi-am ieşit în stradă.

Mestecată de tocuri, zăpada nopţii se făcuse prăfoasă şi cenuşie. Sub paşi se risipea, foşnind uscat, ca nisipul, şi dezvelea pojghiţa ondulată şi neagră a gheţii ascunse. Stăruia o lumină ciudată, pâcloasă şi albă, precum cerul alb, mergeam prin ea cu ochii strânşi, rar, se scuturau pomii sau cădeau alţi fulgi, atingându-mi rece obrazul. Forfota din jur părea înecată în vată, zăpada amuţise oraşul şi adusese tăcerea. Pe lumina asta aş fi vrut să merg alături de cineva, m-am trezit gândindu-mă cu tristeţe la Barbu. Nu înţelegeam de ce oraşul îşi terfelise peste noapte zăpada. Răsuflarea îmi era acră de la ţigările pe care le fumasem înainte să intru. Mergeam repede, în staţii se adunaseră oameni mulţi, tropăiau pe loc şi-şi frecau mâinile de frig. Dezgoliţi de iarnă,

copacii îşi desfăceau păienjenişul rămuros, tinzând spre cerul lăptos cu fiecare creangă încârligată, un fum firav, ca o răsuflare uriaşă, ieşea din coşurile caselor şi îi lingea, alunecând mai departe. Lumina creştea ceaţa, care se îndesea, se apropia cu gustul ei rece şi înecăcios, de praf, o simţeam cum înveleşte în rotocoalele ei tăcerea iernii. Din balcoane atârnau, şifonate şi moi, pânzele steagurilor pentru apropiatul 30 Decembrie – ziua Republicii. O sărbătoare cu steaguri şi cuvântări, pe care nu o legam niciodată de amintirea aceea ciudată: că a fost un timp când cântam „Trăiască Regele“, învăţat la grădiniţă. Oamenii treceau grăbiţi pe lângă mine, cu plasele atârnând, din care ieşeau pachetele de carne, pungile de portocale şi zahăr. Îi invidiam împăcat pentru petrecerea de Anul Nou care îi aştepta, amânându-mi, cu încă un an, intrarea într-o viaţă asemeni cu a lor. Obrazul cenuşiu-roşcat al lui Barbu stăruia în dosul pleoapelor mele, odată cu neîncrederea singurătăţii.

La mine în cameră nu era nimeni. Rămăseseră peste tot teancuri risipite de caiete şi cărţi. Jupuite de cuverturi, două paturi îşi arătau dungile saltelelor, Predescu şi Clara plecaseră de-aseară acasă şi-şi predaseră şi lenjeria. Am început să-mi fac geamantanul, alergam, adunându-mi din toate părţile lucrurile, din când în când mă gândeam cu înverşunare la Barbu. Mereu la fel, cum o să intre în sala aproape goală a bibliotecii, cum o să-i alunece ochii de-a lungul meselor unde n-are să mă mai zărească, încercând, pe măsură ce nu mă vede, să-şi şteargă din priviri interesul. Mereu la fel, aceeaşi uşă pe care o împinge o mână prudentă, vrând să nu facă zgomot mult, şi ochii cum îi alunecă peste ochii absenţi. Asta va fi mâine, îmi spuneam, sau poimâine şi la fel peste încă o zi. Absenţa mea se dilatase în mine şi singurătatea o simţeam cum se umple. Din când în când îmi venea gândul că poate nici el nu vrea să

mă mai vadă şi n-o să mă caute, dar era prea greu de-acum să mai cred aşa ceva. Mai bine să văd iar cum deschide uşa şi de-acolo, din prag, cum se uită spre colţul meu obişnuit, de lângă fereastră. Mi-am împăturit în grabă ultimele prosoape, murdare, le-am înghesuit şi deasupra lor am strecurat o carte pe care o luam cu mine, am pus genunchiul şi-am apăsat, scrâşnind, pe încuietoare. Mă bucuram văzând uşa bibliotecii cum se deschide, paltonul gri, părând mai scurt în faţă, pentru că Barbu stă cu toracele împins înainte, în timp ce-şi aruncă ochii nedumeriţi spre scaunul gol, unde nu mă zăreşte.

Capitolul XII

Gara se renova, stătea galbenă încă de tencuiala udă între ţevile de metal ruginit ale schelelor. Am coborât încet, cu geamantanul în mână. În forfota peronului, femei proaspăt coafate pentru drumul la Bucureşti împingeau zorite în faţă copii legaţi peste guri cu fulare. Din uşa deschisă a bufetului răbufnea aceeaşi duhoare acră de vin pe care o ştiam dintotdeauna. Ţărani în haine cenuşii şi aspre din dimie aşteptau neclintiţi cursa lângă băncile verzi de lemn, încărcate de coşuri şi sacoşe de plastic. Dintr-una ieşeau numai două capete de gâşte pe gâturile albe, mişcătoare şi lungi, de parcă ar fi fost retezate acolo unde se oprea fermoarul.

I-am zărit înainte să mă vadă ei. Fără să ştiu de ce, o milă caldă mi se zbătea în gât în timp ce mă repezeam spre gărduleţul de fier, de lângă care nu îndrăzneau să se mişte, de teamă să nu trec şi să nu mă vadă. Mama mă auzise strigând şi venea spre mine cu acelaşi mers decis, de femeie singură de mulţi ani. Parcă s-a mai îngrăşat, mi-am spus, uitându-mă la ea din ce în ce mai de aproape, până când m-a luat în braţe. Pieptul i se umpluse şi-i împingea paltonul cenuşiu-scămos, ros la buzunare, dar sub pleoapele grele de cearcăn sau de nesomn ochii i se şterseseră şi sprâncenele i se lăsau sub arcadă. Ar trebui să-l mai scurteze măcar, mi-am spus cu o jenă confuză, privind demiul prea lung al unchiului Ion. Sub pălăria pleoştită de umezeală, pielea pământie a feţei atârna pe fălcile late. Avea spre mine un zâmbet dezobişnuit, aproape intimidat.

– Speram să te primim în casă nouă, mi-a spus, aplecându-se să-mi ia geamantanul. Ce te-ai oprit?… Nu, noi ne-am mutat, altminteri Pârvulescu ne arunca lucrurile în stradă, dar apartamentul vechilor locatari n-a fost gata la data

fixată, aşa că o să mai stăm un timp în comun şi cu ei, cred că cel mult o lună…

– Şi-acu' eu ce fac? Eu crezusem că totul e aranjat… aşa înţelesesem din scrisoarea voastră… şi-am chemat-o pe Marilena la noi… E certată cu părinţii şi peste trei zile căminul se închide pentru deparazitare…

S-a făcut tăcere deodată, amândoi s-au posomorât, mergeam pe bulevard, depărtându-ne încet de gară. Iarăşi casele tip, cu un etaj, vopsite în verde-şters, pentru salariaţii gării, pe tufişurile ţepoase şi negre de lângă gărduleţul de fier sclipeau boabe translucide de gheaţă.

– Ei poftim! a mormăit mama.

În panoul de lemn scorojit din colţ spânzurau afişe, dezlipite de apă. Mecanic, am întors capul, cu o veche curiozitate, care s-a oprit imediat. Erau filme vechi, pe care le văzusem de-o lună. În câteva luni, oraşul se micşorase şi-l priveam c-un ochi halucinat. Ştiam ca dintr-un vis pe care l-am uitat casele astea îngălbenite, cu frontoane şi două-trei trepte late, urcând spre uşa de la intrare. Liniştea neaşteptată îmi bubuia sângele în urechi, dincolo de pleoape îmi rămăseseră îmbulzeala de maşini colorate, forfota de pe bulevardele mari, reclame. Aici, din loc în loc doar, câte un bloc netencuit, alături, grămezi de moloz acoperite de zăpadă şi bare lungi de beton din care ieşeau vergele de fier ruginite. Peste gardul bisericii, cupola ţipătoare stătea între patru macarale, arătând fiecare una spre alta cu braţul întins, înţepenit într-o mişcare oprită. Dincolo de biserică, fosta noastră stradă, coborând povârnit pe bolovani mari de râu. Într-un capăt, o groapă mare de gunoaie şi o simigerie cu obloanele trase. Mi s-a părut că şi strada asta acum o vedeam prima dată. Ce ciudat, m-am mirat, că locurile astea, amândouă, există în acelaşi timp şi-s de-ajuns două ore de mers ca să intri de-aici acolo.

– Întotdeauna faci lucrurile fără să le gândeşti… a oftat mama răsuflând greu şi s-a rezemat de balustrada scării.

Mirosea stătut a sarmale şi a zid de casă nouă. Am deschis gura ca să-i răspund, dar m-am oprit, uitându-mă la mănuşile ei, nu-mi dădeam seama de unde le ştiam atât de bine. Şi deodată le-am recunoscut, erau ale mele, le lăsasem în toamnă, de vechi, le cususe pe dedesubt cu aţă neagră şi nu se vedea decât la câteva degete.

– …unde chemi fata la noi când ştii cum stăm?

– Lasă acum… s-a strâmbat unchiul Ion, făcându-ne semn spre uşile de unde se auzeau voci şi bâzâit de televizoare. Discutăm când om intra în casă…

Am intrat în vestibulul întunecos la fel de încet, de temători, aşa cum făceam şi la Pârvuleşti. Din bucătărie se auzea cum sfârâie uleiul într-o tigaie.

– Şi de ce ziceai că nu se duce acasă la părinţii ei?

Mama se dezbrăca încet, cu ochii posomorâţi. Am recunoscut cu greu mobilele, aşezate altfel, servanta era lângă geam, în mijloc, masa mare, de sufragerie, pe lângă care abia mai aveai loc să treci, la peretele celălalt, dormeza unchiului. Dar biblioteca unde or fi pus-o, m-am întrebat, şi şifonierul?

– Păi, nu ţi-am scris că s-a certat cu părinţii ei? A vrut să se căsătorească în toamnă…

M-am oprit pentru că nu îndrăzneam să-i explic mai departe.

– Nu, că tu nu eşti întreagă la minte! Să te vâri în asemenea lucruri şi să ne mai amesteci şi pe noi… Data viitoare cine ştie cu ce-o să mai vii… poate vrei şi tu să te măriţi după un trimestru?

Crezi că-i aşa de simplu să te ia cineva, mi-a venit să-i răspund şi m-am gândit cu necaz la Barbu.

– Toate fetele se mărită din facultate… aşa-i acum, nu-i ca pe vremea voastră… am răspuns.

De enervare începuseră să-mi ardă obrajii.

– Atunci mărită-te şi tu şi termină cu toate!

Se mohorâse şi unchiul Ion, stătea pe marginea patului şi-şi bâţâia, de nervi, piciorul.

– Meriţi să te lăsăm aşa, să te descurci… a spus mama şi s-a îndreptat spre uşă.

Când a deschis-o, foile unchiului au zburat, răvăşite, în toate părţile. Ea s-a întors şi s-a aplecat, icnind de necaz, le-a pus una peste alta cum s-a nimerit şi a trântit peste ele o carte.

– Pune-le la loc cum erau, a strigat neliniştit unchiul.

S-a ridicat însă el imediat, s-a dus până la masă şi le-a aşezat după numărul încercuit sus, cu grijă.

– Ar mai exista o soluţie… a zis, pufăind din ţigara care se stinsese.

S-a strâmbat şi s-a întins greoi după chibrit, spre noptieră. M-am repezit, recunoscătoare, să i-l dau şi i l-am aprins, privindu-l ţintă.

– Apartamentul ăsta are o boxă mare la subsol… mi-a spus. Acolo am dus toate mobilele care nu au încăput aici… şi biblioteca… Doar aşa, provizoriu…

S-a oprit, privind-o întrebător pe mama.

– Am putea să coborâm acolo şi patul ăsta mare, că loc e destul… Să dormim, eu şi Margareta, câteva zile în boxă… Fetei poţi să-i spui că mai avem o cameră, undeva, ca să nu se simtă prost… Câteva zile nu-i moarte de om, cred că se poate…

Am tăcut, strângându-mi în poală mâinile care mi-au asudat. Aş fi vrut să nu primesc, dar ştiam că nu mai am altă soluţie. Nu îndrăzneam să mă mai uit la mama, răsufla mai departe adânc, de parcă ofta.

– Nu se mai termină odată căratul ăsta… a şoptit într-un târziu.

Vocea îi era moale, poate obosise să-l tot contrazică pe unchiul Ion sau îşi dădea seama că asta e într-adevăr singura soluţie.

*

Fuseseră de-ajuns pereţii ăştia albi, cu găuri de cuie rămase de la colocatarii noştri, şi mobilele, acoperite atât de repede de praf, de parcă ar simţi provizoratul şi aşteptarea. Şi toate obiectele astea mărunte, rătăcite din rostul lor, perii de haine şi de păr, cărţi, pahare, limba de pantofi şi o veioză fără abajur, nepusă în priză. Din toate se scursese mirosul de acasă, vechi… Caloriferul era prea slab sau tremuram eu de oboseală. M-am ghemuit în patul mare, arcurile au trosnit, prelung şi ştiut, şi mi-am întins a somn gâtul în perna pe care-o uitasem. Nu, nu vroiam să mă gândesc la asta, dar acum înţelegeam, fusese ceva forţat în generozitatea cu care o chemasem pe Marilena. Mi se păruse, atât timp, că sunt altfel decât mama şi decât unchiul Ion, fusesem sigură că le urăsc grija de a salva aparenţele şi felul cum se ruşinau de casa în care stăteam, dar acum nu mai înţelegeam nici eu ce-ar căuta aici, printre noi, Marilena. O făcusem doar ca să fiu generoasă cu ea, mă silisem să-i semăn, dar firea mea adevărată, iată, se dovedea că e alta. Mă simţeam la fel ca atunci când îmi deschideam pachetul de acasă abia primit şi-l lăsam pe masă, fără să mă uit cine ia, şi mă sileam să nu-mi pară rău şi să nu iau mai mult decât ele, dar, fără să vreau, număram câte prăjituri mai rămăseseră între foiţele încărcate de zahăr pudră şi mă întrebam dacă mama tocmai luase chenzina când le-a făcut sau se împrumutase.

Mama scosese de după dormeza unchiului cârpa de praf şi începuse să şteargă servanta.

– Ce zgâriată e, săraca… a zis, dându-se câţiva paşi înapoi s-o privească.

M-am ridicat şi eu şi, neştiind cu ce să încep, m-am apucat să desfac boccelele de lângă perete. Înăuntru, rochii vechi, pe jumătate descusute, fermoare, pălării mototolite, o râşniţă de cafea, suporturile de masă, ciobite.

– Ce de boarfe… pe-astea unde le punem? am întrebat, plină de îngăduinţă.

Mama s-a întors deodată spre mine.

– Spune şi tu în ce ne bagi… oamenii ăia, părinţii ei… or şti ei ce-or şti… Crezi că nouă ne-ar conveni să ne facă alţii aşa ceva?

– Ei, ce amestec aveţi voi? i-am răspuns, cu o voce nu prea convinsă.

*

Coboram amândoi, treaptă cu treaptă, cu ochii atenţi în jos. Greutatea îmi tăia degetele de durere. Mirosea a muced şi a aer închis, din ţevile vopsite alb picura apa.

– Să ne oprim să mai răsuflăm, a zis unchiul Ion; a rezemat de zid spătarul patului şi şi-a sprijinit umerii greoi de perete. Hai, încă puţin şi-am scăpat… nu mai avem de dus decât somiera…

Şi a deschis larg uşa boxei. Prin geamul cu gratii lumina intra în dâre alburii şi prăfoase, se auzeau de aproape bocănind pantofi şi pe urmă zidul a răsunat surd. Erau copiii care se jucau în faţa blocului cu mingea. În rafturile bibliotecii, teancuri umede de cărţi, legate cu sfoară. Scaunele, puse unele peste altele, ajungeau până în tavanul jos, de care atârna un bec galben, pătat de muşte. Am păşit cu grijă pe lângă sertarele şifonierului, acolo era serviciul de masă cel bun.

– Mai bine să vin eu să dorm aici… am zis, îngreţoşată de lipsa de aer.

Împingeam, alături de unchiul Ion, spătarul patului, ca să-l încadrăm în ramă.

– Asta-i acu'… a răspuns şuierat unchiul, întinzând mâna după chiştocul care i se stinsese în colţul gurii. Tu rămâi sus cu fata… lasă… o să vezi ce grozav dormim noi aici… Şi dimineaţa, până vă treziţi voi, noi ne-am şi băut cafeaua la bucătărie…

Şi deodată a început să râdă.

– În fine, are şi Margareta ocazia să-şi scoată serviciul de masă… de când îl păstrează pentru

când au s-apară musafirii fiică-sii… sau ce cauţi tu acolo? a întrebat-o pe mama.

– Linguriţele alea de argint… nu ştii tu unde le-oi fi pus? a răspuns ea.

Stătea aplecată peste coşul de nuiele care se chema „coşul de la refugiu“, bombănea şi noi montam mai departe patul.

– Uite-le, a strigat.

Şi-a desfăcut, triumfătoare, dintr-o cămaşă de noapte de milaneză ruptă, cutia neagră, jupuită la colţuri. Căptuşeala matlasată, de satin alb, plesnise din loc în loc, între despărţituri, linguriţele îşi arcuiau cozile încrustate, cu pete galben-negre.

– Mă duc sus să le frec cu pastă de dinţi, a zis, ridicând ochii bucuroşi spre noi.

Şi un timp i-am mai auzit paşii cum se îndepărtau pe scară.

*

– Mi-a zis azi directorul adjunct că, dacă sunt de acord, el ar putea aranja să-mi dea înapoi carnetul de partid. I-am spus, pe ocolite, bineînţeles, că nu mai are nici un rost…

Răsuflând greu, unchiul Ion s-a aplecat să-şi desfacă şireturile şi imediat a schimbat vorba:

– Ce-i cu fata aia? Când vine?

– Parcă nu ştii… mâine dimineaţă se duce Letiţia s-o aştepte la gară…

Cu ochii ficşi la el, mama răsufla repede de nelinişte.

– Acu’ de ce taci? Spune tot, dac-ai început…

– Ce să spun… a zis că nu trebuia… că s-au făcut greşeli…

– Şi tu, bineînţeles, nu i-ai întrebat de ce nu şi-au dat seama mai devreme, când te-au scos de la catedră… şi cât ai stat cu bocceaua de haine groase pregătită, dacă vin să te aresteze…

Colţurile gurii i se întindeau într-un zâmbet ciudat, de compătimire ironică, de parcă pentru ea nu era nici o surpriză tot ce i se întâmplase

unchiului azi, iar el, ca de obicei, nu ştiuse să profite de un moment prielnic.

– Ce să-i mai întreb, ce, sunt tot ăia de atunci? a zâmbit imediat şi şi-a deschis servieta burduşită. Hai să bem un pahar de vin, a zis, uite sticla, dar pune-o mai întâi la rece, în chiuvetă…

Parcă nici n-ar fi fraţi, m-am gândit şi m-am uitat iar la ei, şi cât au stat împreună, n-au luat nimic unul de la altul, ba poate chiar dimpotrivă. Deşi, de fapt, cred că se descurcă la fel de prost amândoi şi nici unul nu-şi dă seama de asta…

*

Când am întrebat-o, s-a întors, încolţită şi bănuitoare, spre mine, privindu-mă de parcă mi-ar fi numărat anii. A deschis mai întâi uşa bucătăriei şi s-a uitat spre culoarul pustiu, ca să fie sigură că nu se întorseseră colocatarii noştri şi că nu era nici el pe aproape.

– A avut ceva la dosar, mi-a răspuns încet.

Vocea îi era fără chef. A pus alături, pe un scaun, ligheanul de vase, a muiat spălătorul în el şi pe urmă a început să frece aragazul. Stătea aşa, cocoşată deasupra lui, şi nu-i vedeam faţa.

– Ce să-ţi fi spus mai devreme? Parcă poţi să ştii ce înţelege un copil din astfel de lucruri şi unde te spune?… Dar mă mir totuşi că n-ai auzit nimic prin casă, acum câţiva ani, când a trecut pe la noi Sabina Minciu… Venise atunci în oraş special să-l vadă pe Ion, fusese profesoară aici la liceu, făcuse Litere şi Filozofie. Era o femeie deşteaptă, stătuse şi câtva timp la Paris, cu o bursă… dar cam cocheta cu comuniştii… ce discuţii erau între ei… La rebeliune, legionarii au făcut presiuni asupra lui unchiu-tău, care era director, s-o dea afară… În calitatea lui de simpatizant, el le-a declarat c-o ia pe răspunderea lui. Aşa au lăsat-o în pace şi au rămas prieteni…

Şi lucrurile astea le-a povestit singur într-o şedinţă de partid din ’52, când se făceau

verificările. Pentru că intraseră amândoi, şi el, şi Ştefania, la social-democraţi, văzând cum merg vremurile. Şi-n ’49, cu unificarea, s-au trezit la comunişti.

Mi-am lăsat ochii în jos şi mi-am netezit rochia peste genunchi; poate că aşteptase să cresc, m-am gândit, neînţelegând de ce el nu-mi povestise nimic, niciodată. Poate că amânase aşa, an de an, căutându-se cu nelinişte în mine, temându-se de îndoiala bănuitoare cu care mă gândeam la el acuma.

S-a mai gândit tot aşa, m-am întrebat, atunci când mâinile celor din jur s-au ridicat, unanim, votându-i excluderea? Cât timp şi-a mai repetat singur n-aveam altceva ce să fac şi când gestul, pedepsit ani de-a rândul, i-a strecurat, încet, îndoiala şi vina? Aştepta aproape jenat salutul grăbit al unor prieteni de ieri, atenţi să nu fie zăriţi împreună, ochii lor, înfipţi cu teamă în pământ, şi grija cu care treceau pe celălalt trotuar, ca să nu-l întâlnească. Poate în locul lor făceam şi eu la fel, trebuie să se fi gândit el, care oricum acceptase compromisul. Dar uneori cred că se mai înşela singur că e ascuns undeva şi rezistă, în spatele singurului zâmbet care-i mai rămăsese, al bonomiei pasive.

– De fapt şi-a făcut-o singur, ar fi putut să ascundă totul, atâţia au făcut lucruri cu adevărat grave şi acum sunt mari…

Mama s-a oprit, şovăind, lângă plită.

– Dar secretarul de partid pe judeţ de atunci a venit la el, încă mai era Ion director de liceu, şi i-a cerut să-i dea diploma de liceu fără să meargă la cursuri. N-avea decât patru clase, până atunci fusese un nenorocit, un nimeni… De mult e acum la Bucureşti, mare… Ion n-ar fi vrut să-l supere, îl ştii cum e, dar nici să facă ceva ilegal nu era în stare, aşa că l-a sfătuit să se înscrie la seral. Tocmai se înfiinţaseră cursurile. I-a promis c-au să ţină seama că e foarte ocupat şi au să-l ajute… Dar

Baciu, pentru că Baciu îl chema pe secretarul de la judeţ, n-avea nevoie de cursuri, lui îi trebuia pe loc diploma… Şi-a luat-o, după ce a pus alt director, dar înainte de asta i-a răscolit dosarul şi i-a montat şedinţa de excludere din partid.

De-atunci anii trebuie să fi început să semene între ei, boala fără speranţă a Ştefaniei, medicamentele cumpărate la negru, şcoala nouă, înfiinţată afară din oraş, unde fusese în sfârşit primit atunci când Baciu plecase la capitală, şi lucrările lui pe care le amâna, pentru o tot mai necesară revizie.

– Se pare că s-ar fi ridicat totuşi unul să-l apere atunci, dar s-a ales repede cu un vot de blam şi pe urmă toţi au tăcut. După ce s-a terminat şedinţa, câţiva au venit la el să se scuze… să-i înţeleagă… Se întâmplau atâtea lucruri grave în jur, iar şedinţa era evident pregătită, s-a văzut clar, mai ales după ce a vorbit Baciu, tot oraşul ştie, a strigat, cum i-a exploatat pe alţii… Şi atunci s-a ridicat din sală Ion şi a mers aşa până la masa prezidiului, era negru la faţă şi tremura tot, cu mâinile astea? a întrebat şi le-a întins, desfăcute, spre ei, cu mâinile astea?…

Erau pătate şi mari, după atâţia ani pielea palmelor rămăsese tăbăcită încă, poate din timpul când muncise ca să se întreţină singur, poate de mai târziu, când i se redusese postul în timpul crizei şi făcuse de toate până când găsise în fine un post de corector de noapte. Degetele lui îngroşate desfăceau sfoara cu care îşi legase colecţiile de reviste, cărţile cu coperta desprinsă şi tratatele îngălbenite, tot ce mai scăpase de la bombardament şi de la cele câteva mutări şi ce păstrase fără teamă, după ce arsese în curte, într-un cazan de rufe, găurit, cărţile epurate. *Iepurate*, ce cuvânt caraghios, m-am gândit atunci, stând pe vine lângă cazanul plin de flăcări şi fum, în care mama scormonea cu un băţ cotoarele scorojite, întorcându-le ca să ardă până la capăt.

– Au iepurat toată biblioteca şcolii, spusese unchiul Ion cu o seară înainte, scoţând din servieta neagră, roasă la colţuri, cărţi pe care le răsfoisem, dezamăgită că nu găsesc nici o poză. Au scos şi după titluri, şi după fotografii, şi după tot ce vrei, pe-astea le-am salvat eu dintre ele…

Şi mama se uitase chiondorâş şi le îngrămădise teanc în stânga bibliotecii, acolo unde, în ultimii ani, punea găleata murdară.

Cred că unchiul Ion nu s-a gândit că n-are să mai publice niciodată, aşa cred acum. S-a gândit că doar amână, aşteptând să i se mai uite păcatele, să cresc eu, era vorba doar de zile şi de luni până să se mai schimbe lucrurile, cine ştie, şi să ajungă să aibă linişte şi timp pentru el. Şi, la urma urmei, nici anii păreau să nu mai conteze, el aştepta fără grabă. Şi, tot crescând, aşa l-am prins la un moment dat şi eu, îşi fişa la masa din dormitor cartonaşele, şi le aşeza cu grijă în plicuri îngălbenite, bâţâindu-şi mecanic genunchiul şi trăgând absent din ţigară. În nopţile de iarnă îl auzeam cum se scoală încet, bâjbâind pe lângă masă şi căutându-şi găleata, nu-i acolo, îmi venea să-i spun, dar tăceam, înfundându-mi faţa în pernă, şi cu dinţii strânşi ascultam ţârâitul urinei. Dar, când se desprimăvăra, ieşea afară, şchiopătând puţin din cauza piciorului, cu basca decolorată trasă pe ceafă.

– Ce lună a fost azi-noapte! spunea, zâmbind, dimineaţa.

Odată rămăsesem până târziu să citesc pentru bacalaureat în bucătăria de vară. Când am terminat, am ieşit în curte odată cu el. Mă usturau ochii de la căldura înţepătoare a aragazului şi doar târziu l-am zărit, stătea nemişcat lângă stâlpul alb al verandei. Plouase până atunci, streşinile picurau şi în câteva ore, cât nu-l văzusem, înflorise părul. Nu-mi mai amintesc ce am vorbit atunci, dar la câţiva ani o dată mi se întâmpla să ies pe neaşteptate într-un întuneric umed. E mereu

aceeaşi noapte pe care o recunosc, fremătând de bucurie, streşinile curg ţârâind şi copacii vâscoşi albesc sub flori… Nu ştiu ce întâlnesc atunci, inaparentă, existenţa unchiului în mine sau aşteptarea, veşnic amânată…

Capitolul XIII

Lumina înserării se stingea încet, cu reflexe calde care palpitau peste ziduri. Îmi plăcea ora asta a oraşului trezit, forfota prin care mergeam, scrâşnetul maşinilor. Roşul îngheţat al apusului sclipea în geamurile pe lângă care treceam şi se muta odată cu mine, din fereastră-n fereastră. Cerul se oţelise de ger şi de apropierea serii şi aerul subţire stătea nemişcat, atât de nemişcat, încât simţeam cum se scurge culoarea-n culoare. Numai crengile încârligate şi negre se desenau precis pe cerul rece.

Am intrat în holul pustiu. Paşi întârziaţi răsunau undeva, sus, pe scară. De cuşca neagră, de fier forjat, a liftului, atârna mai departe afişul. Litere mari şi strâmbe, roşii şi verzi, anunţau cercul de astă-seară şi lucrarea pe care avea s-o ţină Cornel Ungureanu, din anul IV. Coridoarele goale erau altele decât cele pe care le ştiam din timpul zilei, scârţâitul fiecărei uşi umplea tăcerea. Aşa au să arate după ce am să termin şi am să mă reîntorc, vreodată, întâmplător, m-am gândit, dar fără convingere. Mi se părea de necrezut, zidul ăsta, vopsit în ulei verzui, treptele întortocheate, balustrada lustruită de atingeri străine, le cunoşteam pe toate, de acum, atât de bine… Ceva a zăngănit a fier şi m-am întors, tresărind. Femeia de servici trântise găleata cu apă în faţa closetului, am auzit pe urmă foşnetul măturii pe cimentul umed.

Ajunsesem lângă uşa amfiteatrului când m-am oprit. Răzbăteau prin ea voci necunoscute şi râsete. Şovăiam, repetându-mi în gând mişcarea cu care aveam să intru. La urma urmei, de ce azi neapărat, mi-am zis, mai bine vin data viitoare. Mă hotărâsem deja să plec şi-atunci am apăsat pe clanţă să intru.

M-am aşezat cu paltonul pe mine, lemnul vechi a scârţâit şi, pe rând, scaunele ridicate au pocnit, căzând şi umplând, de un ecou repetat, sala. Când am îndrăznit iar să mă uit, doi băieţi fumau, cocoţaţi pe calorifer şi bălăngănindu-şi picioarele, vreo doi-trei pândeau lângă uşă, ca înainte de curs, şi cei mai mulţi erau îngrămădiţi în prima bancă. Se vedea că se ştiu bine între ei şi că erau nişte obişnuiţi ai cercului. Despre fata care povestea ceva, trecându-şi mereu mâna îngustă, cu unghii roşii şi lungi, prin păr, auzisem că e logodită cu un asistent, avea un pulover scămoşat şi o fustă scurtă, de piele. Cizmele lungi îi acopereau rotula genunchiului.

– Pur şi simplu l-a asasinat, cum termină ăsta cursul, ea se şi duce după el, a spus, înecându-se de râs.

Cei care o ascultau au început şi ei să zâmbească.

– Îi lasă şi la catedră bilete, seara îl sună acasă… De frică, stă aproape tot timpul cu telefonul închis… a ajuns să numere lunile până la sesiune… El o s-o treacă cu ochii închişi, aşa ne-a spus, i-e frică numai c-au s-o pice alţii şi în toamnă o ia iar de la capăt… I-am zis atunci să aibă grijă să-i pună pile la toţi, înainte…

– De fapt, aici ar trebui o soluţie radicală… de pildă, să plece el din facultate… a răspuns unul dintre băieţi care răsfoia nişte hârtii.

Era singurul îmbrăcat cu costum şi cravată şi purta ochelari cu ramă aurie; am fost aproape sigură că el era Cornel Ungureanu, din anul IV.

Au început să râdă toţi, în afară de el. Am zâmbit şi eu, strâmb, în colţul gurii, dar m-am oprit imediat, oricum tot nu mă băga nimeni în seamă.

– Vineee… au strigat cei de lângă uşă, îndreptându-se alene spre băncile din primele rânduri, şi-am răsuflat uşurată.

Seamănă cu ceva ce cunosc, m-am gândit, dar cu ce? Se adunaseră în jurul catedrei, ca într-un

prezidiu, şi-n mijloc, Petru Arcan. Un băiat mărunţel, cu părul vâlvoi, se legăna aproape imperceptibil, sprijinindu-se în palmele rezemate pe masă.

– Dau cuvântul tovarăşului Cornel Ungureanu, care vă va citi…

Seamănă cu o şedinţă obişnuită, mi-am spus, recunoscând-o deodată cu dezamăgire. Oare nu exista nicăieri un loc în care lucrurile să nu se petreacă aşa, ca într-o şedinţă? În schimb, textul lui Cornel Ungureanu din anul IV îmi amintea o altfel de lume. Ascultam, cu sprâncenele strânse de încordare, din când în când mă poticneam în cuvintele sonore pe care eu nu le foloseam niciodată. O să trebuiască să le învăţ, m-am gândit, am să le adun într-un carneţel când am să citesc articole din reviste, dar mai înainte o să trebuiască să le uit pe cele cu care m-am obişnuit din şcoală. Dar, cu cât ascultam mai atent, cu atât parcă înţelegeam mai puţin, crispată, mintea mi se poticnea sub năvala de nume şi titluri despre care nu ştiusem până acum că există. Nu, mi-am spus cu spaimă şi exaltare, strângându-mi sub bancă palmele umede, niciodată n-am să ajung să citesc de-acolo, de la masa urcată pe podium, aşa ceva, niciodată… Neştiinţa mea fierbea admirativ şi gândurile mi se împâcleau în timp ce mă uitam pe furiş, cu coada ochiului, în sală. Ei, ceilalţi, fără îndoială, ştiau tot şi înţelegeau, de-aceea se întorceau şi-şi şopteau câte ceva la ureche sau căscau sau se uitau la ceas şi pe fereastră.

– Vă rog să vă înscrieţi la cuvânt… dar mai întâi, dacă aveţi nelămuriri, vă rog să puneţi întrebări referentului…

Băiatul mărunţel s-a aşezat la loc, şi-a sprijinit tâmpla în pumn şi şi-a mutat stiloul lângă hârtia goală din faţă. Mi-am lăsat repede ochii în jos, o clipă fusesem sigură că se uită la mine. Din exaltarea mea nu mai rămăsese decât teama. Numai de s-ar termina totul, mi-am spus, înainte

să-şi dea seama că n-aş fi în stare să spun un cuvânt despre lucrare.

Eram, în mod atât de evident, printre ei, o intrusă.

*

– Ei, cum a fost?… Ai vorbit şi tu?

Am ridicat din umeri şi am început să mă dezbrac, mă gândeam dacă mai are vreun rost să mă mai duc data viitoare.

M-am întors plictisită cu faţa înspre perete şi-am început să îl zgârii cu unghia, până când varul mi-a ajuns în carne şi-a început să mă doară. Seara asta arăta la fel ca toate celelalte, nu se schimbase nimic faţă de camera celor din anii mari, pentru că acum eram şi noi la fel ca ele. De fapt, nici nu văd cum ai putea fi altfel aici, m-am gândit, strângând, de lumină, ochii.

Fetele râdeau toate atât de tare, încât de-alături cineva a bătut în calorifer.

Marilena a luat o sanda de jos şi-a zvârlit-o în zid drept răspuns şi-atunci a zărit-o pe Didi dezbrăcându-se în dreptul ferestrei cu jaluzelele ridicate.

– Ho, fată, că te vede tot bulevardul cum îţi scoţi tu harnaşamentul…

– Şi ţie ce-ţi pasă? a răspuns cealaltă, schimbată deodată la faţă, aruncându-şi furioasă în pat sutienul.

Începuseră iar şi-am ştiut că o să dureze. Am căscat şi mi-am vârât faţa în pernă, sătulă. Cum o fi arătând camera în care locuieşte Petru Arcan? Mi-am amintit ferestrele prin care mă uitam când mă plimbam cu Mihai seara, bibliotecile încărcate de cărţi care urcau până în tavan şi câte un sfeşnic de argint licărind stins în lumina roşie a veiozei. Eram sigură că doar într-o asemenea casă i-ar fi locul. Cât despre mine, mie n-o să mi se întâmple niciodată ceva deosebit, nici măcar o lucrare de cerc… Cuvintele mi se încleiau a somn şi chipurile

zilei se alungeau, coborând în altceva. Adorm, mi-am mai dat seama, confuz, în timp ce totul curgea, odată cu mine.

*

– Cine este Letiţia Branea?

Se întâmpla ceva supărător. Am mormăit, trăgându-mi la loc, peste cap, pătura ţepoasă şi albastră, dar lumina îmi retezase întunericul ochilor. M-am silit să-i deschid şi-acunci am auzit iar fraza care venea din somnul de dinainte.

– Cine este Letiţia Branea?… A telefonat cineva să se ducă de urgenţă acasă…

Îmi ridicasem obrazul buimac. În pragul uşii stătea portarul. I-am văzut privirea nesigură pe care o prelinsese spre mine.

– …e cineva grav bolnav… un unchi… n-am înţeles bine…

De-atâta tăcere îmi auzeam hainele foşnind în timp ce mă îmbrăcam, fetele stăteau cu capetele ridicate din perne. Mergeam prin alt aer decât ele, camera mi se părea umplută cu vată şi sângele îmi ţiuia a spaimă. Cine altcineva se mişca cu repeziciune, strângându-şi lucrurile şi socotindu-şi, pentru drum, banii? Eu rămăsesem între privirile lor, uşurate şi compătimitoare, de-acolo îmi înălţam obrazul schimbat, urcând somnambulă în rolul aşteptat, cu teama sau începutul unei dureri pe care mi-o urmăream singură, silindu-mă s-o duc aşa cum citisem şi văzusem la cinema.

Am ieşit în bulevardul pustiu. Paşii mei răsunau pe caldarâm până departe. Doar stopurile şi indicatoarele de maşini făceau pete sclipitoare, verzi şi roşii. Dacă s-au dus până la poştă să telefoneze înseamnă că nu s-a întâmplat încă nimic, mi-am spus. O clipă, gândul m-a convins, dar îmi dusesem imediat mâna la gură şi-mi muşcam degetele de nerăbdare. Ora prea timpurie a dimineţii negre urca rece în mine, o ştiam de mult, ora asta, mirosul ei umed şi îngheţat, într-o

asemenea dimineaţă, scâncind de oboseală şi frig, mă adusese mama la unchiul Ion, după ce ne făcuseră percheziţie acasă. Era ora oamenilor mari care pornesc devreme pentru că au drumuri lungi până la servici, îi vedeam şi-acum, mergând zgribuliţi, cu gulerul hainelor ridicat în sus şi feţele inexpresive peste care mai plutea somnul. Mi s-a părut că nu crescusem deloc de-atunci, mi-era la fel de teamă de întunericul prin care mergeam, dibuind. În lumina felinarelor albe crengile copacilor făceau cercuri concentrice, sclipind de apă. Treceam grăbită pe lângă oamenii rari ai dimineţii, mă temeam, ca şi atunci, de viaţa lor adevărată, pe care o reîncepeau în fiecare noapte. Începea şi pentru mine ceva? Nu puteam să mă gândesc mai departe, treceam pe lângă ei şi nici ei nu ştiau că deasupra capului meu stătea semnul lucrului nemaiîntâmplat care mă înfăşura cu fiori de frig în aerul rece.

Pe coridorul gol nu era decât controlorul, oprit cu taşca pe şold în faţa uşii de la toaletă. Clătinându-mă de zgâlţâiala trenului, am intrat iar în compartiment. Pe locul de lângă mine scâncea un copil trezit, maică-sa îi apăsa mereu, la loc, capul pe care şi-l ridica de fiecare dată. Sub lumina roşie a becului din tavan, doi navetişti în pufoaice cenuşii şi murdare sforăiau icnit prin somn, mişcându-şi din când în când bocancii grei, încărcaţi de noroaie. Aerul duhnea a cald stătut, a transpiraţie învechită şi-a ceapă. De-asta mi se tot ridica un nod de vomă în gât? Am păşit spre fereastră, trecând peste picioarele lor desfăcute, şi-am tras un colţ al perdelei, cafenii, scorţoase. Dincolo de geamul aburit împăienjenea cenuşie prima dimineaţă de care mi-era frică. E încă bine acum, e încă bine cât nu ştiu nimic, mi-am spus, prinzându-mi faţa în palme. Drumul ăsta aş fi vrut să ţină la nesfârşit, dar mă ridicasem iar şi mergeam pe culoarul gol, dintr-un capăt într-altul,

şi număram staţiile rămase, cu degetele încleştate de grabă.

Gara îmi răsuna în urechi cu zgomotul ei de voci înăbuşite şi şuierat de trenuri. Mi s-a părut că nici nu plecasem de-aici, coboram iar scara înaltă, cum coborâsem cu două săptămâni înainte. Mucuri de ţigări, ghemotoace de hârtie şi bilete aruncate pe pardoseala murdară. Mirosea înăbuşit a ţigări ieftine şi a frig, în lumina tăioasă a neonului bărbaţii aveau obrajii unsuroşi de nesomn şi de barba nerasă. Dar nu mai era nimeni lângă gărduleţul jos, de fier, mergeam singură prin aerul care se învineţea a dimineaţă. O dungă sângerândă, stoarsă de nori, atârna deasupra blocurilor noi spre care îmi grăbeam pasul. Aveam să intru prima dată într-un apartament care era numai al nostru, pentru că de-acum ni se mutaseră şi colocatarii. Aveam să intru, dar la ce? Aproape alergam pe strada pustie. Dunga sângerândă se tot lăţea în timp ce alergam, nu ştiam încă să-mi fie frică şi nici nu ştiam dacă îmi este.

De jos, geamul nostru l-am văzut luminat, neaşteptată lumină în dimineaţa asta, vărsată cenuşiu şi răcoros peste case. Lumina caldă şi galbenă m-a liniştit dintr-odată. Dacă-i lumină, nu s-a întâmplat nimic, mi-am spus, urcam treptele, câte două sau trei, şi liniştea blocului îmi răsuna în urmă. Duceam în ochi lumina galbenă, liniştitoare, de jos, am dus-o aşa până la uşa în care am vârât cheia şi până în prag şi doar atunci am strigat. Am strigat şi m-am oprit imediat, mă auzisem cum strig şi mi-am ascuns faţa în palme.

– Nu… am strigat. Nu se poate!

Pentru că nu se putea, pe masa noastră din sufragerie nu se putea să stea el, întins acolo, nelalocul lui, greoi şi nemişcat, şi totuşi el, nu, nu putea să stea acolo, nu putea să stea ca un mort… Şi, după fiecare strigăt pe care mi-l auzeam, aşteptam ca totul să se termine şi el rămânea în

locul ăsta nepotrivit, pe masa mărită ca pentru musafiri.

– Uite, a strigat mama, repezindu-se spre mine, ca şi când nu aşteptase decât venirea mea, numai eu mai puteam să-i spun că nu-i adevărat. Uite, a strigat, întinzând spre masă mâinile care nu vroiau să înţeleagă.

Şi nici faţa ei n-am recunoscut-o, faţa copilului care fusese şi pe care n-aveam cum să-l ştiu, aşternută peste riduri, între viţele desfăcute ale părului.

Stăteam lângă el, fără să cred şi fără să înţeleg, costumul de şcoală, bun, atârna moale pe trupul ţeapăn. Ştiam că nu-i un mort, ştiam că e el, de-aceea mă aplecam să-i ating fruntea rece şi carnea moale a obrazului, cu porii lărgiţi de moarte. Doar mâinile, lipite rotund pe piept, cu smocuri mari de păr încărunţit, şi unghiile învineţeau de la ceas la ceas, şi faţa, de parcă obosea în nemişcare. Fereastra sticlea de soarele alb şi neiertător sau poate de lacrimi şi elevele lui intrau mereu, se opreau în prag sau veneau până aproape şi-şi făceau cruce.

– Ţi-au adus fetele flori, Ioane, a strigat mama şi-aşa hohotea, c-au dus-o de umeri, alături.

Ele se apropiau să îl privească şi mi-era milă de neputinţa lui ruşinoasă, de mort, aşa cum rămânea de-acum, c-un zâmbet care se subţia, în mirosul iute de frezii şi de lumânări aprinse. Ce căutaţi la noi, plecaţi de-aici, am vrut să le spun şi să le smulg din ochii miloşi şi complici camera obişnuinţei noastre unde gesturile lui, tihnite, de ani, se aşezau, nevăzute, între lucruri. Dar cealaltă viaţă a lui, pe care eu n-o ştiam şi nici nu încercasem vreodată s-o ştiu, rămânea pentru totdeauna a lor, abia acum îmi dădeam seama de asta. Mi-am amintit singura dată când mă luase cu el la o lecţie şi stătusem în ultima bancă. Se plimba printre şiruri, râzând cumva altfel decât îl ştiam de acasă. Nu mai avea mersul târşit, aplecat spre

pământ, şi spre unii dintre ei se întorcea cu o familiaritate pe care crezusem că nu o avea decât faţă de mine. Îl privisem atunci cu necaz şi reproş, fără să înţeleg bine de ce, şi aşteptasem, aşa, încruntată, să sune de ieşire şi pe urmă să plece cei adunaţi în jurul catedrei. Se dusese, în fine, spre cuier să-şi ia paltonul şi atunci mă ridicasem şi eu, aruncându-le o privire triumfătoare peste umăr.

Dar acum rămânea mereu aici, neputincios şi străin, între mine şi ei. Sub căldura soarelui şi a caloriferului încins, zâmbetul i se istovea moale. Oarbe, oglinzile pândeau sub prosoape şi mobilele se înghesuiau ca pentru o altă mutare. Poate nu-i decât asta, mi-am spus, am închis ochii şi-am aşteptat ca cineva care avea grijă ca mie să nu mi se întâmple nimic deosebit să întoarcă clipa, dar el se îngropa mai departe sub frezii şi sub zambile moi şi-n jur picura, mereu, ceara.

– Trebuie să-l formolizaţi… mi-a şoptit cineva.

În camera de-alături, sughiţând de plâns, mama povestea iar cum se întâmplase, cum i-a spus că e obosit şi că-i este greaţă, cum ea s-a dus în bucătărie să stingă aragazul la ceai şi cum, când s-a întors, l-a găsit horcăind. Căzuse peste masa cu caietele de teză la care corecta, ca să le poată duce a doua zi dimineaţa. Când ajungea aici, se întreruprea mereu:

– Cum nu mi-am dat seama, striga, cum nu mi-am dat seama…

Povestea mereu la fel şi cuvintele îi veneau, aceleaşi, ca şi când încerca să găsească ceva ce-i scăpa de fiecare dată. Ajungea iar în acelaşi loc unde se oprea, pentru că aici totul devenea definitiv şi atunci începea să plângă, un plâns hohotit şi urât, de copil, care-i schimonosea faţa.

– Trebuie să-l formolizaţi… nu mai merge aşa, mi-a repetat cineva, la ureche.

Nu puteam crede, dar am dat, supusă, din cap şi, gata să plec, stăpânindu-mi spasmul de plâns, i-am

şters, dintre buzele tot mai subţiri, lichidul incolor care începea să se prelingă.

*

Apucasem să dorm în zilele astea? Nu mai ştiam. Umerii îmi tremurau, zgâlţâiţi ca de friguri. Alergasem după certificatul de deces, după cel care-l formolizase şi la cimitir, să alegem locul. În stradă aerul mirosea a umed, lângă garduri mai rămăseseră grămezi de zăpadă murdară, cu coaja poroasă şi neagră, dar peste tot mergeam printr-un noroi subţire. În bălţile lungi sclipea ceva albastru. Mi-am ridicat ochii buimaci în sus, da, cerul alb se spărsese, cerul alb, de-aproape o lună, se spărsese şi dedesubt sclipea seninul. Uşa apartamentului nostru era dată larg de perete, oameni pe care abia îi ştiam intrau şi ieşeau, cu pălăriile în mână. Scobindu-se în nas, doi copii se uitau din prag spre sufrageria noastră. De biblioteca unchiului, acoperind cotoarele roase şi dosarele cu şină, îngrămădite unele peste altele, stătea rezemată o cruce nouă, de lemn. Neînscris pe nici o altă carte, numele lui îl citeau aici, solemn şi străin: INRI ION SILIŞTEANU. Aerul cald mirosea înţepător a formol şi a frezii. Lângă picioarele mesei foşneau panglicile de hârtie ale coroanelor.

– Aveţi grijă să nu ia foc, Doamne fereşte… a spus cineva, trăgându-le de lângă lumânările care ardeau, încovoiate.

Stăteam lângă el, ascunzându-mi din când în când, în palme, faţa udă de lacrimi. Fiecare gest al durerii mele îl ştiam cum trece în ochii celor care intrau şi ieşeau, de parcă durerea mea se bucura că e înconjurată de martori. Nu-l puteam lăsa aşa sub privirile lor care îl târau şi-l făceau amintire, într-o zi străbătuse anii bătrâneţii definitive. Urechile i se albiseră, ceroase şi străvezii, şi carnea feţei se revărsa cenuşie de barba care creştea mai departe. Din buzele fără zâmbet, lipite de-acum, lichidul se scurgea mereu, îngheţat, şi hainele moi îi înveleau

încremenirea străină. Tot mai departe, mereu, şi eu, simţindu-i în mine somnul ţeapăn, mirosind a formol şi a frezii şi-a ceară. Somnul din care el mai vedea, cu ochii mei care nu-i credeau moartea, dincolo de pleoapele lui lipite, catifelate şi maronii, în mine somnul lui mai vedea tot ce i se întâmpla de-acum, pentru ultima dată. Cum l-au ridicat, atârnând dintr-odată atât de greu, cum l-au culcat între pereţii oblici, acoperiţi de pânza ieftină şi albă, sub cap cu o pernă mică, cum i-au dat florile la o parte, ca să ţină mai mult, şi cum îl coborau încet şi atent, căutând sub piciorul nesigur fiecare treaptă. Pe scara blocului, palier după palier, uşile cum se deschideau şi se închideau în urma noastră, pocnit, şi lângă toboganul copiilor cum bâzâia motorul camionului, cu obloanele drapate festiv, angajat de cei de la şcoală. Cum l-au urcat aşa, icnind, şi i-au rezemat crucea de cabina şoferului.

– Cum a putut să treacă aşa de repede? mi-a şoptit mama, ridicând spre mine faţa, năucă de plâns.

Noroiul se făcuse tot mai clisos, acum ne ajungea până la jumătatea pantofului.

– Timpul… nu ştiu… cât de repede a trecut… viaţa… a mormăit, ca şi când mă întreba.

Avea ochii treziţi dintr-odată. Abia acum, mergând în primul rând al convoiului, înţelesese definitiv şi pentru scurt timp, abia acum îşi văzuse viaţa şi anii noştri toţi, trăiţi împreună. Lumina înţelegerii se stinsese la fel de brusc, în lacrimile care începuseră iar să-i curgă. Atât de repede, cum a putut, m-am întrebat, prinzându-i, neputincioasă, braţul.

Suit pe o ridicătură de pământ, directorul vorbea, cu capul pleşuv descoperit sub ploaia rară. Picături mici îi şiroiau pe obraz sau poate lacrimi, nu-mi dădeam seama. Discursul intermitent doar în mine unchiul avea să-l mai audă, încercând să se recunoască în cuvinte solemne, în groapa lutoasă

zvâcneau, prelingându-şi cozile vineţii, râmele. Avea să ştie cum i-au agăţat în salcâmul pipernicit de lângă cruce coroanele care-şi fluturau panglicile de hârtie îndoliată, muiate în apă, şi pământul, izbind moale şi lipăit în capacul de lemn, avea să-l mai audă. De-aici, de sus, avea să mai vadă oraşul care se întindea între dealuri, aşa cum îl vedea întotdeauna, pata neagră a Crângului desfrunzit şi clopotniţa vopsită strident a bisericii noastre şi-ntre blocurile din cartierul nou ferestrele de la etajul trei ale apartamentului unde apucase să stea o lună.

*

După atâta timp, casa mai mirosea încă a moarte. Trecuse prin ea şi lăsase în urmă tăcerea, dormeza lui goală şi candela care ardea, noapte de noapte. Mirosul de flori amestecate, de lumânări şi de tămâie şi urmele de parfum dulceag umpleau camerele prin care paşii ne sunau bubuit şi străin. De aceea ne temeam vocea, vorbeam în şoaptă şi mâncam, ruşinate şi-n fugă, pe un colţ al mesei. După zilele pline de grabă şi lume, liniştea creştea oarbă, rămăseserăm doar noi două aici, moartea era a noastră. Ploua în fiecare zi, priveam cu ură geamurile şiroind, dincolo începea altă primăvară pe care el n-avea s-o mai vadă. Nimic din tot ce-avea să mi se întâmple de-acum el n-avea să mai ştie şi viaţa mea se oprea şi ea, odată cu a lui, în moarte. Abia acum înţelegeam câtă nevoie aveam să merg sub privirea lui şi tot ce amânasem să îl întreb sau nici nu mă gândisem măcar îmi venea în minte. Apa curgea mereu, picurând în stropi reci pe sticlă, şi burlanele le auzeam pocnind în curtea interioară. Dac-am şti că e în oraş, undeva, m-am gândit, ne-am grăbi să-i ducem umbrela veche şi neagră, cu spiţe strâmbe. O, cum puteam să-i lăsăm acolo trupul ştiut, fără preţ dintr-odată?

*

Ar fi trebuit să mă întorc, dar în fiecare seară mai amânam, mă duceam cu mama la cimitir şi la

întoarcere ocoleam Strada Mare, lungindu-mi drumul, ca şi când mă aşteptam să-l întâlnesc, din întâmplare. De fiecare dată în alt loc, buldozerul împingea într-un nor de praf bucăţi de ziduri rămase în picioare, în jur se opinteau, vociferând, oameni în salopete. Mă opream şi eu în mijlocul mulţimii, nu-l întâlnisem şi nu înţelegeam unde putea fi el acum. Şi atunci uram străzile şi casele care mai rămăseseră şi schelele noi care se tot ridicau. Le uram aşa cum ura mama lucrurile pe care le ocrotise şi le ştersese de praf atâţia ani şi acum le împărţea cu înverşunare, neputând să le ierte viaţa, mai lungă decât cea a unchiului. Şi din nou cutreieram străzile aglomerate şi pustii, nu, nu ştiusem şi doar acum înţelegeam că un oraş întreg e locuit doar de doi-trei oameni.

Noaptea, prin întunericul nesigur, zăream stivuite pe bibliotecă dosarele lui cu şină, rămase. Mă gândeam că nu i-a ieşit nimic şi de milă îmi înecam strigătul în pernă. Îl ştiam încă, atât de bine, cum cobora, cumpănit, treaptă cu treaptă, spre curte, cu plicurile de fişe într-o mână şi ibricul de cafea, fumegând, în cealaltă, ştiam cum se apleca greoi să-şi lege şireturile şi cum îşi peria costumul bun înainte să plece la şcoală, ştiam cum se uita peste umărul meu când citeam şi cum destupa sticla de vin pe care o ţinea între genunchi, întrebându-mă:

– Ce mai e pe la facultate?

Dar suferinţa lui, pe care i-o bănuiam abia acum, unde fusese?

*

Mă întorsesem în Bucureşti şi dimineaţa plecam iar la curs sau la bibliotecă şi la prânz ieşeam de la cantină.

– Unchiul meu, le răspundeam cu răceală celor care mă întrebau, privindu-mi taiorul negru pe care mama mi-l croise din costumul lui, rămas de la nuntă.

Nu, nu le primeam sfiala de-o clipă, el îmi dăruise durerea şi mergeam cu ea prin aerul primăverii care îmi tremura lângă obraz ca o răsuflare moale. În crengile fumurii de muguri se îngânau guguştiucii şi lângă trotuarele dezgolite curat, printre biletele gălbui de tramvai şi ambalajele murdare de ciocolată, înţepau colţuri ascuţite de iarbă. O măturătoare culegea hârtiile, tacticos, cu o vergea de fier, înfigându-le ca într-o frigăruie, părea ciudat de dezbrăcată în halatul pus peste trening şi peste pufoaică. Ei treceau pe lângă mine, fiecare grăbit, se aşezau la cozi în magazine sau stăteau faţă în faţă, în jurul meselor pe care licăreau stins urmele umede ale altor pahare. Primii vânzători de mărţişoare îi strigau tropăind pe loc şi frecându-şi, de frig, mâinile, dar ei nu se grăbeau, aşteptând înghesuiala zilelor următoare. Mergeam şi eu printre ei, fără să ştiu spre ce merg, sub cerul rece al serii, şi erau doar nişte cuvinte, DATORIE, DEZINTERESARE, CINSTE, CORECTITUDINE, la care mă întorceam mereu, cu neîncredere şi resentiment, pentru că îmi aminteau de viaţa lui pierdută. Le simţeam cum plutesc ca nişte baloane colorate, artificiale şi înşelătoare în ceaţa subţire a serii, cu neputinţă de apropiat de cei care forfoteau în jur şi la fel de străine de mine.

Numai pe el încercam să-l adun şi gândurile mele de-acum îi închideau, definitiv şi poate nedrept, conturul. Aveam să-l văd întotdeauna întors spre o tablă a legilor lui, ezitând între compromis şi repulsia ori comoditatea de a-l face. Fiecare pas al meu înapoi îl schimba şi simţeam cum îl pierd şi-l transform în idee. Tot ce-mi spuneam îi spuneam lui, inutil şi târziu, îndoiala lui neajutorată mi-o recunoşteam în mine, o purtasem şi-aveam s-o mai port. El murise doar ca să înţeleg tot ce bâjbâiam singură acum, când nu mai ştiam să despart răul de bine. Avusesem nevoie de moartea lui ca totul să fie altfel, în mila

care mă îneca, ştiam că aveam să încerc altceva decât făcuse el, nu ştiam ce şi mergeam cu ochii aţintiţi în pământ, pe stradă. Dar aşteptarea lui fără timp nu ducea nicăieri altundeva decât la cărăruia dosnică, desfundată de ploi, unde numele lui începea să se şteargă pe o cruce de lemn, umezită de ape. Nu, nici un preţ nu mi se părea prea mare pentru ca să fac ceva, aveam să încerc tot ce nu încercase el, tot ce-mi oprise fără să-mi spună. Îi mai ţineam minte faţa, înnegrită de contrarietate reţinută, cum mă privea, şi mă temeam de ochii mei neîndurători în care el avea să rămână, dar nici asta nu mai conta pentru că nu mai trăia decât în mine.

*

– Un timp nu te-am căutat dinadins… mi-a spus Barbu, trăgându-şi scaunul de plastic, cu picioarele grele de fier, să se aşeze mai bine. Dar ştiam tot ce faci în timpul ăsta…

Îşi foşnea între degete hârtia ieftină a pachetului de Carpaţi fără filtru. Ochii i se opreau insistent pe faţa mea când mă uitam în altă parte şi pe urmă alunecau dacă îmi întorceam privirea. Deci nu intrase în bibliotecă să-mi vadă scaunul gol şi nici nu ştia de săptămâna de după vacanţă când tresărisem, ridicând ochii de pe carte, ori de câte ori se deschidea uşa. Dar toate astea îmi veneau acum de atât de departe…

Am întins mâna spre pachetul de ţigări fără să îi răspund. Privirea lui grijulie şi neînţelegătoare mă irita la fel de mult ca siguranţa cuvintelor, aşa că aş fi putut să mă ridic şi să plec. Dar am rămas pe loc, tăcând, şi am sorbit din cafeaua care începea să se răcească.

– Să trecem peste întâmplarea penibilă de atunci… o să fie cum vrei tu… a zis.

Sprijinea strâmb cu umărul peretele de la intrare.

Mi-era la fel de indiferent dacă n-avea să se mai întoarcă sau dacă mâine avea să mă aştepte la fel, aici, cu privirea, dintr-odată apoasă şi moale, pe care i-o învăţasem. Panglica lată de doliu mi se descususe şi cobora spre cot, am ridicat-o, uitându-mă la perechile care chicoteau pe aleea întunecată. Totul era aici, în semnul morţii lui, pe care îl purtam pe mine. Fără el n-aş fi întins spre Barbu palma umedă care îl căuta, fără să-i pese.

*

Lucrurile spre care mă întorceam erau insesizabil străine, altfel de cum le crezusem. Trupul lui Barbu, în colţul străzii unde mă aştepta, îmi apărea dintr-odată puştesc când faţa i se strângea de sfială. Din această nepăsare ciudată prin care mergeam, cu ochii aţintiţi spre durerea pe care nici n-o mai simţeam, atât o ştiam de bine, pentru prima dată îl dominam şi de-acum ştiam nedesluşit că nu mai aveam spre el nici o întoarcere. Mă săruta gâfâind, cu ochii înceţoşaţi de o lucire pe care n-o avusese, pe nedrept bănuiam uneori în ea lacrimile pe care eu le ţineam sub pleoape. Niciodată nu-mi fusese mai departe decât acum, când o milă ciudată de toate îmi împingea mâinile prin părul lui năclăit.

Mi-am apropiat ochii, înţepaţi de nesomn, de geamul prin care intra altă dimineaţă. Jos, frunzele primăverii creşteau monstruos, nu simţisem până acum cum se deschid mugurii, dureroşi de sevă. Frunzuliţe zbârcite foşneau neauzit de cleiul nou, dedesubt, asfaltul cald aburea, stoluri treze de vrăbii ţârâiau subţire, ca ploaia. De nesomn, copacii se împăienjeneau verde şi mirosea a liliac. Când a înflorit? m-am întrebat. Nu ştiam, ochii de-acum ai lui Barbu erau la fel de verzi şi trupul lui mi-l aminteam, elastic şi tânăr, alături. Mă mişcam sub un clopot de tăcere şi alături lumea nouă fierbea nevăzut, creştea alta spre mine…

Şi tot mai rar reuşeam să-l regăsesc pe unchiul Ion. Privirea mea nesupusă de copil îl pierduse şi-acum, când îi rechemam, ani întregi mi se spărgeau în mâini, lăsând doar cioburi de vorbe şi gesturi. Oraşul întreg creştea peste el când mă duceam, în fiecare sâmbătă, s-o văd pe mama. Blocuri noi şi oameni grăbiţi îi ştergeau de pe străzi mersul, umbra şi în paginile lui îngălbenea mai departe migala. Cu înverşunare mai încercam să-l adun, dar fiecare clipă a zilei îl ducea, mai departe. Ascunsă între perne, îl plângeam tot mai rar şi aveam să-l întreb tot mai puţine. Era atât de bine cu el, uneori, dar nu mai îmi aminteam de ce şi uitasem de ce îl caut.

Doar uneori lumea se făcea un gol întristat unde tot ce fusese el simţeam, nelămurit, că m-aşteaptă. Poate începusem deja să-l port, neştiut şi uitat, şi pe chipul lui regăseam, mereu, aceeaşi linişte în care nu vroiam să cred şi pe care i-o dăruiam, neputincioasă.

Capitolul XIV

Dar el trebuia să mai fie undeva şi pentru mine nu putea fi decât în oraşul nostru, ca şi până acuma. Era aproape un an de când mă obişnuisem să-l ştiu departe, de-aceea aveam ore întregi când moartea lui îmi stăruia atât de neclară în minte, de parcă nici nu se întâmplase. Pe străzile întortocheate, cu caldarâmul plesnit, umbra lui trebuia să se fi târât greoi mai departe, în camera îmbâcsită de mobile el fişa, probabil, printre cărţi şi reviste, bâţâindu-şi, mecanic, genunchiul.

Dar unde mai putea fi pentru mama, atunci când, seara, împingea cheia în broască şi deschidea uşa spre cele două camere, de-acum prea multe, încremenite în liniştea de care se temea, şi rămânea în prag un timp, privind aceeaşi masă din sufragerie pe care farfuriile nu-şi mai aveau locul, şi bucătăria prea ordonată, fără miros de mâncare? Cum puteau fi nopţile ei, când se tot trezea, tresărind, în cămaşa umedă pe care şovăia să o schimbe, şi ochii, năuci de somn, i se opreau cu spaimă, amintindu-şi, pe licărul însângerat al candelei? Cum putea să adoarmă iar, istovită de plâns, şi să se trezească din nou, aşteptând, cu o răbdare de-acum învăţată, ora când lumina cenuşie a dimineţii avea să intre printre ciucurii îngălbeniţi ai perdelei? Atunci se scula, fără să se mai grăbească, pentru că nu mai punea de cafea pentru ei doi şi nu mai pregătea pentru nimeni masa de dimineaţă. Din uşă doar mai controla în poşetă cele câteva lumânări mici şi sticluţa de ulei pentru candela de la cimitir şi pachetul de împărţit, ofta neauzit şi trântea uşa tare, ca să se închidă singură.

– …Mi-e peste puteri să nu mă duc… Cum crezi c-aş putea să mă ştiu că-s aici şi să nu trec pe la el…

Şi obrazul ridat i se strângea de o încăpăţânare copilărească, nasul i se înroşea şi lacrimile

începeau, fără efort, să-i curgă. Pentru că el trebuia să mai fie undeva şi pentru ea nu mai putea fi decât acolo. De-aceea urca dealul în capătul căruia zărea zidul alb, dând ocol mormintelor, cavourilor rare şi crucilor de marmură cu portrete îngălbenite.

Dar eu mă gândeam că nu se poate să nu fi vrut şi ea, câteodată, să plece într-un oraş străin, ca într-o ţară necunoscută. Atunci, demult, nu-i înţelesesem nepăsarea şi mi se păruse de neiertat. Stăteam în faţa atlasului jerpelit al unchiului şi mă pregăteam să copiez ţările, cu roşu, cu portocaliu şi cu albastru.

– Nu te lua după atlasul ăsta… e Europa dinainte de război… îmi spusese unchiul Ion, aplecându-mi-se peste umăr. Ia-l pe-al tău mai bine…

Şi-mi împinsese sub mână atlasul rusesc, pe care mi-l cumpăraseră când împlinisem paisprezece ani şi-mi scosesem buletinul.

– Cum? am întrebat-o uluită pe mama, vârându-mi capătul creionului în gură şi jupuindu-l cu dinţii. Cum? Din atâtea ţări câte sunt, tu n-ai fost în nici una?

– Alta acum…

Dăduse din umeri, se oprise din tricotat şi întinsese bucata împletită pe mână să vadă până unde mai are.

– Parcă aş fi avut timp de asta… Până să mă mărit, am dus-o cum am putut, să termin şcoala, să-mi dau examenele, eram internă… Pe urmă ai venit tu şi războiul…

A smucit firul întins de lână, care s-a rupt c-un pocnet moale, se încâlcise în jurul piciorului mesei. S-a aplecat, a cules capetele, a făcut nod şi pe urmă:

– Unde să pleci cu un copil mic pe asemenea vremuri… să te las acasă nu mă înduram… Da’ am fost de vreo două-trei ori cu tatăl tău la Sinaia, unde avea bătrânul vilă, şi-o dată la Balcic… a

adăugat după un timp, ca şi când voia să mă împace.

M-am uitat înciudată şi nedumerită la ea şi am început să-mi ascut creionul. Nu, nu-i mai păsa de mult de oraşele cu milioane de locuitori pe care le învăţam eu acum, de economia sau de monumentele lor. Nu mai aveau nici o importanţă, aşa cum n-avea nici o importanţă că existau galaxii, cinci continente. Polul Sud şi Sahara. Din antreu s-a auzit bătaia pendulei şi atunci a tresărit ca arsă.

– Am uitat de masă… a şoptit, a împuns andrelele în ghemul de lână, a înfăşurat totul în bucata împletită şi a aşezat-o pe noptieră. Când termini cu hărţile tale, a zis cu timiditate, vino şi tu la bucătărie…

Trebuia totuşi să încerc ceva ca s-o fac să plece de-acolo, chiar pentru câteva zile, aşa-mi spuneau toţi, şi cu greu am convins-o să vină la Bucureşti, să stăm de sărbători la Biţă.

*

– M-ai adus aici să trebuiască să stau nemişcată ca o mumie până binevoieşte el să se scoale… a bombănit mama, întorcându-se să trebăluiască în chicinetă.

Rezemat de cuier era patul pliant, strâns, pe care dormise.

– Sssssst, sssssst… i-am şoptit, arătând spre camera inundată de lumină.

Biţă trăsese jaluzelele şi fluiera în baie.

– Ai şi venit? m-a întrebat, apărând deodată în uşă.

Halatul vărgat i se desfăcea peste pieptul cărnos, cu fire rare şi încărunţite de păr, ici şi colo.

– Generaţia nouă, în care ne punem atâtea speranţe, suferă de insomnie…

Îmbufnată, mama a trecut pe lângă el cu cârpa de praf. Buna dispoziţie a lui Biţă i se părea un sacrilegiu, n-aş fi reuşit s-o conving să vină dacă

nu i-aş fi amintit cum plângea el în hohote lângă masa noastră de sufragerie pe care era întins unchiul. Dar viaţa lui de-aici nu mai purta nici un semn al durerii şi nu-mi dădeam seama cum aş putea opri ranchiuna cu care îl privea mama.

– Nici măcar doliu nu poartă… mi-a şoptit în timp ce-i peria sacoul cu care pleca dimineaţa.

– Are la celălalt sacou… dar e şi el singur… Cine vrei să i le coasă la toate?…

– Alea care-l tot sună mereu… mi-a răspuns repede şi pe urmă s-a oprit şi şi-a pungit gura.

Regretase imediat că se „pretase“ să discute asemenea lucruri cu mine.

– Cafeaua o fac eu… a strigat Biţă.

Printre vorbele lui auzeam pufăitul after-shave-ului şi mirosul cunoscut a ajuns până la noi, în chicinetă.

– Fă-o, că numai tu bei… a răspuns mama, întinzându-i, posomorâtă, ibricul, pe care se scorojise zaţul.

– Tu nu vrei? a întrebat el, neatent şi pe urmă mi-a trecut palma caldă prin păr, ciufulindu-l. Las’ că ne cafelim numai noi şi ea să stea pe de lături, să vedem dacă o să-i convină…

– Pentru mine, de-acum… a şoptit ea, cu o voce înecată, pe care el n-a apucat s-o audă.

Scosese din vitrină ceşcuţele japoneze, le aşezase pe o tavă şi pe urmă a tras un sertar de la birou şi a aruncat un pachet desfăcut de Kent pe masă.

– Îs pline de praf… cum le pui aşa? a strigat mama şi s-a repezit cu ceştile în baie.

De-acolo o auzeam mormăind, destul de tare ca să se audă.

– Învaţ-o şi la ţigări… învaţ-o, că şi lui tot ţigările i-au mâncat capul…

Am chicotit încet, privind complice spre Biţă şi lipindu-mi obrazul de pielea plesnită a fotoliului în care mă înfundasem. Simţeam cum mă pierd în el, ameţită de lene şi de mirosul cafelei. În dârele

lungi de lumină se zbăteau, ca nişte infuzori, puncte de praf, mişcătoare. A vrut să facă de toate şi până la urmă nu s-a ales cu nimic, spunea mama când vorbea despre Biţă. Dar aş fi vrut acum să fiu el, să-mi prind la manşetă butonii de argint încrustaţi, să-mi trag peste cap puloverul moale, cu col, şi din penumbră să lucească spre mine literele şters aurii şi coperţile roase, de piele ale unor cărţi pe care le-am citit odată.

– V-am pupat, ne-a strigat Biţă din prag, aruncându-şi, pe-un umăr, balonzaidul alb, cu nasturi de piele. Dacă sună cineva, spuneţi că am plecat de mult şi la două-s acasă…

N-avea să fie, pentru că în nici o zi nu se întorsese la ora la care spusese. În chicinetă, mama lustruia ouăle roşii, albastre şi verzi, cu duşmănie. Din când în când se oprea şi-şi ştergea lacrimile cu dosul palmei mânjite.

– Mai pleci? m-a întrebat, cu aceeaşi voce albă care se vroia indiferentă, şi a pus deoparte cutia cu vopsea, să se răcească.

N-am îndrăznit să-i propun să meargă să ne plimbăm, pentru că nici la vitrine nu avea răbdare să se mai uite. Am rugat-o doar să vină cu mine până la cămin să-mi iau rufele.

A rămas jos, în vorbitor, strânsă în paltonul negru, cu căciuliţa pe care şi-o croise singură, trasă mult peste frunte. Jumătate dintre fete plecaseră acasă, pentru că luni era 1 Mai. La noi în cameră n-am găsit-o decât pe Marilena. Pe patul meu stătea deschis un geamantan de lemn, negru, şi-alături, aşezată doar pe un colţ, o femeie înaltă. Peste părul creţ, făcut permanent, îi flutura un batic frez, transparent, picioarele, cu labe mari în sandale ţepene, şi mâinile până la cot erau maronii. Pe faţa, la fel de arsă de soare, se vedeau numai buzele, date tare cu ruj foarte roşu.

– Ea e Letiţia, de care ţi-am spus… a zis Marilena, arătând cu palma spre mine.

Mama ei s-a ridicat şi m-a pupat apăsat pe obraji, punându-mi pe umeri mâinile cu încheieturi noduroase.

– Uite, zi-i şi tu, că poate aşa o vrea… Că io de când mă tot rog dă ia să vie dă sărbători acasă…

Marilena tăcea şi se uita pe fereastră: spera probabil să se întoarcă Sandu, care plecase iar în cantonament, de vreo săptămână.

– Eu iau doar nişte lucruri din dulap şi cobor imediat… m-aşteaptă mama în vorbitor…

– Vezi, dă sărbători să duc toţi la neamuri, stă între ei, numa' tu singură cuc acilea…

Şi, văzând că Marilena începuse să-şi aşeze, în tăcere, lucrurile în geamantan, a şoptit de parcă orice vorbă rostită mai tare ar fi putut să o facă să se răzgândească:

– Coborâm şi noi…

S-a aşezat alături de mama, lângă măsuţa acoperită cu sticlă.

– Aţi avut supărări, doamnă… a zis, punându-i mâna noduroasă pe umăr. Mi-a zis fata ce nenorocire… Aşa-i, că numa' năcazuri un' te uiţi, că şi noi, de vreun timp încoace, dintr-una-ntr-alta, am avut şi cu bărbată-miu un năcaz, s-a-mbolnăvit, doamnă, dă ochi, şi i-a făcut trii opăraţii… Ultima, aici, la Bucureşti, cân' am venit la un doctor de i-a cusut ochii…

– Dar din ce? a întrebat mama.

– Din corent cică, doamnă, că noi avem motocicletă şi iel umbla cu capul gol şi cică l-ar fi tras, aşa a zis doctoru' când l-a opărat, i-a scos numa' puroi înţăpenit d-acilea…

Şi cu degetele bătătorite şi-a pipăit marginea nasului.

– Doamne, că ci-a mai pătimit, că nici să mânce nu putea, ce-i dam io cu lingura-n gură… Şi cân' îl vedeam aşa, om în putere şi să-i dai în gură ca la copilu' mic, mă bufnea plânsu', nu puteam neam să mă stăpânesc, iar dai la şoareci, Mario, îmi zicea, c-aşa-i iel, comic tare… Şi-n vara aia nu mi-

a mai ars de nimic, lăsasem şi copiii singuri acasă, mai venea soacră-mea, da' ş-aia, ce să facă, şi mai ie şi bătrână. Şi, cân' a fost să meargă la Bucureşti fata, n-a avut cin' s-o ducă, altfel ar fi mers ta-so cu ia, da' aşa, cui să-i mai arză? Şi s-a dus, doamnă, copii din tot satu' şi s-a dus şi ia după iei şi ce să vezi, Dumnezeu ce-o fi zis, că, din toţi câţi iera, numa' ia ce-a intrat… Of, cân' mi-aduc aminte…

Şi-a tras nasul şi-a povestit mai departe, cu vocea răguşită şi plângătoare.

– Cân' veni ia la spital şi i-a zis să ştii, tătuţule, c-am intrat, şi iel numa aşa bâjbâia cu mâinile şi n-o nemerea s-o prinză…

– Dar acum e bine? a întrebat mama.

– Ie bine, i-a dat doctoru-n toamnă drumul la ochi, vede iel, da' nu ca-nainte. I-a dat pensie de la colectiv o sută cincizeci dă lei.

– Ei, dacă-i bine acum… a zis mama.

Vocea i s-a răcit dintr-odată şi s-a împins la loc pe spătarul scaunului ei.

– Da' p-ormă-n toamnă avurăm alt năcaz cu fata, a zis şi s-a aplecat ea spre mama. Ne pomenim cu ea şi cu băiatu' ăsta, Sandu, nu şi nu că să să căstorească, ziceţi şi dumneavoastră, ce-aţi face? Şi dac-ar fi fost un om aşezat, da-l ştiam, ştiam ceva şi că ie-n vorbă cu iel, da' ta-so-i tot spunea să-şi ieie gându că iel nu o s-o lese…

– Aşa-i cu fetele, numai cu griji, a zis mama şi s-a uitat mustrător la mine.

– Dac-ai şti ce cozi sunt peste tot… mi-a zis Marilena, răsfoind pe policioară plicurile mototolite de-atâta umblat prin ele.

Cărţi poştale, plicuri cu scris tremurat, bătrânesc, felicitări şi scrisori de mapă, cu caligrafia prea mare şi prea rotundă – astea erau cele care veneau din armată.

– Las' că-i bine într-un fel că te duci… i-am şoptit, dar ea şi-a smucit palma dintr-a mea şi s-a înroşit enervată.

*

Aş putea recunoaşte o zi de Paşte, mi-am spus, privind de sus, din balconul lui Biţă, de la etajul patru. Doar aşa, uitându-mă de-aici, aş şti-o. Zgomotul străzilor se oprise, numai câteva tramvaie mai uruiau undeva, depărtat, oraşul înghiţise în case forfota conştiincioasă şi isterică pe care o reînnoiau sărbătorile. Lumina nu mai avea albeaţa nefirească şi greu de suportat şi verdele copacilor se oprise şi el din crescut. Grămezi de spanac, legături firave de ceapă, mânjite de noroi şi munţi albi de ouă rămăseseră dincolo de geamurile aprozarelor închise. Aduşi în ultima clipă, în măcelării rânjeau miei prea roşii, congelaţi, atârnaţi în cârlige. Chiar dacă strada avea să se umple iar, puteai să ştii că e sărbătoare după paşii lor negrăbiţi: se îndreptau unii spre casele celorlalţi cu pachete şi sticle de vin învelite în hârtie. Într-un colţ al peluzei, un beţiv se trezise, deschisese ochii injectaţi şi urduroşi şi sughiţa, râzând, lângă borâtura roşie de-alături.

Te-ai îmbătat ca un porc, i-a strigat o femeie între două vârste. Faţa îi lucea de căldură şi tot corpul grăbit şi gras asuda. Târa după ea o sacoşă încărcată, la fel ca în zilele obişnuite. Prin geamurile proaspăt spălate răzbătea aceeaşi emisiune de varietăţi, televizoarele erau deschise în faţa meselor şi sunetele, venind din atâtea părţi, o întăreau şi-o întindeau deasupra oraşului. În staţii aşteptau grupuri de oameni care-şi împingeau gâturile spre şinele goale, înjurau I.T.B.-ul ca în dimineţile cu ploaie şi cu ninsoare. Sub picioarele lor se uscau la soare biletele de tramvai şi, alături, două ţigănci îşi păzeau, chircite, coşurile cu lalele stropite cu apă.

– Ştii… a zis mama, venind până în pragul balconului şi rezemându-se de uşa întredeschisă. Ştii, am tot vrut să-ţi spun… am adus cu mine o parte din dosarele lui Ion… Mă gândeam că tu ai

putea să încerci ceva… poate ai găsi pe cineva să i le publice…

– Ce să pot eu?… Crezi că pot eu ceva?… am întrebat-o cu o voce nesigură şi uluită.

Dar ea a continuat, strângându-şi buzele şi încruntându-se deodată.

– Asta ar trebui să încercăm… Măcar atât să facem şi noi pentru el…

Şi pe urmă glasul i s-a muiat iarăşi.

– Poate printre profesorii tăi… Sau unii care i-au fost elevi…

– Eu nu ştiu pe nimeni care ar putea… Pentru aşa ceva… ar trebui să ai relaţii…

Dar mama şi-a întors faţa neiertătoare spre mine şi m-a privit aşa cum îl privea pe Biţă când se scula binedispus dimineaţa.

*

M-am aplecat iar peste balcon, privind încruntată la dalele de piatră pătate de fum şi de ceară din faţa bisericii. Lumânări coşcovite şi încovoiate se muiau acolo, în soare. Arseseră azi-noapte până târziu, când întunericul străzilor pâlpâise de lumini duse în mână. Pe străduţele din jurul bisericii, grămada forfotitoare de oameni unise între ele trotuarele şi oprise maşinile. Femei grijulii, cu lumânările înfipte de-acasă în pahare albe de plastic, rămase de la îngheţată, îşi strigau copiii, grupuri de tineri stăteau în margine, chicotind şi ţinându-se de gât, cu tranzistoarele deschise. Vântul care pornise aducea când şi când vocea preotului şi atunci mulţimea se împingea, tot mai nerăbdătoare, sub frunzişul copacilor înroşiţi de lumina becurilor. Câteva lumânări se aprinseseră deja, în faţă, şi-o parte dintre oameni plecau, făcându-şi drum cu umerii spre maşini şi apărându-şi lumina în căuşul palmelor. Ceilalţi aşteptau, placizi şi iritaţi ca la o coadă, îşi aprindeau mereu, la loc, lumânările pe care le stingea vântul, se strigau între ei, grăbiţi, să ajungă

mai repede la masă sau la petrecerea care avea să urmeze. Se auzea ceara cum sfârâia, fetele îşi ţineau în palme pletele lungi ca să nu le ia foc şi copiii aduşi în braţe scânceau, temându-se de mulţime.

– Veeeniiiţiiii săă luaţi lumiiinăăă…

Strigase preotul spre mulţimea care aştepta de-atâta timp cu lumânările aprinse. Şi, deodată, cântecul umpluse străzile şi se ridicase deasupra oraşului.

O luaseră de la capăt şi cântau iar, fiecare nu-şi auzea decât vocea lui, pierdută între atâtea voci.

– Cristos a înviat din morţi, cu moartea pre moarte călcând…

Ei nu ştiau ce cântă, peste vocea fiecăruia călcau vocile celorlalţi, urcându-se în noaptea primăverii noi, printre ciorchinii cărnoşi, albi-roşietici ai castanilor înfloriţi şi mănunchiurile vineţii ale liliacului. Se auzeau cum demarează maşini, pâlcuri mari se desprindeau, se grăbeau toţi spre mesele încărcate de ouă colorate şi salată nouă şi friptură de porc care înlocuise mielul. Aveau să ciocnească pahare şi-aveau să se ridice să danseze, uitând imediat clipa care coborâse, grea, peste ei, în timp ce cântau, fără să ştie.

– Şi celor din mormânturi
Viiiaţăăă dăăăruiinduu-le.

Numai mama ştiuse ce cântă ei, i-auzise de-aici, din balconul garsonierei lui Biţă. Cu coatele rezemate de balustradă, stătea, îndărătnică, strângându-şi buzele cu duşmănie. Împrejur, mobilele vechi, la care Biţă renunţase de mult şi, neavând cum să scape de ele, le lăsase în bătaia ploilor. Pe lemnul scorojit se întărise în cruste praful. Scaune cu picioarele răscrăcărate în sus, cu spătarele descleiate şi tapiţeria soioasă, un dulap vechi, cu uşile atârnând din balamalele rupte, lădiţa în care îşi ţinea Biţă gunoiul şi-alături un vas de flori, plin cu apă verzuie care mai mirosea a baltă. N-a înviat, şoptise mama, cu spatele întors

spre camera luminată unde noi o aşteptam, lângă ouăle roşii şi verzi şi cozonacul de la Scala pe care îl adusese Biţă. Cum să învie? N-a înviat şi nici o viaţă n-a dăruit celor care aşteaptă în mormânturi, crucea de lemn se înnegrise de-acum de ploile primăverii şi-n pământul supt de ape creşteau buruieni mici şi smocuri aţoase de floarea miresei. Dacă ar fi înviat atunci, ar mai învia şi-acum, dar n-a înviat niciodată nimeni. Şi ea, în loc să stea acolo şi să se ducă în fiecare zi la el, la cimitir, venise aici… De ce? Începuse să plângă încet, cu necaz, poticnindu-se.

– Margareta, vino să ciocnim şi noi, strigase Biţă, pierzându-şi răbdarea.

– Lăsaţi-mă… zisese ea, smucindu-şi umerii încovoiaţi şi osoşi. Lăsaţi-mă…

Şi urâse aerul sărbătoresc al casei şi străzile pe care ei se scurgeau mai departe în grupuri mici, purtând cu râsete lumânările aprinse şi primăvara asta nouă, care urca încă o dată, din moarte spre moarte. Ei nu ştiau pentru că nu le păsa, pentru că nu te gândeşti la asta decât când ţi se întâmplă. Şi-o clipă se mirase, singură, dându-şi seama că nici ea nu se gândise vreodată până acuma. Şi parcă, dacă ştii, ce poţi să faci? îşi zisese, îşi trecuse mâinile prin permanentul neglijat, trăsese în urma ei uşa balconului şi-şi adusese în faţa noastră obrazul mohorât şi trupul ţeapăn.

Capitolul XV

Începea să se facă linişte de la ora asta şi, sub jaluzele trase, camera se umpluse de răcoare şi întuneric. Părea din nou despuiată şi provizorie, aşa cum o văzusem prima dată, cu paturile ei albe, de fier, şi cuverturile identice, maro, cu flori galbene, mari. M-am uitat încă o dată la patul gol al Marilenei, aşa cum îl lăsase când plecase ieri după masă.

– Să nu i se fi întâmplat ceva… a şoptit Nana, prinzându-mi privirea.

Într-o sticlă goală de lapte punea, una câte una, garoafele aduse de Silviu aseară.

– De întâmplat, i s-o fi întâmplat ei ceva în noaptea asta… a chicotit Didi.

Stătea cocoşată pe patul ei, dându-şi cu sidef alb unghiile de la picioare. Nana a răsfirat florile în sticlă ca şi când nici n-o auzise. Mi-am stăpânit şi eu râsul şi mi-am tras privirea într-o parte. Cum făcea Nana de-şi amintea în fiecare clipă că eram prietene toate şi nu spunea nimic rău despre cea care nu era de faţă?

– De ce nu rămâi?… Noi facem linişte… mi-a zis Nana, văzându-mă cum îmi iau la subţioară caietul.

– Mă duc pe terasă, i-am răspuns, aruncându-mi capotul descheiat peste costumul de baie.

Nu ştiam nici eu de ce nu-mi venea să rămân să citesc împreună cu ele, nici de ce le pândeam când coborau toate la masă şi întârziam dinadins, ca să mai rămân singură câteva minute. Poate numai din cauză că, de când mă ştiam, stătusem cu alţii în cameră.

Când am ieşit din coridorul întunecat, lumina mi-a intrat deodată în ochi, ca nişte aşchii imense şi sclipitoare. Aerul nemişcat aburea mocnit de căldură. Am păşit peste trupurile întinse pe cuverturi, capoate şi pături, căutându-mi un loc

lângă balustradă. Cimentul terasei nu-l spălau decât ploile şi dâre lungi şi subţiri de praf se adunau la colţuri. Strâmbându-şi feţele de soare, fetele zăceau, cu mâinile prinse sub ceafă, câteva doar încercau să citească în vacarmul confuz, încărcat de râsete. Aproape de mine, un grup gălăgios juca şeptic, le-am recunoscut şi m-am întors repede cu spatele să nu mă cheme la ele, erau fostele colege de cameră ale Martei. Cele mai bronzate îşi aduseseră cu ele apă în borcane goale de iaurt, din când în când se ridicau în picioare şi se stropeau, ca să le prindă mai tare.

– Hei… m-a strigat cineva şi m-am întors, căutând buimăcită printre mâinile şi picioarele goale.

Chiar în faţa mea îmi făcea semne Predescu.

– Şi tu? am întrebat-o, zărindu-i verigheta bombată şi groasă, încrustată cu multe steluţe, care sclipea prea tare, de nouă… De când?

– A, de mult… de-o lună…

Nu mi se părea ceva neobişnuit, ba poate chiar dimpotrivă. Febra dinaintea repartiţiei lor apropiate o descoperisem în primul rând după căsătoriile care se tot înmulţeau. Tot mai puţine din anul lor rămâneau singure sâmbăta seara şi ele acceptau cu greu să mai plece la dans cu cele mai mici. Ştiau de-acum înghesuiala din faţa porţilor, megafonul hârâit şi înşiruirea monotonă a melodiilor pe benzile cunoscute. Dar mai ales îi ştiau pe cei câţiva de vârsta lor, singurii rămaşi necăsătoriţi, pe care îi întâlniseră din primul lor an de dans şi cu care uneori avuseseră întâlniri din care nu ieşise nimic. De aceea îi ocoleau sau întorceau capul atunci când îi zăreau, plimbându-se c-un aer sătul, printre perechi, aşa cum şi ei le ocoleau pe ele.

– Figurile ştiute… ăla chelu’, care pe vremuri se ţinea de Magda… Oamenii ăştia parcă nu mai ştiu altceva… le răspundeau, fără chef, celor care, abia întoarse de la întâlnire cu soţii şi logodnicii lor,

întrebau, cu o melancolie încărcată de superioritate:

– Ei, ce mai e pe la dans?

Şi asta le oprea câteodată să mai meargă din nou în sâmbăta următoare, care aducea golul neliniştitor al sfârşitului de săptămână.

– Trebuie să cam plec… a zis Predescu, ridicându-se.

Pielea prea albă a picioarelor ei cărnoase avea două dungi roşii, de parcă ar fi fost opărită.

– Pe mine mă prinde repede… dacă mai stau, diseară o să fiu ca un rac şi Mişu nu mai merge cu mine la teatru…

– Iar te duci la teatru? Şi-acu' o sătămână, când te-am întâlnit, tot la teatru te duceai…

– Ce să facem şi noi, a râs, punându-şi în buzunar oglinjoara. Am luat la rând toate filmele şi toate piesele de teatru care ne-au mai scăpat… De-acu' gata cu Bucureştiul…

Ce uşor poate să spună asta şi chiar să râdă spunând, m-am mirat, privind-o. Broboane mici de sudoare îi apăruseră la rădăcina părului des şi-n puful negricios al mustăţii. În timp ce se apleca să-şi ridice borcanul cu apă încălzită, creioanele risipite şi caietul în care citise, m-am depărtat câţiva paşi şi mi-am sprijinit coatele de balustradă, dar le-am tras imediat. Înfierbântată de soare, tinicheaua cu care era învelită frigea. Dacă poate să spună aşa de uşor gata cu Bucureştiul înseamnă că a renunţat, m-am gândit. A existat oare un timp când a sperat, ca şi mine, să rămână aici şi pe urmă, văzând cât e de greu, şi-a zis, cum îşi zic toate, că singurul lucru important e să nu plece singură într-unul din satele care se afişează pe panoul de lemn din holul facultăţii? Aşa, stând într-o rână şi încercând să nu mai ating balustrada, mi-am împins trupul moleşit în zidul zgrunţuros. Căldura îmi împânzise gândurile şi mişcările cu o nesiguranţă plină de teamă. În lunile care trecuseră de la moartea unchiului Ion, fiecare zi, adunându-

se peste cealaltă, îmi lăsase o remuşcare confuză şi iritată. Întârziasem mereu, simţeam asta acum, sub soarele care îmi scotea în ochi lacrimi şi-mi făcea mâinile să-mi tremure de nerăbdare. Era ca şi când scadenţa repartiţiei lor devenise şi a mea, o asemenea vară mă aştepta şi pe mine înainte. Pe acoperişul de vizavi, reclama care pâlpâia roşie în fiecare noapte în faţa ferestrei noastre se vedea în lumină ca o împletitură de fire negre, unde desluşeam cu greu CITIŢI ZILNIC SCÂNTEIA. Dedesubt, oraşul îşi întindea sub mine clădirile minuscul albe, o machetă ideală şi depărtată. Ameţită de întinderea lui, privirea mi s-a umplut de o bucurie ciudată. Poate că ele nici măcar nu şi-au pus vreodată în minte să rămână aici, aşa că n-aveau la ce să renunţe. Dar eu trebuia chiar azi să opresc amânarea, înainte să mă trezesc că nu mi-a ieşit nimic, aşa cum nu-i ieşise unchiului Ion. Deasupra Dâmboviţei cenuşii, uleioase şi neclintite, copacii bătrâni, doborâţi de coroanele lor, fremătau de vântul subţire, numai verdele frunzişului răsturna în apă pete de umbră. Acolo, aproape de malul care se rupea, povârnit, trei bărbaţi cu salopetele descheiate mâncau, tolăniţi, lângă apa sleită. Îi vedeam cum se apleacă pe rând spre bucata de ziar să-şi taie salamul şi pâinea. În mişcările lor încetinite, timpul părea că s-a oprit, dar eu ştiam că nu e aşa. Sau nu era pentru mine.

– Mai treci pe la noi…

Predescu şi-a întors spre mine faţa încinsă, cu fruntea îngustă, mâncată de părul cârlionţat şi aspru. Am dat a încuviinţare din cap şi m-am trântit pe pătură cu ochii închişi. Îmi simţeam pleoapele răcoroase şi reci, dar trupul mi se destrăma sub soarele fierbinte şi larma monotonă din jur am început s-o aud ca pe un vuiet de apă. Nu ştiam bine de ce nu-mi mai făcea nici o plăcere să trec pe la ele. N-ar fi trebuit să fie aşa, pentru că Marta era mult mai binevoitoare faţă de tot ce era în jur, acum, de când se întâlnea tot timpul cu Dinu

şi aştepta să se mărite cu el în vară. În fiecare frază îl pomenea – poate o făcea fără să vrea, dar eu bănuiam că vrea să şteargă din mintea noastră orice amintire a erorilor cu Barbu. „Când eram cu Dinu“, spunea, sau „Dinu mi-a interzis să fac asta…“. Notiţele îi erau puse în ordine şi cărţile stivuite pe noptieră, dar nu se mai omora să citească noaptea. Stătea mai degrabă la baie şi-n călcător, spăla rufele ei şi-ale lui Dinu şi-ntr-un târziu se întorcea cu ele făcute teanc, împăturite şi apretate cu grijă. Căpătase în voce şi chiar în mişcări o siguranţă categorică pe care nu o avusese până acuma. Mă întreba, zâmbind blând: „Ce mai faci tu?“ şi mă mângâia, neatentă, pe păr, c-un zâmbet care părea convins că ştie tot ce poate să mi se mai întâmple.

De cele mai multe ori le găseam pe toate grămădite într-un pat. Îşi făceau socoteala posturilor pe care ar fi putut să le ocupe în împrejurimile oraşelor unde aveau să le fie bărbaţii, vorbeau despre cum să-şi aşeze camerele şi ce-ar fi mai bine să-şi cumpere întâi, aragazul sau mobila de bucătărie. Fără să mai chicotească, aşa cum făceau altădată, cu o gravitate pe care le-o dădea mai mult conştiinţa dreptului lor decât obişnuinţa, vorbeau mult despre sarcini şi chiuretaje, aducând fiecare exemple din ce i se întâmplase.

Când se făcea iarăşi tăcere şi nu mai ştiau ce să spună, câte una se întorcea spre mine.

– Şi tu, mă întreba, încurajatoare, ai şi tu pe cineva?

Începeau toate să mă măsoare şi de neputinţă şi de furie mă înroşeam.

– Ia mai lăsaţi-o în pace, spunea Marta. Are tot timpul…

– Unde are tot timpul? pufnea Predescu, ştergându-şi rujul de pe buze cu jumătatea de şerveţel în care fusese împachetat sendvişul de dimineaţă. De-acuma gata… trebuie să-şi găsească

pe cineva, să-şi dea seama dacă are gânduri serioase… dacă nu…

Clara, care citise până atunci în gălăgie, îşi lua deodată cartea plină cu fişe şi pleca, trântind uşa.

– Uite şi-asta… se strâmba Predescu, atâţia ani n-a ştiut decât să tocească…

– Să crezi tu că-i chiar aşa… Am văzut-o eu ieri cum dădea telefoane de jos… Taică-su are relaţii la minister, chiar ea mi-a spus odată…

Dar, de fapt, fiecare îşi amintea acum cunoştinţe uitate la care ar fi putut să apeleze. Obişnuită cu asta, în timpul unei întâlniri, când Barbu îmi pomenise de prietenul lui al cărui tată fusese ştab, îl privisem pieziş şi aşteptasem să-mi spună mai departe. Îi măsurasem, bănuitoare, faţa copilărească, bărbia mică, alunecând nehotărâtă spre gât, mi se păruse că avusese deodată un râs silit şi încercase să împingă spre altceva discuţia. Mergeam, înciudată, mai departe alături de el, amintindu-mi că niciodată nu-mi vorbea despre căsătorie. Şi totuşi, nu m-aş fi simţit deloc în stare să-l aştept, aici, atâţia ani, cum făceau alte fete care îşi aveau soţii în provincie. În câteva luni trebuia să fie şi el repartizat şi, cum n-avea buletin, nu vedeam cum ar putea să ia Bucureştiul. Eram de aceea convinsă că totul avea să se termine curând, deşi nu i-o spuneam niciodată şi nu făceam nimic pentru asta.

Am dat a lehamite din mână şi m-am ridicat cu greu pe pătură, într-un genunchi. Amorţisem şi capul înfierbântat mă durea de la soare. Cu mâinile fără vlagă, am început să-mi adun din jur lucrurile.

*

– E douăsprezece?

M-am repezit imediat după săpun şi după prosop la noptieră. Ar fi fost culmea să întârzii, după ce că de atâta timp aşteptam ziua când aflasem că îl pot găsi la Institut pe Petru Arcan.

Prin geamul băii, deschis, cerul, dezvăţat să aibă culoare, lucea alb ca o orbitoare oglindă de soarele care creştea pe dedesubt, umplându-l. Mă duceam la Petru Arcan cu lucrările unchiului, dar numai pentru el făceam asta sau şi pentru mine? M-am vârât repede sub ultimul duş, cel fără sită, şi firul greu de apă s-a desfăcut în firişoare mici care îmi ronţăiau pielea când ajungeau la umeri. Păsările fâlfâiau prin faţa ferestrei deschise, fără să privesc într-acolo, le simţeam în spatele pleoapelor zborul mereu reluat, ca pe nişte linii frânte şi negre. Toate îmi intrau în auz altfel decât până acum, ca şi când începeau să existe iar, noi şi neaşteptate. Şi a trebuit să-mi recunosc că aşteptam ceva care să schimbe săptămânile ce vor urma. Singură, pentru că aşa rămăsesem, singură trebuia să răzbat în lumea care ar fi putut să transforme hârtiile fără preţ, îngălbenite, ale unchiului Ion în cărţi adevărate. Cum arăta lumea asta spre care mergeam nu-mi puteam imagina… Pentru mine era făcută numai din Nume, le citisem în reviste şi pe coperţi şi le auzisem la unchiul. Fiecare vieţuitor al acestei lumi (eram convinsă) stătea afundat într-un studiu neîncetat. Monotonia nu-i umbrea niciodată, bineînţeles, râvna necontenită, îndoiala de sine şi sila nu-l încercau şi, numai gândindu-mă la asta, simţeam că nu merit nici măcar să trec pragul clădirii… Bătaia sângelui speriat în tâmple îmi număra secundele care-mi mai rămâneau până când aveam să ajung acolo şi-o apăsare ciudată, ca un ghem de aer, mi se poticnise undeva în piept, între coaste. Cu dermatograful în mână, m-am aplecat spre oglinda care s-a umplut deodată de ochiul meu încremenit, atât de concentrat, încât îşi pierduse privirea. Perseverenţa timidă şi fără scop a unchiului îmi stăruia, întărâtată, în minte. N-am mai ştiut nimic altceva decât că trebuie să merg înainte pentru ca eşecul lui să nu mă ajungă din urmă şi-o exaltare nouă mi-a tremurat în mâinile înfricoşate.

*

În faţa staţiei de troleibuz înflorise un piersic întârziat. Strâns între caldarâm şi zidurile cenuşii din jur, părea incredibil şi artificial, cu florile lui roz-albe, ca de hârtie. Mi-am grăbit paşii febrili până la uşa de sticlă pe care am împins-o cu umărul şi, pentru că nu se urnea, cu mâinile amândouă. S-a închis târşit în urma mea, târând înapoi în geamul ei chipul meu de acum, cu părul strâns la spate într-un şiret şi pantofii ieftini, prăfuiţi de drumul lung până aici. Nu m-am oprit lângă grilajul împletit al liftului, erau prea multe săgeţi şi butoane care se tot aprindeau şi se stingeau, nu semăna nici cu cel de la cămin, nici cu cel din blocul lui Biţă şi n-aş fi vrut să observe cei de aici că nu ştiu să umblu cu ele. Gâfâind de scările urcate în grabă, am intrat pe culoarul lung care mi-a supt în covor paşii neînsemnaţi. De uşile numerotate sus atârnau plăcuţe galbene de sticlă pe care scria cu litere negre şi mari DIRECTOR DOCUMENTARE SECRETARIAT SERVICIUL PERSONAL. Pe altele nu mai scria nimic, mă opream năucită în faţa fiecăreia, o porneam înapoi, printr-o crăpătură zăream uneori un colţ de birou gol sau plin cu hârtii răvăşite. Trunchiate, bucăţi de frază ajungeau până la mine, încercam să le reţin şi să le înţeleg, încruntându-mă de concentrare. Eram sigură că erau încărcate de un sens adânc, dar nu ştiu cum se făcea că el se pierdea, tot, pe drum, până când ajungea la mine. Doi bărbaţi, îmbrăcaţi în costume de culoare deschisă, au ieşit dintr-una din camere cu servietele în mână şi s-au îndreptat spre lift.

– Fii serios, a zis cel mai scund când a ajuns în dreptul meu. Şi ce dacă e omul lui? Într-o situaţie d-asta n-o să-şi pună pielea pentru el, o să-l lase să pice…

Aş fi vrut să-i întreb unde-l pot găsi pe Arcan, dar n-am îndrăznit. După ce ei au intrat în lift, am început să mă ţin după o femeie durdulie şi

oxigenată, care trecea cu nişte adrese în mână. Am şovăit atât de mult până să deschid gura, încât m-a depăşit cu mult. Se îndrepta spre capătul culoarului, de unde se scurgea până aici ţăcănitul unei maşini de scris. Zgomotul ei mi se părea că e însemnul misterios, invizibil ca aerul, al acestei lumi în care aş fi dat orice ca să intru.

– Tovarăşul Arcan… am întrebat, împingând mai tare uşa care rămăsese întredeschisă.

Una dintre maşini era acoperită cu o husă neagră şi în dreptul ei nu era nimeni. Femeia durdulie mi-a făcut un semn cu mâna.

– A treia uşă, pe stânga…

M-am mirat că putea să aibă sprâncenele pensate prost şi că rujul ieftin i se brânzea pe buze.

*

– Ei, ce s-a întâmplat? m-a întrebat, cu ochii în jos, fără să ridice capul.

Răsfoia un teanc de hârtii dactilografiate pe care le avea în faţă, încruntându-se la câte un colţ de pagină. Biroul lui, încărcat de cărţi şi de numerele făcute teanc ale revistei Institutului, era aşezat dincolo de un covor atât de mare, tocmai în capătul celălalt al camerei, încât am ezitat să mai fac vreun pas şi am rămas lângă uşă.

– Nu ştiu dacă vă mai amintiţi de mine… am şoptit, cu întreruperi gâtuite.

Era fraza pe care mi-o pregătisem, numai că, probabil, n-a auzit-o. Îşi ridicase sprâncenele moi şi am fost sigură că-i desluşesc graba pe faţă. Poate pentru că îl întrerupsesem din lucru, poate pentru că îi era de ajuns să se uite la mine ca să-şi dea seama că nimic din ce m-ar fi adus pe mine acolo nu putea să îl intereseze.

– Nu ştiu dacă vă mai amintiţi de mine… am repetat.

Gura mi se strepezise şi eram disperată de cât de penibil suna fraza mea îndelung repetată.

– …am dat şi un examen cu dumneavoastră.

Traversam în timpul ăsta camera care parcă se tot lungea şi vârfurile pantofilor mi se împotmoleau, la fiecare pas, ca în nisip, în covorul moale. Ce mult a durat până să ajung în faţa lui, dreaptă, cu neliniştea ţâşnindu-mi umedă pe corp şi obrajii arzând. Pielea lor o simţeam cum mă strânge, de parcă mă frecasem mult cu săpunul.

– Da… parcă… fizionomia mi-o reamintesc… De fapt, la facultate n-am încă decât puţine ore…

Împinsese într-o parte teancul de hârtii şi acum mă măsura, cu mai multă răbdare. Eram contrariată că nu-i mai regăseam nici unul dintre gesturile nesigure de altădată; brusc, am avut revelaţia distanţei pe care anii o crescuseră între noi şi toată siguranţa oarbă cu care venisem la el mi s-a părut derizorie. M-am uitat în toate părţile pe birou să găsesc un loc liber unde să aşez hârtiile unchiului, până la urmă le-am lăsat în poală şi le-am ascuns cu cotul.

– Unchiul meu… am început.

Vorbeam repede, cu ochii lăsaţi în jos, nu îndrăzneam să-i ridic de teamă să nu-i mai citesc pe faţă ceva şi să nu mă încurc. După ce am terminat, am luat sulul cu mâinile nesigure şi l-am împins peste celelalte hârtii. L-a lăsat acolo, fără să-l atingă, şi s-a rezemat mai mult în spătarul scaunului. Rictusul din colţul gurii avea o nostalgie cumva sigură de ea şi care se ştia privită.

– Da, mi-l reamintesc pe unchiul dumitale, mi-a fost profesor, într-adevăr… a repetat.

Ceva a tresărit scurt, a spaimă, în mine.

– A fost, fără îndoială, un om deosebit… Nu i se pot reproşa decât obstacolele pe care poate şi le-a creat din lipsă de tărie… Da, într-un fel, limitele şi le-a impus singur, din proprie voinţă…

Am răsuflat, uşurată şi dezamăgită. Imaginea unchiului Ion stătuse în cumpănă în mine, ar fi fost de-ajuns să vorbească în alt fel despre el pentru ca să-mi reneg sensurile în care îl adunasem. M-am încruntat, dându-mi seama cât eram de nesigură şi

de alunecătoare. Vorbea el acum, cu pauze, compunând vizibil în minte, şi ici şi colo îi recunoşteam fraza elaborată din articolele de specialitate. E ca şi când n-ar mai şti cum să se întoarcă la vorbele obişnuite, mi-am spus mai târziu, reuşind să-mi formulez prima impresie. Poate simţise ceva şi el, pentru că, imediat, şi-a căutat tonul familiar. Dar abia atunci mi-am ridicat ochii, surprinsă. Râsul lui părea crispat şi totuşi avea o sonoritate stridentă, sportivă şi băieţească.

– Suntem literalmente bombardaţi cu asemenea oferte şi revista Institutului şi-aşa abia face faţă lucrărilor noastre…

Continua să nu se uite la paginile îngălbenite pe care le adusesem, îşi sprijinise pe ele degetele osoase, puternice.

– N-ai idee câţi oameni lucrează aşa, ani de zile, cheltuindu-şi în proiecte bizare o energie pe care nu ştiu cum s-o canalizeze altfel… Numai eu cu câţi am stat de vorbă, majoritatea pensionari, având în urma lor câte douăzeci de ani de muncă stăruitoare. Sunt obsedaţi de amănunte şi nu mai reuşesc să pună nici o ordine în ele… E o adevărată corvoadă să ai de-a face cu ei şi eu evit pe cât pot lucrul ăsta… Pentru că, vezi, în toate aceste speranţe de publicare, târzii – multe dintre ele întârziate, mai bine zis, cei zece, cincisprezece ani din urmă îşi spun cuvântul… Însă toate aceste speranţe sunt penibile şi tragice…

Îl ascultasem, la început dând din cap a aprobare. Chiar în timp ce-i zâmbeam, admirativ şi supus, mă miram singură că sunt în stare s-o fac şi eram, în acelaşi timp, iritată şi mulţumită de mine. Dar, încet-încet, am început să aud ce spune şi am fost sigură că desluşesc un refuz care se risipea în cuvinte. Continuam să clatin mai departe din cap, dar colţurile buzelor, rămase întinse, îmi tremurau. Soarele bătea orbitor în geam şi căldura de-afară torsese peste alee o ceaţă transparentă şi alburie. Dintr-odată m-am simţit istovită.

– Sunt convins însă că nu acesta este cazul unchiului dumitale…

Am tresărit, vocea i se schimbase şi privirea i-a pâlpâit o clipă, stăruitoare, spre mine. S-a închis atât de repede la loc, încât m-am întrebat dacă nu mi se păruse.

– Am să fac chiar o excepţie, a râs, am să le citesc până data viitoare când ai să vii, să zicem peste o săptămână, şi împreună să vedem ce se poate face cu ele…

S-a ridicat să mă conducă şi, cu o mişcare bruscă, a împins scaunele la loc. Avusese tot timpul o nervozitate stăpânită care ajungea până la mine ca o senzaţie de concentrare sau de putere.

– Unchiul meu povestea despre dumneavoastră, când îi eraţi elev… i-am şoptit… Şi uneori v-am mai zărit prin oraş…

S-a oprit din mers, ridicând sprâncenele. Expresia asta de surprindere atotştiutoare şi măgulită şi-o construise de când îl văzusem în oraşul nostru, aşa cum îşi construise mersul uşor legănat în care îşi închisese nesiguranţa de altădată şi toată alura nouă a trupului, făcând una cu hainele îngrijit croite. Continua să tacă, înaintând prin camera lungă alături de mine. Nu-şi bănuia, dincolo de pleoapele mele, silueta stângace, rezemată de bara fostei librării Cartea Rusă, capul acoperit de o bască ţeapănă, prea mare, şi gâtul firav, de adolescent, cu mărul lui Adam ascuţit, mişcându-se la gâlgâieturile râsului.

– Dar pe-atunci trebuie să fi fost o puştoaică… a râs. De fapt, şi-acuma…

Am zâmbit şi eu, amintirea scurtă îmi dăduse puteri neştiute asupra lui. Privindu-l aşa, strâmb, dintr-o parte, m-am împiedicat de pragul pe care tocmai păşeam. Roşie toată, am bâjbâit în jur după ceva de care să mă agăţ. A râs, cu cruzime şi plăcere, prinzându-mă de umăr, şi mi-a ţinut palma într-a lui, arătându-mi capătul coridorului.

Când am ieşit dincolo de uşa de sticlă, aerul de-afară a irupt peste mine, ca o răsuflare fierbinte. Cu maşinile ordonate lângă trotuar, clădirea mi-a rămas în spate, imensă, fără sfârşit, tot mai desenată pe cer în timp ce mă îndepărtam. Înaintam greu, strivită de largul pieţei care mă sugea, ameţită. Pentru cine bucuria asta, încărcată de jenă şi nesiguranţă, pentru unchiul Ion sau pentru mine? M-am strâmbat, amintindu-mi glasul supus cu care îi vorbisem şi, enervată, mi-am muşcat vârful degetelor. Sub adăpostul transparent şi colorat din staţie, o femeie, aşezată pe bancheta de lemn, mânca îngheţată dintr-un pahar alb, de plastic. Îl ţinea departe de ea şi picăturile lipicioase şi maronii cădeau printre genunchii mari, desfăcuţi de căldură. Lângă gard, toropiţi de abureala aerului, irişi vineţii îşi atârnau petalele fierte şi mirosea cald a iarbă cosită. Am intrat sub cupola albastră a cantinei, era aproape pustie, pentru că se apropia ora închiderii. Aerul înăbuşitor era greţos de mâncare, pe tăvile albe şi-n maldărele de farfurii, nestrânse încă, se sleiau resturile. Câteva muşte mari bâzâiau peste mese, altele se izbeau de geamul acoperit cu jaluzele albastre de plastic, încercând să iasă afară. Am mâncat în grabă şi fără chef, încercând să nu mă uit împrejur. Ziua se închidea în conturul ei nisipos şi obişnuit, o simţeam cum trenează, la fel de istovită ca mine.

Urcam scările încet, târându-mi mâna pe balustradă. Prin geamul de la luminator am zărit cerul albit deodată de nori. Strada se rărise şi un vânt subţire agita pe nesimţite aerul de neliniştea ploii.

Am intrat în cameră în vârful picioarelor. În timp ce mă dezbrăcam, am auzit burlanele, pocnind, icnit, de apă. Picături mari udaseră într-o clipă pervazul şi m-am dus să închid geamul pe care îl tot izbea vântul. Aerul se înnegrise şi schimbase culorile în jur, întărind verdele peluzei. Vizavi, în balcoane, câteva mame îşi strigau copiii.

Pânza ploii neaşteptate aburea asfaltul şi băşicile creşteau în adâncitura trotuarului. M-am trântit pe pat cu ochii închişi, camera mirosea toată a pământ ud şi a flori de salcăm. Plesnetul înverşunat al apei de-afară îl auzeam ca o încheiere a zilei pe care o aşteptasem.

Capitolul XVI

Ştiam că se duce în fiecare zi la cimitir şi, neputând să nu traverseze centrul oraşului, pentru că pe-acolo îi era drumul, se fereşte de inevitabilii cunoscuţi (ai ei, dar mai ales ai lui), aşteptându-i totuşi să vină spre ea cu cele câteva vorbe inutile şi bâiguite.

– Am auzit, spuneau, rar şi trist, ţinându-i într-a lor mâna pe care mama şi-o retrăgea cu duşmănie abia ascunsă. Ce om deosebit… atâta lume îl plânge… Cine-ar fi crezut, atât de plin de vitalitate şi tânăr încă… Tocmai acum, când lucrurile se mai aranjaseră şi pentru el… poate şi anii când a avut de suferit…

Dădeau din cap a lehamite şi aprobare, dar cuvintele lor îi confirmau realitatea morţii în care, într-un fel confuz, nu credea nici acum, de-aceea îşi reproşa mereu că i-a permis ăluia să-l formolizeze. Se străduia atunci să-şi ascundă lacrimile dincolo de chipul imobil, până când, nemaiputând, îl lăsa să se schimonosească într-un plâns aproape indecent prin lipsa oricărei reţineri. Şi dintr-odată, la suprafaţa feţei zbătându-se în hohote, lângă pielea care îmbătrânea uscat şi lângă părul încărunţit, urca din nou obrazul ei uitat, de copil, privind cu ochii rătăciţi forfota de neînţeles a lumii.

– Oamenilor nu le place să vadă nenorociri… îmi spunea, plângându-se, evaziv, de cei care-o evitau, poate dintr-o delicateţe aşa înţeleasă.

Dar ea îşi crescuse senzaţia ostracizării în apartamentul care o aştepta cu tăcerea şi mobilele trosnind de singurătate şi lucrurile unde se fărâmiţase timpul – scrumiera şi stiloul şi sertarul de cămăşi al unchiului. Se ferea să le schimbe din locul lor şi-avea să le mai păstreze aşa o vreme.

– Eram mai fericită acolo, chiar cu bestiile alea de Pârvuleşti care i-au mâncat capul… îmi spunea,

aşezându-şi în geantă lumânările şi sticluţa de ulei pentru candelă şi cârpa de praf cu care ştergea crucea şi cripta.

Şi pleca iar, cu mersul târşit al unchiului, care trecuse în ea pe neobservate, dar mie mi se părea că-l imită doar, căutând să-l reţină, aşa cum îşi luase obiceiul să citească în pat, înainte s-adoarmă, ziarele.

– Ce te-a găsit, o întrebam, tu, care nu puneai mâna pe ele?…

Dar ea tăcea, până când, cu o voce prea stridentă:

– Mai lăsaţi-mă în pace, ce-aveţi toţi cu mine?… Nici asta nu… izbucnea.

Şi atunci apărea din nou ea, cea dintotdeauna, oropsită în neînţelegere şi sacrificiu.

*

Dar dincolo de zidul peste care se ridica acoperişul câte unui cavou, cu îngeri înţepeniţi, ţinând făclii de piatră verzuie în mână, ea intra acum cu liniştea cu care se întorcea, altădată, acasă.

– Iar am găsit aseară candela stinsă… îi spunea cu severitate babei care îi ieşea în întâmpinare, târând după ea o greblă prin pietrişul scârţâitor.

– Săru-mâna, îngăima ea, împingându-şi cu o mână ţeapănă, cu unghii negre, basmaua decolorată; şi-o trăgea aşa, cu încetineală, de pe frunte pe spate, întinzându-şi dedesubt părul murdar… Cum se poate?

Faţa ei bătrână, ciuruită ca de vărsat de vechi puncte negre, adânc intrate în pielea veştedă, se lungea de uimire.

– Tare mă mir cum s-o fi găsit aşa! Poate doar vântu’ s-o fi stins, că io am aprins-o, chiar am şi zis la femeia asta de-i cu mine, vine doamna şi s-o găsească aprinsă, c-aşa ţine dumneaei să arză tot timpu… Da’ aşa, nu pricep…

Mergea bodogănind la câţiva paşi după mama, uscată în hainele negre şi sumese. Atârnându-i, ciorapii maro de bumbac îi scoteau prin găurile prelungi, la fiecare pas, din pantofii bărbăteşti scâlciaţi, osul bătătorit şi încrustat de praful cleios al călcâiului.

– Să vedeţi ce frumos s-a prins florile de le-aţi pus data trecută… şi io zic că-n câteva zile iase şi iarba…

Mama tăcea, prinsă toată de clipa care-i aduna aşteptarea zilei. Se grăbea tot mai mult, trecând cu familiaritate printre castanii cu palmele cleioase ale frunzelor, încă strânse de curânda înfrunzire. Crucile de marmură cu portrete ovale, îngălbenite şi, alături, borcanele înţesate de narcise şi zambile cărnoase, peste care bâzâiau albine, le ştia de-acum atât de bine, încât nici nu le mai zărea. Câteva ţigănci bătrâne măturau aleea şi printre strigătele lor răzbătea ronrănitul guguştiucilor. Mama ajunsese la jumătatea drumului, lângă bazin, şi dintr-odată, la apropierea ei, brotaci neaşteptaţi ţâşneau din apa verzuie. Pe cărarea laterală pe care apuca, iarba, veche de ani, crescuse înaltă şi prin ea foşneau nevăzut poate şoareci, poate şopârle.

– Al cui e ăsta? întreba, zărind crucea cu litere nou-vopsite şi coroanele care se ofileau alături.

– A, zicea baba, unul nou, de duminică…

Şi-şi trecea mâneca soioasă peste gură, trăgându-şi lung nasul.

– Unu', un inginer de lăsă doi copii mari… nu, ăsta-i dincolo, pe aleea ailaltă… Care-i, Doamne, că-l uitai, fir-ar… Uit, doamnă, de groază ce uit… Parcă-i un băiat de se-necă, crez că ăsta-i…

Ajunsese. De departe zărea cripta şi crucea uşor aplecată de ploile primăverii şi înnegrită de apă. Poate aştepta mereu să întâlnească ceva aici, de-aceea nu zicea niciodată „mă duc la cimitir“, ci „mă duc la frate-meu, săracul“. Dar totul era neclintit, copacii înfrunzeau în jur şi mirosea a

vară. Mama îşi înghiţea nodul ascuns, îşi lăsa pe un colţ al pietrei sacoşa şi-şi scotea, gospodăreşte, din ea, lumânările şi chibritul.

– Era aici un ghiveci… l-aduseseră duminică elevii… îi spunea mustrător babei, ridicându-se şi îndreptându-şi spinarea.

– L-or fi luat, doamnă… parcă poa' s-aibă cineva ochii pă toate… Bătu-i-ar Dumnezeu să-i bată dă hoţi, n-au frică dă păcat… Fură şi duc la alţii…

Acum se învârtea în jurul mamei, gata să plece.

– Vă zisesem de-un pantalon, ceva, poate-a mai rămas dă la domnu'… Că uite, pantofii de mi-aţi dat, ce buni îs… Încă bărbatu-miu zicea ce-i luaşi tu, fă, mai bine mi-i dedeai mie… Da' io cu ce să umblu, zic, că bat cimitiru' ăsta toată ziulica…

– Uite untdelemnul, spunea mama, parcă n-ar fi auzit-o, desfăcând din hârtie sticla. Da' să nu mai găsesc candela stinsă, că-i spun administratorului… Şi uite, asta-i pentru dumneata, zicea, întinzându-i pachetul. Numai haine să nu-mi mai ceri, ţi-am tot dat, n-ai ce te plânge, ce mai am le ţin sau fac fetei…

– Bogdaproste… baba îl acoperea cu degetele încârligate. Să fie dă sufletul mortului… Io mă duc, doamnă, mai am să grijesc acilea neşte morminte… Dacă-i ceva, strigaţi-mă, c-auz, nu-i departe…

Ar mai fi ceva, se gândea mama, ar mai fi, dar nu le mai dau, când îi văd tolăniţi la soare în hainele lui… Şi rămânea încovrigată peste cruce, plângându-l, cu disperare tot mai tihnită, de-acum îşi simţea mişcările şi cuvintele cum intră în privirea lui nevăzută. Era clipa când, aţâţată-n tăcere, credinţa ei îl întâlnea, până când auzea aerul plin de strigătele suporterilor. Alături, pe stadionul nou, de lângă cimitir, al oraşului, se termina meciul. Atunci se uita în jur cu ochii treziţi, vedea cum se înserează şi-şi sufla cu putere nasul, strângând florile uscate în sacoşă. În faţa

criptei mai ezita un timp, neştiind cum să se despartă, îşi făcea câteva cruci boţite pe piept, mărunt, şi pleca, salutând din când în când, pe alee, femei singuratice ca şi ea, cu ciorapi străvezii de doliu.

– Parcă-mi spuneaţi de-o cruce… întreba, oprindu-se lângă ghereta administratorului.

El se ridica de la masă, închizând coperţile jupuite ale registrului, şi-şi înfunda mâinile în buzunare, întinzându-şi pantalonii peste proeminenţa moale a burţii.

– Care? zicea, apropiindu-şi de mama umerii de bărbat spătos şi izul pornit din rotogoalele umede ale subsuorilor.

– O cruce, ştiţi, a treia alee laterală, pe stânga…

– A, da… îşi amintea el, împingându-şi c-un deget fetrul pătat al pălăriei, care-i scotea fruntea năduşită, încrustată de dungi roşii. Ştiu crucea aia… să mai stăm, doamnă, zic, să mai stăm vreo două-trei luni şi, dacă n-o reclamă nimeni până atunci, rămâne aşa cum ne-am înţeles… Şi-o aranjăm, perfect o aranjăm aici, pentru dumneavoastră… Vorbesc eu cu pietrarul…

– Numai să nu uitaţi şi s-o daţi altuia, zicea mama, trăgându-se spre lumină din mirosul de colivă şi lumânări şi întuneric muced.

– Ei, cum se poate?!… Odată ce-am vorbit, vorbă rămâne… doar că nu v-am recunoscut din primul moment, că, câtă lume trece p-aici, cin' să-i ţină minte pe toţi… Nu vedeţi c-aici stau, nici nu mă mişc, te-ai mutat înainte de vreme, zice nevastă-mea, mai pleacă şi tu, că tot acolo o să stai după aia. Da' ce, poţi, că, dacă nu stai cu ochii pe ei, îşi fac de cap… Şi-aicea n-ai program, să stai cât stai, opt ore, şi-n urmă să pleci şi tu, ca omu'…

Pleca ea şi-n drum o izbea mirosul prea dulce, de baltă, al sălciilor care luminau alburiu şi stins în noapte. O străpungea adânc, până în anii depărtaţi ai copilăriei, dar ea-l uita imediat, fără să-l ştie, şi-şi socotea parastasul următor, care cădea în post, şi

ce-avea să împartă. Peşte, îşi zicea, dacă n-o fi, sarmale de post… Şi să iau şi farfurii, deşi, dacă l-aş întreba, precis ar zice ţigări… Chiar, ţigări, să nu uit, şi respira a oftat, deşi ele i-au mâncat capul…

*

– Mult vă ia, doamnă, bătu-l-ar Dumnezeu de speculant, după ce că nu-i a nimănui crucea, zicea secretara şi-şi netezea peste trupul moale rochia gata boţită. Da' ce să-i faci, că şi dacă iei una nouă…

Stătea cu mâinile sprijinite în ulucile ascuţite ale gardului şi-şi tot împingea pe deasupra lor faţa spelbă.

– Da' haide, intraţi oleacă, în casă-i răcoare…

– Nu mai, zicea mama, plec şi eu, că de azi-dimineaţă tot o duc pe picioare…

– Las' că-i mai bine-aşa, răspundea cealaltă şi privea în fugă spre curte, căutându-şi cu ochii copiii. Las' că-i mai bine aşa, se întorcea spre mama, dormiţi fără vise la noapte…

– Ei, somnul meu… mama se îneca, vrând să spună: numai eu ştiu cum mă scol noapte de noapte şi stau aşa, ore întregi, şi-mi huruie casa în cap de tăcere…

– Ştiţi, doamna Branea, îşi amintea deodată secretara, văzând că mama se pregătea să plece. Azi, cum aţi plecat, a fost un scandal… s-a certat aia nouă cu directoarea, să se mănânce, nu alta… vă faceţi de cap aici, le-a zis, da' eu o să merg să reclam, a zis. Pân' la Sfat o să merg şi-o să spun să fie anchetă, am martori, aşa le-a zis, cine i-o fi spus, că eu ştiu de la săraca Niculina că văzuse la directoare-n casă covoare scoase din inventar şi perdele şi mai câte… Erau amândouă mână-n mână, directoarea şi administratoarea, dar cu asta nouă nu le mai merge, că şi bărbatu' la asta nouă e mare la Regională… le are la mână…

– Da… răspundea mama, deodată atentă. Dar ce, parcă noi n-am zis? Şi cu ce ne-am ales? Că nu ne-a mai pus niciodată la prime. Au ele bărbaţii mari… ofta, cu o furie de mult adunată. Şi, dacă vine o anchetă, ştie ea să-i îmbrobodească, se-nchide cu ei în biroul ei şi…

– Nu, să ştiţi că n-o să mai fie aşa, zicea secretara, strângând între degete colţul gardului. Vă spun eu, care-am asistat, asta n-are frică, are şi ea poziţie, şi bărbatu-su.

– Trebuie să plec şi eu, răspundea mama. Trec pe la complex să mai iau ceva, că nu am nimic de mâncare acasă…

Dar, pe drum, gândindu-se, i se părea că de fapt nu-i este foame. Ce să mai trec, şovăia, parcă ce-mi trebuie mie, mi-ajunge la prânz cantina. Mirosul acru al vechii bucătării din curte, cu vase multe, strânse pentru spălat, şi resturi de mâncare, bâzâite de muşte, îi revenea odată cu forfota acelor zile. Era mai bine atunci, îşi şoptea, chiar dacă nu dovedeam cu treaba şi uneori îmi venea să pic de-a-n picioarelea.

Începeau casele mici, încă nedemolate, cu parcele de roşii şi ceapă. Printr-o poartă veşnic deschisă, o betonieră arunca valuri de praf sau de var şi din dosul curţii nesfârşite de fabrică ieşea un schimb. Cu ochii în jos, mama vedea doar picioarele sprijinind fese greoaie, ieşind prin rochiile de vară. Aerul se oprise, cald, şi ei i se părea că abia mai respiră. La centrul verde de răcoritoare din colţ era coadă, bea şi ea şi beau toţi cu înghiţituri lacome, din sticle, feţele le luceau şi părul li se lipise de frunte. Se apropia acum de cartierul nou, pe lângă ea treceau întinse locuri virane, în marginea lor creştea o iarbă decolorată şi aţoasă, cu păpădii şi scaieţi. Dintr-un tufiş o ajungea o duhoare de hoit şi, o clipă, era doar mirosul în care se înfunda, aproape cu voluptate greţoasă. Ultimele blocuri se ridicau pe jumătate, între schele şi macarale, la cel încă roşu atârnau

deja perdele, vase de flori şi ziare în geamuri. Lângă toboganul neterminat, o puzderie de copii vociferau, alergând după mingi, pe băncile verzi de-alături croşetau femei şi dormitau bătrânii. Mama înconjura complexul care mirosea a ulei proasăt dat şi-a tencuială. În faţă, lăzi de sticle goale, puse una peste alta. Centrul nu se deschisese încă şi-o grămadă de femei şi copii stăteau de vorbă, cu sacoşele în mână. În margine un bărbat citea ziarul. „Hai să iau totuşi ceva“, îşi spunea, intrând în aerul umed de oameni. Simţea trupurile lor în jur şi răbdarea îndelung învăţată. Dacă aş mai fi cu cineva acum, ar face coadă la casă şi aş scăpa mult mai repede… Auzea mâna casierei cum pocnea morocănos clapele şi-i privea părul platinat, fără să-l vadă. O să plouă, îşi spunea mama, nu se poate, prea e înăbuşeala asta… O să plouă şi-acolo, la el, dar bine c-am găsit atunci locul cu criptă… Ei, Doamne, ofta, scormonind după bani portofelul, săracul de el, să fi fost aicea, cu mine, parcă ce era, câţiva ani măcar, să vedem şi noi fata ieşită…

– A fost de cincizeci, zise, numărând iar cele trei hârtii, restul.

– Ce cincizeci, două’ş’cinci, strigă casiera, trăgând de despărţitura în care suna mărunţişul. Acu’ o pusei aici, unde ţi-s ochii?

– Cincizeci a fost, repetă mama şi teama de ochii din jur îi goli trupul în care urca încet enervarea. Ştiu precis, am avut o hârtie de cincizeci la mine, nimic altceva, uite…

– Ce ştiu eu ce-ai făcut cu ea?… Ce, vrei să dau de la mine că eşti dumneata cu mintea aiurea?

– Nici să vorbeşti ca lumea nu poţi, spuse mama; furia îi apăsa tâmplele, fierbinte şi umilitoare. Am să mă duc să vorbesc cu responsabilul, ce, crezi că aşa merge?

– N-ai decât! striga casiera. N-ai decât, du-te şi reclamă unde vrei… Următorul! Care-i la rând!… Spuneţi, doar n-o să stau cu ea aici toată noaptea…

Mama nu se îndupleca să plece şi întârzia în larma călduţă, închizând şi deschizând portofelul.

– Aicea am avut-o… spunea, privindu-i şi aşteptând, dar ei nu văzuseră sau se grăbeau.

– Lasă, i-a strigat unul din spate, altă dată să fii mai atentă…

Mergând, strângea atât de tare, între degete, pachetul mustind moale sub hârtia groasă, de parcă se pregătea să-l arunce. Precis a fost de cincizeci, îşi spunea, doar n-aveam decât asta la mine, dar, cu cât se gândea mai mult, cu atât lucrurile se învălmăşeau. Nu, îşi zicea, vrând să le întoarcă organizat de la capăt, n-am avut unde să schimb, lumânările le adusesem de-acasă… Ura o năpădea din nou, animalică şi neputincioasă, şi-atunci îşi grăbea paşii spre casă, pentru că îi venea să se întoarcă. Şi, ca şi când s-ar fi întors, toate erau din nou în jur şi-o sufocau, căldura lărmuitoare a magazinului şi privirile lor absente şi neîncrezătoare şi rictusul casierei, de om care ştie să se apere pe loc şi nu se întreabă dacă are sau nu dreptate. Dacă n-ar fi trebuit doar să tacă şi să se întoarcă acasă, înveninată în nesiguranţa dreptăţii ei şi-n această milă de ea, sătulă şi de nesuportat, cu tâmplele zvâcnind şi pânza roşie a enervării lăsându-se în jur peste toate…

Seara ridica praful ca o pâclă şi storcea între doi nori, peste blocuri, un soare roşu şi neted. Acum ea urca treptele încet, dar, odată ajunsă sus, nu ştia ce-o să mai facă. Printr-o uşă întredeschisă, la doi, din culoarul înţesat de preşuri, răzbătea o melodie ştiută. Ca şi când nu venea prin auz, ci se coagula în aer.

– Bună seara, îi spuse vecina. Să ştiţi că-i gata, s-a aranjat! Am vorbit din nou cu preşedintele, de luni deschide uscătoria…

– În fine… răspunse mama, bâjbâind după chei în poşetă. Era şi cazul.

– A, era să uit, zise cealaltă, v-a căutat un bărbat, mai devreme…

Mai târziu mama povestea că presimţise, chiar de la început, de când începuse să bâjbâie după cheie în poşetă, şi clipa încremenise la nesfârşit în faţa uşii închise. Dar privirea întoarsă înapoi peste ani aşezase deja un sens peste fapte, unindu-le. Ele urcau şi coborau, cu semne opuse, ca în algebră, dar totul era semnificativ, înlănţuit spre aceeaşi ţintă.

– Ce bărbat? întrebă, cu o voce care nu mai voia să spere.

– Ştiu şi eu?! A spus că e rudă apropiată şi că revine în seara asta… I-am zis că trebuie să picaţi dintr-un moment într-altul…

Dar el începuse să urce scările mai de mult şi-acum ajunsese în dreptul lor.

– …tocmai despre dumneavoastră vorbeam… strigă vecina.

Şi doar atunci mama a lăsat cheia în uşă şi s-a apropiat de palier. Stătea aşa, cu sprâncenele încruntate şi pumnii strânşi pe balustradă, încercând să îl recunoască.

Capitolul XVII

Didi se agita în marginea sălii între cei care erau pentru film. Câţiva plecaseră după prima jumătate de oră, când văzuseră că nu mai apărea asistenta.

Din bancă, de unde eram, mă uitam la Ene şi la Sergiu cum jucau fotbal de masă. Degetele copilăreşti, subţiate la vârf ale lui Sergiu Stănescu şi cele groase ale lui Ene, cu albul unghiei înecat de pieliţe şi marginea neagră, dădeau bobârnace în monedele lucioase. Restul băieţilor chibiţau, sprijiniţi într-o rână de zid. Plictisite, fetele se adunaseră lângă cuier cu poşetele în mână, din când în când se mai uitau spre catedră, să vadă dacă nu se terminase meciul.

– Gooool… au strigat băieţii.

Numai Sergiu mai protesta ceva, cu glasul subţiat de enervare.

– Asta e…

Ene se proptise în pumni pe colţul catedrei. Părul, lăsat lung, lucios de grăsime, îi acoperea jumătate din faţa victorioasă.

– Nu-i reglementar, a repetat Sergiu, smucindu-şi umerii înguşti sub cămaşa albă, închisă la gât.

Era singurul din toată grupa care venea în fiecare zi cu cravată.

– Du-te, bă, d-aici cu reglementaru' tău, ce, eşti chior?

Ene a măturat cu palma monedele, s-a întors cu spatele şi s-a scotocit după pachetul cu ţigări în buzunarul bluzei cadrilate, scoasă din pantaloni şi descheiată până la jumătatea pieptului.

– Io-s prost, a mormăit, că nu mă-nvăţ minte şi-mi pierd timpul c-un ageamiu ca tine…

*

– Te cheamă la Cadre…

Când ajunsese lângă mine Bucur?

M-am ridicat cu picioarele deodată moi, o supunere pe care o purtasem în mine fără să ştiu îmi făcea vocea grăbit de politicoasă. Faţă de Bucur, căruia seara de obicei îi număram în cameră recordul de dezacorduri… Faţă de Bucur, care, în ciuda recordului de dezacorduri, ieşea numai cu 9 şi 10 de la examene. Bucur, mare pe centrul universitar în uteceasece…

– Numai pe mine mă cheamă?

– De la voi din grupă numai pe tine… Mai sunt vreo doi în grupa ailaltă, mă duc pe urmă să-i caut…

Îşi scoase un chibrit din cutie şi, tot scobindu-se cu el în dinţi, mi-a întors spatele şi s-a îndreptat spre uşă. O senzaţie de vinovăţie neclară îmi umezise trupul. Am mers până la uşă, am pus mâna pe clanţă şi pe urmă m-am întors, cu aceiaşi paşi nesiguri. Bătaia sângelui în tâmple îmi umplea auzul, mai mult decât zarva din jur, deşi toţi îşi strângeau lucrurile, se strigau şi-şi pocneau scaunele.

– Mă cheamă la Cadre… i-am şoptit la ureche Nanei, privind-o stăruitor în ochi.

Dar ea a încuviinţat, mângâindu-mă automat pe mână şi s-a întors imediat spre Silviu.

Şi l-au chemat la Cadre…

Şi au chemat-o la Cadre…

De câte ori nu auzisem până acum fraza asta?… Şi de ce după fraza asta nu mai urma nimic? Ce se întâmplă cu cei pe care îi cheamă la Cadre?

Am rămas o clipă lângă Nana, aşteptând un semn de la ea, dar ea continua să vorbească, fără să mă mai bage în seamă, puţin îi păsa ce-o să se întâmple cu mine, m-am gândit cu duşmănie. Ce putea să se întâmple cu mine, de fapt? Habar n-aveam, dar poveşti trunchiate şi neclare pe care le auzisem cândva (parcă de când mă ştiam) îmi stăruiau în minte. Am traversat holul care zumzăia, plin ca întotdeauna la ora asta. M-am aşezat pe banca de sub nişă şi mi-am căutat o ţigară în

geantă. Trebuia să stau un timp să mă gândesc, nu puteam să mă duc nepregătită acolo. Cu mâinile nesigure, mi-am aprins ţigara. Trebuia să mă gândesc ce-ar putea să-mi reproşeze şi să-mi aranjez dinainte răspunsul. Aşa mă învăţase unchiul Ion să fac, aşa deci făceau toţi. Un singur lucru mă nedumerea şi mă lăsa şi mai neapărată. Nu eram în stare să-mi imaginez nimic din tot ce putea să mă aştepte, îmi aminteam doar confuz tot felul de istorii cu arestări şi anchete.

Dar tot ce mi-ar fi reproşat aş fi fost în stare să primesc cu capul lăsat, din prima clipă. De unde atât de vie urcând în mine senzaţia unei vinovăţii dintotdeauna, adâncă şi neclară? După câteva fumuri trase, m-am înecat, îmi venea să vomit şi gura mi-o simţeam coclită. M-am ridicat şi-am aruncat ţigara în scuipătoarea care se clătina pe tija ei de metal lungă. Prin uşa batantă a holului intrau mereu chipuri ştiute, unele treceau fără să mă zărească, altele îmi făceau semne de salut, prieteneşti şi automate. M-am aşezat la loc şi mi-am prins obrajii în palme, de fapt nu ştiam nimic precis, de ce fusese arestat tata, de ce fusese exclus unchiul Ion… Îmi veneau în minte întrebările curioase ale domnului Emil, învinuirile mamei, tăcerea neconvinsă a unchiului… M-am gândit cu necaz la ei, nu-mi povestiseră niciodată nimic, se feriseră probabil de mine…

E mai bine să spui tu tot decât să vadă c-ai încercat să-i înşeli, aşa mă sfătuise unchiul Ion atunci, la intrare, când completase împreună cu mine formularul pentru intrarea în facultate. În anii din urmă, atâţia dintre cei care omiseseră câte ceva au fost denunţaţi şi daţi afară din facultate, îmi explicase. Nu cumva aşa ceva mi se întâmpla şi mie acum? De teamă, respiram greu, aerul se făcuse pâslos, nu cumva ascunsesem ceva? Ce-ar mai fi trebuit să spun? Cu tata, mi-am zis, îndoindu-mi degetul mare în palmă, dar ce făcuse el? Mi-am ţinut degetul îndoit, din tot ce vorbeau

ei, înţelesesem că mai ales fraţii lui făcuseră politică. Când spuneam că făcuseră politică, pentru mine totul devenea categoric şi negativ, ţineam încă atât de bine minte fraze din cartea de istorie a lui Roller, pe care, după ce mă văzusem intrată în facultate, o aruncasem pe foc, în soba din casa veche. Monstruoasa coaliţie, partidele burghezo-moşiereşti care au împins ţara… camarila regală… naţional-ţărăniştii, liberalii, conservatorii, social-democraţii de dreapta… Mă simţeam de obicei uluită când mă gândeam că rudele astea ale mele, nişte oameni neînsemnaţi la urma urmei, de vreme ce numele lor nu era trecut nicăieri, intrau deodată în cartea mea de istorie. Deşi unii dintre ei mai trăiau, pentru mine, care nu-i ştiam decât din fotografii, rămăseseră pentru totdeauna acolo, în acea viaţă de neînţeles de acum un sfert de secol şi mai bine, cu trăsuri, pantaloni largi, femei umblând cu pălării şi mănuşi vara, magazine particulare şi partide politice. Îi priveam cumva de sus, cu o milă dispreţuitoare, pentru că nu ştiau nimic din tot ce avea să urmeze. Într-adevăr, n-aveam nici o legătură cu ei (puteam să spun liniştită celui de la Cadre), nu mă interesau şi nu-i înţelegeam, aşa cum nu înţelegeam că mama şi unchiul Ion, care trăiau odată cu mine, fuseseră şi pe vremea aceea.

M-am uitat la ceasul din hol, nu trecuseră decât zece minute. Îmi repetam că trebuie să mă ridic şi să plec, pentru ca nu cumva să se supere şi mai tare făpturile atotputernice de-la-Cadre. Dar tot eu mă rugam de mine să mai întârzii puţin, pentru că nu îmi pregătisem totul în minte. Cel puţin povestea aia încurcată cu unchiul Ion, pe aia o ştiam, mi-o spusese mama. Dar nu s-ar fi putut să n-o ştiu? Nu mi-a fost decât unchi, am spus tare în gând, aşa cum fusesem obişnuită că se răspunde. Nu mi-a fost decât unchi şi, în plus, a murit. Morţii nu mai contează. I-adevărat că am stat în aceeaşi casă, i-am spus mai departe celui de-la-Cadre, dar

asta numai pentru că n-aveam altundeva unde să stăm, mama plecase atunci de la tata, pentru că nu se înţelegea cu familia-lui-care-făcuse-politică… Da, asta e, mi-am spus, uşurată şi bucuroasă de parcă îmi ieşise deodată rezultatul la o problemă. Teama mă lăsă câteva clipe sau era ca o durere sâcâitoare pe care nu o mai simţi din obişnuinţă. Da, aş putea să spun aşa. Chiar unchiul Ion, chiar el, dacă ar fi aici, m-ar învăţa să spun aşa, am adăugat repede, încercând să mă conving singură.

Putea s-arate doar aşa cuvântul ăsta – Cadre – pe care îl auzisem de când mă ştiam? Putea s-arate doar aşa? O uşă care se deschide în faţa paşilor mei temători şi, dincolo de ea, un bărbat mărunţel, cu fire cărunte şi lungi trase peste chelia lucioasă unde se spărseseră câteva vase. Şi ce nu poate să facă cineva care-ţi vrea răul, zicea Pârvulescu, te-reclamă-la-Cadre, te denunţă-la-Securitate.

Se întorsese spre mine cu ibricul în mână, privindu-mă nedumerit pe deasupra sticlelor de ochelari în care mi-am zărit faţa fără ochi, cu nasul imens, lăţit de curbura lentilei. Pe urmă a continuat să-şi ude ghiveciul cu violete de Parma, îmbobocite printre frunzele păroase.

– O clipă şi termin, mi-a zis, turnând deodată toată apa care mai rămăsese.

*

– Şi altceva nu ţi s-a mai întâmplat de când ai dat datele astea? m-a întrebat, sprijinindu-şi coatele pe masă.

De sub mustaţa ţepoasă i se vedeau doi dinţi îngălbeniţi de tutun şi depărtaţi de strungăreaţă. Mă privea ţintă, cu buzele strânse peste ţigară, şi cu mâinile bâjbâia pe masă după brichetă. Îi zâmbeam, deşi colţurile gurii îmi tremurau şi mâinile încleştate în poală le simţeam cum tremură. Degetele mi se agăţau între ele ca de ceva străin, nu mai ştiam care sunt eu şi de cine mă prind ca să-mi adun curajul.

– Unde-o fi? a mormăit şi-a început să se uite pe biroul acoperit de sticlă.

Nu avea în faţă decât formularul meu de la intrarea în facultate, pe care îmi recunoscusem scrisul.

– Aici era.

Şi, triumfător, şi-a scos bricheta de sub colţul foii.

– Nu l-ai văzut până acum o lună pe tatăl tău? Nu ştii exact când a fost eliberat?

– După cum v-am spus, mama se despărţise de el înainte de a fi arestat. Pentru că nu se înţelegea cu familia-lui-care-făcuse-politică… Înţelegeţi, nu?… Şi, de aceea, nici tata nu a venit imediat la noi… Înţelegeţi… Nu ne-a dat nici un semn până acum o lună…

– Şi ce mai ai să-mi comunici? a repetat şi atunci am repetat şi eu, poticnindu-mă şi luând-o iar de la capăt.

– Doar asta, ce v-am spus, fratele mamei, care stătea în aceeaşi casă cu noi, a murit…

Când am spus asta, am încercat să-mi aştern pe faţă o durere reţinută, deşi în teama de-acum nu-mi mai regăseam nimic din suferinţa mea adevărată. Era ca şi când tot ce spuneam despre mine născocisem în minutele când întârziasem în hol. Eu singură, aici, şi altfel decât toţi, ascundeam fără îndoială o vină pe care n-o ştiam, dar crescusem împreună cu ea, o văzusem în indulgenţa temătoare a unchiului Ion, în cuvintele lui, în mersul târşit, strecurat pe lângă ziduri. Şi deodată mi-am dat seama că n-avea nici un sens să încerc să ascund ceva, de spaimă am încremenit şi obrajii mi s-au aprins. Nu auzisem dintotdeauna că ei ştiau tot, mult mai bine ca tine? Iar mult mai bine ca mine nici nu era greu să ştie.

El tăcea mai departe, storcându-şi în scrumieră mucul care mai fumega. Un sâmbure înnegrit şi tare de ţigară, pe care l-a împins în scrumieră până când a pocnit. Firele de tutun s-au vărsat de sub

hârtia subţire, iar fumul alburiu continua să curgă în sus, ondulându-se.

– Şi tatăl meu a venit acum înapoi la noi… Locuieşte din nou cu mama… am spus, încercând să-mi las cuvintele tot mai neutre.

– Şi tatăl… n-a avut nici o condamnare, aşa cum ai scris? m-a întrebat, ştergându-şi cu o hârtie mototolită picătura de cerneală care i se întinsese pe deget.

– Nu… a fost numai reţinut pentru cercetări câţiva ani… am răspuns, mulţumită că recunoscusem formula.

Şi imediat am început să vorbesc repede. Mă auzeam cum mă grăbesc, împiedicându-mă în cuvinte. Vocea îmi ţârâia, nefirească, şi zâmbetul meu încremenit încerca să îl stârnească pe-al lui.

– A ieşit de mai mult timp, poate de un an şi ceva, poate mai de mult, nu ţin minte, mai exact nu ştiu, pentru că la noi nu s-a întors decât acuma… Eu nici nu-l ştiam, vă daţi seama, când a plecat mama de la el, eu eram mică… Înţelegeţi, acum e încadrat, de fapt aşa ne-a şi spus, că n-a vrut să vină cum a ieşit, doar când şi-a aranjat o situaţie, şi e, într-un fel, reabilitat, ca să nu credem că a venit doar pentru că a avut nevoie… Aşa mi-a spus şi mie când l-am văzut, l-am văzut acum o lună, mi-a scris mama şi-atunci m-am dus acasă, oricum mă duceam des, pentru că mama, de când a murit unchiul, rămăsese singură, înţelegeţi… M-am gândit că el s-a întors şi pentru că a aflat… asta doar eu m-am gândit, fără să-mi spună el, pentru mine e ca şi când acum îl văd prima dată, vă daţi şi dumneavoastră seama…

Parcă de când mă ştiam nu vorbisem atât de mult. Aşteptam să mă oprească el şi totuşi mă temeam să n-o facă, ar fi însemnat că nu-i ajungea ce-i spusesem, şi ce ar mai fi putut, oare, să mă întrebe?

Şi-a dus mâna la gură şi a căscat.

– Dacă-i vezi, anunţă-i şi pe ceilalţi doi să treacă pe-aici, dar cât mai repede, săptămâna viitoare intru în concediu…

Deci asta a fost tot, mi-am zis, coborând, cu picioarele încă moi, scările. Atâta tot, m-am mirat, ce penibilă mi se păreau spaima de dinainte şi capul meu plecat, gata să accepte tot sau gata să nege, dar nu eram încă în stare să-mi privesc în faţă frica. Cum de scăpasem atât de uşor, se schimbase într-adevăr ceva în lumea în care trăiam sau vina pe care o găsisem în mine atât de vie n-avea nici un temei?

Mi-era greu să-mi lămuresc totul acum şi n-aveam nici un chef, aşa cum n-aveam chef să-mi aminesc că putusem, atât de repede, să îl reneg pe unchiul. Bucuria mi-era sleită, ştiam că o să trebuiască să mă întorc o dată aici şi să privesc cu atenţie, dar nu acum, mi-am zis, scuturând din cap, dar nu acum, altă dată, când o să am mai mult timp, altă dată…

*

– Unde-ai dispărut? m-a întrebat Domnica. Ăia au plecat până la urmă la film… Ene urla că fără tine nu mege…

– Nu ţi-a spus Nana?

A clătinat din cap că nu. Dacă nici măcar nu-i spusese înseamnă că într-adevăr nu găsise nimic neobişnuit în chemarea asta. O clipă m-am întrebat dacă lucrurile de care mă temeam existau într-adevăr sau erau doar o exagerare a unchiului Ion şi a mamei. Fusese într-adevăr aşa cum înţelesesem din vorbele lor trunchiate? Anii aceia rămâneau neclari, umbrele lor mă acopereau, când şi când, dar veneau întotdeauna spre mine prin privirile lor derutate şi speriate.

– Am fost până la Cadre… i-am răspuns, dând din mână a nepăsare.

Îmi amintisem deodată că Domnica dăduse examen la bursă, altfel decât mine. Însemna că

avea cu totul alt dosar, însemna că nu se temuse, că n-avea să se teamă aşa, ca mine, niciodată.

– Şi ce-a vrut? m-a întrebat.

Privirea mea s-a aţintit pe faţa ei, era nemişcată, doar fruntea făcea câteva cute de mirare. Poate că totuşi ar înţelege, m-am gândit şi-am şovăit, vrând să-i povestesc ce frică-mi fusese, s-o întreb dacă avusesem, cât de cât, dreptate. Poate că ascunde şi ea ceva, aşa cum ascund eu, am încercat să-mi amintesc ce ştiam despre familia ei, aproape nimic. Tatăl ei era tehnician undeva şi, din primele săptămâni, de când nici nu ne cunoşteam bine între noi, fusese aleasă în biroul utece pe an, după propunerile pregătite de dinainte.

– Aaa, nimic… să vadă dacă mai am ceva de adăugat…

– Poate din cauza tatălui tău… mi-a zis, cu o voce pe care parcă nu o mai auzisem.

O clipă am fost sigură că ştia despre mine chiar mai multe decât ştiam eu. Dar pe urmă am încercat singură să mă liniştesc, nu le povestisem eu în cameră fetelor că tata se întorsese la mama după ce fuseseră despărţiţi ani de zile? E drept că ea nu fusese de faţă atunci, era delegată la plenară, dar celorlalte totul li se păruse ciudat, mai ciudat chiar decât moartea unchiului. Câteva zile se purtaseră altfel decât de obicei, mă priveau, pe ascuns, curioase, când intram în cameră, îmi dădeam seama, după privirile lor fâstâcite, că vorbiseră despre mine şi, când mă întorsesem de-acasă, evitaseră să-mi pună întrebări prea directe. Oricum nu mi se părea prudent s-o întreb, dar nici ea n-a mai zis nimic; s-a scotocit în poşetă după cartelă şi m-a întrebat:

– Mergi la masă?

Aerul după-amiezii era îmbâcsit de puf de plopi, se roteau ca fulgii de zăpadă, căzând parcă spre rotundul albastru, şi totuşi alunecau încet pe asfalt, târâţi în vinişoarele de praf ale străzii. Câţiva ne rămăseseră în gene şi-n păr, sub picioarele noastre

zăceau mormane cu albul cenuşiu degradat, ca nişte smocuri de vatelină.

– Eu am întâlnire cu Mihai… i-am răspuns şi deodată mi-am dat seama ce greu îl mai suportam în ultima vreme.

De fiecare dată când mă întorceam, urcam scările plină de nervi pentru că nu avusesem curajul să-i spun să ne despărţim. În loc s-o fac, fixam întâlniri cât mai îndepărtate, sperând c-o să înţeleagă singur. Dar nu-mi spunea decât „Am încredere în tine“… şi-şi apleca spre mine trupul înalt, de sportiv, şi privirea opacă şi dreaptă. E încredere sau nepăsare? mă întrebam, încercând să mă justific. Îi bănuiam, în tăcerile morocănoase, reproşul pe care nu mi-l făcea, ştiam că de aproape un an mă căuta pe mine, cea care îl aşteptasem pe Strada Mare, câţiva ani în şir, în fiecare seară. Evident, el nu ştia că eram altă persoană. Îmi rămăsese doar familiaritatea cu râsul lui, cu felul cum mă lua de umeri sau îşi încreţea ochii în soare şi asta mă făcea să-i zâmbesc când îl zăream şi pe urmă ajungeam iarăşi în orele când tăceam amândoi, neştiind ce să mai spunem. De ce-i trebuise atâta timp ca să se întoarcă la mine? Fusese prea târziu atunci când mă condusese spre casă şi se oprise cu mine sub dudul desfrunzit şi-mi spusese să fim din nou prieteni, dar eu, eu de ce mai primisem?

Obosisem să-mi tot repet că el adusese totul aici, era foarte amestecat şi foarte departe, nu mai ştiam cine-i de vină şi mi-era numai silă de neputinţa mea de a-i spune.

– Ştii ceva?… Am să te rog să-i duci tu un bilet lui Mihai, i-l scriu eu acum şi tu i-l duci, e bine?

Trebuie să încep altceva, trebuie măcar să încerc, mi-am spus, dând la o parte farfuria cu sos cleios de tocană. Pe mesele din jur aproape toate fetele făceau la fel, era sâmbătă şi nici una nu vroia să miroasă a ceapă. Trebuie măcar să încerc, mi-am spus şi deodată mi-am dat seama că mă

gândeam la Petru Arcan. Îmi amintisem strângerea uşoară şi răcoroasă a palmei lui care părea că abia mă atinge.

Nu cumva din cauza asta vroiam să mă despart de Mihai? Am trecut peste gând mai departe, mi se părea că nu vroiam decât să fiu singură şi să fac orice, ca Domnica.

*

– Ce m-ai pus să fac? a zis, gâfâind uşor.

Venise în fugă şi se aşezase pe scaunul de-alături, pe care i-l ocupasem eu cu poşeta.

– Era lângă cofetărie, nu ştiu, o fi înţeles, s-a făcut palid, dar nu m-a întrebat nimic, nici măcar nu s-a uitat la bilet, l-a vârât în buzunar şi a plecat imediat, a luat troleibuzul…

Înseamnă că înţelesese totuşi de mult şi se aştepta, mi-am zis. Macaroanele erau lipicioase, fierte prea mult, le-am dat şi pe ele la o parte şi mi-am prins faţa în palme.

– Ştii, mi-a fost foarte milă de el, a spus Domnica, cu gura plină.

– Îmi pare şi mie rău, i-am şoptit.

Îmi părea chiar rău, dar altfel decât o lăsam pe ea să înţeleagă.

Ea putea crede că pentru el îmi părea rău, dar eu simţisem iar în jurul meu golul şi teama. După atâta timp de când mă întâlneam cu el fără chef, reproşându-mi mereu că-mi pierd vremea, abia acum îmi dădeam seama că îl simţeam totuşi alături şi asta îmi dădea într-un fel siguranţă. O clipă am fost gata să mă reped la el la cămin, să-l chem şi să-i spun că a fost o prostie. Eram sigură că avea să accepte încă, încercase, neîndemânatic, să repare într-un fel, chiar aşa îmi spunea, anii când fuseserăm certaţi. Dar însemna că seara asta avea să arate la fel ca cele de dinainte. Nu, orice, numai asta nu, mi-am spus, ridicându-mă de la masă şi luând-o de braţ pe Domnica.

Afară mirosea a cauciuc ars sau a ecarisaj, mult mai tare decât a iarbă, deşi crengile uneau deasupra noastră foi cât jumătate de palmă, încă zbârcite pentru că nu crescuseră până la capăt. Cu cât înaintam pe alee înspre cămin, aerul se făcea mai viu şi amar de la plopii umezi de ultima ploaie. Sub tălpile noastre trosneau, scorojite, primele frunze uscate. Cerul era opac de nori, cenuşiu ca de piatră şi lumina înserării se îngălbenea, căpătase o materialitate ciudată. O vedeam cum se stinge încet, ca pe o scenă care se întunecă. Şi deodată am ameţit, se schimbase conturul străzii, casele se apropiaseră şi oamenii depărtaţi aveau mişcări sacadate. Aşa, doar întunecându-se de seară, lumea se modifica în jurul meu, odată cu lumina care trecea, uleioasă şi difuză, prin aer.

– Ce faci… tot la asta te gândeşti? m-a strâns Domnica de mână.

Ciudat, mă dureau doar anii care trecuseră, ca şi când doar de ei mă despărţeam acuma. Era o imagine scurtă şi nemişcată, după-amiaza aceea dinainte să-mi spună:

– Vezi, nu mai merge aşa… dacă n-ai fi aşa cum eşti, aş fi şi eu altfel…

O lumină imensă sub care stăteam amândoi, cu servietele în mână, aşa cum ieşiserăm de la şcoală. Mă vedeam ca şi când m-ar vedea altcineva, ca şi când nu eram eu cea care-mi reaminteam. M-am aplecat spre puţul american, îngust şi adânc din care a bufnit spre mine răcoarea şi mi-am căutat acolo umerii ascuţiţi, ieşind prin stofa decolorată a uniformei prea lungi şi capul cu părul tuns scurt, ciufulit, aşa cum rămăsese după ce-mi smulsesem, când ieşisem din clasă, panglica albă. Doar o clipă l-am zărit şi pe urmă cum se clătinau trăsăturile în apa umbrită, în care căzuse o frunză cu marginile înroşite. De la mănăstirea din Crâng se auzea toaca, între straturile îngrijite de roşii, de rapiţă şi de ceapă mirosea a mentă sălbatică, o strivisem

sub tălpile sandalelor, odată cu frunzele păroase de brustur. Timpul m-a săgetat dureros, pe atunci tot ce atingeam se înnoia, chiar şi despărţirea de Mihai, pe care o aşteptam cu spaimă şi curiozitate. Faţa mea, copilărească încă, neconturată destul, rămăsese între pereţii puţului, acoperiţi de muşchi umed. Poate doar acolo se mai păstra, cu trăsăturile mişcându-se necontenit de clătinarea apei.

*

De ce viaţa oricărei alte fete mi se păruse întotdeauna mai vie, mai plină de imprevizibil decât a mea? Atâtea sâmbete când trebuia să mă întâlnesc cu Mihai plecasem îmbufnată, invidiind liniştea Domnicăi, care se ducea în vizită la verişoara ei sau la teatru. Avea un prieten, student la Cluj, îşi scriau mult şi se vedeau rar, nu mergea niciodată sâmbăta la dans şi stătea, ore întregi, la fereastră, privind bulevardul.

– Mergi să vedem dacă găsim la vreo piesă bilete? m-a rugat şi am început să mă îmbrac şi eu la fel ca ea, fără grabă.

Pe stradă, ziua se veştejea în aglomeraţie, şiruri de maşini oprite la stopuri se pregăteau să părăsească Bucureştiul. În faţa teatrului, un morman imens de moloz, rămas de la clădirea demolată din faţă, aerul era alb de la varul pulverizat. Suit pe o ridicătură, un muncitor în salopetă stropea cu furtunul. Pe chei, tramvaie, din care coborau oameni iritaţi şi nedumeriţi, unii traversau bulevardul spre troleibuze, bombănind, ceilalţi măreau grămada curioşilor. O motoretă răsturnată, cu coarnele strâmbe, cioburi împrejur şi o pată neagră care se întindea mereu, de pe trotuar puteai crede că-i sânge, dar nu era decât uleiul. Pe lângă grupurile mici apărea mereu câte cineva care întreba:

– Ce-a fost? A murit cineva?

Nu-i răspundea nimeni, pentru că nimeni nu văzuse exact, şi-atunci se ducea spre alt grup şi întreba iar şi-ntr-un târziu auzea, întâmplător:

– …l-au dus cu Salvarea…

Şoferul, ţigănos, cu salopeta descheiată pe pieptul îngust, se lăsase moale pe marginea trotuarului, bâjbâind cu mâinile înainte. O femeie, fardată strident pe obrazul veşted, îi mângâia umărul hainei ieftine, cineva îi întindea o cană de tinichea cu apă.

– Un băiat cu bicicleta a văzut tot, ăla era pe verde, băiatul ar fi un martor bun…

Şoferul părea să n-audă, prin deschizătura cămăşii se vedeau claviculele şi pielea cum zvâcnea repede, deasupra. Privirea ochilor cafenii, cu albul congestionat, alerga, de la una la alta, pe feţele din jur. O privire neajutorată, de demult, poate din anii copilăriei, o privire în care tremura spaima pedepsei, senzaţia nelămurită că i se întâmplase ceva grav, mai grav decât tot ce aşteptase vreodată să i se întâmple. Îşi adunase pe genunchii ososi mâinile mari şi bătătorite care tremurau şi ele.

– Aşteaptă miliţia, să vină să-l ia… a şoptit în spatele meu o gospodină, cu plasa încărcată de spanac şi salată.

Trei puşti care se fugăreau prin mulţime m-au izbit cu coatele.

– Accident… accident… au strigat, înecându-se de râs.

– Cum poţi să caşti gura la aşa ceva… a mormăit Domnica şi m-a tras de mână spre casa teatrului.

*

Am ieşit din sala tapetată cu linişte. Fotoliile s-au izbit fără zgomot de speteze, am trecut pe lângă bufetul închis, care mai păstra pe placa de marmură a barului urmele umede ale paharelor de citronadă şi-n vitrină pachetele mici de ciocolată

cu rom şi lapte. În spate auzeam încă aplauzele conştiincioase care chemau iar actorii la rampă şi, mai aproape, paşii celor doi bărbaţi care încercaseră să intre cu noi în vorbă.

Noaptea creştea de umbră frunzele pomilor. Atârnau grele, trăgând în jos crengile nevăzute care se încovoiau sub povară, se întindeau peste garduri spre străzi, oarbe şi vag ameninţătoare. Oamenii nu vedeau decât vagi pete verzi pe care îşi odihneau în trecere ochii, aşa cum nu vedeau sub asfalt tentaculele lemnoase ale rădăcinilor. Străzile tot mai pustii, sub albul violaceu al neonului, scaune puse în uşa localurilor care se închideau şi unde mai trebăluiau chelnerii în jurul meselor goale. În staţiile de maşini sau la colţuri de trotuar întârziau bărbaţi singuri, le simţeam fraza pregătită şi corpul la pândă, gata să ne urmeze. Umbrele noastre alunecau, lucioase de negru, în faţă. Atâţia bărbaţi singuri cu care îmi încrucişam drumul, ferindu-mă, aşteptând doar unul, neştiind cum să-l recunosc, vuietul depărtat al oraşului slăbea ca un puls de bolnav, alunecând spre duminică.

Cei doi care mergeau în spatele nostru ne ajunseseră.

– Cum v-a plăcut spectacolul? a întrebat cel cu ochelari.

Avea o bluză cadrilată, răsfrântă deasupra pantalonilor, fruntea i se lungea cu părul decolorat, ros de chelie în faţă. Devenise stăruitor şi-şi tot aluneca mâna pe umărul Domnicăi, ajutând-o să traverseze.

– Eu trebuie să urc cu prietena mea… am auzit-o şoptindu-i.

Când am întors capul, mi-a făcut semn să scăpăm de ei într-un fel. Am fost sigură că-şi dădea seama şi el, dar se făcea că nu observă.

– Ei, asta-i… de la ora asta, sâmbătă seara… mai bine să intrăm undeva… a insistat.

Încerca mai departe să o ia de braţ şi ea se tot smucea, uitându-se în jur, dezorientată.

– La ce te uiţi? am întrebat-o.

– Spre cămin… a răspuns încet şi numai eu i-am înţeles privirea năucă.

O aveam şi eu câteodată, era de-ajuns ca să greşesc o stradă cu gândul la altceva pentru ca oraşul, atât de nou încă, să se întoarcă dintr-odată pe dos, stânga şi dreapta să-şi schimbe locul şi toate clădirile să arate ca într-un clişeu privit din spate.

– E-n partea ailaltă, dragă… i-a şoptit bărbatul şi-n vocea ocrotitoare i-am simţit, neputincioasă, râsul.

De enervare mi-am înfipt unghiile în mânerul poşetei. Mergând alături de celălalt, mă opream şi eu, din când în când, şi-i făceam semne Domnicăi să vină spre mine.

– Staţi la cămin?

În umbră avea nasul scurt şi fălcile late.

– Da, am zis printre dinţi.

De câte ori până acum se repetase seara asta, de câte ori mai auzisem:

– Staţi la cămin? şi mi se păruse că prind privirea încărcată de subînţelesuri.

De câte ori simţisem cum mă pierd între ele, când coboram, la masă, în cârd, când plecam sau ne întorceam de la dans, cu aceleaşi fuste ieftine pe care ni le tot scurtam, cu aceleaşi pieptănături pe care le învăţam una de la alta, cu aceleaşi glume care ne închideau într-o lume a noastră? Undeva era un cerc nevăzut pe care nu ştiam cum să-l sparg, devenind eu pentru privirea care avea să mă ştie. Tresăream, aşteptând mereu întrebarea:

– Staţi la cămin?

Tresăream când treceam pe lângă bărbaţii care stăteau lângă scară şi-i auzeam povestind:

– Am săltat de la cămin o gagică şi am luat-o cu mine…

Mi se întâmpla numai mie aşa? Neprevăzutul însemna mereu câteva plimbări, un film şi-o cameră cu muzică unde cineva încerca să mă împingă – ducându-mă din nou în faţa a ceea ce devenea tot mai mult o obsesie şi tot mai puţin o problemă teoretică: să risc acum? să risc acum să fac „lucrul acela“? Merită, nu merită, cât mai aştept?

Din spate îl auzeam pe cel cu ochelari cum făcea conversaţie cu Domnica:

– L-am mai văzut o dată la Teatrul Bulandra sau pe atunci nu eraţi studentă, eraţi în provincie… Am fost şi eu la Turnu Severin, aveam un coleg, Manu Dumitru…

Crispate amândouă, poticnindu-ne cu vârful pantofilor în asfalt şi făcându-ne semne tot mai disperate. Şi ei, înţelegând de ce ne opream din când în când şi întorcând capul, ca şi când nu-şi dădeau seama. Râzând fals şi ocrotitor, împingându-ne cu braţele de la spate, aşa avea să fie oare mereu, aceleaşi sâmbete, aceiaşi bărbaţi singuri, care mereu încearcă să te împingă în aceleaşi restaurante şi camere de ascultat muzică? O penibilă vânătoare în care cine vâna pe cine?…

– Eu mă grăbesc, am strigat deodată. La revedere…

Şi-nainte să-mi dau seama bine ce fac, am luat-o la fugă pe strada întunecată. Din spate mai auzeam strigătul speriat al Domnicăi şi vocile lor, amestecate.

– Te ducem noi, n-ai să întârzii… colega ta e cam sălbatică… n-are nici un rost să faci gesturi de provincială.

Dar sâmbăta asta cel puţin se terminase. În spatele meu am auzit:

– Pssst… psssst…

Şi paşi apăsaţi. O umbră se desprinse de lângă un pom. Am alergat mai departe şi, când i-am simţit mâna pe braţul meu, am ţipat, mirându-mă singură de ţipătul meu animalic, de frica cu care

alergam prin oraşul pustiu, obosită să mai aştept ceva, să mai caut. S-a îndepărtat, mormăind ceva, probabil o înjurătură. Gândul mi-a alergat înapoi spre faţa întunecată a unchiului Ion. Mi s-a părut că merit spaima de azi pentru toată neliniştea vinovată cu care pândisem ani de-a rândul ora când aveam să plec pe Strada Mare. Pentru uşurinţa cu care fusesem gata să mă lepăd de el astăzi, la cadre. Gândul mi-a alergat peste toate feţele de bărbaţi cunoscute şi s-a agăţat cu disperare de Petru Arcan. Gâfâind, am urcat scările până în faţa portarului şi i-am întins legitimaţia. Întârziasem.

Partea a treia

Capitolul XVIII

– N-am avut timp deloc săptămâna asta… mi-a spus, ridicându-se de pe scaun să mă întâmpine. Am fost atât de prins, încât am uitat… Doar când mi-ai dat telefon mi-am amintit şi până s-ajungi aici, am frunzărit ce mi-ai lăsat data trecută…

M-am oprit la jumătatea drumului, coborându-mi ochii în jos, ca să nu-mi vadă în ei dezamăgirea, dar obrajii îmi erau calzi de umilinţă. Nici măcar nu-şi adusese aminte şi eu numărasem zilele cu-atâta grijă să treacă exact o săptămână, să nu vin cumva mai târziu sau mai devreme. Cel mai bine ar fi, mi-am spus, stând aşa, cu ochii în covor şi strângând din dinţi, să pot pleca imediat cu hârtiile îngălbenite ale unchiului, pe care le zăresc acolo, pe masă, pierdute între atâtea altele, şi să nu mai deschid niciodată uşa asta capitonată… Toată laşitatea demnă a unchiului Ion urcase deodată în mine, o simţeam în paşii moi de timiditate, care nu îndrăzneau nici să înainteze, nici să se întoarcă. Şi totuşi, nu credeam până la capăt tot ce-mi şopteam cu înverşunare. Ar fi însemnat să renunţ la gândul pe care îl purtasem de săptămâni, la ceea ce mi se păruse c-ar fi intrarea mea în lumea studiului şi-a reuşitei. De fapt, continuam să aştept un semn cât de mic ca să rămân acolo.

– Bei o cafea? m-a întrebat.

Şi, fără să-mi mai aştepte răspunsul, a trecut pe lângă mine cu un zâmbet încurajator şi a strigat ceva prin uşă.

– Nu-mi văd capul de treburi, mi-a şoptit după ce s-a întors.

Se aşezase în faţa mea şi-şi strângea între degetele osoase şi lungi tâmplele cu păr creţ în care am descoperit, cu o satisfacţie ciudată, de parcă mi-ar fi dat un ascendent neaşteptat, câteva fire albe. Era atâta linişte, încât am tresărit singură, auzindu-mi târşitul tălpilor pe parchet. Prin

fereastră zăream piaţa nemişcată sub soarele împâclit al după-amiezii. Tot restul se întâmpla undeva în afară, de-acolo oraşul uruia monoton şi egal şi sunetul se înşuruba în aerul camerei ca o spirală, intrând prin ferestrele larg deschise. Dar aici rămăsesem doar noi, paşii de pe culoar se topeau în covor şi vocile se pierdeau în pereţi până s-ajungă.

Am încuviinţat din cap, deşi nu mă vedea. În cuvintele înşiruite cu pauze, obosit, am întrezărit, cu un respect înduioşat, care, nu ştiu de ce, poate doar pentru că mi-o spunea, se răsfrângea cumva şi asupra mea, importanţa lucrurilor care făceau viaţa lui obişnuită. Supărarea jignită de adineaori îmi dispăruse şi m-am uimit doar, cu tristeţe, de îndrăzneala pretenţiei mele. Cum putea oare să mă ţină minte pe mine şi lucrările unchiului, al căror preţ nici măcar nu-l ştiam, în mijlocul acestui ritual îndepărtat din care, într-un mod atât de misterios, încât nici nu mi-l puteam închipui, apăreau lucrările de specialitate? Am rămas pe marginea scaunului, cu muşchii strânşi, convinsă că înţelege în tăcerea mea elanul de ocrotire.

– Dar să revenim… a zis.

Avea cu totul alt glas, îşi trăsese în faţă hârtiile unchiului şi-n colţul gurii ţinea ţigara, neaprinsă încă. Spre dezamăgirea mea, aşezase lucrurile la locul lor, măsurând între noi distanţa.

– Cred că în mare mi-am putut da seama despre ce este vorba… mi-ai adus probabil doar un capitol dintr-o lucrare mai amplă…

Am dat din cap, automat, ca şi mai înainte.

– Sigur că despre tot nici nu poate fi vorba… dar nici nu cred că ai intenţionat, nu? doar ai venit la o revistă… Din cât am putut să observ la prima vedere, ar trebui eliminate o serie de lucruri inutile… Pe urmă, e evident că i-au lipsit surse, că s-a limitat numai la ce-a putut găsi acolo. Şi mai este ceva, poate cel mai important: ar trebui actualizat, privit dintr-o perspectivă mai

apropiată… înţelegi, nu, ce vreau să spun? Un pic politizat, un pic numai…

Eram totuşi sigură că n-o să iasă nimic, mi-am zis; o milă târzie şi ruşinată m-a inundat, zărind pe o foaie întoarsă scrisul ordonat şi mărunt al unchiului. De-atâtea ori până acum uitasem că venisem pentru el şi mă gândisem numai la mine.

– Şi totuşi, ar fi păcat să se renunţe. Cu modificările astea, care nici nu cred că i-ar afecta structura, ar putea interesa, dar cine are răbdare să ia de la capăt un lucru care nici măcar nu e al lui? La Institut fiecare îşi urmăreşte lucrarea lui, planificată… dacă lucrează pentru altcineva, o face cel puţin în schimbul unor avantaje… Aşa că… singura care ar mai putea încerca ai fi dumneata, mai ales că asta ţi-ar putea fi de folos, ai deprinde, cât de cât, rigorile muncii ştiinţifice… pe parcurs, dacă crezi c-ai avea nevoie, eu te-aş mai îndruma… ce zici?… de ce te uiţi aşa speriată?

A râs, plin şi convins, şi şi-a luat de pe masă bricheta transparentă, cu gaz, să-şi aprindă ţigara.

Evitasem să mă gândesc şi totuşi poate pentru asta venisem la el cu lucrările unchiului. Dintr-odată însă îmi dădeam seama cât de puţine lucruri ştiu, cât eram de nesigură şi dezorientată. Poticnindu-mă în cuvinte, cu obrajii şi urechile arzând, am bâiguit ceva între acceptare şi scuză.

– Dacă depui un efort, cred c-o să meargă… mi-a răspuns nepăsător, aproape fără să mă asculte, şi-a început să dea la o parte cărţile ticsite.

Pe uşa deschisă intra femeia de servici cu cafelele. M-am împins mai mult în speteaza scaunului, încercând să stau cât mai graţios şi mai solemn, era prima dată când mă simţeam servită şi nu mi-a trecut prin cap că e doar o banală obişnuinţă a orelor de lucru. M-am mirat numai că ceştile sunt desperecheate şi că tava este de plastic.

– Poate ar fi mai bine s-o las aici, s-o citiţi toată… am şoptit, încercând să amân.

Dar a dat, nerăbdător, din mână.

– Luna asta nici gând, ţi-am spus doar cât sunt de ocupat… mi-a răspuns, aproape răstit, arătând cu mâna maldărul de foi dactilografiate din colţul biroului. E volumul următor al tratatului care trebuie să apară pentru 23 August viitor şi fac şi eu parte din comisia de coordonare…

În vocea aspră răzbătea mulţumirea de sine. Nerezolvabile fără el, atâtea lucruri păreau să-l aştepte; uitasem şi eu că doar cu câteva clipe mai înainte mi se plânsese de ele şi am încuviinţat din cap, cu supunere.

– Dar am toată încrederea… a adăugat imediat, încercând să-şi îmblânzească glasul. Ştiu că eşti o studentă silitoare… am să-ţi arăt lucrările pe care o să trebuiască să le urmăreşti… O să mergi şi la alte biblioteci, la facultate n-ai să le găseşti pe toate… Când o să ai nevoie de ceva pentru mai mult timp, să-mi spui, dacă le am, ţi le împrumut câteva zile…

Obişnuinţa unei vechi ocrotiri pe care o pierdusem de când murise unchiul Ion a tresărit în mine. Ce greu îmi fusese fără să vorbesc cu el despre cărţile pe care le citeam, fără să-mi spună, pe un ton categoric şi blând, ce trebuia să fac de-acum înainte.

– Ai telefonul meu?… Notează-l, a zis, privindu-mă lung. Sunt întotdeauna pe seară acasă.

Mâna îmi tremura uşor când am luat de pe masă creionul. Viaţa lui neştiută mi se apropiase, o aveam sub ochi şi mă miram, inundată de bucurie, că-mi poate sta aşa, la îndemână.

– Acum să vedem ce-ai putea utiliza de-aici… a zis, trăgând un indice voluminos din raftul din spate.

Urmărea titlurile cu degetul, oprindu-se din când în când la câte unul. Îl notam pe hârtia care avea în cap cele şase cifre miraculoase, cu ele de-acum înainte puteam să-l găsesc ori de câte ori aveam să am nevoie. A trecut aşa o jumătate de oră

sau numai câteva minute, până când a sunat telefonul.

– Vă salut, a zis, zâmbind pe jumătate spre receptor. Bineînţeles, vă stau la dispoziţie… cum altfel?!

Mi-am întins picioarele sub masă, amorţisem, şi mi-am strivit între dinţi căscatul. Ochiul roşu al telefonului clipea mai departe şi glasul lui Petru Arcan suna altfel decât până acum. Fără să ascult ce spunea, îmi dădeam sema că-şi trimitea respectul prin glume prevenitoare, politicoase. M-am ridicat încet, m-am dus la fereastră şi-am privit jos rondurile de flori ţepene, crescând parcă din aerul oficial al clădirii.

– Te rog să mă scuzi, mi-a spus cum a pus receptorul jos, ridicându-se cu o altfel de grabă; îşi deschisese servieta şi-şi strângea hârtiile. Continuăm altă dată, când vrei, peste câteva zile… Sunt chemat de urgenţă acum, chiar în legătură cu tratatul… dacă mergi spre centru, pot să te las mai aproape.

Mi se părea acum că le ştiu de mult coridoarele întunecate prin care răzbăteau voci şi ţârâit de telefoane. În geamul translucid din capul culoarului pândeam siluetele noastre inconsistente. Mergea cu paşi mari, de bărbat înalt, şi eu, grăbindu-mă, gata să rămân mereu în urmă.

– În ce parte vrei să te las? m-a întrebat, întinzându-se comod pe rezemătoarea banchetei.

– La facultate, am răspuns repede şi m-am crispat dintr-odată de teamă că avea să observe în fine distanţa nesfârşită dintre viaţa mea neînsemnată şi a lui.

– Ai ore? Să nu întârzii… a zis, uitându-se la ceas.

– N-am ore astăzi, i-am răspuns, deşi aş fi vrut să ocolesc întrebarea.

– Atunci? a ridicat în sus o sprânceană şi pe urmă a tăcut, aşteptându-mă.

– Mă duc la bibliotecă…

– A… studioasă… a zis, ironic şi încurajator. Dar de stat, în ce parte a oraşului stai?

Am întins mâna spre scrumiera din uşă şi am bâjbâit cu degetele pe ea, şoptindu-i încet, plină de ruşine:

– La cămin… pe bulevard…

Mi se făcuse deodată foarte cald, dar stăteam nemişcată. Acum aveam să pierd tot ce câştigasem, nu mai aveam nici puterea să mă bucur de această primă şi, probabil, ultimă dată când străbăteam oraşul dincolo de geamul atotputernic al unei maşini de instituţie.

– Şi poţi să înveţi, poţi să studiezi acolo?

Am fost convinsă că intonaţia îi era curioasă şi compătimitoare. Un gând mi-a mijit, prea slab, să-l întreb unde locuise cu numai zece ani în urmă, pe vremea când nu era decât un student stângaci şi provincial ca şi mine. Dar n-aveam în mine destulă înverşunare şi, uitându-mă la hainele lui, la zâmbetul sigur şi la degetele lui îngrijite, mi s-a părut că nu arătase niciodată altfel, că era dintotdeauna implantat acolo unde-l găsisem.

– Pot… nu suntem chiar atât de multe în cameră… am răspuns repede.

– Câte? a întrebat neatent, privind spre bulevard.

– Patru, am spus, nu destul de convinsă, şi imediat mi-a părut rău, dacă tot ascundeam, de ce nu-i spusesem trei sau chiar două.

– Patru… păi, destule… a răspuns, cu aceeaşi îngândurare nepăsătoare. Înseamnă că nu-i aşa de simplu… când una vrea să citească, alta vrea să stea de vorbă, alta doarme…

– De fapt, e greu… am schimbat dintr-odată, iritată că nu-i spusesem aşa de la început. Ca să citeşti, trebuie să mergi la sala de lectură, dar şi-acolo e înghesuială, în sesiune nici n-ajung scaunele…

Îmi dădeam seama că mă pierd în amănunte care n-aveau cum să-l intereseze şi atunci vocea mi se tăia şi tăceam, netezindu-mi fără rost fusta peste

genunchi. Dar mă gândisem la el toată săptămâna care trecuse şi îmi devenise cumva atât de familiar în minte, încât, într-un mod absurd şi neclar, eram convinsă că înţelege ce-i spun chiar din câteva cuvinte.

– Eu prefer să merg la bibliotecă… am adăugat, vrând să arăt că-i meritam interesul.

Şi mi-am ridicat privirea încrezătoare spre el, dar probabil că nu-mi mai ascultase ultimele fraze.

– Opreşte aici… tocmai îi spunea şoferului, aplecându-se în faţă.

Mi-a întins în grabă mâna şi-am simţit crescând în mine golul nesfârşit al dezamăgirii. Dezamăgirea îmi oprise mişcările şi-mi înecase glasul în gât; imediat, fără să-mi dau seama bine cum, golul a dispărut, pentru că:

– Rămâne atunci aşa cum am convenit… Dar, când ai nevoie de ceva, îmi dai un telefon, după-masa sau seara… aştept… a adăugat şi eu am trântit portiera, zâmbindu-i.

Ca un miracol, deodată. Urcând în mine liniştea şi un oraş nou, pe care îl descopeream în străzile ştiute de-acum. Aceleaşi blocuri cenuşii de-acum treizeci de ani, aceleaşi uşi grele din fier forjat, dincolo de care mocnea penumbra. Un scaun pus dinadins ţinea întredeschisă uşa bufetului din colţ, împărţind podeaua într-un triunghi de lumină. Înăuntru, câţiva băutori timpurii aşteptau la mese. Cu mişcări încete, chelnerul muta ceva pe tejgheaua înecată de apă. Geamurile caselor pe lângă care treceam luceau de curând spălate, liniştea mea întărită curgea peste ele, odată cu lumina plină a verii. Oraşul devenise altul, misterios ca-n prima zi, din el privea înspre mine viaţa nouă care presimţeam că m-aşteaptă. Feţe nenumărate alunecau pe lângă mine, chipurile fără număr ale oraşului. Din nou credeam că ceva stătea gata să-nceapă, îmi purtam cu triumf obrazul, tot mai congestionat, prin căldura amiezii. Rămâneau în urmă claxoanele de maşini şi, printre

ele, pierdut, uguitul tânguitor al guguştiucilor. În tufănicile de lângă trotuare strălucitoare de galben se adunase toată lumina.

*

M-am ridicat de la masă cu umerii înţepeniţi şi cărţile au rămas în urma mea deschise. Nu fusesem în stare s-o duc la capăt pe nici una, le începusem pe toate şi citisem din fiecare câte ceva, tot mai speriată de cât de puţine lucruri ştiam, scoţându-mi inutil note prea meticuloase. Coridoarele prin care treceam miroseau rece a tencuială, a praf şi a hârtie veche. În hol se opriseră doi bătrâni, sub un braţ cu mapele întredeschise şi, de îndoitura celuilalt, prins mânerul umbrelelor negre, identice. Cheliile li se luminau de părul alb şi rar şi, când râdeau, le ieşeau stropi mici din gurile ştirbe. Pe bancheta de vizavi, cu ţigările în mână, stăteau de vorbă două fete cu părul lăţos, netapat, şi rochiile foarte scurte, ridicate peste pulpele voinice. Un bărbat izbea cu pumnul în telefonul atârnat de perete, probabil se înfundase cu fise. Ţevile încolăcite pe pereţi erau încă stropite de varul rămas de la ultima zugrăveală. Uitându-mă la ferestrele întunecate şi rotunde ca nişte hublouri, mi s-a părut că sunt în pântecele unui vapor. Rătăceam pe pătratele reci şi cenuşii, ca aerul care intra de-afară, prin zgomotul surd de paşi ce se auzeau de peste tot. Nu-mi venea să cred că ajunsesem să citesc în biblioteca asta pe care uneori o pomenea unchiul Ion, de fiecare dată cu aceeaşi nostalgie şi religiozitate. Cei ce fumau se trăseseră în jurul unei mese negre şi mari, scrijelate, se cunoşteau probabil aproape toţi între ei, pentru că şuşoteau în grupuri mici, acolo, în întuneric. Adus de spate, alt bătrân cobora scara acum, ţinându-şi picioarele care-i tremurau uşor depărtate şi rezemându-şi mâna pe zid, cu grijă. M-am uitat cu o curiozitate lacomă la faţa lui, spână de bătrâneţe, cu pielea plină de zbârcituri curate, roz-gălbui, la mişcările lui

nesigure, în care puteam totuşi ghici obişnuinţa locului. Iată-l cum traversase timpul acesta neclar, lăsându-se purtat de apă, din „alte timpuri“ până azi. În curiozitatea mea intrau respect şi înduioşare, ca faţă de un învingător aristocrat (nu-mi trecea prin cap atunci că minciuna e uneori preţul victoriei). Chiar dacă, auzindu-i numele, mi s-ar fi părut necunoscut, aş fi fost convinsă că doar ignoranţa mea e de vină. Pe scara lumii pe care mi-o creasem în cap, el era aşezat pe treapta ultimă, cea mai de sus. Timpul şi istoria trecuseră peste el şi-l lăsaseră acelaşi, numai mereu mai gârbovit, îndreptându-se în fiecare zi, cu mişcări tot mai automate, spre ziarele îngălbenite, spre cărţile fără număr din depozitele îngropate undeva, în subsoluri.

Mi-am luat de la bufet un ficat rece, prăjit, un cremşnit şi o citronadă sălcie. Pe masa acoperită cu sticlă rămăseseră amprentele atâtor Nume, ascunse sub firimiturile de pâine. Pe farfurioare identice aşteptau grămezi de muştar, tărbăcite de linguriţe. Înghiţeam încet şi solemn, cu ochii uşor înceţoşaţi de la citit şi mintea vuind de cifre şi de cuvinte. La intervale mici şi neregulate bâzâia în spatele meu aparatura albă pentru cafeaua filtru. Afară trebuia să se însereze, pentru că aici se aprinseseră deodată luminile. Pe la ora asta, m-am gândit, Petru Arcan trebuie să fie la consultaţie.

*

Fusesem până acum de mai multe ori să-l caut şi aşteptasem pe coridor, sprijinită de-un geam, ţinându-mă cât mai departe de grupul celor din ultimul an care veneau să-şi discute lucrările de diplomă. Răbdarea mea creştea de nelinişte şi, răsfoindu-mi febril notiţele, le cedam rândul, dintr-odată nemaiîndrăznind să-i ocup timpul cu nedumeririle mele. Catedra se golea la ora la care intram, camera pustie, cu doar câteva hârtii bătute la maşină şi aruncate lângă telefon pe un colţ al

mesei, mi se părea neverosimilă… Câtedodată, pe Petru Arcan îl găseam sătul, istovit, uneori îi surprindeam privirea grăbită cum aluneca spre încheietura mâinii, încercând să zărească ceasul. După un minut sau două mă ridicam şi, răspunzându-i mai departe, deşi neatenţia mea nu mai prindea decât fraze care mi se păreau de neînţeles, mă apropiam încet, de-a-ndăratelea, de uşă. Vocea lui mă chema de cele mai multe ori înapoi, iritată probabil de ceea ce i se părea a fi superficialitatea mea evidentă.

La început venisem cu gândul că am să-i povestesc cum, ajunsă la bibliotecă, cerusem mai întâi lucrările lui şi i le citisem, crispată de atenţie şi exaltare. Mă oprisem atunci la fiecare rând, convinsă că în orice cuvânt scris al lui ascundea un sens mai adânc. De câteva ori găsisem pasaje de circumstanţă, obligatorii mai ales acum trei-patru ani, despre rolul partidului, despre Congresul al IX-lea – dar erau mai puţine decât la alţii şi încercasem să-mi înghit dezamăgirea, păstrând doar admiraţia pentru restul. Dar niciodată nu prinsesem prilejul să-i spun ceva, mi se părea şi un risc, ar fi putut să mă întrebe ce părere am despre studiile lui şi, în mod sigur, n-aş mai fi fost în stare să bâigui nimic.

El îşi trăgea în faţă hârtiile pe care le lăsasem, ca de obicei, pe un colţ al mesei, din când în când se întorcea spre mine:

– Asta ce-i? mă întreba, încercuind cu creionul câte un rând sau o cifră.

Mă ridicam cu obrajii înfierbântaţi de umilinţă şi de revoltă, în timp ce şoptea, absent, printre dinţi:

– Eşti formidabilă, ce să spun… Unde ţi-e mintea când lucrezi?… Dacă tot aşa…

Dincolo de severitatea lui întrezăream erudiţia scrupuloasă care mă copleşise. Din ea, ca şi din iubirea lui de sine pe care i-o ghiceam în râsul sigur, îi crescuse puterea.

Într-o seară rămăsesem ultima, pentru că ajunsesem târziu.

– Ieşim împreună, mi-a spus, oprindu-se o clipă să încuie uşa.

S-a îndreptat spre ghereta portarului să lase cheia, când i-am prins un sfârşit de frază, lăsat din neatenţie.

– …când mă întorceam în vacanţe acasă…

– Acasă unde? l-am întrebat.

Mi-a simţit zâmbetul complice din glas şi l-am văzut cum ridică, enervat, din umeri.

– Tot nu ştii unde, a răspuns după un timp.

Şi tot restul drumului mi s-a părut că mă pedepsea printr-o tăcere îndărătnică pentru îndrăzneala cu care încercasem să mă strecor în lumea din care venise. M-am gândit atunci nu atât că s-ar fi putut să şi-o renege, cât că şi-o păstra pentru el, neajunsă de nimeni. Deşi (mai probabil) era doar obosit şi n-avea chef de vorbă.

*

O dată numai mi se păruse că-i desluşesc vulnerabilitatea veche. Uşa catedrei se deschisese pe neaşteptate, cea care intrase avea o siguranţă în felul cum apăsase pe clanţă, în felul grăbit în care ajunsese până lângă masa unde lucram, de aceea am crezut că trebuie să fie o asistentă şi nu mi-am ridicat ochii de pe hârtie decât atunci când Petru Arcan s-a repezit să o întâmpine. Două pete roşii, uşoare, i se opriseră în obrajii palizi. Inegale, abia vizibile pentru alt ochi decât al meu, pânditor. Făcea pauze mari între cuvinte, răspunzându-i tinerei femei a cărei siluetă înaltă şi subţire o zăream neclar, înveşmântată într-un pardesiu negru şi lung, cum apăruseră doar câteva pe străzile Bucureştiului. Am simţit în mine dezorientarea lui neliniştită şi mi-am întors, înciudată, faţa, ca şi când eu roşeam. Se îndepărtaseră câţiva paşi şi auzeam doar glasul ei şoptit şi clinchetul subţire al brăţărilor când îşi întărea unele cuvinte cu

mişcarea categorică a mâinii înguste. Cu capul întors, lui îi bănuiam gesturile care se făcuseră (probabil) ca acum zece ani, stângace şi derutate. S-a întors să caute un scaun pe care să i-l ofere, în grabă nu-l nimerea şi se lovea de celelalte.

– N-are rost, mă grăbesc acum, lasă că am să te sun, i-a strigat ea din prag.

Şi-a împins pe umăr, cu o mişcare dezinvoltă, cureaua poşetei lucioase, cu o cataramă argintie şi complicată, şi, câteva clipe după aceea, i-am auzit paşii mărunţi şi iuţi pe cimentul culoarului.

Petru Arcan se aşezase la loc şi căuta printre hârtii locul unde rămăsese.

– Scuză-mă, a zis, după un timp, parcă abia atunci aducându-şi aminte de mine.

Îmi pironisem în podea uitătura încruntată care presimţea ceva, care nu îndrăznea să meargă până la capăt. O lună prea rotundă urca încet deasupra acoperişurilor, albită şi roasă de luminile pustiitoare ale neonului.

*

Dincolo de uşa deschisă, curtea fremăta verde de pomii care presimţeau ploaia. Am coborât treptele cu pasul sigur, mulţumită ca niciodată de mine. Fiecare lucru nou pe care îl aflam mă umplea de exaltare, de parcă eu îl descoperisem. Eram dezamăgită pe urmă când îl găseam menţionat într-o pagină a unchiului la care nu mă uitasem bine până atuncea. Dar azi nu mai simţeam decât bucuria râvnei mele, în aerul viu al curţii mă clătinam uşor de oboseală. Ieşind din pământul umed, iarba grasă se încolăcea sub tălpile sandalelor mele şi prin ea, neauzit, alunecau melcii. Şi deodată, când am ajuns lângă grilaj, am auzit vuietul care creştea al Oraşului. În fiecare loc pe lângă care treceam îmi doream viaţa începută acolo demult, intrată în obişnuinţă. Fereastra aceea de la etajul doi cu perdeaua de nailon umflată de vânt ar putea fi a camerei mele. Ocoleam în drum

sticlele pline cu lapte, prinse în coşuri de sârmă. Va exista cândva o dimineaţă când am să cobor să-mi cumpăr de-aici iaurtul şi-alături, în prăvălia mică plină de borcane prelungi cu bomboane şi cu stafide, am să intru, ca toţi adulţii oraşului, să-mi iau, din timp în timp, cafeaua. Pe treptele de la Sfat se poza o pereche de tineri căsătoriţi, îi vedeam cum stăteau nemişcaţi, cu pachetele de flori foşnind în hârtia lucioasă, gata să le alunece din braţe. O mamă sau o mătuşă, cu o pălărie cu voaletă de-acum treizeci de ani, îi mai potrivea miresei rochia, exact când se declanşa aparatul. Aşa aveam să stau şi eu într-o zi, mi-am spus, şi-n spate prietenele mele au să chicotească la fel ca fetele astea.

Viaţa oraşului se vărsa în mine şi trăiam peste tot în el, păşind, tot mai buimăcită, pe străzile care se colorau de reclame şi aşteptare.

Capitolul XIX

– Am putea să intrăm aici… ai mai fost? m-a întrebat Petru Arcan, împingând uşa grea de sticlă cu mâna.

– Nu, niciodată…

Păşeam lângă el cu respect şi prudenţă, abia îndrăznind să ridic ochii. Pe canapelele de scai negru, ţinându-şi în mâini paharele înalte şi sugând din când în când prin pai lichidul colorat, stăteau perechi, fetele aveau fuste foarte scurte şi pleoapele fardate cu verde şi albastru, cum începea să se poarte. Se vorbea în şoaptă şi covorul gros estompa vocile şi mai mult. În faţa barului un bărbat se rotea cu scaunul, din când în când, şi arunca priviri nerăbdătoare spre sală. Aş fi vrut să stau acolo şi eu, într-o mână cu o ţigară şi în cealaltă cu un pahar cu picior, să râd tare şi să-mi scutur pletele, aşa cum văzusem în filme. Dar mişcările mi-erau atât de nesigure, încât mă bucuram că scăpasem de traversarea sălii. Mă simţeam apărată aici, pe bancheta din colţ, şi-mi aminteam doar, cu nelinişte, că la un moment dat va trebui să plecăm şi atunci voi fi silită să mai trec, prin faţa atâtor ochi, încă o dată.

– N-a fost mai bine că am venit aici decât să fi rămas în sala de consultaţii? m-a întrebat.

Se uita, uşor absent, la pliantul pe care erau trecute numele băuturilor, cuvinte străine care mi-erau toate la fel de necunoscute. Pe furiş şi în grabă încercam să le identific pe etichetele, colorate sobru, ale sticlelor îngrămădite în faţa barmanului sau atârnate în jurul oglinzii din spatele barului. Dar nu reuşeam să prind decât câte un cuvânt şi uneori numai nişte litere.

– Da, i-am răspuns într-un târziu.

Mă temeam de orice întrebare pe care putea să mi-o pună, mă temeam că nu voi fi în stare să spun decât da şi nu toată seara. O oglindă era şi lângă

masa unde ne aşezaserăm. M-am zărit cu aceeaşi nemulţumire dintotdeauna şi o recunoştinţă ruşinată m-a inundat, aveam s-o ţin minte şi s-o port ani de zile. Putuse să intre cu mine şi să se aşeze alături, ca şi când puţin i-ar fi păsat de balonzaidul cumpărat de gata cu trei ani în urmă, pe care îl lăsasem la garderobă, de pulovărul meu ieftin de relon şi de degetele cu unghiile tăiate strâmb, pătate din loc în loc de cerneală.

– Aleg eu atunci şi pentru tine dacă nu te decizi… mi-a spus şi, pentru o clipă, am răsuflat uşurată.

M-am uitat cu uimire la paharele înalte, în care plutea o felie de lămâie subţire. Pe margini sclipeau cristale mici, îngheţate. Când l-am dus pe al meu la gură, am pus limba pe furiş şi mi-am dat seama că era doar zahăr. Ce m-a mirat şi mai mult a fost că nu-mi mai vorbea nimic despre lucrare, m-a întrebat de acasă, despre oraş, despre unchiul şi despre moartea lui, dar într-un fel cumva silit, ca şi când trebuia doar să umple golul tăcerii care, altfel, se lăsa îndată. Dar eu îl aşteptam încordată mereu, îmi pregăteam fraza de răspuns dinainte şi în ultima clipă o înghiţeam. Tot ce găseam în minte mi se părea atât de lipsit de importanţă, încât nu puteam risca să mă vadă aşa cum eram şi amânam, căutând, încruntată, altceva ce i-aş fi putut spune.

La tonomat cineva punea mereu aceeaşi melodie, o învăţasem acum, trena unduioasă între pereţii barului, căptuşiţi, *Only yououou*, o simţeam cum urcă încet, amestecată cu şoaptele de la mese, cu lumina care se stingea a seară dincolo de draperiile de catifea, grele, de la ferestre, cu băutura care mi se lăsa greu în umeri. Ceva străin şi primejdios, o tristeţe înecată în atâta plăcere mă inundase, o altă viaţă a mea, posibilă şi sfâşietoare, o recunoşteam în cuvintele îngânate, *Only you*, durerea pe care o purtam în mine se concentrase, purificată de plictiseală şi de uitare. Nimic din tot

ce trăisem până acum nu avusese tăria otrăvitoare a acestei clipe. Când s-a făcut linişte şi ecourile melodiei s-au stins, am clipit, uluită, neînţelegând bine unde dispăruse totul.

Am întins mâna înspre pahar şi degetele ni s-au atins, mi-am simţit nervii subţiri descărcându-se viu în piept, ca o înţepătură, şi mi-am ascuns, ruşinată, privirea. I-o surprinsesem deodată şi pe a lui, prea umedă şi prea mişcătoare. Ochii foarte albaştri, fugind şi întorcându-se iar spre mine, cu stăruinţă. Dar culoarea asta, neverosimil de albastră, festivă şi transparentă, sclipind umedă de exaltare.

– Să mergem, a zis, să-ţi dau şi cartea…

Bănuiam ce spune zâmbetul lui, dar într-un fel atât de neclar, încât nici nu mi l-am mărturisit. M-am ridicat cu stângăcie, căutându-mi poşeta albă, murdară la colţuri. Mă hotărâsem parcă de mult să risc acum, fără să mi-o spun şi fără să mă gândesc cu adevărat, pentru că totul alături de el arăta atât de diferit de ce trăisem, încât n-aş fi îndrăznit nici o mişcare prin care să-l pierd, tocmai acum, când mă apropiasem. Treceam prin holul barului, gata să mă ciocnesc de cei care intrau, mă feream numai să mă recunosc în oglinzile care îmi prindeau paşii.

*

Nu avusesem timp să mă obişnuiesc cu camera. Stăteam pe marginea scaunului de lemn negru, sculptat, pregătită parcă să plec, dar de plecare nu mai putea fi vorba de-acum. Privirea îmi fugea pe rafturile înţesate de cărţi. Deasupra lor atârna o mască populară. Eu nu ştiam nici că există măşti – şi cu atât mai puţin că erau la modă ca obiecte decorative. S-a aplecat să deschidă barul, a scos o sticlă şi două pahare şi le-a aşezat pe tavă.

– Bea, mi-a şoptit, încet şi autoritar, cu aceeaşi voce cu care altădată îmi dictase bibliografia.

Am dat din cap, punându-mi palma umedă peste a lui, care îmi mângâia încet genunchii. Din tot ce mi se întâmpla, nimic nu mă surprindea, era ca şi când mă aşteptasem la asta atunci când plecasem, cu lucrările făcute sul în mână. Prudenţa temătoare a unchiului Ion o simţeam mai departe în mine, ascunsă sub gustul ameţitor al riscului, pe care niciodată nu-l încercasem. În dosul pleoapelor îmi stăruia camera cealaltă, din care plecasem, în care trebuia să mă întorc, cele cinci paturi, acoperite de cuverturi cu flori galbene, mari, sforăitul uşor al lui Didi, atunci când, noaptea, mă duceam s-o întorc încet pe partea cealaltă, aşa cum altădată îl întorceam pe unchiul. Gura lui umedă mi-o încleştase pe-a mea şi răsuflarea lui grăbită îmi adulmeca părul şi gâtul. Toată camera, sau numai el, mirosea ameţitor şi ciudat a cărţi străine, a tutun bun şi a after-shave, ceva ce-mi amintea de Biţă. Aşa o fi întotdeauna sau numai eu nu simt nimic altceva, m-am mirat în timp ce-mi ridicam, supusă, mâinile în sus să-mi scoată puloverul. N-aveam nici şase ani când venisem cu mama la unchiul Ion şi-aşa mi-l scosese şi el, cu o grijă brutală de stângăcie. Uitase să-mi deschidă nasturii de la gât şi plângeam speriată, cu capul înfăşurat în întunericul moale al lânii.

– Ce eşti aşa cuminte? mi-a şoptit, zâmbind nesigur.

Dinţii mărunţi de jos erau galbeni la rădăcină, acolo unde intrau în gingie, probabil de la fumat, m-am gândit, acoperindu-mi cu mâinile umerii. Peretele avea buburuze gălbui de calcio-vecchio. Am coborât cu tălpile goale până la masă, unde era tava, şi mi-am căutat paharul. Beam ca să nu mă întorc cu faţa, ca să nu trebuiască să-l văd. El nu ştia (mai târziu aveam s-o înţeleg) că liniştea cu care mă afişam goală venea din spălătorul comun cu ciment pe jos şi chiuvete ciobite. Prin aerul rarefiat auzeam şi hainele lui căzând foşnit, mai rămăsese doar o clipă în care puteam privi în

linişte, singură, camera, îndrăgostită de perdelele grele şi de licărul stins al scrumierei de argint de pe cristalul biroului.

– L-am băut tot, am şoptit, întinzându-mă şi lăsându-mi capul pe coatele încovoiate.

Jumătatea de obraz liberă, neîngropată în adâncitura canapelei, vedea mişcarea rulantă a mobilelor. Urcau încet, odată cu răsuflarea mea, până-ntr-un punct în care ameţeam, atunci totul se rostogolea într-o clipă şi când inspiram iar, mobilele îşi începuseră, de la cap, înălţarea. Era efectul paharului de Campari, mai degrabă decât al emoţiei sau al fricii. L-am prins în braţe, înduioşată de agitaţia lui străină şi rugătoare, golul ascuns al subţioarei îi pulsa ca o inimă. Numai clipa când mă expusesem goală camerei fără ochi stăruia, dincolo de mişcările lui care mă umileau cu durere. În timp ce strângeam din dinţi şi corpul meu tot se crispa sub apăsarea neîndemânatică care încerca, plictisitor aproape, să mă deschidă, revedeam iar baia, pereţii şiroind sub aburi şi eu, alunecând la fiecare pas pe cimentul înclinat spre găurile de scurgere, rotunde şi negre. Recunoscându-mă necontenit, cu revoltă, în goliciunea lor înmulţită, sânii, şi şoldurile, şi feţele înroşite de extazul apei călduţe, sub sitele ştirbe ale duşurilor. Aş mai fi putut poate să mai întârzii sau să amân cu lacrimi sau rugăminţi ceea ce mi se întâmpla, dar îmi părăsisem cu ostentaţie trupul străin; fără convingere, mişcările mele se sileau mai departe să le urmeze pe ale lui, eram sigură însă că mai rămăsesem undeva, în afară, şi de-acolo mă uit, cu aceeaşi curiozitate sătulă, la el, ca şi la mine.

*

Camera s-a răcit deodată de aerul cenuşiu al nopţii care intra prin perdele. De pe tavă, resturile de băutură îşi trimiteau mirosul acru şi-n jur, risipite pe covor şi pe scaune, hainele noastre

amestecate încremeneau desfăcute, moi şi obscene. Şi ăsta e un lucru obişnuit, care se întâmplă mereu, mi-am zis, cu amărăciune şi revoltă, strângându-mi pleoapele, fără să mă mişc, sub mâna lui care rămăsese pe umărul meu, istovită. Alături era trupul meu pe care aş fi vrut să-l uit, o coajă năclăită şi ruşinoasă. Cum pot să facă asta mereu, cum nu le este ruşine să stea goi, faţă în faţă, unii faţă de alţii şi să facă asta? mi-am repetat, ascunzându-mi, prea târziu, faţa lipsită de lacrimi între coatele pe care mi le simţeam subţiri şi ascuţite. Dintotdeauna îi ştiusem pe toţi cu hainele crescute parcă din corp, mişcându-se gravi şi grăbiţi spre serviciu, spre piaţă şi spre şedinţe. Dincolo de toate astea întrezăream, prima dată, şi nu-mi venea să o cred, viaţa trupurilor goale, obscenă, ascunsă şi atotputernică. Îmi ţineam capul nemişcat, pentru că n-aş fi vrut să-l mai privesc niciodată în faţă.

– Te duci tu la baie întâi? mi-a şoptit, mângâindu-mi, cu o mână absentă, părul.

Am clătinat cu ostilitate din cap şi-am jupuit husa canapelei, strângându-mi-o peste mine, aducându-mi-o până sub ochii goi. Dincolo de uşă auzeam şiroitul apei şi paşii lui. Mă temeam că avea să se întoarcă, mă temeam că va trebui să mă mişc din căldura umedă şi scârbită. Jos, bulevardul străin se înţesa de lumini, am auzit pocnetul clanţei şi i-am bănuit silueta în întuneric, dezorientată de tăcerea mea. A căutat ceva în dulap şi mi-a pus, lângă pernă, împăturit, prosopul.

*

Un umăr îmi amorţise, l-am simţit prin somnul subţire care se sfâşia încet, dar nu m-am clintit, să nu-l trezesc. Îi auzeam alături răsuflarea egală. Capul lui alunecase pe un colţ al pernei boţindu-l, şi aşa, întorcându-mă din somn înspre el, l-am recunoscut dintr-odată şi l-am privit cu mirare. Uşa trântită a liftului zguduia mereu pereţii şi vocile

dimineţii, întretăiate, de pe culoar mi se părea că ne pândesc goliciunea. Din când în când clinchetea jos un macaz şi tramvaiul trecea peste noi, cu zgomotul lui metalic, de şine. Aşa, privindu-l mereu, am încercat să-i desluşesc faţa, copilărită în somn. Mi se părea că presimt ceva, că sunt aproape să înţeleg. O secundă confuză pe care aveam s-o uit imediat, pentru că nu reuşisem să mi-o fac clară. N-avusesem când să-l văd până acum pentru că nu-mi desprinsesem privirile de mine. Se mişcase tot timpul ca într-un spaţiu gol, era ca un necunoscut într-o poartă. Şi clipa se legăna într-o cumpănă invizibilă, doar eu îi simţeam balansul, mai puteam încă să renunţ la viaţa lui neştiută, la trupul lui, neintrat în reflexe. Şi-atunci mi s-a părut că ştiu, material ca un pas, cum aleg, inconştient deja absorbită de el, de răsuflarea lui egală. Mi-am întins mâna şi i-am atins, cu o curioasă tandreţe, părul, umezit de căldură, gândul meu împăcat îi ocrotea, pentru prima dată, neştiinţa lui adormită.

*

Şi-acum orele lâncezeau în obişnuit şi doar mă uitam, când şi când, la ceasul lui, rămas pe biroul negru. Pe cadranul mărunt, minutele curgeau cu aceeaşi negrăbită alunecare dintotdeauna. O cameră în care duşul se auzea foşnind şi pereţii se îmblânzeau de acorduri domesticite, ştiam de-acum, era violonistul de-alături, care exersa la ora asta. Prin neînţelese opacităţi, uneori îl auzeam şi pe urmă sunetele se ascundeau iar în tăcere. Stăteam în picioare lângă geamul lat şi, aplecată, mă uitam, prin perdele, spre lumina care albea de ceaţa timpurie a dimineţii. De neimaginat, aşa ar fi viaţa mea aici, prin fereastra apartamentului lui intra un oraş străin pe care îl primeam cu ochii bucuroşi şi miraţi, ca de-o călătorie. Casele încremeneau în unghiuri noi şi acoperişurile ciudate, cu creneluri şi colţi. De jos, copacii îşi

înălţau, rotund, frunzişul, greu de vară. Lumina se întindea, mereu mai lăptoasă, şi ţârâitul neaşteptat al telefonului mă făcea să tresar. Sub privirile mele uluite apartamentul întreg se ancora dintr-odată într-o lume faţă de care unchiul Ion, fără să vrea, fără să bănuiască măcar, îmi pregătise veninul şi dulceaţa admiraţiei. Pentru mine cel care îl sunase era un Nume pe care îl ştiam din cărţi, era o faţă zărită în televizor şi totuşi se apropiase atât de mult, încât îi auzeam respiraţia gâfâită în receptorul pe care Petru îl ridica, alene.

– Te-am sunat o oră înainte să plec… ce-ai înnebunit, mă chemi la tine şi tu pleci de-acasă? a strigat, cu brutalitatea băieţească ce mă izbise de prima dată.

Şi celălalt, fără să înceteze să fie pentru mine un Nume, se transformase într-o voce grăbită care se scuză.

Nemaiştiind ce să fac, m-am apropiat de masă şi mi-am strecurat privirea, încărcată de curiozitate, pe fişele lui, rămase în dezordine. O existenţă ca a lui îmi doream pentru că efortul, de ani, al unchiului îmi stătea în faţă, înălţat de reuşită. Vorbind mai departe cu celălalt, Petru s-a răsucit dintr-odată spre mine şi încruntarea lui m-a oprit să mai înaintez; m-am întors şi m-am aşezat pe scaun, cât mai departe. Mi-am dat seama că îşi ferea la fel de mult ca şi până acum viaţa lui de a mea şi-o clipă gândul mi-a apărut de nesuportat. Dar n-aveam cum să mă înşel, era în gestul lui o sinceritate detaşată şi nemiloasă.

– Hai să vedem totuşi ce-ai mai făcut…

I-am simţit un zâmbet ascuns, care încerca să mă împace. Şi-aceeaşi senzaţie de etanşeitate perfectă, pe care o avusesem alături de el ori de câte ori încercasem să mă apropii. Fără să îi răspund nimic, m-am aplecat să scot, din mapa aruncată într-un colţ, foile.

Se aşezase în marginea geamului şi, citind, genele îi coborau uşor. Le-am văzut aşa, dese şi

moi, îmblânzindu-i chipul strâns, chipul dincolo de care ştiam că se ascunde. Într-un fel îl alesesem de mult, poate de-atunci, de când îmi vorbise unchiul Ion despre el, desprinzându-l dintre toţi cei ce-i cunoşteam, dintre toţi cei ce aveam să-i mai cunosc, şi eu ascultasem neatentă, gândindu-mă la Mihai. Poate şi mai dinainte, de când rezemase uşa antreului, lăsându-se când pe un picior, când pe celălalt şi răspunzând numai da şi nu. Îl alesesem fără să ştiu şi fără să-l cunosc cu adevărat şi nici acuma nu-l cunoşteam mai bine. Părea să fie cu totul altfel decât mi-l imaginasem, poate pierdusem anii când aş fi putut să-l găsesc aşa cum l-aş fi dorit. Îl primisem prea târziu şi totuşi, poate numai acum, numai aşa îl aşteptasem.

Când mi-a pus mâna pe umeri şi m-a tras mai aproape, i-am zărit irisul concentrat şi mărit, înecând tot albastrul din jur, şi mi-am îngropat privirea nedumerită în despicătura moale a cămăşii, simţindu-mi trupul ţeapăn, la pândă. M-a îndepărtat imediat, suspicios şi neînţelegător.

– Ce ai?

– Nimic… ce să am… i-am răspuns înciudată.

Am ocolit, fără rost, masa şi am ridicat o carte la întâmplare pentru ca s-o las imediat.

Zărisem între file o fotografie din care o faţă, pe care o ştiam de undeva, mă privea, destinsă şi zâmbitoare. Tresărise atât de repede şi îşi reţinuse gestul atât de brusc, încât, negăsind altceva mai bun, l-am întrebat dacă în după-amiaza următoare avea să fie plecat. Mi-a răspuns, morocănos:

– Nu, am de lucru… poţi să mă suni… arătându-mi fişele de pe masă.

*

Ştiam acum când vine neliniştea şi apropierea ei mi-o creştea, o simţeam cum îmi urcă în mâini ca înţepăturile alcoolului. Începea înainte de ora stabilită a telefonului, cu bănuiala sunetului intrând, fără încetare, într-o cameră goală. Liniile

lungi, întrerupte de pauzele tăcerii, şi iar, de patru, de cinci, de şase ori. Umilinţa strigătului fără răspuns îmi înroşea obrajii. Mâna sprijinită pe zid, pâlnia grea de metal încălzită de apropierea urechii. Nu se poate, nu se poate, îmi spuneam, zgâriind cu unghia varul cojit al zidului, lângă numerele scrise cu litere stângace, de creion.

De neînţeles viaţa lui, tot mai ruptă de neliniştea care-mi înfunda respiraţia cu aerul de vată, crescând nemăsurat, ca o febră, până când nu mai rămânea decât durerea difuză care-şi uitase de mult obiectul. Atunci agăţam cu încetineală receptorul şi mă îndreptam cu paşi rari spre neonul pustiu al cantinei, căutând, resemnată, o înţelegere justificatoare.

Dar, când împingeam uşa de sticlă înaltă, pătată pe ambele feţe de amprentele umede ale celor care intrau şi ieşeau necontenit, tristeţea şi aerul cald, de mâncare colectivă, îmi umpleau, până la spasm, gâtul neîncăpător. Şi rămâneam în prag, ezitând, privind camera lungă ca un acvariu, în care aerul şters al verii se albăstrea, trecând prin jaluzelele colorate de plastic. Mesele acoperite de tăvi albe şi resturi uleioase, de mâncare, clinchetul cuţitelor cu tăişul rotunjit pe farfuriile ieftine.

Dintr-odată mi s-a părut de nesuportat apropiera vacarmului anonim şi am ieşit, rotind greoi uşa cu mâna sleită, pe rama de metal alb, zgâriată la colţuri… Închis în pâlnia grea de metal, fusese de-ajuns sunetul repetat al telefonului, suferinţa existase dintotdeauna în mine, cum puteam altfel s-o recunosc, venind, cu precizia unui vis repetat, în spaţiul obosit al retrăirii? Eram eu sau altcineva, dincolo de mine, retrăia panica animalică mergând la nesfârşit pe străzi, şi-o secundă, în geamul mişcător al vitrinei, mi se părea că întrezăresc fălcile late ale bunicii Letiţia şi ochii ei, ruşinos de îndureraţi… Şi mergeam mai departe şi la fiecare pas, îndârjirea sleită, neliniştea era acolo, difuză, şi o uram necontenit, odată cu fiecare muşchi

extenuat şi cu sângele zvâcnind în venele picioarelor mele obosite.

Şi nu mai era nimic, decât târziu, clipa când cuvintele pe care mi le spusesem singură, umplându-i tăcerile, nu mai puteau fi şi nici nu fuseseră vreodată şi lipsa mea de semnificaţie pentru zilele lui, cu grijă adnotate în agenda de piele, venea, cu siguranţa unei revelaţii. Pe strada asta mai trecusem de două ori fără să ştiu, recunoşteam linia crescută a umbrei peste scările de ciment ale unei case galbene, pornind direct din stradă. Şi dintr-odată simţeam că nu mai pot, mi-aş fi scos sandalele şi-aş fi stat aşa, pe trotuarul cald încă, pulsând lent sub asfalt de febra zilei. Atunci mă opream, închizând cu degetele gâlgâitul opintit al apei în ţâşnitoarea de metal. Nu-mi era sete, dar, înghiţind, simţeam pereţii lemnoşi ai gurii şi gâtul alb, ca de boală. Umbra moale a unei păsări mă făcea să tresar, alunecând deasupra capului meu pe ecranul străzii. Inutil, beam, lungind clipa care-mpingea asaltul gândurilor, nimic nu reînvia umezeala familiară şi cleioasă a gurii, doar eu întârziam să renunţ, sorbind, parcă la nesfârşit, lichidul inaderent şi lipsit de gust, ca un corp străin.

*

– Domnişoară, nu vă supăraţi…

N-am văzut de la început fisa cu care se juca în palmă, împingând-o cu degetele agitate, nu credeam ce spune, dar eram prea obosită să plec.

– …am nevoie de o voce feminină pentru telefon…

Şi din nou cutia de metal, căţărată la jumătatea peretelui şi prin pâlnia grea, sunetul, ca o apă, declanşându-mi teama.

– Dacă răspunde o femeie, întrebaţi de Marius, dacă-i un bărbat, de Gabi…

Încercam să-mi opresc neliniştea, auzindu-l cum sună într-o cameră goală şi-mi spuneam, fără să

pot să mă conving, că nu-i pentru mine.

– Dacă-i o femeie, întrebaţi de Marius, dacă nu, de Gabi.

Îl ascultam cum repetă, fără să pot înţelege, ochelarii îi duceau faţa slabă spre o vârstă nedeterminată şi nimic dincolo de muşchii nemişcaţi ai feţei, doar picioarele, tropăind neauzit şi aritmic, în sandalele moi de vară.

– E plecat în provincie…

O voce de mamă, sătulă până la duşmănie.

– Şi Gabi?

– Care Gabi?

– Prietena lui, îmi şoptea din spate, întorcând între degete bricheta.

– Nu cunosc, spunea mama, închizând iritată telefonul.

Ce-i putuseră spune cuvintele fără sens?

– Am rugat multe fete, dar n-au vrut, credeau că… Şi se ducea, singur şi târşit, spre staţia de troileibuz unde-l întâlnisem.

Dar, când, ca de fiecare dată, mă poticneam în întunericul camerei de-un scaun uitat în dreptul uşii şi-o voce răguşită de somn, „ce dracu’?“, şi-mi jupuiam cu mâinile grăbite hainele, umede de oboseală, în negrul atât de moale şi ameţitor, decupat doar de pătratul ferestrei prin care intra un capăt de nor alburiu şi fâşâitul neted al maşinii de stropit trotuarele. Şi-aş fi vrut să mă arunc, dar mă urcam, strângând muşchii la fiecare scârţâitură, şi dintr-odată îmi înfundam obrazul în pernă şi-acolo era, dintotdeauna ştiut, gustul apropierii lui şi, de-a lungul patului, întins, conturul trupului lui în mine şi mai căutam cu palmele, prea fierbinţi, foşnetul dezamăgitor al cearşafului şi-ntr-un târziu stinghiile reci, de metal, ale patului, de care să mă încleştez.

Capitolul XX

În fiecare duminică ne îndreptam acum spre cimitir, toţi trei. Treceam dincolo de centrul refăcut, plin de schele şi de blocuri cu patru etaje, roşii încă, cu geamurile stropite de var, şi intram pe străzile, tot mai mărginaşe, ale oraşului. De la trotuar, curţile coborau, aşa încât fereastra camerei bune, orbită de pânza albă, prinsă-n piuneze, ne ajungea până în dreptul umărului. Casele erau aproape toate noi şi asemănătoare, sus scria anul şi câteodată numele proprietarului. În dosul gardurilor proaspăt vopsite, câini răguşiţi şi flocoşi ne lătrau, smucind sârma de rufe şi prunul pipernicit de care era legat lanţul. Sub cerul decolorat al verii care începea mirosea a fum, a pământ uscat şi a latrine de curând desfundate. Drumul până la uşa din faţă, unde, lângă un preş ţesut din zdrenţe, se înşiruiau pantofii, era însemnat cu cărămizi, puse acolo pentru zilele de ploaie, când curtea avea să se înece în noroaie. Prin uşile deschise ale bucătăriilor de vară, difuzoarele date la maximum transmiteau emisiunea pentru sate. De pe băncile din poartă, făcute din scânduri negeluite, cu picioarele de pari înfipte în pământ, femei îmbrăcate în capoate lucioase, cu flori violete şi mari, se opreau brusc din sporovăit şi ne urmăreau, când treceam, cu privirea. Câteodată, în locul lor stătea un bătrân, îşi ţinea faţa cărămizie şi scofâlcită, cu barba crescută rar şi ochii apoşi, sprijinită neodihnitor în capătul bastonului.

Amândouă tăceam, şi mama, şi eu. Umerii ei aplecaţi, de femeie înaltă, se încovoiau, de sub cordon doar burta i se împlinea rotundă. În ultimele luni nu mai purta pantofi cu toc, şi-aşa tata era exact cât ea de înalt. Totuşi, de fiecare dată când îi priveam, el mi se părea mai mic, la fel ca atunci când îi văzusem, acum câteva luni, alături.

Poate de-asta nici nu s-au înţeles de la început şi, într-un fel, nu cred c-au să se înţeleagă cu adevărat vreodată, mi-am spus. Şi feţele lor distonau cumva, nu-mi dădeam bine seama de ce, îmi concentram privirea pe trăsăturile drepte, desenate parcă, ale tatei, pe sprâncenele moi, pe buzele subţiri, pe nasul lung, ascuţit aproape. Obrazul mamei era lat şi rotund, late şi fălcile, şi cearcănele umflate de sub ochi, şi buzele, la fel ca ale unchiului. Parcă ar fi din rase diferite, mi-am spus, trăgându-mi în lături privirea în care rămăsese întipărit mersul automat şi egal al tatei. Statura fiecăruia dintre ei cerea alături pe altcineva şi totuşi, iată-i, mi-am zis, neînstare să-şi termine altfel decât şi-o începuseră viaţa.

Cu un cotcodăcit chiuit, o găină mi s-a izbit de picioare şi-a alergat mai departe, pe lângă gard, vârându-şi capul printre stinghiile lui, fără să nimerească poarta. Un băiat deşirat, cu picioare prea lungi, hurduca şerpuit pe bolovanii mari de râu cu care era pavată strada, învăţând să meargă cu bicicleta. O fundătură cu noroiul scorojit şi prăfos de soare s-a deschis, neliniştitoare, spre câmpul cu miriştea decolorată. Tăceam mai departe, ascultând neatent aceleaşi fraze, spuse răspicat, ale tatei, pe care de-acum le învăţasem.

– Numai voinţa m-a ţinut la Canal, erau atâţia oameni simpli mai zdraveni şi mai în putere ca mine care n-au rezistat… Eu iarna mă frecam cu zăpadă când ne scoteau la lucru, numai ca să-mi călesc organismul… Am dormit tot timpul lângă un geam spart, în baraca de lemn… atunci m-am gândit că trebuie să trăiesc, aceasta era principala mea datorie… Mâncam orice-mi dădea, nu lăsam nimic, unii mai refuzau, spuneau că nu pot, eu mâncam dacă se putea, dacă ne înţelegeam între noi, şi două-trei porţii. Absolut numai voinţa mea m-a ţinut… cu sănătatea mea delicată, altuia îi rămâneau oasele pe acolo. Dar eu aşa m-am gândit, că trebuie să rezist, şi, când îmi pun ceva în

minte, nu se poate să nu reuşesc. M-am gândit că datoria mea este să ies de acolo şi să mă întorc la voi, dacă v-amintiţi, aşa v-am şi trimis vorbă…

– Aşa e… a răspuns mama, cu vocea înăbuşită. Şi eu te-am crezut, deşi nimeni nu-mi dădea dreptate, dar eu te ştiam… Ştiam că, dacă ai spus ceva, aşa ai să faci…

Şi frazele ei le învăţasem pe dinafară şi-mi dădeam seama că amândoi au să se repete mereu, cu aceeaşi plăcere. Povestind, nu schimbau mai nimic, nu adăugau prea mult de la ei, dar totul mi se părea într-un fel neadevărat, de parcă nu aşa se întâmplase. Poate pentru că nu trebuie să vorbeşti cu glas tare ceea ce ai trăit în suferinţă şi îndoială. Poate pentru că presimţeau că viaţa lor n-avea să mai cuprindă de azi înainte nimic deosebit, de-aceea se şi întorceau acolo atât de des, căutându-şi chipurile aureolate de suferinţă şi amintire. Dacă ar fi fost în locul lui, mi-am spus, cu un inexplicabil resentiment, întorcându-mi capul şi umflându-mi nările ca să nu casc, unchiul Ion n-ar fi povestit nimic din toate astea.

– S-a făcut o greşeală cu dumneavoastră, aşa mi-au spus. Era să le răspund eu ceva, dar am tăcut, ce să mă mai trezesc în cine ştie ce încă o dată?… Şi totuşi, uite, anii aceia au să mi-i socotească în cartea de muncă la pensie… ce vreţi o recunoaştere mai clară că eu n-am avut nici o vină?

Jos, oraşul cel nou creştea neştiutor peste cel vechi, cu amestecul lui hibrid de blocuri, unele deja îmbătrânite prematur, altele neterminate, şi case vechi, cu tencuiala jupuită în plăgi şi stucăria ciobită. Rămăsesem puţin în urma lor, când am auzit-o deodată pe mama. Vorbea de mult timp, dar, brusc, vocea i se ascuţise, aşa cum o ştiam dintotdeauna că devine când se pregătea să se certe.

– Dacă ai fi venit la noi direct, chiar atunci când ţi-au dat drumul, l-ai mai fi găsit în viaţă…

Răspunsul tăios al tatei i-a acoperit ultimele cuvinte.

– Ştii foarte bine, doar ţi-am mai explicat de atâtea ori de ce n-am venit… Nu pot să cred că ai o memorie atât de scurtă, înseamnă pur şi simplu că nu vrei să iei în consideraţie ce-ţi spun şi-atunci degeaba mai vorbesc… Ţi-am explicat că am vrut cu tot dinadinsul să fiu corect, să vin când am cât de cât o situaţie aranjată. Cât mi-a fost greu, m-am descurcat de unul singur, numai prin puterile mele, nu ca alţii, care apar în halul în care ies de-acolo…

– Pentru noi n-ar fi avut importanţă, dar m-ai fi scutit de aproape un an de chin… a răspuns ea, cu glasul mai moale.

M-am apropiat, i-am trecut mâna sub braţ şi i l-am apăsat, nu vroiam să-i văd iar cum se ceartă. Iar pe el nici nu-l credeam, îl credeam mai degrabă pe Biţă, care îmi şoptise, chicotind, că mai întâi încercase să stea la „Cealaltă“, dar „Cealaltă“ avea copii sâcâitori şi mici din altă căsătorie. Şi nici cu buletinul de Bucureşti nu rezolvase.

– Ce mă ciupeşti, ştii că mă enervează… a şuierat mama, împingându-mi mâna deoparte.

Vocea îi era plină de toată enervarea pe care o adunase în ultimii cincisprezece ani. M-am îmbufnat şi eu de nevoia ei de-a trânti în faţă, imediat, tot ce-i trecea prin minte şi am ocolit, înciudată, havuzul cu apă verzuie din mijlocul cimitirului, lăsându-i să-şi poarte alături feţele conştiincioase şi nemulţumite. Fără nici o legătură cu nimic, mi-am amintit dintr-odată excursia pe care o făcusem – când? – cu mama şi cu unchiul Ion pe la bisericile vechi din împrejurimile oraşului. Vedeam atât de clar pătratul cald al uşii încălzit de soare, de dincolo de care cei ce erau cu noi ne strigau „Haideţi odată!“, şi dealul din faţă, înţesat de araci cenuşii, ca un cimitir exotic, unde un bărbat stropea via cu vermorelul în spate. „Pe-asta am mai văzut-o cu biata Ştefania…“, şoptise unchiul. Aşezat într-un genunchi, îşi nota pe un

colţ de hârtie inscripţia abreviată de pe crucea parcă linsă şi de pe mormântul scufundat în piatră. „Imediat, imediat…“, zisese spre cei de afară, prea încet pentru ca ei să poată să-l audă. Îmi bălăbăneam într-o strană rece picioarele, încercând să mă pătrund de timp, aşa cum îmi spusese unchiul. Mintea mi se opintea inutil în penumbra picurată de ceară, în care pâlpâiau lângă altar lumânările roşii. Între zidurile izinite de vreme, cu sfinţi afumaţi şi şterşi, n-o simţeam decât pe bătrâna îmbrăcată în negru, care îşi foşnea din când în când, ca un şoarece, fustele, păzind, în dosul unui fel de catedre, lumânările ordonat aşezate, de douăzeci şi cinci, cincizeci de bani şi un leu.

Mama a curăţat candela şi pe urmă, ştregându-şi încet lacrimile cu palma uscată, s-a aplecat spre borcane. A scos florile vechi, le-a pus pe ziarul pregătit alături şi a plecat să aducă altă apă. M-am aşezat pe un colţ al criptei. În salcâmul din spatele crucii ciripeau vrăbii, furnici mari urcau din iarba uscată pe picioarele mele goale. Aerul era auriu şi catifelat de soare. De ce plângea mama? De ce avea grijă de candelă şi de flori? Pe unchiul Ion nu-l simţeam aici, cimitirul zumzăia ca o grădină de vară, îndepărtat şi adormitor. Auzeam frânturi de voci pe aleea principală, acolo unde se întâlneau, după obişnuita vizită de duminică, şi se întrebau unii pe alţii ce mai fac, cu glasurile încetinite decent, de parcă se fereau să trezească pe cineva care abia se culcase. Tata încremenise în picioare, la marginea criptei, cu mâinile puse cuviincios una peste alta în faţă şi capul gol şi drept şi buzele strânse.

– Întotdeauna am avut relaţii de bună înţelegere amândoi, a spus, şi-i sunt foarte recunoscător că în anii aceia a avut grijă de voi… ţie, după câte am aflat, ţi-a fost ca un adevărat părinte…

Am dat alene din cap, silindu-mă să nu mă strâmb la discursul lui care îmi sfâşia somnolenţa

extatică. Trecuseră trei săptămâni, într-adevăr, de când începuse vacanţa, de când, înainte să plec, mă întâlnisem cu Petru ultima dată? Cât timp a trecut de-mi cobor obrazul pe pielea albă pe care o ştiu, cu mirosul ei încins de îmbrăţişare? Îi simt corpul aproape, lipit de al meu, apa curge între noi de căldura de-afară, exasperarea dorinţei poate îi încleştează deodată dinţii şi ochii i se fac sticloşi şi severi, ca de mânie. Aşezată pe-un colţ al criptei, ardeam toată de soarele dimineţii întârziate şi de amintire. Când îmi strecor privirea spre el, după ultimul spasm îi regăsesc pleoapele parcă umflate peste privirea străină şi blândă. Se desprinde încet, dar îl simt cum se desprinde de mine, odată cu sărutarea furişă pe care mi-o lasă pe umăr. Aşteptarea mea neliniştită îi curge prin mişcările încetinite şi, când, vorbind, îmi rezem capul pe un genunchi gol al lui, vorbele cresc între noi ca nisipul. Ştiu că e inutil, dar îmi întind braţul timid să-l cuprind şi mi-l lasă, cu îngăduinţa acestor clipe. Aştept altceva decât tot ce-mi spune acum, cu încrâncenare aştept, e ultima oară când îl mai văd până la toamnă şi lunile verii mi se întind în faţă ca o apă nesfârşită al cărei mal nu-l mai zăresc, cu spaimă mă gândesc cum am să ajung până acolo. Ce înseamnă pentru el lunile despărţirii noastre? Râde, lumea lui îl cuprinde iar şi nu ştiu cum aş putea intra în ea, nici nu ştiu cum să-l opresc, cu fiecare clipă e tot mai mult altcineva decât mine. Tristeţea mă goleşte şi nu fac nici măcar efortul să-i mai răspund, pentru că toate vorbele îmi urcă până la nodul din gât şi se opresc acolo.

*

– Să mergem de-acum, s-a făcut de prânz… spune tata.

Mama îşi ia pachetul învelit în ziar şi îl duce în mână până la primul coş de gunoaie din stradă.

– L-ai văzut pe Emil cu copilul?

Mergeau acum de braţ amândoi, sprijinindu-se şi împiedicându-se unul pe altul. Paşii lor nu se potriveau şi nu ştiam dacă asta era din cauza că fiecare mersese singur ani de zile sau, orice ar fi făcut, aşa ar fi arătat împreună întotdeauna. Dar feţele întoarse spre stradă, spre cei ce-i zăreau, ascunseseră neînţelegerea de mai înainte şi-şi strigau doar mulţumirea că arată în fine aşa cum trebuie să arate toţi oamenii într-o duminică dimineaţa, braţ la braţ, întorcându-se de la cimitir spre casă, prin Strada Mare.

– Asta trebuie să fi fost ideea ei, că pe el tată nu l-aş fi crezut nici să mă tai, vreodată… Şi totuşi, să ştii că se ocupă de el… a continuat mama.

Îngrămădea cuvintele repede, altfel decât o ştiam, avea în glas o sârguinţă de parcă nu credea nici ea, cu adevărat, ce spune, vroia numai să dea un aer familiar drumului nostru prin oraş, alături.

– Atâta doar că n-aş fi avut niciodată curajul să iau un copil străin… Să fi fost, cât de cât, din familie, dar aşa… cine ştie cine or fi fost părinii lui…

Şi-a lăsat fraza suspendată, privind înspre mine.

– I-am văzut aseară pe toţi trei când am ieşit cu Letiţia după cumpărături… a răspuns tata, cu o voce nepăsătoare.

Viaţa celorlalţi nu părea să-l intereseze.

Ne întâlniserăm în colţul Străzii Mari, domnul Emil ne zărise primul.

– Ai, uite… strigase, încurcat, şi-ncepuse să scotocească grăbit, în căruciorul pliant, de parcă avea ceva de ascuns acolo.

Matei Alexandru ridicase spre noi faţa cârnă, cu gingiile goale şi urme de lapte în colţul gurii.

– Vă cunoaşteţi, nu? zise domnul Emil înspre tata şi spre femeia care zâmbea complice.

– Bineînţeles că ne cunoaştem, doar ne-ai mai prezentat de vreo trei ori până acum…

Şi se aplecase şi ea spre cărucior, pipăise trupul rotofei, strâns cu chingile căruciorului, şi-i

înfăşurase, mai strâns în jur, pătura.

– Trebuie să ne grăbim, Emil… şoptise cu subînţeles, dar el dăduse din cap fără să se mişte din loc, zâmbindu-ne.

– E o vreme splendidă, nu-i aşa? Unde proiectaţi să plecaţi în concediu?

– Să vedem… într-o staţiune de munte, în orice caz muntele e mult mai sănătos, mai ales de la o anumită vârstă… răspunsese, evaziv, tata… Mai avem încă unele probleme… Margareta nu-i sigură când o să poată avea un înlocuitor… la ea lunile de vară sunt luni de vârf…

– Dar cred că o să se aranjeze… zise domnul Emil, neatent.

În ochi îi mai pălpâia vechea curiozitate şi-l privea, cu o lăcomie furişă, pe tata. Căruciorul începuse să se îndepărteze de-acum, împins de o mână energică, şi el mai ezita, cu faţa întoarsă spre noi şi mâinile bătând aerul sau întinzându-se pentru la revedere, nu-mi dădeam bine seama.

– Ce păcat că nu l-aţi mai apucat în viaţă, nu-i aşa, pe fratele… pe domnul Silişteanu…! În anii aceia vorbea des despre dumneavoastră… şi sora, adică soţia dumneavoastră, o doamnă admirabilă, puţine cazuri… sper să ne mai vedem… noi mai suntem un timp cam prinşi cu asta…

Arătase spre căruciorul care abia se mai zărea, gata să dea colţul bulevardului, şi se înclinase mult, încă o dată, în faţa noastră.

*

Mergeam alături de tata prin oraşul schimbat. Aici era centrul refăcut, un centru pe care îl văzusem des fotografiat în ziare. Poate nu chiar ăsta, poate centrul altor oraşe, dar care semăna atât de mult cu al nostru, încât nici măcar noi nu-l puteam deosebi bine. Blocuri cu patru etaje, doar la capăt unul turn, acolo unde era hotelul nou, la parter, Confecţiile, Sport şi Tehnică, Autoservirea cea mare. Prin uşa deschisă a bufetului Expres se

auzeau strigătele beţivilor de sâmbătă seara. Erau puţini cei care mâncau în grabă, în picioare, lângă mesele de marmură, în jurul celorlalţi se îngrămădeau sticlele de bere. Lângă mine simţeam, ca un gol care mi se urca în gât, locul unchiului Ion, în bălţile crescute în adâncitura trotuarului căpeau aceleaşi lumini albastre de la reclamele magazinului universal, prima clădire nouă a oraşului. Aerul umed şi rece era acelaşi de atunci, în ora nesfârşită a serilor de provincie care puteau să mă mai aştepte, aceeaşi seară o purtam, se închisese peste mine, n-aveam să mai ies din ea niciodată. Nu ştiusem pe-atunci că trăiam pentru atâta vreme, dar un lucru ştiam, nu vroiam să mă mai întorc aici, niciodată. De-aceea stătusem ore în şir pe scaunul de la bibliotecă, verificând ani şi date, cu mâinile tot mai febrile. Memoria anilor de studenţie dinaintea mea răzbătea neclar, dar răzbătea până la cămin, pe aceleaşi coridoare ca şi mine se plimbaseră odată fete despre care auzisem c-au intrat la Institut, c-au rămas la facultate. În fiecare an se întâmplau şi astfel de minuni, e drept că se cereau nu numai note, ci şi activitate politică, ceva de care nu mă simţeam în stare şi pentru care, de altminteri, nici nu mă alegea nimeni, simţindu-mi (oare cum?) îndărătnicia. Dar chiar şi la etajul nostru în cămin stătea o asistentă care trecea printre noi, uşor ţeapănă şi înstrăinată. Când o zăream, o priveam cu o admiraţie curioasă, deşi n-a reuşit încă să-şi strecoare destul viaţa în cea a oraşului. Trece, de obicei crispată, pe lângă seriile noi de fete şi hainele ei seamănă încă atât de mult cu ale noastre. Îi lipseşte acel aer insesizabil al studentelor ei, bucureştence, venite din familiile bune. Repeziciunea cu care urmează moda după reviste străine, lucrurile din pachet, brăţările şi inelele de argint, mărgelele de chihlimbar, moştenite sau cumpărate de la Consignaţia, obiceiul cosmeticurilor străine, învăţat de acasă, de la mame cochete. Fac printre noi grupuri compacte

şi mici, se întâlnesc împreună la aceleaşi ceaiuri, pentru noi inaccesibile, de-aceea le privim cu rezervă şi suspiciune, ne speriem de glumele lor prea libere, de dezinvoltura şi de relaţiile lor. Viaţa lor ni se pare deosebită de-a noastră şi de-a altor bucureşteni, chiar după ce vor termina, n-au să plece de aici, orice repartiţie vor primi, vor putea rămâne la părinţi un timp, până au să se aranjeze.

*

Am întârziat, citind, până la ultima limită posibilă a timpului pe care-l zăresc, deodată, în cadranul rotund al ceasului bibliotecii. Cu geanta aruncată pe umăr, aproape alerg, bucurându-mă de drumul pe jos pe care-l mai am de făcut, bucurându-mă că pot să-l aştept pe Petru şi să-i vorbesc. Ai plecat de-acasă când eu trebuia să te sun, îi şoptesc, dar, nu ştiu de ce, mi-a trecut, nu mai sunt supărată. Ştiu c-o să ne mai întâlnim mult timp de-acum înainte, de-aceea nu mai am nici o grabă şi merg cu paşi tot mai leneşi, e aceeaşi oră nesigură a după-amiezii pe care o iubesc atât, care lasă pe asfalt pete ostenite, calde încă, palpitând de soare. Coborând dincolo de blocuri, el umple aerul de chemarea neştiută a serii şi de neliniştea vinovată care urcă în mine.

Am intrat, fără să observ măcar, în cartierul lui, pe lângă pasul meu grăbit trec vile de-acum patruzeci-cincizeci de ani, imitaţii de stil florentin sau maur, ziduri trainice, balcoane înzorzonate de piatră, ferestre-n ogive. Peste geamuri cad, împletite, perdele de iederă, iedera are aceeaşi vârstă cu vilele, de-aceea este atât de deasă. Ea sparge în ziduri ochiuri cu forme ciudate, de frunze, ferestrele sunt învelite şi încăperile de dinăuntru întunecate. Fiecare casă pe lângă care trec nu e decât un animal straniu acoperit cu solzi verzi, lucioşi, ţepeni de seva verii. Însemnul acestui cartier bun în care am intrat este iedera şi sunt teii care se trec. Miroase veşted şi usturător de

dulce şi praful măcinat al florilor, amestecat cu pulberea adusă de vânt, lasă dâre lungi, aurii, pe trotuare. În dosul grilajelor scunde, pe straturi drepte, în curţile asfaltate, se deschid imenşi trandafiri galbeni, fără miros. Undeva, la etaj, se aude un magnetofon şi prin fereastra larg deschisă strigă puştii înfierbântaţi. Cărucioarele înalte, cu un balans elegant, trec, cuviincios împinse de bunice, doamne încă bine, în pantaloni sau fuste sport, cu părul aproape alb şi faţa discret fardată. Undeva a rămas aşteptarea veche şi doar ea îmi dă bucurie, mereu eu, cea de demult, urc în trupul meu nou, încerc să mă bucur trăind şi e ca şi când n-aş şti s-o fac cu adevărat nici acum.

Am ajuns, intru în holul rece al blocului interbelic, scările negre mi se întind în faţă, dar eu aştept lângă butoanele liftului, roase de vreme şi de apăsare.

*

– Tu ce-ai de tot taci, nu te simţi bine? a zis mama, oprindu-se în loc, ca şi când şi-ar fi adus aminte de ceva, deodată.

Faţa ei, întoarsă spre mine, era plină de reproş şi vinovăţie. Nu ştie bine cum să se împartă între mine şi el, mi-am spus cu răutate, dând din umeri, ar vrea să arătăm fericiţi, ca o familie reunită, dar a uitat sau poate nici n-a apucat vreodată să vadă aşa ceva până acum. În felul lui, şi tata tot asta aştepta, probabil, de aceea îmi arunca din când în când o privire bănuitoare. Nu ştiam de ce mă împotriveam atât, poate din cauză că mi-o spuneau amândoi atât de des, poate pentru că mă îndoiam că există într-adevăr familii fericite, poate pentru că fără unchiul Ion familia mea nu va mai fi niciodată întreagă.

– Eu mă duc să-mi caut ziarul, ce să mai aştept până vine poşta… a spus tata, îndepărtându-se brusc, cu discreţie sau poate cu iritare.

– Tot timpul stai îmbufnată… cum crezi că o să se apropie vreodată de tine?… Ar trebui să te

gândeşti că-i vine şi lui greu, după atâţia ani… şi e plin de bune intenţii…

„Gata, a început să-i ia şi vorbele“, mi-am zis, strâmbându-mă. Sunt bine intenţionat în tot ce întreprind, ne repeta, de câteva ori pe zi, tata.

– Da’ ce-i fac eu? Dacă mă întreabă ceva, îi răspund, dacă nu, ce vrei să-i spun de la mine? i-am strigat, vrând ca indiferenţa mea s-o lovească.

Nu înţelegeam bine de ce, dar aş fi vrut s-o fac să-i pară rău că putea fi atât de împăcată atunci când se întorcea de la cimitir. E o femeie, pur şi simplu o femeie, atât, mi-am zis, ferindu-mi faţa de ea, degeaba tot spune că nu l-a uitat… Nici măcar nu vrea să-şi dea seama că se duce la unchiul Ion din obişnuinţă, tata i-a luat atât de bine locul.

Într-un fel, parcă tata îmi luase şi locul meu, mi se părea atât de neobişnuit s-o văd că se ocupă şi de altcineva la fel de mult ca de mine. Probabil că nici acum nu-i vine să creadă că s-a întors la ea, se teme tot timpul să nu-l nemulţumim şi să plece din nou, mi-am zis, cu satisfacţie, şi mi-am întors repede spre ea privirea rea, dar imediat m-am încruntat. Ochii, încercănaţi, erau apoşi de lacrimi şi buzele atât de decolorate. E o femeie aproape bătrână, m-am gândit cu uimire; şi deodată mi-am dat seama ce greu i-ar fi să mai suporte de-aici înainte singurătatea şi ce puţin loc ocupa ea, de fapt, în gândurile mele.

– Lasă, cu timpul o să ne obişnuim şi-o să fie altfel, ai să vezi… am mormăit, prinzând-o de braţ.

Îi uram lacrimile care mă împinseseră să-i spun asta, deşi n-o credeam. Nu depindea de mine ca să mai semăn cu tata sau ca să-l simt aproape. Şi totuşi, poate şi ei au dreptate, mi-am spus, dar fără convingere, ce lucru neplăcut să aibă fiecare dreptate câte puţin şi, mai ales, ce neplăcut să înţelegi asta. Într-un fel, poate mă supărase s-o văd cum încearcă şi ea să ia ceva de la capăt, împingând într-o parte tot ce trăise înainte. Ca şi

când numai eu aş avea dreptul ăsta, ca şi când viaţa n-ar trebui să înceapă mereu decât pentru mine.

*

Privirea lui Petru mă urmăreşte neliniştită pentru că tac. O simt prin negrul camerei, bănuiesc ce se întreabă; închid ochii şi-mi las capul cât mai aproape de umărul lui, e atât de bine şi liniştitor să-i simt grija lângă mine. Dar ştiu că n-am să pot spune nimic; din când în când, cu o tristeţe neputincioasă, mi se pare că profanez fiecare rând scris al unchiului Ion, dezinteresarea lui, sterilă şi abstrasă. Efortul meu l-a căutat, de la început, pe Petru, travestit în blândeţe, orgoliul meu pe el îl pândeşte în penumbra răcoroasă a camerei. În spatele meu întunericul s-a strâns tot şi-a împâslit camera înstrăinată. Dacă mă întorc, mobilele negre mă primesc reticent şi eu le pândesc cu reţinere. De-aceea nici nu mă mai mişc şi rămân ca într-un prag nesigur. Prin fereastră, lumina de-afară s-a încenuşat şi în ea plutesc dâre roşii şi verzi, reclamele îndepărtate.

– Hai să vedem ce-ai mai făcut, spune Petru şi se îndreaptă spre comutator.

Ceva şovăie în mine, aş vrea să-l opresc, dar, oricum, e prea târziu. Becurile din lustra grea netezesc în galben stătut lucrurile cuminţite care au ieşit din neprecizia serii. Lumina asta o simt cum mă despică, în timp ce mă înfăşor ca într-o hlamidă colorată în husa boţită şi intru să mă îmbrac în baie.

Când mă întorc, îl găsesc la masă, citind începutul articolului pe care am reuşit să îl extrag din capitolul unchiului. Uneori se încruntă nemulţumit, dibuie în jur după un creion şi îmi face semne pe margine. Creionul împunge pagina, o aud cum pârâie şi deodată îmi vine să râd şi încep să-l urmăresc cu privirea altfel. Cum bâjbâie neglijent sub masă după papuci, cum îşi striveşte

între fălci un căscat pe jumătate. Se ridică să caute o carte în raftul din spate, simte privirea mea şi-şi lungeşte a dezinvoltură mişcările. Înţeleg că trupurile noastre au intrat de-acum în obişnuit şi doar eu mă mir să-l regăsesc deodată altul. Se încheagă tot mai precis sub ochii mei, lăsând împrejur coji de gesturi ştiute, pe care eu le adun cu sârguinţă mereu, ca şi când ar fi ceva de înţeles dincolo de ele.

– Tu faci cafeaua în timpul ăsta… îmi zice după un timp, fără să ridice faţa.

Apa fierbe cu stropi în ibric, îl dau deoparte şi număr şoptit linguriţele de zahăr şi pe urmă cele de cafea. Simt material în jurul meu tăcerea în care m-a încătuşat şi rolul pe care mi l-am ales singură. Trupul meu şi gesturi deprinse de-acum îmi plătesc intrarea în viaţa-i străină, pe care încep s-o presimt, cu o liniştitoare dezamăgire. Cuvinte pe care nu i le-am spus, pe care am renunţat să i le mai spun, irup în mine în timp ce mă aplec să sting butonul reşoului. Prin ceaţa lor înaintez cu ochii plecaţi, atentă să nu vărs ibricul fierbinte. Şi-a lăsat capul între mâini şi paşii mei nu-l trezesc, tăcerea lui mi-a retezat de mult mişcările. Aşa că torn în ceştile grele lichidul amar, sub părul crescut lung e ceafa lui tânără, încovoindu-se trist de la rădăcina cămăşii.

– E gata, îi spun tare.

Ridică spre mine ochii tânjitori, doar o secundă pe care o simt cum trece. Apa ochilor lui s-a răcit şi culoarea lor e din nou stabilă. Dă din cap, aprobator, şi cu acelaşi gest, voit neglijent, îşi târâie pe cristalul prăfuit al biroului ceaşca aburindă.

– Deci aici ai rămas, spune, împingând într-o parte hârtiile, pregătindu-se să soarbă cafeaua. Să ştii că trebuie să faci tot ce ştii ca să termini până pleci în vacanţă…

Se încruntă şi lasă jos ceaşca.

– Înţelegi sau nu? Trebuie să-l termini, să n-aud că ai examene… Plimbă-te mai puţin, dormi mai puţin…

– Caută-mă mai puţin la telefon… îl îngân, cu vocea înţepătoare a mamei, pe care o regăsesc atât de uşor în mine, încât nu ştiu dacă-i a mea sau doar o imit.

Şi mă uit îmbufnată prin fereastra întunecată.

– Păi, sigur, tu toate nu le iei decât aşa… răspunde el, nemulţumit, cu cuvintele unchiului, pe care nu le ştie.

Trage sertarul şi trânteşte pachetul de ţigări pe masă. Aceeaşi dezinvoltură brutală despre care de fiecare dată mă întreb dacă a avut-o dintotdeauna sau şi-a tras-o numai, cu timpul, peste mişcările lui timide, de altădată.

Şi totuşi, îl ascult cu supunere, îmi dau seama, acelaşi lucru, dacă mi l-ar fi spus altcineva, aş fi dat din cap şi l-aş fi uitat imediat. Aşa cum îl ascult pe el, împotrivindu-mă şi contrazicându-l şi ţinând totuşi minte ce-mi spune, nu l-am ascultat decât pe unchiul Ion. Pe el poate îl caut în vocea joasă, uşor voalată, a lui Petru, tandreţea lui reţinută o pândesc la fiecare întâlnire, crispată şi dezamăgită şi sperând iar, de fiecare dată. Fiecare frază pe care mi-o aruncă în trecere i-o prind şi mi-o repet seara, în pat, nici una dintre fete nu ştie asta. De-aceea alerg la oglindă atât de des şi întârzii cu jind lângă vitrine, dorindu-mi rochii cu care aş putea să merg, fără să mă ruşinez, alături de el, pe stradă. Şi mereu mi se pare că n-am reuşit să înaintez destul, casa lui îmi dă senzaţia palpabilă a vieţii adevărate pe care aş vrea-o.

Nu mă întreb dacă ea nu-i cumva la fel de strâmtă ca viaţa mea de până acum, ca viaţa mea de la cămin. Aici e pragul invizibil pe care-l presimt, aici e centrul lumii, aici e tot universul. Nu ştiu dacă silueta lui reflectă lumea pe care o caut sau lumea asta îi dă lui puterea care mă încrâncenează.

*

– A fost mai bine că l-am luat pe ăsta… a zis tata, trântind cu grijă uşa frigiderului; l-a mângâiat uşor cu vârfurile degetelor, cu unghii uscate şi tari, şi pe urmă s-a îndreptat spre masă cu sticla de apă, brumată de rece. Mă şi mir de voi că-n anii aceştia, când totuşi se mai putea, voi nu v-aţi luat nimic… masa e aşa cum o ştiu de-acum douăzeci de ani… Dar Ion, cu toate calităţile lui, pe care sunt primul să i le recunosc, nu avea deloc spirit gospodăresc, asta mi-amintesc bine…

S-a aşezat în scaun, preocupat şi mulţumit, şi pe urmă a luat farfuria cu dulceaţă şi-a dus-o spre gură. E ora când unchiul Ion îşi făcea cafeaua de după masă, dar acum nu se mai bea cafea, tata suferă de stomac, de-aceea.

– Evit şi enervările, şi alcoolul, şi cafelele, acolo unde am fost am renunţat şi la ţigări, e singurul lucru bun cu care m-am ales, spune. De la o vârstă trebuie să ai grijă de tine şi să te menţii sănătos, asta ţi-e datoria…

Dimineaţa mama mai bea totuşi cafea. O simţeam acum încordată, gata să-i răspundă, era în ea o revoltă confuză, pentru că, logic, i se părea că el are dreptate. De-aceea glasul îi era duşmănos, dar cuvintele ei se scuzau.

– Tu crezi că noi o duceam pe roze… când nici casă n-aveam, de frigider ne ardea, unde era să-l mai punem şi pe ăla?!…

– Din toamnă, după ce luăm televizorul, o să începem să punem bani de maşină… Trebuie să profităm de anii ăştia câţi îi mai am până la pensie, că pe urmă… a răspuns calm, aşezându-şi în faţă hârtia albă.

Din două în două duminici scria scrisori cumnatei şi surorii care îi mai rămăsese, le scria repede, vorbind cu noi în timp ce scria, şi la sfârşit ni le citea cu voce tare.

– Aici sunt foarte apreciat, chiar directorul adjunct îmi spunea zilele astea: de un om ca

dumneata aveam nevoie, asta-i meseria mea acum, i-am spus, pe vremuri am operat, dar din cauza unor împrejurări neprielnice a trebuit să întrerup mult timp, cred că a înţeles ce am vrut să-i spun cu asta. Aşa că am renunţat singur, i-am spus, de bunăvoie. Trebuie să-ţi dai întotdeauna seama când nu mai poţi şi să te opreşti la timp, nu să te scoată alţii.

De-aici, de unde stăteam, o vedeam pe mama cum se uita în oglinda din baie. O surprindeam tot mai des în ultima vreme, încercând, neîndemânatică, să-şi aşeze părul cărunt, pe care ezita încă să şi-l vopsească, aşa cum o sfătuise tata, sau pipăindu-şi cearcănele umflate de sub ochi. Poate simţise privirea mea sau poate era doar revolta ei, de femeie care nu fusese cochetă o viaţă. A luat pieptenul, şi-a întins buclele prea strânse ale permanentului nou şi, dând din umeri, şi-a smuls faţa din oglindă şi-a uitat-o imediat. S-a aşezat pe scaun alături de tata, încrucişându-şi în poală mâinile.

– Tu ai planuri mari şi ai dreptate să te gândeşti aşa, dar… a început.

Vocea, obişnuită să fie dură, încerca să se mlădieze, dar răzbătea prin ea nemulţumirea. M-am întins pe patul lor, cu o carte în mână, citeam rând după rând fără să înţeleg nimic.

– Omul trebuie să tindă spre mai bine mereu, aşa este doar natura lui, chiar dacă împrejurările nu-i sunt favorabile… a recitat tata.

A luat plicul de pe masă şi l-a umezit cu limba, a vârât înăuntru scrisoarea şi pe urmă l-a lipit, apăsând marginile cu pumnul care izbea surd în masă.

– Sigur că tu vezi mai departe, numai că-n toamnă au să fie greutăţi mai mari decât acum, Letiţia pleacă la facultate, trebuie să-i facem palton anul acesta, pe urmă sunt iar banii pe care-i trimitem în fiecare lună…

– Copilul e bine să se deprindă cu greutăţile de la început, altfel nu este pregătit să intre în viaţă…

Pe gâtul tatei, doar pielea veştedă începuse să se lase în cute moi, trupul scund îi era ţeapăn şi mersul apăsat, când s-a ridicat şi-a deschis butonul Telefunkenului.

– Pe-ăsta o să-l vindem, am şi vorbit cu cineva, a zis, ducându-se mai departe, spre uşă.

Era ora când cobora să ia de la cutie ziarele şi un nod imens de nelinişte, pe care îl simţeam adunat în mijlocul pieptului, mi-a răcit dintr-odată mâinile şi picioarele. M-am ghemuit, închizând ochii şi aşteptând, aşteptam timpul alb, numărat de bătaia sângelui în tâmple. Târziu de tot, peste câteva minute, i-am auzit paşii pe scară, mâna pe clanţă şi pe urmă vocea necurioasă:

– Uite, ai o vedere… mi-a spus.

Mama s-a săltat pe scaun, gata să se repeadă şi să mi-o smulgă din mână, dar am ascuns-o c-un gest nepăsător între foile cărţii. Recunoscusem scrisul lui Petru şi valurile albastre, lucioase şi nemişcate, de pe fotografie.

– Mai e şi nunta Martei, le-am amintit, cu o voce înveselită, şi-am început să râd.

Feţele lor se încruntaseră.

– Da, chiar… mai e şi cadoul ăsta, a spus mama.

Şi-a luat lucrul în mână, nu mai vindea pulovere ca altădată, dar se obişnuise să tricoteze. Desfăcea jerseele noastre vechi şi le făcea la loc, acum îi lucra o vestă de iarnă tatei.

*

Nu ştiu pe unde s-a rătăcit mai târziu fotografia de la cununia lor civilă, de pe scările din faţa Sfatului. Marta avea bineînţeles în braţe gladiole albe şi, în lumina de sfârşit de iulie, stăteam toţi cu ochii strânşi de soare. Ne uitam probabil la grădina publică din faţă, la straturile cu flori roşii care alcătuiau lozinci scurte, la băncile goale şi, mai ales, la statuia lui Bălcescu, a cărui moşie fusese în

apropierea oraşului. Ştiam că e el, numele îi era scris şi pe soclu, cu litere mari de bronz, altfel poate nu i-am fi recunoscut trupul colţuros şi gestul retoric cu care împingea spre acoperişul noii Poşte şi spre schelele Străzii Mari, un pumn rudimentar şi demonstrativ. L-au făcut să semene cu Lenin şi cu Stalin, mormăise nemulţumit unchiul Ion când zărise statuia. Dar toată lumea se bucurase atunci când fusese dezvelită statuia, cu câteva luni în urmă, în mijlocul grădinii publice. Era totuşi singura din oraş, pe vremuri mai existase una – probabil a lui Brătianu –, puţină lume îşi mai aducea însă aminte de ea. După ce fusese ridicată într-o noapte, mai rămăsese un timp soclul scund, înverzit de ploi şi, după ce îl scoseseră şi pe el, locul de răspântie, gol, căruia oamenii îi ziceau Lastatuie.

– Aşa a fost să fie, mi-a şoptit mama Martei, pândindu-mi în ochi dezaprobarea. Aveam un băiat bun şi de familie, era totu-aranjat, dar ea nici să n-audă… ei, ce să-i faci, ştiu, asta-i dragostea ei, n-avea sens să intervenim… a oftat. Serviţi, vă rog, se poate… a strigat deodată, repezindu-se printre mesele cu aperitive şi ţuică.

Mi-am amintit atunci şi de Barbu, venise să mă vadă chiar în ziua când plecasem acasă. Dimineaţa se dăduseră repartiţiile şi luase, aşa cum mă şi aşteptam, un sat de prin Moldova. Obrazul îi era şifonat de nesomn şi pantofii acoperiţi de praf, făcuse încă nu ştiu câte drumuri în ziua aceea. Vorbea mult, dar nu spunea decât acelaşi lucru, că n-are de gând să se ducă şi-o să facă tot ce poate să-şi obţină de la minister negaţia. Plecasem repede înapoi la cămin, explicându-i că n-am bagajul făcut şi că trebuie să-mi predau şi lenjeria.

Cu voalul încă pe cap, aşa cum venise de la biserică, Marta şuşotea într-un colţ al curţii cu naşii. Erau prieteni vechi ai familiei şi prin ei sperau ca, după un timp, să poată obţine posturi în oraş amândoi, şi ea, şi Dinu. Curtea cimentată era

plină de mese puse una lângă alta, erau aşa de multe, încât ajungeau până lângă grădina din faţă, unde fructele gălbui, de roşii inimă-de-bou, se acopereau cu praful stârnit de camioanele care, vara, hurducau strada. Nunta era abia la început şi atmosfera neîncălzită, musafirii se pofteau prea insistent între ei şi se mişcau greu, încremeniţi parcă în festivitatea clipei. De aceea erau recunoscători responsabilului străzii, care-şi luase de la început rolul să spargă gheaţa.

– Ce om de viaţă, îşi şopteau între ei, urmărindu-l cum trecea de la o masă la alta, strigând „Daţi-i bătaie, daţi-i bătaie…“, până când s-a oprit la cea unde erau aşezaţi fraţii lui Dinu.

– Sectorul ăsta îmi dă de furcă cel mai mult… a zis, ţinându-şi, în mijlocul râsetelor din jur, nemişcat obrazul congestionat de căldură şi de aerul tare al şantierului unde lucra de când îl scoseseră din armată. Cu asemenea oameni nu mai construim noi socialismul cu un ceas mai devreme…

Se făcuse răcoare şi la un moment dat chiar a plouat puţin.

– Nuntă cu ploaie, a mâncat mireasa din cratiţă… a râs mama lui Dinu.

Era aşezată în capul mesei, îşi ţinea încrucişate în poală mâinile negre şi-şi pândea, pe sub basmaua înflorată, băieţii, fraţii lui Dinu, care sprijineau la rând peretele casei de când începuse dansul. Numai când se băuse aproape tot vinul, bătrâna s-a ridicat, chiuind, cu mâinile ridicate în sus deasupra capului. Şi atunci au jucat toţi, tropotind, încleştându-şi degetele în umerii celorlalţi, în cămăşi şi în rochii, cu feţele tot mai umede şi mai congestionate şi părul lucind de transpiraţie şi briantină. Şi, când au rămas, gâfâind, care pe unde apucase, pe scaunele învălmăşite, lângă feţele de masă duhnind de vinul vărsat şi de scrumul aruncat în farfuriile nestrânse, peste cojile de mere, resturile de friptură şi oasele

păstrate pentru câine, bătrâna s-a dus în bucătăria de vară lângă mama Martei, care număra linguriţele de cafea şi le turna în oala de supă, plină cu apă.

– Să nu vă supăraţi, a zis, ducându-şi mâna la gură, de parcă vroia să lase cuvintele să treacă mai încet printre degetele noduroase şi negre. Noi nu bănuim… da' ştiţi c-aşa-i obiceiu' şi-am vrea şi noi să jucăm cămaşa miresii…

*

M-am strecurat încet pe sub umbra aruncată de zid, am intrat în fosta cameră a Martei şi m-am trântit pe pat, cu ochii închişi. Mobilele începuseră să urce, ştiut, alunecând în sus odată cu răsuflarea, mai rămânea numai chemarea veiozei aprinse peste cărţile deschise din marginea noptierei. E numai o pată galbenă de lumină care încălzeşte penumbra şi husa încreţită pe pat, păstrându-i urmele corpului, întins alene, de bărbat singur. Pot deci să intru, mobilele s-au domesticit, ca şi surâsul lui blând, istovit, când îşi scapă în ochii mei privirea moale, a somn, când gesticulează, lovind rogojina care fâşâie subţire în perete. Nu mă mai pot depărta şi rămân, trasă de tăcerea care îl ascunde, până când palma îi alunecă, fără voie, prin părul meu lung şi braţele îi mai şovăie încă, nevrând să spună.

Dar şi mai sigur va fi într-o zi când cerul se va face cenuşiu şi pietros de norii care au să se fugărească, alunecând sub vântul înteţit dintr-odată. Se va înteţi atât de tare vântul, încât va face să zboare praful pe străzi şi va flutura steagurile moi şi şifonate, tricolore şi roşii, cu care au fost pavoazate blocurile Străzii Mari şi clădirile instituţiilor, pentru 23 August. Încă nedemontată va fi atunci tribuna de lemn ridicată în piaţă şi megafoanele din dreptul cărora o voce puternică striga ieri: „Strângeţi rândurile… capul sus, aşa, nu alergaţi, nu alergaţi… atenţie, coloana din

dreapta… aşa, aşa, agitaţi florile şi steguleţele…“. Şi, peste vocea lui, vocea crainicului, transmiţând repezit demonstraţia oamenilor muncii din Capitală.

– De tribuna oficială se apropie acum un car alegoric, sunt bravii muncitori de la…

Ca întotdeauna după demonstraţie, la câteva ore doar, oraşul se va pustii, pe autostrada nouă vor curge maşinile înspre munte şi de-acolo vor veni înspre noi norii cenuşii şi bombaţi şi zigzagul roşu al primelor fulgere. Ploaia va începe pe neobservate, cu ace subţiri şi reci, la început n-o va lua nimeni în seamă şi pe urmă vor alerga toţi să se adăpostească în gangurile umede, încă nedemolate. Va ploua aşa toată noaptea şi dimineaţa, când am să mă trezesc, voi găsi cerul, tot, cenuşiu. Târziu, vântul are să despartă în el ochiuri tot mai mari de albastru. După prânz are să fie din nou senin, dar norii albi au să lucească prea tare sub soarele rece şi transparent. Va fi alta de-acum şi lumina, va avea în ea ceva neclintit şi depărtat, frunzele ţepene, cu nervuri lemnoase, au să sune prima dată şi-ntre crengi au să scânteieze, ca urme băloase de melci, fire nesfârşit de lungi de păianjeni. Salcâmului au să-i zboare frunzele şi de la fereastra apartamentului nostru am s-o recunosc cu bucurie. Voi şti că e prima zi a toamnei care începe, că n-au mai rămas decât câteva săptămâni, nici o lună măcar până să înceapă facultatea, până să-l văd din nou pe Petru.

Capitolul XXI

Ploua mereu sub cerul jos, mereu aceeaşi apă care înceţoşa aerul cenuşiu şi, doar privind-o, m-am înfrigurat. Bine cel puţin că s-a terminat cu coada la cartele, mi-am spus, cu repartiţia camerei care miroase iar a nou şi-a provizorat, cu aranjatul dulapurilor. În prima săptămână când venisem în Bucureşti, stătusem iar la Biţă. Regăsisem vuietul străzilor care ajungea până în garsonieră, policioara de la baie cu Palmolive, cărţile îmbrăcate în piele maronie şi roasă din bibliotecă, cele câteva numere vechi din *L'Humanité*, aruncate pe unde nu te aşteptai. Seară de seară îmi întindeam în chicinetă patul pliant, ascultându-i neatentă sporovăiala familiară. Pe furiş îi pândeam mersul care se făcuse greoi şi mâinile mari şi cărnoase. Tresăream, auzindu-i intonaţia contrariată şi blândă cu care-mi striga:

– Cu cafeaua aia ce-ai de gând, dragă…? Nu poate pune omul nici o bază pe tine…

Îl regăsisem dintr-odată în ea pe unchiul Ion şi, iritată, simţeam cum îl pierd imediat în gestul următor, pe care îl ştiam, era numai al lui Biţă. Clipea repede din genele prea lungi, ca de fată, şi obrazul puhav i se strâmba, chinuindu-se să-şi amâne râsul. Mă opream în loc şi-l priveam stăruitor, încercând să-i despart unul de altul. Nu mai rămânea decât cel de aici, celălalt se ştersese şi n-aveam altceva ce să fac decât să-l confund voit, cu tristeţe.

Fetele începuseră să citească, cu umerii strânşi de frig sub jachetele de lână. Ar trebui să m-apuc şi eu, mi-am spus, mişcându-mă mai departe prin cameră, de la noptieră înspre fereastră. Îmi căutam fără chef un caiet, bănuind împunsătura de nelinişte care avea să-mi întrerupă şirul gândurilor. Fusesem totuşi prima care se trezise şi, prin somnul subţiat, în spatele geamului, cenuşiu încă

de noapte, auzisem zgomotul primelor troleibuze cum creşte în liniştea dimineţii. Presimţind nelămurit ceea ce va urma – pentru că de o săptămână fiecare zi începea la fel –, încercasem zadarnic să adorm la loc, dar cu fiecare încordare mă dezmeticeam tot mai mult. Într-un târziu renunţasem, părăsindu-mă, neputincioasă, acestor minute sau ore când mintea îmi pulsa febril, cu o luciditate înşelătoare. Fiecare gest şi fiecare cuvânt ale lui Petru din seara ultimă când ne văzuserăm îşi despuiau acum semnificaţia umilitoare şi depărtată de iubire. Cum puteau oare aceleaşi gesturi şi aceleaşi cuvinte să semnifice inversul? O demonstraţie la fel de coerentă cu cea cu care îmi hrănise toată vara exaltarea îi proba acum indiferenţa. Îl regăsisem atât de departe de tot ce trăisem în gând, încât, cu dinţii strânşi, mă răsuceam în pat, îngăimându-mi planuri târzii de revanşă, al căror neverosimil n-aveam să-l văd decât în lumea coaptă a zilei. Un cântar exact măsura acum tot ce însemnam eu pentru el, tot ce însemna el pentru mine. Undeva la început a fost greşeala, îmi spuneam, poate umilinţa în care mă scufundasem. Istovită de nelinişte, nu mai aşteptasem decât clipa extenuării, când aveam să alunec în sfârşit spre somn, într-o învălmăşeală tot mai lentă şi mai dezarticulată de gânduri. După câteva ore, sau chiar imediat, auzisem primele uşi trântite la baie, fâşâitul duşurilor, bufnetul surd al apei la toalete. În cameră, cineva, probabil Nana, ea se scula prima întotdeauna, clămpănise capacul geamantanului. Paşii ei spre uşă, scaunul de care se lovise în drum.

– Eram sigură c-ai să te izbeşti de el… chicotise Marilena.

*

De-o săptămână era prima dată când o auzeam râzând şi m-am întrebat ce s-o mai fi întâmplat între ea şi Sandu, de ce nu-mi scrisese toată vara

nimic, de ce nu se căsătoriseră, aşa cum ne spunea într-un timp, de ce venise iar să stea la cămin şi nu se mai dusese în cămăruţa pe care şi-o găsiseră în primăvară. Mi-am amintit singura dată când mă dusesem la ei şi orbecăisem pe străduţele de lângă Piaţa Chibrit, scara de lemn, cu balustrada şubredă care se clătina sub mâna mea, mirosul rânced de pe culoar, uşile scorojite din spatele cărora auzisem voci ascuţite şi ţipete de copii sau zărisem câte un closet cu capacul umflat de apă, atârnând din balamalele ruginite. Îmi dădusem seama imediat că picasem prost, după feţele lor morocănoase, poate că se certaseră mai înainte, stăteam în prag, ezitând, cu pardesiul pe mine. Pe lampa de gaz din săliţa întunecată sfârâia o cratiţă de mâncare. Cum dădusem cu ochii de el, Sandu se urcase repede în pat şi-şi trăsese cearşaful cenuşiu şi mototolit peste labele albe ale picioarelor. Pijamaua în dungi îi era mult descheiată pe pieptul păros, îi lipseau vreo doi nasturi. Stătea aşa, sugându-şi o carie care arăta ca o sămânţă mică, lipită pe unul din dinţii din faţă. Pe masă era un singur pahar, din care am băut apă, Sandu coborâse, lipăind, trăsese de sub pat sticla de borviz şi sorbise din ea cu înghiţituri mari, de bărbat, care se auzeau. Mă ridicasem de pe scaun, întinzându-i stângace Marilenei caietul de curs, în care strecurasem cei douăzeci şi cinci de lei împrumut ceruţi. Mersese cu mine până la scară fără să spună nimic. Doar acolo mă privise, dând din umeri, şi-şi rezemase capul de bluza mea, sughiţând. Nu-mi dădusem seama dacă plângea sau râdea, pe scară era aşa de întuneric.

Acum şoaptele se înmulţiseră, era un bâzâit continuu şi accelerat. Mă întorsesem iritată înspre perete, dar tocmai atunci nebuna aia de la camera 27 trântise uşa, strigând:

– Se opreşte apa caldă…

Şi ele făcuseră:

– Sssssssss, râzând înfundat.

Ştiam că arătaseră înspre mine şi mi-am dat seama că gata, trebuia să mă ridic şi eu, în camera rece, pentru că nu mergeau caloriferele şi ploua încontinuu de o săptămână, de când mă întâlnisem ultima oară cu Petru.

*

Aşa că, sub apa duşului care-şi pierdea treptat căldura, încercam să mă bucur, dar nu simţeam decât o linişte nesigură, gândindu-mă că mai pot fi singură câteva minute aici, în despărţitura închisă din trei părţi de pereţii gălbui de faianţă. Ce bine, mi-am spus, cel puţin, că de data asta nu le-am mai povestit nimic despre Petru. Fără îndoială, credeau că totul se terminase încă dinainte să plec în vacanţă, sfârşitul li se păruse logic şi previzibil, aşa cum mă lăsaseră tot timpul să-l înţeleg din aerul indecis cu care mă examinau înainte de fiecare întâlnire. Pentru că el nu este din lumea noastră… Se uitau la mine ca şi când aş fi purtat un lucru strident şi lipsit de gust şi şovăiau dacă să mă mai menajeze, tăcând, sau să-mi spună cu orice risc, oprindu-mă să mă mai compromit în ochii străinilor.

Pentru că, mi-am spus, nu ştiu de ce, privite din afară, iubirile fiecăreia dintre noi devin altceva, ceva obişnuit, mediocru şi, mai ales, discutabil. Dar ele nu bănuiau că pentru mine, acum, ar fi de ajuns un simplu gest neînsemnat, ca acela pe care tot încercam să-l amân în dimineaţa asta. Să cobor de pildă cele câteva trepte până la telefonul public, acolo, lângă masa portarului, şi, ferindu-mi vocea de el şi de fetele care puteau să treacă oricând pe lângă mine şi astupându-mi cu o mână urechea, ca să nu le aud râsetele şi trântitul necontenit al uşii de la intrare, să mai încerc să-i ascult vocea familiară încă o dată. Spunând:

– Da…

Numai atâta spunând.

*

Când mi-am ridicat iar ochii de pe notiţe, Marilena îşi aranja în geam capotul, ridicându-l în talie cu cordonul.

– Asta-i curată mizerie, eu mă duc după mecanic… a zis.

– Te duci de pomană, s-a strâmbat Didi. Nici în oraş n-au început să dea căldură, aşa e dispoziţia pân-la cinşpe…

– Dacă ar fi după tine, ai sta fără foc toată iarna, numai să nu te mişti… a bombănit Marilena şi-a ieşit, trântind uşa.

Şi-atunci nu ştiu care a observat că se făcuse unsprezece jumătate şi-au început să se pregătească de masă, închizând şi deschizând uşile dulapurilor.

Am bâjbâit şi eu sub pat, cu picioarele amorţite, după papuci.

– Cu voi nu poate citi omul în casa asta… le-am rostit cu vorbele unchiului Ion.

– Abia acu' ţi-ai găsit, a mormăit Domnica în timp ce-şi trăgea ciorapii, aşa o apucă mereu, când e să mergem la masă sau să stingem lumina… atunci o apucă şi pe ea cititul…

*

Dar singură aici, în călcător, în camera asta atât de îngustă, încât nici frigul nu se mai simţea, doar mirosul obişnuit de pătură încinsă şi ouă prăjite şi aer închis, care nu dispărea niciodată, aproape începusem, în fine, să înţeleg ce citeam.

– Uite-o cum stă pe masă… aşa citeşti tu? a râs.

Şi eu mi-am strâns picioarele în timp ce ea-şi aşeza alături farfuria cu trei cartofi bine curăţaţi. Şi imediat s-a aplecat să pună reşoul într-una din prizele lângă care parchetul avea dungi de arsură, maronii şi negre.

– La noi pe etaj nu merge nici una… mi-a explicat cu bunăvoinţă, turnând untdelemnul din sticluţa care mai păstra eticheta de sirop de tuse.

Nu ştiam cum o cheamă, dar ştiam că-şi vinde aproape în fiecare lună cartela şi că vorbeşte cu unul de la Matematici, cu început de chelie, care trimitea după ea, seara târziu, s-o cheme din sala de lectură, unde citea, cu buza de jos grea, întredeschisă a mirare, şi părul pus pe bigudiuri, sub o basma cu buline, albastră.

– De ce nu ţi-ai adus un scaun din cameră? a continuat, despicând mai departe feliile de cartofi şi ducându-le pe rând în tigăiţa unde untdelemnul începuse să sfârâie, stropind pereţii, cu aceeaşi gravitate cu care ar fi gătit şi pentru o familie de cinci persoane.

Stăteam amândouă aici şi-afară ploaia, care nu se vedea, doar păta aerul, deprimant şi monoton. Şi uitându-mă la ea cum întorcea cartofii cu cuţitul, stând pe vine lângă reşou, şi la şoldurile prea grele, sprijinite instabil pe câlcâiele mari, uşor îngălbenite, am urât-o foarte tare. Pentru că era ca şi când eu mestecam în cartofii pe care mi-i prăjeam la fiecare prânz şi seara beam numai o sticlă de lapte cu pâine, ca după câteva luni să-mi pot cumpăra stofa de costum dorită şi s-o cos pe urmă acasă, să iasă mai ieftin.

Oricum, cu Petru tot n-aveam nici o şansă, mi-am spus. Pentru că nu fac parte din lumea lui în care de fapt aş vrea să intru.

Şi atunci nu m-am mai putut abţine, deşi toată dimineaţa încercasem să îl evit în gând – apartamentul de la etajul trei, din ferestrele căruia se vedea până la scuarul verde din faţa Operei, şi camera lui, dureros familiară.

– Da, am fost cu maşina la munte, cu nişte prieteni… a zis, uşor încurcat, învârtindu-se cât îl ţinea firul în jurul telefonului. Mi-am luat şi o documentare, pentru mai multe zile… Ba chiar am avut de lucru… a râs în receptor.

Mi s-a părut forţat râsul lui, ca şi vorbele cu care părea că vrea să se ascundă.

– Auzisem că sus ninsese deja şi mi-am luat şi schiurile.

Fără martori, că de mine uitase, mişcările i se făcuseră iar bruşte, de băiat crescut la internat.

– Îmi pare rău, n-am mai apucat să-ţi telefonez… aveam intenţia, dar în drum m-au prins colegii şi-a trebuit să merg să bem ceva împreună…

M-am crispat, recunoscând fraza de scuză, mi-o spusese şi mie, de-atâtea ori, o crezusem a mea până acuma… M-am ridicat de pe scaunul de la birou şi m-am îndreptat cu paşi rari spre uşă, dar, când am ajuns în dreptul ei, m-am oprit acolo. Nu era nimic al meu, stăteam singură şi neapărată în faţa acestei vieţi, misterioase şi greu de imaginat, pentru că era a lui. Fără să mă întorc, am ştiut că se tolănise în fotoliul de lângă telefon, ridicându-şi peste spetează picioarele, pentru că vocea i se destinsese şi părea că are chef să vorbească.

– Cum, chiar un an? Şi unde? A, Haga… parcă ştiam că Italia… Dar şi Haga, oricum… cu bursă, nu?… Deştept băiatul… a ştiut întodeauna ce face…

Era ostentativ să intru în vestibulul larg şi întunecos, să-mi iau balonzaidul din cuierul cu coarne de cerb şi să plec, aşa cum aş fi vrut, pe tăcute. Era ostentativ şi n-avea nici un sens, deşi îmi dădeam seama cât de inutilă îmi era prezenţa. N-avea nici un sens să plec acum, dar n-ar fi trebuit să fiu aici, niciodată.

Aşa că m-am întors cu paşi rari înapoi, m-am aşezat pe scaun la loc şi-am răsfoit, cu mâinile tremurând, prima carte pe care îmi căzuseră ochii. Şi-am continuat să-l aştept, poate din inerţie sau poate din laşitate, dar mie mi se mai părea că sunt tare şi mi se mai părea încă, aşa cum mi se păruse de la început, că nu se poate ca el să nu mă înţeleagă şi să nu mă vadă.

Dar eşti doar atât cât te vede celălalt, m-am gândit, uitându-mă la ea cum îşi toarnă cu grijă

cartofii prăjiţi în farfurie şi cum se scotoceşte în buzunarul ghemuit al capotului după flaconul alb, de plastic, rămas de la un medicament, în care îşi ţinea sarea. Dar eşti doar atât cât te vede celălalt, mi-am repetat şi am sărit de pe masă şi m-am dus să-i deschid uşa.

Oricum, tot n-aveam nici o şansă cu el, mi-am spus, cocoţându-mă iar la locul meu şi deschizându-mi în poală caietul. O clipă chiar mi-a fost mai uşor, am fost convinsă că, orice aş fi făcut, de la început, n-aş fi putut modifica nimic. Dar, chiar atunci, ceva în mine a ezitat, reproşându-mi tăcerile, gestul crispat, vorbele neîndemânatice. Am sărit de pe masă, strângându-mi unghiile în palmă, pentru că nu mai puteam suporta, şi-am început să mă plimb prin cameră, uitându-mă, absentă, din când în când, prin fereastră.

– Trebuie să plec… vezi şi tu… sunt invitat la un prieten, mi-a spus, îndreptându-se singur spre cuier să-mi ia balonzaidul.

– La un prieten sau la o prietenă? am şoptit şi imediat obrajii mi s-au aprins de umilinţă.

Nu asta aş fi vrut să-i spun, aş fi vrut să-i amintesc că e prima dată când ne vedem, după aproape trei luni de vacanţă. E reţinut, mi-am explicat singură, cu o convingere neliniştită, pândindu-i în mişcările bruşte una care să se îndrepte numai spre mine. Dar a tras cheia din broască şi a alunecat, repezit, pe trepte. Era prea penibil să mi se întâmple mie o asemenea scenă şi asistam, neîncrezătoare încă, aşteptând ca cineva care avea grijă ca să nu mi se întâmple nimic deosebit, nimic neplăcut să oprească clipa. Dar el sprijinea mai departe stâlpul strâmb al staţiei, cu o tăblie ruginită în vârf, aruncând de-a lungul şinei priviri grăbite şi absente şi aşteptând să-mi dea mâna.

Ajunge, ajunge, mi-am spus, înghiţind, fără să-l simt, mirosul de cartofi prăjiţi şi, mai tare ca el,

mirosul vechi de pătură încinsă. Ajunge, ajunge, mi-am spus şi priveam în curte negrul ud al copacilor şi orele nesfârşite de masă, când grupuri zgribulite intrau mereu prin uşa de sticlă a cantinei.

Cum poate sta aşa de-atunci, fără să-mi dea nici un semn, săptămâna asta a fost cât vara de lungă, şi-atâtea ore cum a putut să şi le umple!? Ştiam că nu poate fi acolo, dar o clipă, când m-am uitat pe geam, am sperat că l-aş putea vedea, venit să mă caute. Chiar aşa m-am gândit, că ar putea veni să mă caute, deşi ştiam că nu poate fi, aşa cum pe întuneric ştiu că nu am de ce şi totuşi mi-e frică.

Dar nu erau decât fetele, care ieşeau de la cantină. Când ele au ajuns la scară, l-am văzut şi pe Barbu, ezita, încercând să le explice ceva sub ploaia care curgea, şi ele, grăbite să plece. Mi-am amintit că mă mai căutase într-o seară şi mă aşteptase până ieşisem de la cantină. Nu-i spusesem numărul camerei, dar îi promisesem c-o să ne mai vedem. Şi dintr-odată, gândindu-mă la el, mi s-a părut că am fost foarte ocupată până acum, pentru că din toate zilele astea n-aş fi fost în stare să pierd cu el nici o oră. Vasăzică aşa e să n-ai timp pentru cineva, mi-am spus, înţelegeam totul atât de bine şi mi-era aşa neplăcut, încât am început să uit, imediat.

*

– Tu eşti asta? mă întrebase Anda, deschizând revista la Sumar şi apăsând cu unghia lungă şi roşie numele meu, scris cu litere mici după cel al unchiului.

Am dat încurcată din cap. La noi în oraş revista venea mai târziu şi, până să ajung în Bucureşti, se şi terminase. O căutasem la toate chioşcurile, dar n-o mai găsisem decât aici, la bibliotecă. O luasem şi mă ascunsesem cu ea în ultimul rând de scaune, gol, din spate. O deschideam mereu, cu obrajii arzând, şi-o închideam repede la loc, de cum

auzeam paşi pe aproape. Numele meu, scris acolo, mă ruşina de parcă aş fi stat dintr-odată, goală şi nemişcată, într-o vitrină. Şi pe stradă, de când ştiam că apăruse, mă aşteptam ca toţi trecătorii să se uite la mine cu neîncredere şi severitate. Răsuflam uşurată când, întâlnind cunoscuţi, îmi dădeam seama că habar nu aveau de articolul meu, că nu-l văzuseră.

– În ultimele luni s-a ocupat de revistă Petru Arcan, îl ştii, nu? m-a întrebat.

Se ridicase să plece şi-şi vâra în traista ţărănească vărgată hârtiile.

– Oarecum… da… am şoptit, privind-o bănuitoare.

O cunoşteam atât de puţin, prima dată o văzusem la cerc, în seara când murise unchiul. Se măritase în vară cu asistentul cu care atunci era logodită, mi-am dat seama după verigheta plată, cu steluţe, care-i trecuse din mâna dreaptă în stânga.

– E un tip de viaţă… când îl vezi aşa, nici n-ai zice… Eu îl ştiu de la nişte petreceri… mi-a spus şi s-a aşezat pe scaun la loc.

Era prima dată când mă lua în seamă, poate din cauza articolului. Şi-a încrucişat picioarele subţiri, cu pantofi cu vârful bont şi catarame metalice mari, cum începea să se poarte.

– Într-un timp ajunsese cu totul altfel… pe vremea când se despărţea de nevastă-sa… cum, nu ştii? A fost însurat… Nu se poate să n-o fi văzut pe-aici, mai venea uneori, rămăseseră în relaţii bune… El a suferit până n-a mai putut, din auzite ştiu, îţi dai seama… Numai o dată îmi amintesc cum a spus că după ce au să termine divorţul, are s-o ceară iar în căsătorie… Glumea, bineînţeles, pentru că de atunci l-am mai văzut cu destule şi nu părea deloc trist, dimpotrivă…

Simţeam cum mi-a încremenit zâmbetul stupid şi strâmb. Am închis revista, aşezându-mi deasupra mâna inertă. Mi-am amintit fotografia pe care o zărisem din întâmplare şi vizita aceea scurtă, cu

aproape un an de zile în urmă, în sala de consultaţii. Aş fi dat orice să pot pleca imediat şi în acelaşi timp să pot rămâne şi s-o ascult mai departe. Dar nu îndrăzneam s-o întreb nimic, aşa cum nici nu îndrăzneam să mă mişc, în ochii neclintiţi îmi urca umilinţa durerii. I-am auzit paşii îndepărtându-se după ce-mi spusese:

– La revedere… pa…

Am auzit uşa şi a mai trecut mult timp până când să îndrăznesc să-mi las între palmele umede tâmplele. Mi se părea că dintotdeauna ştiusem ce-mi spusese ea, fără să vreau să ştiu. Mă întrebam numai de ce nu încercasem niciodată să aflu ceva despre el. Fiecare mişcare mi-o oprisem mereu la jumătate, şovăind între curiozitate şi spaimă. Fusese laşitate sau delicateţe? Nu-mi dădeam seama. Purtam în mine, de-atâtea luni, viaţa lui neştiută, i-o recompusesem cu greu din cuvinte care îi reveneau, din nume întâmplătoare pe care le aşteptasem cu răbdare să se întoarcă, din vocile ascuţite ce răzbăteau prin pâlnia telefonului, din programul lui vag şi exact, pe care i-l întrezărisem. Între lumea lui şi a mea bănuisem întotdeauna un vid prin care, inconştientă, sperasem să urc, fără să mă gândesc exact cum, aşteptând ca totul să vină aşa, de la sine, ca şi când cineva trebuia să aibă grijă de asta. Exasperată, măsuram acum distanţa care nu se micşorase în atâta timp cu nimic, crescuse parcă de când nu ne văzusem, din obişnuinţă şi resemnare. Îl crezusem invulnerabil şi reţinut şi nici măcar aşa nu era. Lângă suferinţa lui pentru altele, pentru altcineva, a mea se chircea, ridicolă, ruşinos devalorizată. Un lucru întârziam însă şi acum să mi-l spun: că-n afecţiunea mea pentru el chiar Petru intra destul de puţin, înlocuit de chemarea unei lumi în care ştiam că se mişcă, plin de siguranţă. Gândul mi-a alergat pe deasupra, nu-l puteam privi stăruitor, nu vroiam să-mi mărturisesc cât de mare mi-era eşecul. Am să mai văd ce-i cu asta, trebuie să mai existe ceva

de făcut, mi-am spus, dar nu acum, când o să am mai mult timp, altă dată…

Mă mişcam mai departe prin camera atât de îngustă, cu pereţii şi duşumeaua goală, în foşnetul ţârâit şi continuu al caloriferului.

*

Plouase azi-noapte sau numai bruma timpurie udase trotuarele? Aerul fumegos lumina cald, erau poate coroanele colorate ale copacilor sau soarele dimineţii, ascuns dincolo de perdeaua nevăzută a ceţii. Plutea în jurul meu ceva nestabil şi ireal, un abur difuz şi şters care încerca să se închege în dimineaţa urcândă. Înghiţeam răcoarea umedă, sclipind de ruginiul frunzişului. Ceva începea transparent şi nesigur, curgea prin mine, urca în ochii calmi ai speranţei. Avea să se şteargă la fel de imprecis de cum îl găsisem atunci când lumina albă a zilei avea să împingă fiecare lucru în spaţiul obişnuinţei.

Mergând, îmi repetam ce-aveam de făcut. Nu găsisem deocamdată nimic altceva decât să-mi amân, cu fiecare zi, telefonul. Printr-un raţionament complicat şi neclar, îmi explicam că toate zilele astea, pustiite de bucurie, aveau să mi-l întoarcă odată pe Petru, altfel decât fusese. Cu o bucurie neliniştită îmi număram fiecare oră stăpânită cu greu, mi-o adunam într-un cont invers, în care îi speram întoarcerea. Şi-mi dădeam seama că fusese de-ajuns să nu-l văd câteva săptămâni pentru ca să simt cum timpul îmi atenuează neliniştea surdă ce-o purtam, neîncetat, cu mine. Dar tot ce mi se întâmpla continua să se raporteze la el, printr-o absurdă şi dureroasă relaţie. Era de-ajuns să mă aplec să-mi caut sub pat pantofii pe care mi-i cumpărasem acum câteva luni, bănuind dinainte cum avea să mi-i privească, cum avea să-mi atingă pe stradă rama, ca din întâmplare, cum avea să se aplece să-mi desfacă şiretul, pentru ca ceva să tresară în mine. Primăvara pe care o

privisem din fereastra lui cum înaintase, zi de zi, fără elan, umplând cu monotonie crengile, încă chele, ale copacilor cu frunze mici, lipicioase, o regăseam dintr-odată, îmbibată de o tristeţe insuportabilă. El nu bănuia toate astea, el nu bănuia nimic, fiecare obiect din jurul meu închidea în el aceeaşi istorie. Cândva iubirea mea sugrumată avea să le transforme la loc, în simple lucruri, în nişte pantofi scâlciaţi, într-o bluză uzată. Dar până atunci, viaţa lui continua în mine ca şi când lumea întreagă prin care treceam era numai o privire imensă a lui, care mă urmărea fără s-o ştie. Ce ciudat avea să-mi sune mai târziu întrebarea:

– Şi tu ce ai mai făcut în timpul ăsta?… De ce nu mi-ai mai dat nici un semn? Ştii că mie mi-e mult mai greu să dau de tine…

Ce ciudat avea să-mi pară zâmbetul lui, vag insinuant… Aveam să mă uit dezamăgită la el şi aveam să-i răspund:

– Dacă te-ar fi interesat într-adevăr, m-ai fi găsit…

Dar reproşul meu avea să aibă rezonanţa neconvinsă şi automată pe care mi-o şi dorisem. Şi-aveam să tac în continuare pentru că, oricum, de la început alesesem tăcerea. Drumul meu spre el trecea atât de adânc prin mine, încât aveam să-mi trag spre perete ochii, contrazişi de oricare gest al lui care putea să urmeze.

Învăţasem să mă tem, repede, de glasul lui prea grăbit sau prea politicos, de fiecare vorbă în care i-aş fi bănuit nepăsarea. Începuse să însemne pentru mine atât de mult, încât eram vulnerabilă toată, ca o rană vie, nu mai încercam decât să-mi prelungesc, încă puţin, liniştea precară şi scurtă. Nu-mi dădeam seama bine nici eu de ce amân să-i dau telefon şi nu vroiam să mă opresc mai mult la asta. Eram atât de concentrată asupra gândului meu, încât nici nu simţeam cum mă schimb, eram propria închisoare. Nu-mi simţeam glasul cum mi se face tot mai absent, gura lăsată cum îmi

încrustează în obraji primele riduri. Tăceam mai mult ca oricând şi pe stradă, în troleibuz sau la cantină căutam locuri cât mai ferite, iritată de râsetele din jur, de uşurinţa lor nemotivată. Duritatea mamei, din anii când aşteptase întoarcerea tatei, irupea acum, atotputernică, în mine. Cu fiecare probă a tăriei mele, pe care nici nu mi-o bănuisem măcar, deveneam mai neiertătoare faţă de ce-mi era în jur. Eram tot mai sătulă de gălăgia camerei, de discuţiile care se repetau, de părul nepieptănat al fetelor, de lenjeria pusă la uscat pe calorifer, de toate. Am să plec totuşi de-aici, cât de curând, habar n-aveţi voi, le promiteam, privindu-le pieziş.

Când le priveam aşa, uitam că-mi sunt prietene. Pentru că toate lucrurile se făceau clare în mintea mea, ceva se usca în mine, clipă de clipă. Păstrasem obişnuinţa stăruinţei mele la bibliotecă şi mă cufundam în ea tot mai mult. Cu aceeaşi severitate mă căutam în oglindă, aranjându-mi ochii şi părul, cântărindu-mi rochiile. Îmi număram cu grijă răspunsurile la seminar şi-n timpul care îmi mai rămânea pregăteam celălalt capitol din lucrarea unchiului. De data asta aveam mai întâi să-l prezint la cerc şi-abia pe urmă aveam să i-l duc lui Petru, dar atunci, îmi spuneam, dar atunci totul avea să arate altfel. Îngropam, cu fiecare zi, tot mai adânc în mine, o făptură neajutorată şi, odată cu ea, ezitările şi îndoielile unchiului. Poate aveau să irupă iar, cândva, dar acum mi se părea că mă despart pentru totdeauna de ele. Mă pregăteam să fiu alta şi nici nu-mi dădeam seama de fapt, credeam că-l aştept cu supunere pe Petru, dar fiecare mişcare i-o calculasem la fel de exact cum le calculam şi pe ale mele. Dacă avea să se întoarcă la mine, avea să găsească pe altcineva, dar lucrul acesta n-o să-l ştie, mult timp, şi nici eu nu-l ştiam bine încă.

Fără el, oraşul se însănătoşea încet. Neliniştea se scurgea undeva, în adânc, de pe străzi şi de pe

feţele oamenilor. Lumea se neutralizase, aerul se stabiliza în jurul meu şi mă lăsa să mă mişc prin el cu nepăsare şi siguranţă. De-acum zilele aveam să le simt iar, neînnodate în crispare, ţârâite ca ploaia. Mă bucuram să le primesc înapoi, prelungite în calmul neaşteptării. Răsfoiam, neatentă, revista Institutului, în care, prea târziu şi parcă întâmplător, se înscria, lângă al meu, numele unchiului. Tristeţea se scursese odată cu vina uitării. Lucrurile nu aveau deasupra lor nici un semn, pentru că se închideau rotund în nedreptatea împlinirii. Ceva părea că-mi mai scapă înţelegerii, dar nici nu mai încercam, pentru că pe toate le simţeam atât de aproape.

Într-un fel îmi părea rău că aveam să mă întorc într-o zi la Petru, că aveam să-l caut atuncea. Deja simţeam c-a rămas prea puţin timp până când îi voi pândi iar paşii, vorbele, faţa. Şi era ca şi când mai aşteptam ceva, ceva nou, care să-mi anihileze durerea. Nu puteam oare trăi decât aşa, ucigând iubirea? Mă gândeam la unchiul Ion, mă gândeam la Barbu şi la Mihai şi mi se părea uneori că am deja mâinile pătate de crime repetate, din urmă.

Capitolul XXII

Azi era una din acele zile de vară care revin, nemotivat şi târziu, în octombrie. Soarele se răcea luminos a toamnă şi singurătatea mea se subţia în liniştea străzilor. Dar cerul prea albastru care cădea în ferestre avea să rămână aşa până după-amiază, nedecolorat de arşiţa înşelătoare a prânzului. Lumina curgea, scânteiau în ea tivurile ruginii ale frunzelor, ierburile lungi şi aţoase. Pe trotuar, umbrele oamenilor cădeau negre şi drepte. Peste garduri şi peste ziduri se bălăngănea iedera coaptă, cu roşul strigător ca al gogoşarilor puşi la murat în ferestre. Printre frunzele ţepene şi îmbujorate, ciorchini cu bobiţe brumate, părând struguri sălbatici.

– Ştii că azi o să fie şi Ene pus în discuţie… în prima parte a şedinţei… mi-a spus Domnica.

M-a apucat de braţ şi am luat-o puţin înaintea celorlalte. Mă feream totuşi, din cauză că era locţiitoarea lui Bucur, să-i povestesc despre mine prea multe.

– De ce să fie pus?… Aaa, că a lipsit de la mai multe şedinţe… Şi crezi că d-asta?… am întrebat-o, nedumerită.

– În mod sigur că nu scapă fără o sancţiune… mi-a zis, cu vocea ei energică şi convinsă. Nu ştiu dacă ai observat că el avea nişte după-amiezi în care nu apărea deloc, nici dacă aveam seminar… se pare că lucra undeva unde a lucrat şi-n anul dinainte să intre la facultate, pentru că se întreţine singur… Dar Bucur nu vrea să ţină seama de asta…

– Bucur mai bine şi-ar vedea de el, că înghesuie fetele la sediu… cum pune ochii pe una, o cheamă de gardă, eu ştiu că n-o să mă mai duc orice ar fi… a strigat Didi.

*

Ne-am îngrămădit toţi câţi eram în jurul lui Ene, care îşi trăgea pe el scurta ponosită.

– Am înţeles, aşteptaţi să dau de băut… a strigat, scuturându-şi părul lucios care-i cădea peste sprâncene. Cu prima ocazie când dau de nişte bani…

– Eu nu ştiam că are o situaţie aşa… cum să spun… neplăcută, a şoptit Nana.

– Păi, nu ştia nimeni… nici nu cred că i-a convenit că s-a spus în şedinţă, acum nu mai are ce face decât s-arate că nu-i pasă… a explicat, încet, Sergiu Stănescu.

A rezemat stângaci uşa de la intrare şi ne-a împins uşor de umeri pe amândouă. Era prima dată când îl vedeam cum iese din rezerva lui obişnuită, dar astă-seară eram cu toţii mai agitaţi.

– Dar cum de nu-l mai ajută chiar nimeni… măcar mama lui… a insistat Nana.

– E greu de înţeles pentru o situaţie obişnuită, normală… dar probabil că noul ei soţ i-o fi pus nişte condiţii…

Frazele lui chibzuite contrastau, ca de obicei, cu gesturile timide. Mi-am amintit că Ene se legase de multe ori de cămăşile lui albe şi scrobite, de cravatele cu care venea în fiecare zi, de felul lui de-a vorbi. Dar Sergiu fusese printre primii care votaseră împotrivă când Bucur a propus să i se ia lui Ene carnetul utece.

– Dar să ştii că, dacă nu era Nana, să spună ce-a spus, cum o luase şedinţa, s-ar fi terminat altfel… a continuat.

Avea un ton însufleţit şi preocupat, pe care nu i-l mai văzusem. Mi se păruse întotdeauna un băiat prea ocrotit acasă, căruia nu-i plăcea să se amestece cu alţii.

– Dar şi de tine m-am mirat, nu m-aş fi aşteptat vreodată la aşa ceva de la tine… sper că nu te supără asta… mi-a zis, luându-şi repede mâna de pe umărul meu.

Am fost sigură că roşise, dar nu se vedea, pe stradă era întuneric.

– Nu, i-am răspuns, râzând, de ce să mă supere?

Ba chiar eram măgulită, nici eu nu mă aşteptasem la aşa ceva de la mine. Obrajii îmi ardeau încă de-atunci şi picioarele mi le simţeam de parcă aş fi umblat ore întregi fără oprire. Numai că, dar asta n-avea nici un rost să i-o mărturisesc lui sau oricui altcuiva, numai că, de la un moment dat, pentru mine nu mai fusese vorba despre Ene. Deşi îmi întorceam mereu capul să-l văd, aşa cum făceau toţi, cum stătea în ultimul rând din spate, cu umerii încovoiaţi şi părul unsuros căzându-i parcă mai mult ca oricând peste sprâncene şi c-un zâmbet care s-ar fi vrut de sfidare, dar era prea strâmb sub atâtea priviri ce nu îl slăbeau o clipă. Mă uitam când la el, când la Nana. O ascultam cu o nelinişte invidioasă, ce bine se descurca, tot ce spunea se potrivea cu felul cum trebuie vorbit într-o şedinţă. Ştia să apese pe unele cuvinte sau să întrebe ceva spre sală, deşi era sigură că n-avea să-i răspundă nimeni, emoţia îi întărise doar glasul şi îi colora obrajii negricioşi. Un alt chip al lui Ene, retuşat cumva, se desprindea din vorbele ei. Un Ene generos şi discret, tovarăş bun şi dezinteresat, de parcă Nana l-ar fi îmbrăcat în haine sărbătoreşti, de duminică, şi nu ţi-ar fi fost uşor să-l recunoşti în el pe băiatul cu cămaşa veşnic scoasă din pantaloni şi un chiştoc fumegând în colţul gurii. Când Nana se aşezase la loc, neliniştea crescuse în mine brusc, îmi ţârâia în urechi de bătaia sângelui, îngrozită.

– Vă rog să vă spuneţi părerea, a repetat delegatul.

Tăceam toţi, uitându-ne pe fereastră sau pe pereţi, din când în când tresăream când scârţâia o bancă, dar nu era nimic, cineva se aplecase să-şi lege şiretul. Dacă mai trecea mult timp fără să se ridice nimeni, avea să se treacă la vot şi cu asta

gata. Exclus din utece, Ene avea să ducă după el o tinichea la dosar toată viaţa.

Şi-atunci mi-am dat seama că, pentru mine, nu mai era vorba de Ene, deşi vorbisem atâta despre el pe drum, până să ajungem la şedinţă. „E nevoie să fie mai mulţi care să-l apere“, spusesem atunci, „poate ani întregi din viaţa lui atârnă de orele acestea, de noi“. Cuvintele ne umpleau gura, de unde bucuria acestor clipe, că el are nevoie de noi? Ne simţeam cu totul altfel decât de obicei, când intraserăm, cu paşi siguri, în sală şi opriserăm un rând întreg pentru cei din grupa noastră. Stăteam acum nemişcată, ca să nu întâlnesc privirea mustrătoare a Nanei. Nu, n-aveam să mă ridic să vorbesc despre el, n-aveam să fiu în stare. Îl cunosc pe tovarăşul Ene de un an şi ceva, trebuia să spun, îl cunosc de la seminarii, de la examene, de la munca patriotică, pot să garantez pentru conştiinciozitatea şi ataşamentul lui… E un element muncitor şi devotat faţă de cauza… strigam tare în gând, frământându-mi degetele asudate, în ciuda unor manifestări de suprafaţă, pe care ar trebui să şi le corecteze… trebuie… Îmi spuneam toate astea de la capăt şi tăceam mai departe, cu faţa în jos, urechile îmi ardeau sub păr, nu spuneam de fapt nimic, ştiam numai cum ar arăta sala asta, cu atâţia ochi întorşi deodată spre mine. Toţi ochii ăştia care privesc acum în podea sau la masa lungă a prezidiului, acoperită de o pânză roşie şi-n mijloc cu o carafă de apă şi trei pahare aşezate pe tava de plastic, toţi ochii ăştia s-ar întoarce deodată spre mine. Mi-e atât de frică de aşa ceva, încât mă întreb, revoltată, de ce să mă ridic tocmai eu, la urma urmei? Să se ridice băieţii, să se ridice Didi sau Marilena, să se ridice altcineva, oricine… Nu, n-am să mă ridic tocmai eu, pentru că mie nu numai de sala asta mi-e frică, e şi asta, dar mai e şi altceva, la care nici măcar nu îndrăznesc să mă gândesc bine. Nu pot să mă ridic tocmai eu, care duc cu mine de-atâta timp o vină

veche şi neştiută bine, vinovăţia nesigură a unchiului Ion, vinovăţia tatei, care a plătit pentru vinile familiei lui, de-acum douăzeci sau treizeci de ani, ce importanţă are… N-are importanţă decât că atâtea vini ale altora, neînţelese, mi-au fost date mie şi eu le-am acceptat demult, înainte măcar să-mi dau seama. Şi golul ăsta de spaimă, pe care îl simt ori de câte ori mă gândesc că m-aş putea ridica să vorbesc şi că sala întreagă s-ar întoarce spre mine, golul ăsta tot de aicea vine. N-am îndrăznit niciodată să iau cuvântul într-o şedinţă, am stat întotdeauna deoparte, ca să nu-mi stârnesc vinovăţia. Pentru că ar fi poate de-ajuns să mă ridic şi să rostesc cuvintele astea pe care mi le-am pregătit, pe care mi le-am tot repetat, pentru ca delegatul de la Centrul Universitar să-şi îndrepte deodată trupul greoi, îmbrăcat în haine bine croite, de stofă bună: „Dar dumneata, dumneata, care vorbeşti, ce fel de element eşti dumneata? Să studiem puţin situaţia dumitale…“, ar putea zice şi m-ar privi cu ochii aceia acuzatori, pe care de-atâta timp îi aştept să se întoarcă spre mine.

Ce fel de element sunt eu, nu m-am gândit niciodată cu adevărat cum sunt şi totuşi de ani de zile îngrămădesc peste chipul meu adevărat tot ce citesc, tot ce văd în filme. Şi-acum nu mai puteam decât să-mi depărtez privirea îngreţoşată de la fiinţa mea adâncă, gelatinoasă, pulsând de frică. N-aveam nici o formă decât aceea, gelatinoasă, a fricii.

Nici măcar nu mai ştiam dacă am ceva de spus, ştiam numai că nu am curajul, aşa stătuse, aşa cum stăteam şi eu acum, unchiul Ion în atâtea alte şedinţe. Abia acum era ca şi când le trăisem pe toate, îmi ţineam ca şi el capul plecat, cu aceeaşi vinovăţie nesigură şi cu aceeaşi teamă. Dintr-odată era ca şi cum, de când mă ştiam, îmi fusese frică, dintotdeauna. De-a lungul coridoarelor minţii, întunecate, pe care gândul meu se tot retrăgea, nu întâlnea decât frica, decât ruşinea. Ca şi când m-aş

fi tot dat mereu cu câte un pas înapoi. Fiecare secundă care trecea fără să mă ridic nu însemna decât încă un pas cu care mă retrăgeam înapoi, încă un pas, încă unul. Până când n-a mai rămas în spatele meu decât zidul. Nu mai rămăsese în spatele meu decât zidul zgrunţuros, rece, al sălii, pe care mi-am crucificat trupul moale, încleştându-mi mâinile pe spătarul scaunului din faţă. Lor poate li se părea că stau dreaptă, dar eu ştiam că mă clatin la fel de mult ca şi până acum de frică, că nu mă reazem decât de zidul din spate şi că gura închisă îmi era uscată şi goală de cuvinte. Stăteam în picioare în faţa lor, întârziind şi-acum să vorbesc, convinsă şi-acum, încă o clipă, că n-am să fiu în stare s-o fac. Eram paralizată încă de explozia albă a spaimei care izbucnise, chiar mai puternică decât o aşteptam, mai devastatoare, atunci când numele meu, rostit rar de delegatul care conducea şedinţa, umpluse liniştea mirată a sălii. Scaunele scârţâiseră şi de pe feţele amestecate ochii tuturor se întorseseră spre mine, atât de lacomi, de parcă abia acum mă vedeau prima dată. Şi ochii prietenilor mei, care se trăgeau cu jenă în lături, ca să nu mă intimideze, înţelegându-mi spaima. Spaima asta pe care trebuia odată şi odată s-o înfrunt ca să-mi răscumpere vinovăţia pentru ca, de fiecare dată când am să mai vreau să mă ridic, undeva s-o regăsesc tot mai mică.

Mă ridicasem cu acelaşi efort cu care amânasem, atâta timp, să-i dau telefon lui Petru. Trebuia măcar să încerc să fiu altfel, trebuia să fac ceva pentru asta. În clipa când îmi întinsesem mâna, totul se amestecase atât de mult, încât nu mai voiam nici să vorbesc, nici să tac, mi-era totuna. Dar fusesem sigură că, dacă nu mă ridic acum, avea să-mi mai fie frică mult timp. Şi mi-a mai fost teamă, aşa, până când am rostit, cu vocea sugrumată, primele cuvinte. Despre cine vorbeam? N-avea importanţă… Important era că puteam să

vorbesc, cu vocea asta, care se rupea mereu, lăsând pauze între cuvintele pe care le descopeream ştiute. Ştiam şi intonaţia, şi începutul frazelor, ştiam tot şi, după un timp, pauzele le lăsam dinadins pentru ca vorbele mele să rămână acolo, destul timp, între ei, pentru ca ei să le creadă, deşi, doar pentru că le rosteam şi pentru că mă ameţeau, din ce în ce mai mult, curajul şi generozitatea mea, nu mai credeam deloc în ele.

*

Seara era neaşteptat de rece după căldura zilei şi de-asta mergeam atât de grăbiţi, vorbind prea tare şi râzând, înghiontindu-ne, încercând, fără să ne dăm bine seama, să stârnim iritarea invidioasă a trecătorilor. Râdeam şi eu, la fel de nemotivat şi zgomotos ca şi ei, niciodată nu mă simţisem, ca acum, absorbită în toate mişcările, în toate gesturile lor. Nici măcar nu observasem că, deşi grupul nostru se desfăcea şi se aduna mereu altfel, Sergiu rămăsese, tot drumul, alături de mine.

– A, am uitat să-ţi spun ceva… mi-a strigat după ce ne condusese pe toate până în faţa uşii de la cantină. Ştii că zilele astea am fost la Institut, mă dusesem să caut nişte date acolo pentru o lucrare a mea pe care vroiam… în fine, n-are nici un rost să-ţi dau detalii, a zis, fâstâcindu-se deodată şi dând dezordonat din mână. Ce vroiam să-ţi spun e că acolo l-am întâlnit pe Petru Arcan… cu care am dat noi examen anul trecut… a fost foarte amabil, a mers cu mine şi mi-a arătat şi-ntre altele m-a întrebat şi de tine, dacă suntem colegi… Spunea că şi tu ai ceva în lucru şi se mira că nu te-ai mai dus pe acolo… am uitat să-ţi spun până acuma…

– Mulţumesc, i-am şoptit, întinzându-i recunoscătoare mâna.

O bucurie neliniştită a irupt deodată în mine, am ştiut că gata, s-a terminat, am ştiut cum am să privesc după el până când am să fiu sigură că a ieşit din curtea căminului, cum am să mă uit la

ceas, încercând să-mi dau seama dacă la ora asta a ajuns Petru acasă, cum am să mă duc până la telefon şi acolo, cu fisa în mână, am să mă răzgândesc, mai bine peste o jumătate de oră, aşa am să-mi spun şi-am să intru în fugă în cantina aproape pustie la ora asta, am să mă aşez la masa la care fetele au ajuns deja la felul doi şi-am să înghit de câteva ori, fără chef, şi-am să mă ridic imediat: „Mă duc să-mi iau ceva de la cofetărie…“, am să le spun, tot mai enervată de întrebările lor. Fără să le mai răspund, am să ies la fel de agitată cum am intrat şi, nemaiauzind nimic în jurul meu decât bătăile imense ale inimii, am să mă duc până la cel mai depărtat telefon de pe alee, am să deschid uşa cabinei cu mâinile tremurând de-o spaimă la fel de mare ca aceea din şedinţă şi am să încep să-mi caut prin toate buzunarele fisa pe care tocmai atunci n-am s-o mai găsesc, întrebându-mă dacă nu cumva el are musafiri sau e cu cineva şi dacă vocea lui n-are să sune prea grăbită sau prea politicoasă.

Capitolul XXIII

– Şi nu vrei să-mi spui de ce n-ai mai dat nici un semn… a râs; şi-a întins mâna, alene, a întors telefonul cu burta albă în sus, l-a deschis şi l-a pus la loc cu grijă. Nu vrei deloc… a repetat, la fel de absent şi la fel de vesel.

Era evident că nu-mi aştepta răspunsul, ca şi când l-ar fi ştiut. Îl ştia sau nu? Ştia oricum altceva decât mine. Mi-am tras, înciudată, pătura peste umerii înfiguraţi, era răsucită în jurul meu, ar fi trebuit să mă ridic şi s-o aşez, dar n-aveam răbdare. M-am vârât ghemuită sub ea şi am izbit, iritată, cu tălpile în somiera care a sunat, scrâşnit. Seara începuse să fumege peste mobile, încet, dar ne mai făceam că nu observăm, întârziind, câteva clipe încă, aprinsul luminii. Deschisese telefonul pentru că aştepta ceva sau făcuse gestul la întâmplare? Am încercat să-i dibuiesc chipul în lumina cenuşie a serii.

– Să înţeleg că te-a supărat ceva?… Mi-a trecut şi asta prin minte, dar nu prea văd ce-ar putea… a revenit după un timp.

Am avut impresia că insista doar pentru că nu mai ştia ce să spună. Ce-aş fi putut să-i explic dacă nici măcar nu îşi dădea seama ce m-ar fi putut supăra, ce nu?… Îi pândeam la fel de crispată fiecare intonaţie, fiecare aplecare a capului.

– Strânge tu paharele dacă vrei… a zis.

Gesturile iubirii rămâneau la fel de puţine şi duceau mai departe tot ce ştiam deja, dincolo de ele, neliniştea cu care îl aşteptam mă înconjura mai departe. M-am ridicat şi privirea mi s-a lipit, dintr-odată cutremurată, de pânza înduioşată a ochilor lui pe care o ştiam, cu care începea îmbrăţişarea. Lângă el mi-era mai departe dor de el, aveam trupul ars şi gura uscată. Mi-am strâns degetele în pumni şi mi-am înfipt unghiile în carne, adânc, lăsându-mi faţa în jos, să nu mi se verse prin

pleoape mărturisirea. Nu era nevoie s-o las, el o ştia, era prea sigur de ea, de-aceea n-avea să mă caute niciodată. De-aceea mă întreba, râzând, de ce n-am mai dat nici un semn, de-aceea nu părea că-şi aminteşte de mine decât atunci când vocea mea la telefon îl rupea din camera lui misterioasă.

– Să nu întârzii ca atunci… nu vreau să ai neplăceri… nu vreau să ţi le provoc eu… mi-a zis, îndreptându-se spre cuier să-mi ia balonzaidul.

Vorbele lui, care se vroiau ocrotitoare, le simţeam doar cum îl despart cu prudenţă de mine. Era clipa când lumile noastre se desfăceau încet, rotindu-se fiecare mai departe, pentru ca altădată să se atingă iar câteva ore. Umbla de colo până colo, umplând camera cu mişcări sigure, de bărbat chibzuit, cineva, altcineva decât mine. Nu-i mai simţeam desprinderea ca o sfâşiere, sufeream numai că aveam să plec înapoi, neştiind nici acum cui s-o dau, iubirea mea abstractă şi pervertită de aşteptare. L-am mai urât încă o clipă, nestăpânit şi ranchiunos, pentru că era altfel decât îl vroiam, pentru că nu înţelegea.

– Ce ai? m-a întrebat în fugă, repezindu-se spre telefonul care începuse să sune.

Cădeam iar, vertiginos şi adânc, în golul unde mă regăseam singură. Ar trebui să mă înspăimânt şi să fug, părăsindu-mi în camera asta iubirea nefirească şi încăpăţânată, ar fi trebuit să-mi dau seama. Dar, înglobată în tot, simţeam numai aerul cum se sfâşia în fiecare cameră prin care mai trebuia să trecem, printre luminile stinse, spre uşa ieşirii.

– Vrei să te piepteni? mi-a şoptit, trecându-mi, abia simţit, mâna prin păr.

Am clătinat numai din cap şi mi-am pus, fără grabă, şapca împletită, fularul, mănuşile. Mângâierea lui împărţită – cu cine oare? cu câte? – o duceam în păr, mi se părea că nu mai aştept nimic odată cu el sau poate că încă îl mai

aşteptam, cu totul altfel, odată, cândva, atunci când şi eu aveam să fiu, cu adevărat, alta.

Afară, în ceaţa umedă care topea luminile şi mirosea a fum, oamenii, străzile pluteau într-o melancolie eliberată. Cu mâinile în buzunar şi cu paşii rari, mă bucuram că pot să merg şi că seara era scurtă şi tristă. Pentru cea care eram mai puteam să mă bucur, pentru cea a orei de-acum, a aceleiaşi ore cu-a lui, când fusesem împresuraţi de aceleaşi gesturi şi de-aceleaşi cuvinte. Şi înaintam spre marginea orelor noastre, bănuind-o, cu o sfâşiere călduţă, cum se apropie.

Ploaia se oprise de mult, dar în bălţile vechi trunchiuri opace de pomi, strada pe care treceam, zidurile şi acoperişurile se fragmentau, ca trase-n peniţă. Ascunsă în adâncitura trotuarului, lumina gri pâlpâia, făcând să tremure în fundul apei frunzele nemişcate.

*

Când m-am mişcat în pat, împingând pernele umede, fereastra mi s-a spart, albă de lumina noii dimineţi, sub pleoapele neapărate. Am recunoscut spaima trezirii şi gustul aceleiaşi suferinţe. Am regretat, ca pe un gest nesocotit, telefonul şi întâlnirea pe care o provocasem, pierdusem iar drumul înapoi spre săptămânile când amânasem cu greu revederea. M-am ridicat, bâjbâind prin camera înţesată de răsuflări şi mirosuri, masa nestrânsă de-aseară şi un pahar ceţos în care am picurat, cu răbdare, în baie, apa călâie rămasă pe ţeavă. Era deci atât de devreme, încât nu-i dăduseră încă drumul. Neliniştea m-a plimbat pe coridor cu ochii înrăiţi, întunericul curgea prin mine ca o spaimă grea, spaima asta că-l pierd zi de zi, că n-am reuşit cu nimic mai mult decât la început până acuma. E ceva duşmănos şi ascuns în mine şi asta sunt eu, am ascuns mereu iubirea mea nefirească şi încăpăţânată, am ştiut că trebuie să tac pentru ca fetele să nu-şi dea seama că Petru nu

mă caută niciodată. Era ceva ruşinos în toată povestea asta, altfel n-aş fi ascuns-o şi, tot tăcând aşa, ceva s-a închis în mine. Mi se părea că eu voi intra cândva în altă lume decât a lor, decât a noastră, trebuia numai să tac şi să mai aştept, încă o săptămână, încă alta. Şi pe urmă mi-a fost prea greu să mă mai hotărâsc într-un fel, înaintasem aici prea mult ca să mă mai pot întoarce şi nu mai ştiam dacă amân din tărie sau din slăbiciune.

– De ce nu ai deloc încredere în tine? m-a întrebat Petru.

N-am încredere în mine sau am prea multă, nu ştiu, aş vrea să fiu ca şi celelalte fete acum, le ascult cu jind respiraţia liniştită în timp ce îmi înfund capul în pernă, adânc, şi-mi trag peste cap pătura.

Gata s-adorm, lumea mă durea iar, nervii-mi intrau în ziduri, zumzetul necontenit al maşinilor îl auzeam ca un puls, neliniştit de sânge. Dincolo de ochii mei închişi trupul lui a decupat întunericul unde îl aşteptam şi-nainte să m-atingă, în mişcarea fără sfârşit a cuprinderii, albul lunatic al pielii şi mersul ciudat, de cocor, în ciorapii uitaţi. Am gemut, gonindu-l spre fereastra dimineţii inutile, dar ea îmi pândea, dincolo de geam, somnul trist, sub dinţii mei strânşi frunzele ei scorojite sunau, pătând cerul, ruginiu ca şi ele. Mă deşteptasem iar, eram singură, fetele trebuie să fi mers foarte încet în dimineaţa asta, pentru că nu le auzisem. N-aveam nimic altceva de făcut, aşa că am plecat spre bibliotecă.

*

– Ce faci aici? mi-a şoptit şi-am tresărit cu spaimă, întorcându-mă.

Nu-i recunoscusem vocea, doar chipul, care se clătina în clipa prelungă. Era dincolo, în realul mişcător spre care mă căzneam s-ajung, prin sângele dezlănţuit şi aerul rarefiat de emoţie.

– Citesc, i-am răspuns mecanic.

Privirea mi s-a oprit pe mâinile mele, neajutorate, cu unghiile tăiate în carne, adânc, la fel ca ale mamei. Ce urâte sunt, mi-am spus, strângându-le în pumni, şi m-am întrebat, cu panică, cum sunt îmbrăcată.

– Aşa de dimineaţă… a râs.

Secunda nesfârşită începea să se închidă. Urcam necontenit printr-un gol ţiuitor, nereuşind destul să mă apropii.

– Am venit doar să iau o carte şi plec… mă duc să-mi fac bagajul…

– Ce bagaj?

– Mă duc cu nişte amici la mare pentru două zile… doar ţi-am spus aseară…

– Nu mi-ai spus…

– Cred că da… de fapt se poate să fi uitat, pentru că şi mie doar ieri mi-au propus… Ştii ceva? a avut deodată o însufleţire neobişnuită… Azi-dimineaţă am descoperit că le mai rămâne un loc, de fapt, două… aşa că ai putea merge şi tu… ce zici?

– Vorbeşti serios?

Nu învăţasem încă să mă bucur, mă uitam numai la el cu suspiciune.

– Ei, cum… bineînţeles… strânge-ţi cărţile şi du-te imediat să-ţi faci bagajul…

*

– Şi la ce oră plecaţi? m-a întrebat Marilena.

Mi-am tras de sub pat geamantanul, am scos ghemul de rufe murdare dinăuntru şi l-am înghesuit într-un colţ al dulapului.

– Acu’… la prânz… i-am răspuns evaziv şi-am pocnit de perete uşa dulapului.

Cheia rămasă în broască a întins dâre lungi în varul moale. Nu-i spusesem, bineînţeles, că plec cu Petru.

– Şi cu Sergiu ce faci?

În glasul ei era o imputare pe care m-am făcut că nu o observ.

– Ce vrei să mai fac… îi explici tu şi mergeţi amândoi… biletul meu o să găsiţi cui să-l vindeţi…

– Aşa-i încurci tu pe alţii, nu te gândeşti niciodată decât…

– La mine, ştiu… i-am răspuns, sătulă deodată.

Mi-am smuls de pe umeraşe hainele înghesuite una într-alta, le-am întins pe pat şi-am început să le cântăresc din ochi, nu ştiam pe care să o aleg.

– Ce mizerie… am spus după un timp, cu o voce domoală, care încerca să se scuze. Uite ce şifonate sunt… oare cât au să ne mai ţină două-n dulap? Şi eu acu' de unde să fac rost de fier de călcat, că pe etajul nostru nu-i nici unul.

– Ei, de fier stai în drum, cu ălealalte ai terminat… s-a răstit. Vezi-ţi de ce mai ai, că fier îţi găsesc eu…

Îi simţeam privirea cum mă desfăcea cu cruzime de mine şi mă revoltam de toată convieţuirea ca de-o imensă nedreptate pe care nu puteam s-o împiedic. Toate gesturile mele de care memoria proprie, ocrotitoare, mă ferea, amintirea ei le păstrase şi le va păstra cu necruţare. Voi continua să ştiu că sunt şi în acest fel – haotică, dezlânată, lipsită de logică – ori de câte ori am să-i întâlnesc privirea.

– Şi ăsta ţi-a propus doar astăzi să pleci şi-ai acceptat imediat… unde te duci cu unul pe care…?

– Ţi-am mai spus că-l ştiu de mult, suntem foşti colegi de liceu… Nu-i nici o problemă, n-ai grijă… am râs, învârtindu-mă mai departe prin cameră.

Mă privea, cu colţurile gurii lăsate, până când n-a mai putut să suporte căutarea mea năucă.

– Dacă chiar nu-ţi pasă de Sergiu, ar fi trebuit să nu mergi în nici un caz la teatru cu el… ce sens are să-l încurci…

S-a întins pe pat, ca şi când spusese, în fine, ce-avea de spus. Şi-o clipă chiar am vrut să-i răspund, mă tenta foarte tare. Lumina de-afară se stinsese

brusc pentru că cerul se acoperise cu nori, aici lucrurile se făcuseră informe, fără contur, ca lăţite de întuneric. Am ezitat, pe neaşteptate mi se făcuse lehamite.

– Ce, eu îl încurc? El mă-ncurcă pe mine… am râs.

– Mă duc să-ţi caut fierul…

Renunţase să „mai vorbim serios“. Era deja cu spatele, lângă uşă şi am răsuflat uşurată.

Pocnetul uşii, paşii ei tot mai îndepărtaţi, culoarul de-afară. Atât de singură, încât tăcerea ţiuia şi sângele îmi suna în încheieturi clipa, grăbindu-mă. Mi-am apropiat faţa de oglindă, de-aproape fiecare por mi s-a lăţit monstruos şi-aş fi vrut să nu-l mai privesc, ca să nu mai existe. Am presimţit, cu o secundă mai înainte, mâna ei pe clanţă şi-am început să mă pieptăn încet, despărţindu-mi de oglindă obrazul.

– Ghici de unde l-am luat? mi l-a împins, triumfătoare, sub ochi.

Mânerul pârlit, legat cu sârmă, se clătina între niturile late, acoperite cu praf de rugină.

– De la străbunică-ta… i-am răspuns, întorcându-mă spre fereastră să-mi privesc cocul la spate.

– De la tovarăşa Potorac… a râs.

Se înveselise de ceva pe drum sau era mulţumită că-mi spusese adevărul în faţă.

– Crezi că ăsta se mai încălzeşte? am întrebat-o cu îndoială.

Începusem să simt că se apropia ora plecării şi neliniştea mă îneca, ca o greaţă. Dar mi-am spus că, oricum, îmi va fi mai uşor decât să nu ştiu ce face el două zile, la mare, acolo.

– Eşti tu fraieră… ăsta-i mai bun ca toate… norocul tău că m-am întâlnit cu tovarăşa Potorac…

– Nici nu ştiam că stă la trei… am zis, apăsându-mi genunchiul pe capacul geamantanului şi opintindu-mă să-l închid.

– Cum nu ştiai… stă singură, în cămăruţa aia pe colţ…

– M-aş fi mirat să nu se aranjeze să stea singură… m-am strâmbat nepăsătoare. (Oricât îmi doream o cameră, n-aş fi putut face pentru ea ce făcea tovarăşa Potorac şi nici o clipă nu-mi trecuse prin cap să încerc.) Trebuie numai să fie tristă că-n ultima vreme n-a mai avut nici o mobilizare de făcut, nu ne-a mai scos pe nicăieri, la defilare, la muncă voluntară…

Tovarăşa Potorac era colega noastră, dar mai ales colega lui Bucur, pentru că alte prietene n-avea. Vorbea la fel ca şi el, cu dezacorduri, dar primea inexplicabile note mari. Era la utece sau la asece, stătea în prezidii la şedinţe, fusese activistă mai înainte şi toate acestea nu mă interesau deloc. Probabil de aceea îmi spunea Marilena că sunt pe altă lume.

– Îmbracă-te, nu te uiţi la ceas?… a strigat, enervată deodată.

– Şi ce mai face, se mai dă cu gaz pe cap?

– Cine?

– Ei, cine… tovarăşa Potorac… de fapt, cred că are destui ani… câţi crezi? douăzeci şi cinci, douăzeci şi şase…

– Habar n-am, a mormăit, dând repede la o parte tot ce era pe masă ca să întindă pătura. Vezi, asta e… tu nu te gândeşti decât la tine… asta-i viaţa ei, cu mobilizările, cu şedinţele… Mie mi-a fost milă de ea când am văzut-o…

– Poate unde ţi-a dat fierul… am râs şi i-am smuls din mână fusta roşie, caldă încă, şi am tras-o pe mine.

Stăteam în uşă şi mă simţeam gătită ca un panou. Nu ştiu cum mi-am amintit că şi Sandu fusese mare la utece înainte s-o ia razna.

– De Sandu nu mai ştii nimic?

A tăcut, privindu-mă furioasă, şi m-am tras un pas înapoi, speriată de falsitatea vocii mele.

– Vorbeşti fără să-ţi pese… dacă ţi-e ţie bine, atunci…

– Mi-este, i-am răspuns. Mie mi-este cel mai bine… şi ce-ai tu cu asta?

N-aş fi vrut să plec aşa, dar n-aveam ce face. Am păşit înspre culoar, dar chiar atunci am auzit:

– Ho, fată, un' te duci cu ciorapul ăla rupt?

A scos de la capătul patului pachetul nedesfăcut şi mi l-a întins.

– Ia-i odată…

– Şi tu cu ce-ai să te duci la teatru diseară? am întrebat-o, cu capul în jos, întinzându-mi grăbită ciorapul.

– Cine-a zis că mă duc?… Ce, parcă Sergiu pentru mine a luat bilete?

Şi iar s-a uitat la mine, aşa cum se uitase toată dimineaţa. Ca şi când aş fi putut s-o ajut, dar nu vroiam. Ca şi când putea cineva s-o ajute. Siguranţa ochilor ei, fanatici şi generoşi, care simplificau în jur toate. Neliniştea plecării înţepându-mă în vârful degetelor umede. I se părea că plec să petrec două zile la mare şi o irita felul în care mă descurcasem atât de bine, fără să-mi pese de nimic, niciodată. Dar poate că nu aşteptase decât să-i spun ceva, ca să poată şi ea să-mi povestească mie.

– Cară-te odată, că-ntârzii, să nu te mai văd… petrecere bună…

*

Oraşul se îmbolnăvise iar de panica sfârşitului de săptămână. Străzile se împotmoleau de maşini oprite la stopuri, în şiruri monotone şi colorate, prin uşile mari ale magazinelor vedeam cozile în care ei se împingeau, compacţi şi necruţători unii cu alţii. Ieşeau cu pâini multe şi lungi pentru sendvişuri, cu pachete de mezeluri, cu sticle de vin şi de votcă, umpleau sălile pline de fum ale restaurantelor, se îngrămădeau lângă standurile de cărţi, atraşi de grupul format dinainte, în

învălmăşeala de chemări şi voci răstite. Căldura târzie a toamnei se stingea în forfotă, pe dalele gălbui care lunecau, cald încă, sub paşi. Şi-n timp ce mă îmbrânceau încet, grăbiţi fiecare s-ajungă mai repede, făcându-şi loc printre genţi, geamantane, rucsacuri, copii în şorţuleţe albastre alergând mărunt pe lângă părinţi, sub panourile mari de afişe rămase din vară: VIZITAŢI MĂNĂSTIRILE DIN NORDUL MOLDOVEI, am simţit că nu se poate ca Petru să m-aştepte, într-o atât de obişnuită amiază, dinaintea năvalei unui oraş întreg spre ziua liberă de mâine. Dar ajunsesem deja în faţa blocului lui şi-acolo, încruntat, uitându-se mereu la ceas, cu o valiză mică într-o mână şi două ziare răsucite în cealaltă, mă aştepta Petru.

– Parcă te-ai pregătit pentru o vacanţă întreagă… mi-a zis cu dezaprobare, ridicându-mi geamantanul şi aplecându-se cu el sub capota ridicată a maşinii. Colegii mei…

Am întins mâna, păstrând în gând amintirea palmei uscate, bărbăteşti, şi-a celeilalte, cleioase şi calde. Prin asta i-am diferenţiat o vreme.

– Trebuia să plecăm încă de ieri, dar cum de fiecare dată se mai găseşte ceva să intervină… mi-a spus cel brunet şi scund.

Avea în colţul gurii cărnoase, prea roşii, o aluniţă. Au râs cu toţii, uniţi printr-o solidaritate de lucruri ştiute.

– Ei, mai lasă-l şi tu acum… a intervenit cel blond, de la volan, pe care mai târziu am înţeles că-l chema Iliescu. De altfel, era de aşteptat, nu-i aşa că ţi-am spus? s-a întors spre Petru. De-acum e pierdut, orice am mai face noi… O să aibă grijă ea, nevasta…

Şi iar hohotele. Am putut să râd şi eu, mi se părea că înţelesesem depre ce era vorba.

– Şi staţi la cămin, după câte am priceput… a continuat cel brunet.

Am fost sigură, ca totdeauna, că desluşesc un zâmbet în glas şi mi-am aruncat privirea neajutorată spre Petru. Nu-i vedeam decât ceafa proaspăt tunsă, crescând dincolo de umerii nemişcaţi ai hainei.

– Avem şi noi un cămin de studente chiar în faţa Institutului… a continuat.

Pleoapele i-au clipit des, mişcând genele încârligate şi negre, prăfoase la vârf, ca de fată. Zâmbetul lui spre mine avea o complicitate echivocă.

– Când ne-am mutat aici din vechiul local, a fost o adevărată bătaie pentru birourile mai bine plasate… dimineaţa e un adevărat pelerinaj… mai trecem şi noi să mai vedem ce-i pe lume…

Zâmbetul îi trecuse într-un râs plin. Faţa nu mi se hotăra dacă să rămână sau nu neclintită.

– E şi-o compensaţie într-un fel pentru cei care fac de gardă… într-o seară… după atâtea ore plictisitoare, mai vezi un genunchi, un furou…

– Sunt cămine şi cămine, aşa cum sunt fete şi fete… a intervenit, moale şi împăciuitor, cel de la volan.

– Bine zis, fete şi fete… a chicotit cel brunet, lângă mine. Suntem în relaţii foarte bune, ne facem prin fereastră semne… au fost unele chiar care, în după-amiezile de lucru intens, au venit să ne ţină de urât…

– Hai, bă, termină, eşti penibil, pur şi simplu… a strigat Iliescu.

Petru îşi deschisese ziarele şi le parcurgea grăbit, strângându-şi ochii, ca de miop, în faţa câte unui titlu. Din când în când râdea, absent şi depărtat. În neajutorarea mea ruşinată, l-am urât pentru că mă adusese acolo şi mă lăsa să mă descurc cum pot, la fel de singură ca prin oraşul vuind sâmbăta după-amiaza.

*

Prin geam, movilele de var alb şi pietriş, ca nişte sâni imenşi, încremeniţi lângă terasamente. Cisterne rămase pe linia a doua sau a treia, departe de gările identice, clădite din cărămizi roşii. În curţi se bălăbăneau frunze mărunţite de mătură şi măciuliile târzii ale cepelor. Pe garduri, cârceii lemnoşi ai zorelelor, căzuţi sub greutatea frunzelor păroase, îmbătrânite de toamnă, cu pete albe, ca nişte arsuri rămase de la prima brumă. La rădăcinile lor, uscate, excremente de câine. Clopotniţe de biserici, cârduri albe de gâşte, mergând alene pe lângă şină. Femei cu plase întinse de greutatea pâinilor şi-a cutiilor de conserve. Bufete cu mesele verzi, de metal, şi scaune din plastic, aşezate cu picioarele în sus peste ele. Din când în când pădurea, pe stejarii din marginea şoselei culorile festive ale morţii, galben, ruginiu, roşu, în spate cerul, albit de nori. Şi, într-un târziu, apa. Mai întâi apa lacului Techirghiol, atât de nemişcată sub aerul plumburiu şi greu, încât părea un mineral dens şi uşor luminos, o piatră imensă şi translucidă. Şi dincolo, în partea cealaltă, marea.

Era prea frig pentru baie sau pentru plajă, era şi prea târziu. Orele de masă le deosebeam şi după schimbarea liftierelor. Spre seară numai coboram pe aleile cu pomi firavi, înecate în ceaţă. Luminile hotelurilor erau ca luminile unui cartier nou, de blocuri, aşa mi se şi părea în timp ce plecam toţi patru să ne plimbăm. Treceam de complex, şi înainte, luminile, insinuând coasta. Şoseaua lucea, umedă, sub faruri şi trotuarele întovărăşeau blocurile la nesfârşit, uitasem aproape unde sunt, mergând tăcută alături de ei, uitam aproape, până când, dintr-odată, îi simţeam mirosul. Venea cumva lateral, răscolitor şi stătut, putred de alge. Şi-atunci doar desluşeam, prin zgomotul şters al serii, cum bufnesc valurile, surd, malul şi-n urma lor, nisipul cum se cernea într-un ţârâit nesfârşit. Dispăruse mirosul mării sau, mai degrabă, mă şi

obişnuisem cu el, dar urechea o auzea necontenit, întovărăşindu-mi, halucinant, liniştea.

*

– Am cincisprezece comunicări… a zis Iliescu. Sigur că-s alţii cu mai multe, dar, la nivelul meu şi-n secţia noastră, stau destul de bine…

A luat, şovăind, de pe masă, o scobitoare, s-a mai uitat, nehotărât, în jur şi pe urmă şi-a făcut pâlnie palma cealaltă, astupând golul negru al gurii în care scormonea cu mişcări încete.

– Mai faci patruzeci şi-l ajungi pe profesor… plus câteva tratate care-ţi lipsesc… a râs cel brunet, cu vocea lui catifelată, mângâietoare. Cornele, ştii ceva ce-am auzit? O să se dărâme căminul domnişoarei… cu atâtea găuri…

– E un banc prost şi vechi… am protestat, dând revoltată din umeri.

– Nu te supăra… mi-a şoptit brunetul, întinzându-şi mâna s-o acopere pe-a mea, care rămăsese între firimiturile de pâine şi farfuriile murdare.

Am privit-o cum stătea acolo, desprinsă şi străină de mine, lăsând-o pe cealaltă s-o acopere, o palmă fierbinte, uşor umedă. Restaurantul forfotea şi lângă pătratul gol pentru dans scârţâiau primele acorduri, obositor reînnoite, ale orchestrei. Mi-am smuls brusc mâna de sub a lui şi m-am ridicat, clipind repede ca să-mi ascund teama de drumul lung printre mese.

– Nu stai să dansăm? Începe acum… mi-a strigat brunetul, filtrându-şi privirea printre genele lungi.

Avea un fel de-a se uita, cu o străduinţă alintată şi uşor desuetă, care trebuie să-i fi rămas, m-am gândit, din anii unei adolescenţe sentimentale.

– Am să mă-ntorc…

Ajunsesem în colţul mesei lungi, când m-am oprit. Ei nu mă zăreau, eram ascunsă de pilonul care împărţea sala în două. Îmi amintisem deodată

că Petru luase cheia cu el, însă preferam să îl aştept aici, n-aveam nici un chef să mă mai întorc la masă şi m-am uitat pe furiş spre cei doi. Vorbeau tare, aşa că puteam fără nici un efort să-i aud. Vorbeau despre Petru. Cel blond frângea mereu câte o scobitoare de pânza albă a feţei de masă.

– Ce faci aici?

Am tresărit, speriată. Atentă doar la ce spuneau despre el, uitasem să mai pândesc uşa prin care îl aşteptam să apară.

– Vreau să urc până sus… i-am şoptit, privindu-l cu ochi întrebători şi nesiguri.

– Şi de ce n-o faci? A, cheia… Nu-i la mine, e la recepţie… în pauza meciului am să vin şi eu, aşteaptă-mă acolo…

I-am mai văzut cum şi-au luat toţi trei ţigările şi paharele de votcă şi cum s-au îndreptat spre banchetele lungi şi negre, în semiîntunericul albastru din faţa televizorului.

*

Am coborât din lift, culoarele albe şi lungi, globurile înşiruite unul după altul în plafonul scund, zgomotul estompat al paşilor. Prin uşa deschisă larg a balconului, ploaia mărunţită de-afară. M-am înfăşurat între braţele pe care mi le simţeam lungi şi subţiri şi mi-am lăsat capul pe genunchii grei, ghemuită toată în pervazul lat al ferestrei. De ce mă durea când îmi repetam cuvintele lor despre Petru, pe care le auzisem cu câteva clipe înainte, pe care le întregeam acum din frânturi? Îmi imaginam mereu, şi de fiecare dată cu aceeaşi neplăcere, zâmbetul lui, grăbit, aprobator şi supus faţă de profesor. Lucrările pe care în primăvară i le citisem cu exaltare, cei de la masă le enumeraseră ca pe atâtea altele într-un memoriu banal de activităţi. Imaginea mea şi imaginea lor despre el începeau să se suprapună. Nu ştiu de ce însă mă durea când îl întrezăream dintr-odată altfel. Cândva, m-am gândit, înaintase

la fel de stângaci ca şi mine, pândind gesturile din jur să le înveţe şi să le repete, aşteptase, ca şi mine, să intre într-o lume străină şi dorită şi, neavând la îndemână sulul îngălbenit cu lucrările unchiului, păşise pe coridoarele întunecate cu câteva foi ale lui în mână, îşi etalase, timid, supunerea admirativă într-un birou care i se păruse prea somptuos, înecat în prea multă lumină. Revenise, nehotărât şi nesigur, calculându-şi cu prudenţă relaţiile, abia îndrăznind să spere. Dincolo de gesturile lui băieţeşti, până acum rămase, întrezăream clădirea cenuşie a internatului unde crescuse pe vremea când la catalog îl strigau Arcan Petre, nu Petru. Înţelegeam altfel râsul lui aprobator la telefon, hainele bine croite de-acum, la care atunci jinduise, bănuiam tot ce putuse să însemne pentru el fata aceea necunoscută, şic îmbrăcată, pe care o zărisem în sala de consultaţii şi în fotografia rătăcită… Fata aceea care mai târziu îi fusese nevastă şi de care se desprinsese atât de greu, poate şi pentru că ea, faţă de el, însemna lumea în care aşteptase atât de mult să intre.

Înţelesesem toate astea atunci, atât de clar, sau aveam să le înţeleg, împreună cu altele, mult mai târziu? Poate nu înţelesesem nimic, stăteam singură, cu obrajii culcaţi pe genunchi, întristată că silueta lui se micşora, intrând, plină de-un zel voit, în biroul profesorului, lucrând noaptea, singur, până târziu, la articolele pe care aveau să le semneze împreună, calculându-şi compromisurile mici, aşteptând magicul buletin de Bucureşti la capătul unui drum, aşa cum îl aşteptam şi eu. Ce departe erau după-amiezile de lucru ale unchiului Ion care nu înaintaseră spre nimic, ce departe şi cât de lipsite de înţeles mi se păreau acum. Nu înţelegeam decât faptele noastre, ale lui Petru, ale mele, ale altora din jur… O intuiţie dezolată schimba proporţiile întâmplărilor, siluetele oamenilor, vorbele lor care ascundeau mereu

altceva. Toţi îşi aveau o ţintă apropiată şi clară, aşa se mergea, chiar şi eu aşa mersesem, de bine, de rău, până acuma. Să ştii bine ce vrei şi să încerci oricum, să-ţi laşi supunerea să rodească sub o umbră lângă care ai să creşti, de ce mă dureau toate astea şi de ce le înţelegeam atât de bine? Avea să vină poate o zi când aveam să mă lepăd de ele sau aveam să le primesc fără durere. Ştiam numai că aveam să-mi ascund durerea cât pot şi să merg prin ea, mai departe. Într-un păienjeniş mişcător prin care nu învăţasem bine să merg şi totuşi înaintam, sperând mereu că cineva avea să aibă grijă de mine, că cineva avea să-mi ocrotească paşii. Ascunzându-mi mereu prudenţa dincolo de ochii naivi, încercând să-mi uit frica veche, încercând să ţin minte eşecul unchiului Ion şi să-l uit. N-avea importanţă dacă din când în când aveam să-mi dau seama că m-am înşelat, eu voi merge, oricum, mai departe.

De-aceea poate că ar fi trebuit ca Petru să mă primească altfel, m-am gândit, sau poate de-aceea m-a şi primit aşa. Eu eram el, din prima clipă trebuie să-şi fi recunoscut în mine gesturile crispate de-atunci, tăcerea învinsă. De-aceea nu mă căutase niciodată şi m-aşteptase întotdeauna, plin de siguranţă c-am să revin, de-aceea n-avea să mă caute sau, poate, dimpotrivă, de-aceea avea să revină la mine. Intrat de-acum în lumea pe care şi-o dorise şi chemat spre mine de nostalgia începuturilor lui pe care, abia acum, ar fi putut să şi le primească, înapoi, fără jenă.

Mă dureau încă toate astea şi ştiam deja că le accept. Era totul mai neclar şi mai complicat decât mi se părea acum, dar ştiam că n-aveam să fac altceva decât asta.

Stăteam lângă geam, privind marea neverosimilă şi cenuşie, nisipul alburiu de afară. În faţă, cu toate ferestrele întunecate, pavilionul cu jocuri mecanice. Mi-am aruncat peste umeri părul cald şi-atunci am început să-i aud paşii. L-am

recunoscut, recunoşteam totul acum, şi felul cum apăsase pe clanţă.

– Stai pe întuneric… a zis şi-a întins mâna înspre cuier să-şi atârne haina pe care o purtase pe umeri. Nu ţi-e urât să stai aşa, singură pe întuneric?…

Aici, în bătaia luminii care ungea, lăptoasă, i-am scormonit, cu ochii, în tăcere obrazul. Se încruntase deodată, poate bănuise ceva în tăcerea mea. Faţa îi aduna laolaltă sprâncenele moi, nasul puternic, gura cărnoasă, cu un colţ lăsat a dezaprobare.

– Ce ai?… S-a întâmplat ceva?…

Aşa arată deci, m-am mirat, îi recunoşteam şi chipul, şi glasul altfel, ca după o secretă metamorfoză. Începea să existe singur, despărţit de gândul meu, ca şi ceilalţi oameni, şi întrezăream marginile exaltării mele din vară. Niciodată n-aveam s-o mai regăsesc, aveam s-o pierd în fiecare zi care urma, câte puţin, şi-odată cu ea lumea avea să se golească.

– Spuneau că eşti oportunist… i-am şoptit.

Şi m-am ghemuit şi mai mult pe pervazul ferestrei, curbată, aşa, în rama geamului care despărţea penumbra străină a camerei de ziua ce se stingea afară. M-am ghemuit cu teamă, regretând deja ce spusesem. Cu marginea ochiului îi zăream silueta sau doar îi simţeam prezenţa. Îşi împinsese şi mai mult înspre mine faţa, încremenită de atenţie.

– Cine? a întrebat, aşteptând. Unde ai mai auzit şi asta?

– Colegii tăi de la masă… am bâiguit, cuprinsă de-o nesfârşită spaimă.

Acum avea să se termine totul, din vina mea. Tăcusem atunci când nu trebuia şi tocmai acum vorbisem.

– …mă ridicasem de la masă şi pe urmă mi-am amintit de cheie şi m-am oprit din drum, dar ei nu m-au mai văzut, au crezut că plecasem…

Vocea mi se grăbea, umilă, cerşindu-şi iertare. Am vrut să mai adaug ceva, dar m-am oprit, mototolindu-mi, cu palmele umede, cutele fustei.

– Neţărmurită este naivitatea ta… a zâmbit, clătinând din cap.

În ironia privirii cu care mă obişnuisem mi s-a părut că întrezăresc o înduioşare ascunsă. Pe urmă a continuat să se plimbe cu paşi mari şi înceţi prin cameră. S-a oprit, a deschis sertarul noptierei şi şi-a scos maşina de ras.

– Şi ce-au mai zis? Hai, dă-ţi drumul, dacă tot ai început… văd că mai ai ceva, că n-ai terminat încă…

– Au spus că eşti omul profesorului, c-aşa ai intrat la Institut şi pentru asta i-ai fost negru… Şi-acum faci şi tu la fel, încurajezi numai absolvenţi ca să nu ai concurenţă…

– Ăsta-i Iliescu, îi ştiu placa…

Rictusul lui încremenit, colţul lăsat al gurii, însemna recunoaştere a vinovăţiei sau numai tristeţe?

– …o spune pe la toate colţurile unde găseşte pe cineva să-l asculte… El s-a găsit, care-i duce secretarului de partid geanta şi pălăria şi-i face corecturile… că de mai mult nici nu este în stare… Formidabili sunt, domnule, formidabili… a mormăit, apăsând clapa comutatorului.

Lumina prea albă a fulgerat deodată tăcerea întunecată a camerei.

– …formidabili, nici măcar aici nu pot să se oprească… Şi tu de-asta erai aşa?… Am crezut că cine ştie ce… Lasă, nu-ţi bate capul, că tot n-ai să înţelegi… Deşi la vârsta ta eu pricepusem cum se trăieşte-n lume, dar pe tine nici familia nu te-a pregătit…

S-a uitat din nou, lung şi-n acelaşi fel, de parcă ar fi văzut ceva nou pe mine.

– Ce ciudată poţi să fii… câteodată nici nu-mi vine să cred că eşti aşa cum eşti… mă întreb dacă nu mi se pare mie…

Mă destinsesem şi i-am primit, recunoscătoare, palma care m-a atins pe creştet.

– …ce ştii tu ce-i pe lumea asta… vezi-ţi de ale tale, mulţumeşte-te că a apărut articolul unchiului, c-au să apară şi altele şi aşteaptă până ai să creşti… Şi-acu ce stai? Treci şi te-mbracă…

Am întins mâna şi-am tras încet draperia peste fereastră, ca o cortină. Se închidea, lăsând dincolo marea, cenuşie de ploi, dreptunghiul, impudic dezgolit, al piscinei, şi-alături, printr-un geam de plafon, ca o trapă, mesele alb gătite ale restaurantului care ne aşteptau în astă-seară.

*

– Şi domnişoara Letiţia şi-a pierdut orele azi şi-o să primească absenţe… a râs cel brunet.

Stătea acum în faţă, lângă volan, şi încerca să acopere cu glasul lui vocea speakerului care transmitea buletinul de ştiti. „În toată ţara au avut loc zilele acestea ample manifestări dedicate…“ Fraze pe care de obicei nu le auzeam. Şi totuşi aveam gestul reflex să închid în permanenţă difuzorul în cameră. Îmi lăsasem capul pe banchetă, atingând cu el umărul nemişcat al lui Petru. Mersul monoton prin întunericul nopţii, sfâşiat mereu de izbitura albă a farurilor care veneau din faţă, mă ameţise sau mi-era numai somn.

– Letiţia… a repetat. Letiţia… Ce nume auster ţi-au pus… un nume deloc sexy…

– Aşa o chema pe bunica… i-am răspuns.

Începusem să nu-mi mai ascund asemănarea cu ea, pentru că speram ca privirea, ruşinos de îndurerată, să-i rămână doar ei, acolo, în albumul cu scoarţe tari de familie.

– E, aşa mai merge… a chicotit. Nu-ţi poţi doar închipui că bunicile noastre ar fi fost vreodată sexy, aşa cum, fără îndoială, mamele noastre au rămas toate caste…

De data asta a râs singur, după ce aşteptase o clipă şi hohotele celorlalţi. Dar probabil fiecare se chinuia doar să n-adoarmă. Se vedeau acum panourile lucioase din apropierea aeroportului, mici puncte roşii care scânteiau undeva şi bâzâitul imens al avioanelor începea să se audă. Încă puţin şi aveam să intrăm pe străzile aglomerate de seară ale oraşului, cu forfota lor conştiincioasă. Aveam să-l descoperim aşa cum l-am lăsat, dar pentru noi, o clipă, totul avea să arate ca şi când doar venirea noastră îl crea din nimic, din liniştea serilor de pe plaja pustie, din tălăzuirea surdă a mării…

– Să mă mai cauţi… mi-a şoptit Petru, lăsându-mi geamantanul pe trotuarul din faţa căminului.

S-a încovoiat, a intrat la loc, a trântit portiera şi mi-a mai făcut un semn reţinut cu mâna.

Am rămas nemişcată, ameţită, urmărind din ochi maşina care se îndepărta, de data asta nu, mi-am zis, de data asta nu voi mai fi eu cea care am să te caut.

*

– Să lăsăm asta… a spus Nana, dând a neputinţă din mână.

Şi-a ridicat dintre pături faţa congestionată, cu ochii umflaţi de plâns, a zâmbit silit şi m-a întrebat:

– Dar tu cum te-ai simţit… a fost frumos, nu?

– Aşa şi aşa, oricum pe plajă bătea vântul îngrozitor, nici nu se putea sta… şi să tot faci baie în bazinul acoperit… dar oricum… am mormăit, scoţându-mi pe rând lucrurile din geamantan şi aşezându-le înapoi în dulap. Şi tu de ce nu te-ai dus la masă… ţi-e chiar atât de rău…?

– Nu pot nici să simt mirosul de mâncare, cum intru acolo, mi se şi face greaţă… şi după toate injecţiile…

A întins mâna pe noptieră, a luat jumătatea de lămâie storcită şi-a început să-i roadă miezul cu dinţii ei albi, ieşiţi în afară.

– Ce m-au mai chinuit aseară… a început să-mi povestească, ridicându-se uşor, într-un cot, dintre perne. Am stat sub duşul fierbinte până credeam că rămân fără piele…

Râdea încet, în timp ce ochii i se umpleau de lacrimi. A continuat să râdă mai departe aşa până când nu s-a mai putut stăpâni, şi-a înfundat faţa în pernă şi-a început să hohotească, înăbuşit, acolo.

– Nu ştiu ce-o să mă fac… pur şi simplu nu ştiu, noaptea, mai ales, când mă gândesc…

Rămăsesem cu săpunul şi pasta în mână, uitându-mă la ea. Da, fusese foarte supărată de mai mult timp, dinainte să plec, şi eu de ce abia acum îmi dădeam seama? Nu-i văzusem decât aceleaşi mişcări precise şi ordonate, nu văzusem decât că se scula prima, ca totdeauna, şi citea, întinsă pe pat, încruntându-se de gălăgie, fără să spună nimic celorlalte, că Silviu o căuta la fel de des ca şi până acum, dar nu se mai duceau nicăieri, stăteau tot timpul de vorbă, plimbându-se pe aleile din jurul căminului.

Eram prietene de-atâta timp şi nici măcar nu-i văzusem îngrijorarea. Nu vedeam oare nimic în jur pentru că nu mă gândeam decât la mine, aşa cum îmi spusese, înainte să plec, Marilena? Aşa trăisem şi lângă unchiul Ion, fără să-l văd, fără să-mi pese, încercasem prea târziu să-l înţeleg şi de fapt nu înţelesesem nimic. Viaţa celorlalţi aluneca fără ca s-o zăresc, cât timp aveam oare să mai fiu aşa, m-am întrebat, apropiindu-mă de ea cu pasta de dinţi şi cu săpunul în mână. Nu simţeam decât ciudă şi puţină ruşine.

M-am aşezat pe pat şi mi-am întins palma să o mângâi, dar mi-am oprit-o imediat, pe cuvertura ţepoasă. Ştiam că nu asta ar fi trebuit să fac, dar ce? A încercat, din nou şi silit, să-mi zâmbească.

– Nu trebuie să fii necăjită… i-am spus şi gura mi s-a strepezit de cuvintele mele stupide. La urma urmei, el ţine la tine, aţi putea să vă căsătoriţi şi, dacă părinţii lui nu sunt de acord, el ar putea să-şi

dea seama ce egoişti sunt şi să nu ţină nici el seama…

– Nu… a răspuns blând, dând din cap, şi-n clipa aceea am privit-o cu iritare.

Nu o înţelegeam şi pur şi simplu mă călca pe nervi…

– Nu… ei sunt foarte drăguţi şi amabili şi-n felul lor au dreptate… Silviu e prea tânăr şi e prea devreme să ne căsătorim şi c-un copil, încă din anul doi… Poate când o să terminăm, poate atunci au să fie de acord, dacă acum am să rezolv într-un fel…

Era şi ţinta ei la fel de nesigură ca şi a mea? Exista poate şi pentru ea o lume în care aştepta răbdătoare să intre, ascuzându-şi sub supunere şi blândeţe voinţa, m-am gândit, privind-o. Aşa, cu genunchii adunaţi până sub bărbie şi părul pus pe moaţe, ca totdeauna, şi faţa, lucindu-i toată de lacrimi, m-a mai privit un timp şi pe urmă s-a ridicat şi-a început să se îmbrace.

– Trebuie să cobor… de-acum o s-apară şi Silviu… a zis, trecându-şi încruntată pieptănul prin şuviţele prea mult încreţite.

*

Mi-am pus pijamaua şi m-am strecurat sub pătură, strângându-mi pleoapele peste ochi. Aş fi vrut să adorm înainte ca fetele să intre în cameră. Chiar dacă voi mai fi trează atunci, am să rămân cu ochii închişi până când ele au să ţistuie încet.

„Sssssssss…“ şi deodată au să înceapă să păşească încet, în vârful picioarelor, făcându-şi semne pe muteşte şi pufnind din când în când în râs. Într-un târziu au să se potolească şi-au să rămână numai zgomotele, tot mai rărite de noapte, ale culoarului. Din pat, prin fereastra deschisă spre întunericul brăzdat de lumini, am să recunosc brusc, cu uimire, vuietul de mare al oraşului. Dincolo de ziduri, dincolo de ochii mei închişi, am s-aud, pentru prima oară, uluită, respiraţia lentă a

apelor, pe străzile forfotind de noapte. Ca şi când aş fi rămas acolo, ca şi când nu m-aş fi întors încă aici, aşa are să mi se pară şi-o să-l ascult cum tălăzuieşte surd, zvâcnind tot mai obosit, în înaintarea neobservată a orelor. Va fi ultima noapte când am să mă mai deştept, pândind, cu ochii buimaci, cenuşiul subţiat al dimineţii, urcându-se în geamuri. Între cearşafurile răsucite în jurul meu ca nişte funii am să mă zbat, amintindu-mi afecţiunea pe care până acum i-am smuls-o lui Petru. Am să mă lupt cu golul rotitor al speranţei ce-mi va şopti că, încet-încet, am să-i intru, milimetric şi neobservat, în viaţă. Am să mă ocrotesc între braţele înfăşurate împrejur, încercând să mă conving singură că zilele ce vor veni, când n-am să-l mai caut, mă vor îndepărta de el fără greş. Voi pierde neliniştea ce urcă deodată în mine când trec pe străzile din jurul casei lui, iuţeala cu care îmi vine în minte în primul rând numărul lui atunci când zăresc undeva telefonul. Poate doar numele lui, auzit deodată întâmplător sau înscris pe o copertă, poate doar un televizor rămas deschis, unde chipul lui se va mişca pe apa fâlfâindă, cu dungi, a imaginii nefixate îmi vor ghemui dintr-odată în piept respiraţia. Mă va pironi cu ochi oficiali, dar în gestul măsurat al mâinii îl voi regăsi, la fel de crispat ca şi sub uitătura mea necruţătoare. Va fi o secundă când are să uite că este privit, şi-atunci, în rictusul gurii, destinsă trist, îl voi recunoaşte dintr-odată altfel. O complicitate adâncă ar putea să mă facă să-mi uit prudenţa şi calculul gândului. Zilele lungi care vor urma mă vor învenina de dorinţă şi şovăială, voi fi gata să fac eu primul pas şi să-l caut. N-am să pot decât să amân până când, căutându-mi cu palmele umede o fisă rătăcită şi pândind să nu fie nimeni în jurul telefonului, am să mă tot învârt, aţâţată de nelinişte şi totuşi prea tristă ca să-mi mai fie cu adevărat teamă. Dar, atunci când degetele îmi vor aluneca pe cadran, formând cifră după cifră, are să

fie la orele când voi bănui că nu este acasă. Liniile lungi, întrerupte de pauzele tăcerii într-o cameră goală, au să-mi confirme ritmicitatea egală a vieţii lui, de care mă tem. Ca de-o victorie am să surâd, întristată, agăţând într-un târziu, la loc, receptorul.

Până când, mi-am spus, într-o zi, am să mă trezesc în lumea fără durere. Va fi vară de-acum şi pomii vor respira de vânt, clătinându-şi, abia simţit, frunzele lucioase şi grele. De-atâta verde din jur, ochii au să-mi clipească, orbiţi, închizându-se sub fâşiile mângâietoare şi calde de soare. Orice s-ar întâmpla până atunci, oraşul are s-arate acelaşi pentru mult timp şi fiecare îşi va urma prin el pasul ştiut, fără să se abată dintr-un drum sigur.

Capitolul XXIV

Cu faţa împăstată de câteva kilograme în plus, cu un taior bătrânesc, prea lung, în plină modă mini, cu părul încreţit de permanent, aşa arăta Nana când ne-a întâlnit, la începutul primului an de facultate. Mai vârstnică decât avea să pară peste zece ani, atunci când, datorită mie, îşi va întâlni viitorul soţ. Primul? Al doilea? Nu voi şti niciodată.

O vreme şi-a mai pus, seară de seară, în camera duhnind de trupuri multe, de cremă Nivea şi resturi de mâncare, părul pe moaţele de cârpă cu care venise de acasă. Pe urmă le-a schimbat în moaţe de hârtie, foi rupte din caiete de cursuri vechi. Dar cât de mult se schimbase între timp! Slăbise, rochiile scurtate şi tocurile cui îi puneau în evidenţă linia elegantă a picioarelor, iar ochii mereu fardaţi crescuseră pe faţa micşorată.

Nana se lăsa rar antrenată la bârfe şi taclale şi puteai fi sigură, când ieşeai din cameră, că nu o să spună nimic rău despre tine; o făcea din lealitate? din convenţionalism? din lipsă de imaginaţie? din ipocrizie? Dar ce energie putea să consume în cameră ca să îl apere de acuzele noastre până şi pe acel papă-lapte cu coşuri de Silviu, cu un an mai mic ca ea, cules nu ştiu cum, la un ceai în Oraş. Ba chiar şi pe îngâmfaţii lui de părinţi, diplomaţi de doi lei, pe care greu cineva ajuns în situaţia ei mai putea să îi vadă cu ochi buni:

– Nu, fetelor, ştiu că voi ţineţi cu mine, dar nu aveţi dreptate, nu sunt părinţii lui Silviu de vină! Ei au, în felul lor, dreptate, este prea devreme pentru mine să am un copil încă din anul trei! Iar Silviu de-abia a intrat în facultate! Poate vor fi de acord să ne căsătorim mai târziu, dacă reuşesc să rezolv acum…

– O să fie de acord la Sfântul Aşteaptă! Cu dosarul Nanei în cârcă, familia Buje nu mai vede

nici o misiune! Îi aruncă în şuturi din minister! Sper, pentru ea, să nu-şi fi închipuit că, dacă face plodul ăsta, o să îi aducă Moş Gerilă un buletin de Bucureşti, cu adresa pe strada Argentina, în drum spre aeroport! ne-a şoptit Domnica, când Nana lipsea din cameră.

*

Să fi avut dreptate atotştiutoarea Domnica? Dar oare ce-o fi avut Nana în dosarul politic al părinţilor? Şi de ce nici faţă de noi nu deschisese Nana gura de la început să ne spună că a rămas gravidă? Se moşise singură cu duşuri fierbinţi şi chinină şi sărise de pe masă până când alea din camera de dedesubt ne-au reclamat la administratoare. Dar totul nu mai era decât frecţie la un picior de lemn, de venit nu îi venise ciclul şi aşa o prinsese Decretul în aproape trei luni. Ziarele erau pline de articole semnate de jurişti şi doctori care demonstrau ce sănătos, ce corect este să fii mama a patru copii şi de altele care înfierau doctorii şi moaşele criminale, deja arestaţi pentru chiuretaje clandestine.

Dar poate Nana preferase să nu spună cât de departe ajunsese cu Silviu, aşa cum şi eu ascundeam faţă de fete relaţia mea cu Petru, pentru că *ei nu erau din lumea noastră*, cum spunea Marilena? Totuşi pe Nana într-o dimineaţă portarul a anunţat-o să coboare în faţa căminului, o caută cineva într-o maşină oficială.

Ne-am căţărat toate, călare pe geam, gata-gata să cădem în cap, chicoteam, ne dădeam ghionturi, biata Nana o şi luase la goană pe scări, nu mai avea cum să ne vadă. Am dedus cu toatele că tipa care a coborât dintr-o ditamai maşina pe care scria MAE, şi toc-toc pe nişte pantofi înalţi, cu bot de raţă, ciclam, care îi cambrau gambele musculoase trebuie să fie mama lui Silviu, tovarăşa Bujă. Avea părul platinat, o fustă scurtă, strânsă peste aripioarele coapselor, o bluză de mătase înflorată

cu mult ciclam, cu volănaşe fluturând peste un bust opulent. În lumină, sclipiciul aurului de la mâini şi de la gât ajungea până la noi, la etajul patru.

Deşi împrumutase tot ce găsise mai ca lumea în dulapul comun (fâşul Marilenei, deux-pièces-ul verde, de jerse, al Domnicăi şi pantofii mei cu toc cui), Nana arăta lângă tovarăşa Bujă ca o servitoare prinsă cu linguriţele de argint în sân.

– …caricatura asta de soacră-sa, doar un belciug de aur în nas îi lipseşte, a rezumat peste vreo două ore Marilena bârfele noastre.

Nana, care tocmai intrase, de la duş, cu prosopul în cap, s-a uitat la ea fără un cuvânt, a mers în tăcere la pat, şi-a potrivit oglijoara pe noptieră şi a început să se pieptene. N-a deschis gura decât atunci când a început să îşi înfăşoare şuviţă de şuviţă pe moaţele de hârtie, probabil se tot gândise cum să ne închidă gura:

– …sunteţi nişte scorpii afurisite! Ce, vreţi să umble ca voi, cu paie în cap?! Serviciul ei îi cere să arate bine, a zis cu o voce moale, inexpresivă.

*

Asemenea texte scotea tot timpul, dar ne ruga s-o strângem cu brâul când plecam la cursuri, să nu i se vadă burtica şi, când nici una dintre noi n-a mai vrut, de frică să nu facem una prea boacănă, pentru că ne tot întrebam dacă ăla n-o fi început să mişte, se strângea singură.

– …putem pleca, gata, ţi-ai pus harnaşamentul? mai încerca Marilena o glumă.

Dar era prea groasă ca să mai avem chef să râdem. Măcar acum nu mai vomita ca la început şi, de bine, de rău, şi-a dat toate examenele, chiar dacă la limită. Dormea prost, o auzeam cum se foieşte toată noaptea, uneori ieşea, pâş-pâş, din cameră, cu capotul aruncat peste cămaşa de noapte şi se întorcea peste vreo oră. Odată, când nici eu nu adormeam, de ale mele, am ieşit după ea. Am

stat chircite lângă caloriferul din capătul culoarului şi am tot trăncănit; la un moment dat nu s-a mai putut abţine şi-a izbucnit în plâns, dar de povestit nu mi-a povestit mare lucru.

Când am plecat în vacanţă, Nana ne-a împărţit toate hainele, în care de altfel nici nu mai încăpea. Nu ni le dădea de tot, dacă ne place ceva, n-aveam decât să purtăm, dar să avem grijă să nu le umplem de pete. Ocolindu-ne privirea, ne-a şoptit că părinţii lui Silviu le-au găsit gazdă, că rămâne în Bucureşti peste vară, o să se mărite după ce naşte şi, orice ar fi, o să se întoarcă la facultate. Dar noi trebuie să ţinem secret, pentru că tatăl ei vitreg, turbat că îl face de râs în sat, i-a interzis să apară în braţe cu şoşoiul făcut cu un mucea. O să ne mai sune ea sau Silviu când pot, cum pot, pentru că la gazdă n-au telefon, dar, orice ar fi, să nu cumva să deranjăm familia Bujă.

Dar, aşa cum Domnica ne-a avertizat când am rămas între noi, Nana nu ne-a mai dat nici un semn toată vacanţa. Dacă Marilena, prietena ei cea mai bună, s-a mai văzut cu ea, jos pălăria, nu s-a trădat prin nimic.

Nici un profesor nu părea să ştie de ce Nana a început anul cu o lună mai târziu decât noi, prin noiembrie. Habar n-am nici cum s-a descurcat cu harpiile de la secretariat, pentru că numele ei nu a apărut printre cei exmatriculaţi din cauza absenţelor nemotivate, poate aici să fi fost mâna tovarăşei Bujă? În condica grupei o treceam în concediu medical şi, dacă întreba cineva de ea, Marilena se repezea să spună că este la un sanatoriu pentru boli de plămâni şi o să se întoarcă într-o lună.

Dar, după privirile schimbate între unii şi alţii, se vedea că secretul ei se aflase.

*

Dacă numele Nanei n-a apărut la avizierul din hol printre exmatriculaţii din toamnă, în schimb

acolo a stat până s-a îngălbenit lista celor douăzeci de colege căministe date afară din facultate pentru că s-ar fi prostituat. Cu vreo două-trei săptămâni înainte să se pună lista, tot auzisem zvonuri despre un album cu gagici goale din care invitaţii la un ceai în Oraş o alegeau pe cea care le plăcea. Nu ştiu cine a botezat şedinţa de la Rectorat, cu prezenţă obligatorie, de exmatriculare a vinovatelor „procesul maimuţelor“, după titlul filmului care tocmai rula la Scala, dar numele avea să rămână.

Cred că „procesul maimuţelor“ s-a ţinut în octombrie pentru că, atunci când am ieşit de la cinematograful Scala, orbite de lumina moale a verii indiene, Marilena a făcut chetă ca să cumpere trei crizanteme albe, cu petalele ondulate. Pe urmă le-am ascuns într-o mapă, pentru că era de-a dreptul idiot să mergem cu flori la o asemenea şedinţă.

Spre seară, când în fine am scăpat de-acolo, crizantemele erau la fel de fleşcăite ca noi. Eu am azvârlit-o pe a mea într-un coş de gunoi de pe bulevardul 6 Martie şi Marilena şi Domnica mi-au sărit amândouă în cap:

– De ce ai azvârlit-o? O puneam în borcan şi până mâine şi-ar fi revenit! Ce fel de femeie eşti dacă nu-ţi plac florile?!

Eu le-am răspuns că lor nu de flori le pasă, ci de banii aruncaţi pe ele, mai ales că, dacă mai aşteptau până sâmbătă, la sigur apărea vreunul cu o varză de buchet şi le-ar fi avut gratis. Nici măcar eu nu eram sigură că am dreptate, dar nu îmi dispăruse încordarea din timpul şedinţei şi nu aveam pe cine să îmi vărs nervii.

Am râs aşa, fără rost, tot drumul până la cămin, mă bucuram că am scăpat din sala de la Rectorat, unde intrasem cu inima strânsă. Deşi nici una dintre noi n-avea nici în clin, nici în mânecă cu „procesul maimuţelor“, am tras de Marilena să ne aşezăm cât mai în spate. Auzisem că şedinţele

ţinute aici puteau oricând să se spargă în capul tău dacă te trezeai să sari în apărarea cuiva. În anii trecuţi aici fuseseră judecaţi cei prinşi că şi-au falsificat biografia când au completat, după admitere, fişa de cadre, ascunzându-şi taţii aflaţi în închisoare, cu domiciliu forţat, expropriaţi, chiaburi, rude în străinătate şi aşa mai departe.

Gustul fricii care mi-a umplut tot timpul şedinţei de la Rectorat gura cu o salivă pe care nu reuşeam s-o înghit din cauza nodurilor din gât îl învăţasem de acasă, de mică.

*

Deşi aşteptat ca să arate ca şedinţele de demascare *a duşmanilor strecuraţi în rândurile noastre*, „procesul maimuţelor“ a început cu un lung şi plictisitor raport, citit cu poticneli de Bucur, care condamna elementele declasate, venale, cu mentalităţi şi apucături mic-burgheze. Au urmat luări de cuvânt pregătite, încă şi mai plictisitoare, pentru că repetau, cuvânt cu cuvânt, raportul. Între vorbitori, era, fireşte, şi Domnica noastră.

Nici o acuzată nu s-a ridicat din sală, cu ochii umflaţi de plâns, să-şi facă autocritica. Cele douăzeci de „maimuţe căministe“ care s-ar fi regulat pe bani erau judecate în lipsă. Fuseseră deja luate acasă de părinţi şi dispăruseră în fundurile de provincie de unde veniseră sau, şi mai rău, s-or fi aflat într-o închisoare de femei, cum se zvonea.

La sfârşit, după şase ore, nu aflasem nimic în plus despre cum ar fi funcţionat acel bordel de lux, mascat de petreceri de sâmbătă seara, despre care de vreo lună se şuşotea în cămin.

*

Când am ieşit toate, buluc, din amfiteatrul de la Rectorat, Domnica m-a tras într-o parte ca să-mi şoptească doar mie:

– Mare baftă a avut Nana c-au scos-o alde Bujă de pe listă! Ce te holbezi aşa? Unde crezi c-ar fi putut să dea una ca Nana de o loază procopsită ca Silviu?

Pentru că mă uitam mai departe la ea, încremenită, a dat a lehamite din mână, adică uite cu cine m-am trezit şi eu să vorbesc! şi, repede, pentru că Marilena se apropia de noi, a mârâit:

– Nana făcea pe mironosiţa faţă de noi, dar este de fapt o mare coardă!

Dacă mi-a spus-o ca s-o dau mai departe, a luat plasă, pentru că ce mi-a spus atunci la mine a rămas, deşi, de-a lungul vieţii, mereu îmi voi aduce aminte de şoapta ei. Am tăcut, mai întâi din lealitate faţă de Nana, dar şi pentru că mă uitam din când în când strâmb la Domnica, ură de clasă, ce vrei! Din primul an de facultate, de când nici nu ne cunoşteam între noi, Domnica fusese aleasă în biroul utece, pe propunerile venite dinainte. Iar atunci când m-au chemat la Cadre, după ce tata s-a decis în fine să se întoarcă la mama, mi-am dat seama că Domnica era la curent nu doar cu dosarul meu, ci şi cu viaţa mea de familie, despre care, bine învăţată de mică, nu povesteam în cameră niciodată nimic.

Am fost leală faţă de Nana poate şi pentru că se potrivea autismului meu, care nu este totdeauna doar indiferenţă faţă de alţii, îmi spun, atunci când sunt mai indulgentă cu mine, ci şi delicateţe.

Nana a apărut după vacanţa de primăvară, slabă-slabă şi încercănată, purta acelaşi nume, dar şi o verigheta în deget. Era mai retrasă ca înainte, lua Extraveral şi Distonocalm ca să doarmă şi o vreme nu a mai mers la dans sâmbăta seara. Silviu era cu părinţii lui, plecaţi la post, la ambasada noastră din Irak, student în anul doi la Facultatea de Petrol şi Gaze de acolo. Copilul, ne-a spus Nana, rămăsese la o vară a lui din Alexandria care vrea să îl adopte, dar cu condiţia ca Nana să nu mai vină niciodată să-l vadă, ca să nu sufere cândva cel mic.

– Aiurea, ne-a zis odată Domnica, când eram doar eu şi Marilena în cameră, copilul l-a dat din spital la orfelinat, a semnat de atunci hârtiile, gata! Verigheta n-are nici dată, nici nume şi, de câte ori primeşte o scrisoare de la Silviu, Nana o aruncă în noptiera ei şi, când rămâne singură, o rupe-n bucăţi mici şi-o aruncă în closet, într-o zi o să îl înfunde!

– Noroc cu tine, care îţi vâri nasul prin toate cele! a râs, strepezit, Marilena.

*

– Cine este Letiţia Branea… o aşteaptă jos cineva…

Am tresărit în patul unde stăteam, cu ochii pe jumătate închişi şi caietul desfăcut pe genunchi. Şi m-am gândit din prima clipă că ar putea fi Petru, aşa cum mă gândeam de fiecare dată când mă căuta cineva, deşi trecuse mult timp din seara când ne întorseserăm de la mare şi îmi lăsase, pe trotuar, geamantanul.

– Cum arată? a strigat Didi, cu gura plină.

Mânca singură, la masă, aplecată deasupra cutiei de carton, plină de tobă şi de slănină, în care odată fuseseră împachetaţi pantofii noi.

– Un bărbat înalt… mi se pare cunoscut… a strigat cea care mă anunţase, din spatele uşii.

Mi-am smuls capotul de pe mine şi-am început să mă îmbrac, tremurând dintr-odată de frig. Şi pe urmă n-am mai răbdat, am deschis uşa sub privirile uluite ale fetelor şi-am alergat, aşa, desculţă, am traversat culoarul şi am deschis fereastra spre curtea înecată în ceaţă. Nu l-am zărit de la început, deşi aş fi putut, pentru că era singurul care stătea în mijlocul aleii, nu sprijinea ca ceilalţi zidurile din faţa scării. I-am bănuit faţa încremenită a nepăsare, deşi nu-i desluşeam decât silueta, cu mâinile înfundate în buzunare. Stăteam la fereastră şi îl priveam, nu-mi venea să cred şi abia mă ţineam să nu-l strig, mi-era teamă că avea să se răzgândească dintr-odată şi-avea să plece înainte ca eu să apuc să

cobor. Dar el trebuia să mă aştepte, aşa cum eu trebuia să tac mai departe.

A început să se plimbe, cu paşi alene, a ajuns până la uşa, închisă la ora asta, a cantinei şi şi-a strecurat privirea printre jaluzelele albăstrii, încercând să-şi ascundă nerăbdarea într-o curiozitate absentă. Ce simplu era lucrul ăsta, care mi se păruse de neimaginat, ce simplu era să m-aştepte, dar încă nu mă obişnuisem să cred că e adevărat, încă nu înţelegeam. Triumful mă încălzise de o înduioşare ciudată, de o bucurie tristă.

– Petru Arcan… le-am spus fetelor, fără să-mi întorc faţa spre ele, pieptănându-mă grăbită în oglinda de pe masă.

Le-am simţit tăcerea uluită şi nu m-am clintit, nu mai încercam să mă caut nici în oglindă. Mă clădisem în toate zilele astea ca şi când m-aş fi clădit din nisip, unde eram, risipită în atâtea ore fără culoare? În fiecare zi îmi aşteptasem conturul ultim şi definitiv, din toate astea, doar ele puteau acum să m-adune, dar mă temeam de privirile lor, de gândul lor care mă îngheţa, de tot ce puteau vedea de-acum ele în mine. Mi se păruse atâta timp că mie n-avea să mi se întâmple ceva deosebit, niciodată, aceeaşi zi parcă se repeta mereu. Şi totuşi, s-au întâmplat atâtea, m-am mirat, întinzându-mă spre cuier să-mi iau paltonul. Unchiul Ion murise, tata ieşise din viaţa lui întunecată despre care nu părea dispus să povestească şi se întorsese la mama, iar pe mine mă aştepta Petru. Şi o viză pe buletinul care mă va transforma într-o locuitoare de drept a Oraşului… Ca-ntr-o buimăcită trezie, vedeam camera, răvăşită de noapte, fetele care deja vorbeau despre altceva, coridoarele pe care înaintam. Era clipa de-acum, al cărei contur nu-l prindeam şi-aveam să-l ştiu doar mai târziu, privindu-l de departe.

Coboram treaptă cu treaptă, încet. Mirosea a linoleum, a cartofi prăjiţi, a tencuială, a abur. Uşile

se trânteau, de jos claxonau maşini, de la ferestrele dinspre curtea interioară fetele aruncau borcane şi sticle goale şi strigau ceva ce nu se auzea clar până la scară. Totul era în mine, adânc, şi dintr-odată l-am simţit depărtat şi-am înţeles că eu am să plec, foarte curând, de aici. Memoria anilor care vor veni îmi va mai păstra un timp, tot mai confuză, tot mai amestecată cu a altora, silueta. Alte fete vor trece pe culoarele pustii, sub lumina gălbuie şi plictisită a plafonierei, împiedicându-se în poalele capotului, aşteptând ceva, cu aceeaşi încrâncenare ca mine. Dincolo, oraşul de care mă apropiam era altul şi Petru, care mă aştepta dincolo de uşa de sticlă, şi Petru era altcineva decât credeam eu, dar avea să mai treacă mult timp până când să-mi dau seama de asta.

Coboram treaptă cu treaptă, încet. Mă apropiasem de uşă atât de mult, încât în mine înceta nesfârşirea oraşului. Casele prinseseră rădăcini mai adânci decât copacii şi culorile zilelor se făceau una singură, dar eu nu ştiam asta. Eu nu ştiam decât să cobor acum spre ce aşteptasem, pierdusem ceva în tot timpul ăsta, învăţasem să am răbdare. Cu cât îmi rămăsese, aveam să merg mai departe, întinzându-mi pe obraz zâmbetul automat, suspicios faţă de bucurie.

Mergeam de-acum pe pavaj, călcând peste grămezile de foi umede, şi-mi simţeam întâmplările de până acum căzând ca-n necontenite oglinzi în ochii miraţi care speram că mă înconjoare. Nu mi se întâmplase nimic deosebit şi totuşi, pentru scurt timp, aveam să fiu mitul coridoarelor, despre mine avea să se pomenească seara în camere. Îmi părea bine că aveam să plec, dar luasem pentru totdeauna cu mine aerul de provizorat de aici şi-acum ştiam că, tot aşteptând să-l părăsesc, ajunsese al meu şi ţineam la el aşa cum ţineam la corpul meu, cu familiaritate, cu repulsie, cu obişnuinţă.

– Ţi-a trebuit cam mult timp până când te-ai hotărât să cobori, mi-a şoptit, ironic şi strâmb.

I-am simţit apăsarea caldă a mâinii în palmă, atât de uşoră, atât de ireală, încât m-am întrebat şi acum dacă nu mi se pare.

– Să mergem… i-am zis, încetinindu-mi paşii.

În ultimul geam pe lângă care am trecut am zărit feţele noastre amestecate. Doar o clipă am mai încercat s-o desluşesc numai pe a mea, dar era prea târziu. Viaţa lui mi se vărsase pe chip şi-l oprise în loc, buzele mi s-au lăţit de timp, ca şi cearcănele de sub ochii asemănători, ca ai celor care sunt gândiţi împreună.

Un roman fără vârstă

În perioada de după 1990 în care n-a mai publicat literatură, Gabriela Adameşteanu a revenit adesea (nu o dată, sub presiunea reproşurilor de a fi dezertat din adevărata profesie) asupra condiţiei de scriitor. Explicând cum şi de ce a ieşit din literatură[1]*, prozatoarea face preţioase mărturii (cu atât mai interesante cu cât aparţin unei autoare austere în materie de confesiune) despre felul în care a ales şi a practicat profesiunea de scriitor. Născută în 1942, ajunge să scrie relativ târziu, în jurul vârstei de 28 de ani, situându-se într-un dialog stimulativ cu un grup de prieteni „fără de care nu aş fi scris niciodată sau aş fi scris prea târziu“ (*Limitele rescrierii*, p. 299): Nora Iuga, Paul Goma, S. Damian, Mircea Martin, Magdalena Popescu şi, câţiva ani mai târziu, Ioana Ieronim. Cum lucrează ca redactor într-o editură, primul şi constantul ei efort a fost să câştige un timp pentru creaţie: „împovărată de un serviciu de 8 ore, de drumuri de la un capăt al Bucureştiului la celălalt, de dificultăţi familiale inerente etc., mi-a fost dat să scriu în condiţii întru câtva neobişnuite colegilor de vârsta mea care, obţinând statutul de scriitor mai devreme, erau mai protejaţi. (...) Am scris «în cap» în birouri, în autobuze încărcate, în bucătăria unei familii mari şi chiar mergând pe stradă“ (*Postfaţă* la *Dimineaţă pierdută*, ediţia a III-a, Prefaţă de Monica Lovinescu, 100+1 Gramar, Bucureşti, 1997, p. 356).

Dacă nu trăieşte din scris, Gabriela Adameşteanu trăieşte, în schimb, pentru scris, înţeles ca experienţă existenţială fundamentală. În *Limitele rescrierii*, autoarea mărturiseşte că „am îmbrăţişat cu pasiune deontologia artistică de tip religios a momentului“ (p. 299). Asemănând scrisul unei credinţe, prin devoţiune existenţială,

prin sacrificiul pe care îl cere, ca şi prin responsabilitatea misionară pe care o implică, autoarea nu aderă însă la concepţia creaţiei ca inspiraţie. Deşi nu ignoră partea ei întunecată şi vătămătoare (într-un interviu acordat Dorei Pavel, vorbeşte despre „pragul periculos al literaturii“ întrucât „există nişte lucruri cu care intri într-o comunicare, stări, evenimente, praguri de existenţă care te pot deregla dacă le atingi“ – *„Opţiunea mea pentru roman este totală“*, în „Apostrof“, an IX, nr. 9, 2000), Gabriela Adameşteanu preferă să vorbească despre partea pozitivă a profesiei de scriitor, ceea ce înseamnă foarte multe ore de muncă, adică, pentru *woorkaholic*-ul care este (după cum se defineşte într-un rând), de împlinire: „În privinţa scrisului, n-aş putea să folosesc un cuvânt dintr-o sferă negativă. Bucuriile scrisului sunt sănătoase, stabilizante – ai un proiect, priveşti înainte, îţi «rezolvi» într-un fel rănile trecutului («trecutul, ca o rană purulentă», spune Ezra Pound), chiar şi ale prezentului. Este cu atât mai reconfortant să scrii un roman, pe măsură ce el se ramifică şi se complică, ai o stare specială, pe care nu pot să o traduc (exaltare, încântare, speranţă). Sigur că ai momente de îndoială, de cădere, dar, una peste alta, e bine“ (*„Opţiunea mea pentru roman este totală“*). Prin exigenţele pe care le are în privinţa scrisului, prozatoarea este – în expresie proprie – o *perfecţionistă*. La fel ca şi pentru Marin Preda (cu care are destule similitudini: în modul de a-şi asuma etosul scrisului, în creditul acordat raţiunii şi, desigur, în nivelul valoric al operei), pentru prozatoare nici o carte nu este definitiv încheiată, fiecare reeditare însemnând o nouă şansă de intervenţie şi de perfecţionare, exercitată „sub un impuls interior, de ameliorare artistică“ (*Limitele rescrierii*, p. 308).

În *Cele două Românii*, Gabriela Adameşteanu defineşte prozatorul ca fiind cel care „ascultă replicile şi discursurile oamenilor «pe viu» şi are

iluzia că aude şi fragmente din fluxul interior care contrazic sau completează cuvintele rostite“ (p. 21). Prozatorul ar trebui, astfel, să beneficieze de un ochi ciclopic („privirea inumană din interiorul său“ – *Limitele rescrierii*, p. 300) şi de o ureche hiperacustică. În chip fericit, practica scrisului dovedeşte că scriitoarea este înzestrată cu amândouă, că are o foarte bună acuitate vizuală (mergând până la a reţine detaliul microscopic) şi un simţ auditiv neobişnuit, capacitatea sa de a surprinde şi de a reproduce limbaje dintre cele mai diferite având în proza românească (mereu deficitară la acest capitol) puţini termeni de comparaţie. La aceste calităţi se adaugă (strunindu-le şi punându-le, de fapt, în valoare) adoptarea unei discipline a procedeelor. La fel ca şi Radu Petrescu şi asemenea optzeciştilor (pe care în câteva privinţe îi anticipează[2*]), Gabriela Adameşteanu este intens preocupată de adecvarea formulei narative la temă. Interesată de *tonul, ritmica, stilistica* prozei sale, de autenticitatea expresiei, prozatoarea este gata să încerce în acest câmp „un fel de pedagogie cu mine însămi“ (*„Opţiunea mea pentru roman este totală“*) sau, după explicaţiile din *Limitele rescrierii*, „Ca să îmi forţez desprinderea stilistică de cartea anterioară, mi-am programat întotdeauna să alternez romanele cu proza scurtă, deşi mă simt mult mai confortabil în spaţiul romanului“ (p. 306). Cele două volume de proză scurtă (*Dăruieşte-şi o zi de vacanţă*, Cartea Românească, Bucureşti, 1979, şi, la aceeaşi editură, *Vară-primăvară*, 1989) depăşesc însă simpla valoare experimentală. Reunind texte de dimensiuni diferite (de la schiţă la nuvelă), aceste cărţi intermediare au fost ele însele foarte bine primite de critică. Recenzând, spre exemplu, *Vară-primăvară*, Marian Papahagi nu va ezita să descifreze şi aici „o siguranţă de mare prozator“ (*Cumpănă şi semn*, Cartea Românească, Bucureşti, 1990, p. 261).

Capabilă să redea „exterioritatea orală“ (*Limitele rescrierii*, p. 396) a unui personaj, dar şi să-i investigheze adânc interioritatea, prozatoarea a reuşit să realizeze în spaţiul operei sale o dublă sinteză. Prima constă în îmbinarea dintre proza cotidianului şi proza interiorităţii, în vreme ce a doua rezidă în joncţiunea dintre cele două orientări majore ale prozei citadine româneşti: orientarea de factură şi de provenienţă caragialiană, valorificând toposul şi limbajul mahalalei, şi orientarea citadinismului reflexiv şi senzorial practicat de Hortensia Papadat-Bengescu şi Camil Petrescu. În acest sens, punctul de vârf al operei îl ocupă romanul polifonic (caleidoscopic, cum l-au numit unii critici) *Dimineaţă pierdută*, apărut la Cartea Românească, Bucureşti, 1983. Având o construcţie complexă, subtilă, şi, în acelaşi timp, foarte fluidă, conţinând personaje memorabile, romanul, considerat de către Monica Lovinescu „un fel de *Război fără pace* al românilor“ (*Est-etice. Unde scurte*, IV, Humanitas, Bucureşti, 1994), este o capodoperă a prozei româneşti care reînvie prin orele unei zile (ce are câteva fante deschise spre trecut) un secol de istorie românească („O dimineaţă «pierdută», dar un veac câştigat“, scrie Valeriu Cristea în *Fereastra criticului*, Cartea Românească, Bucureşti, 1987, p. 204) şi întreţese, în urzeala de vorbe a unor femei, trei teme majore: memoria, istoria şi destinul.

Cum se mai vede astăzi, după mai bine de 30 de ani de la apariţie şi în spaţiul unei opere care cuprinde un atât de înalt vârf estetic, romanul de debut al autoarei? Desigur, din perspectiva operei de până astăzi, *Drumul egal al fiecărei zile* îngăduie (când nu reclamă) o lectură *à rebours* care proiectează asupra sa umbrele cărţilor ulterioare, descoperind astfel germenii şi, mai mult de atât, elementele creaţiei viitoare. În această

carte, este evident deja interesul pentru construcţia narativă, procedele fiind întrebuinţate cu discernământ şi subtilitate (cu formula de mai târziu a Monicăi Lovinescu, referitoare la *Dimineaţă pierdută*, s-ar putea spune că acestea „sunt *remarcabile*, dar la limită pot să nici nu fie *remarcate*“), este transparent darul prozatoarei de a auzi lumea (câteva apariţii episodice o anunţă pe Vica Delcă), după cum se fixează de acum, în linii generale, mediul, viziunea şi temele constante ale autoarei.

Romanul admite însă şi o lectură de sine stătătoare în măsură să-i valideze propria autonomie şi, mai ales, rezistenţa estetică, confirmând, deopotrivă, aprecierile critice de la data apariţiei, precum şi cele două importante distincţii primite (Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor şi Premiul „Ion Creangă“ al Academiei). Naraţiune la persoana întâi, romanul – după cum remarca Nicolae Manolescu la apariţie – este „alcătuit din scene scurte într-un montaj inteligent“ („România literară“, 6 noiembrie 1975), incisiv chiar, cu tăieturi ferme între capitole, dar având o curgere, de fapt, felină, în care tehnicile (reveniri, amânări, salturi temporale) estompează şi fluidifică durata. *Drumul egal al fiecărei zile* este, de altfel, numele eufemistic dat unei istorii frământate, pentru că este istoria creşterii şi a intrării în viaţă a unei fete, spusă de ea însăşi, cu un deficit inevitabil (şi tocmai de aceea credbil) de înţelegere şi cu o penetrantă forţă autoscopică. „Cine este Letiţia Branea?“ e întrebarea care se repetă de trei ori de-a lungul romanului, rostită de personaje episodice în circumstanţe hotărâtoare. La această interogaţie majoră încearcă să dea un răspuns eroina însăşi într-un roman care, în sensul cel mai cuprinzător, este *un roman de formare* (vertebrat fiind de o temă a identităţii) care traversează durata câtorva ani (de la cele dintâi semne ale intrării în pubertate

până în primul an de studenţie) şi străbate două medii: orăşelul de provincie şi campusul universitar (aici, mai ales în varianta căminului studenţesc insalubru şi neprimitor). Adolescentă neîndemânatică, neatentă şi aparent absentă, însă foarte prezentă în sine (acolo unde există un clocot de vitalitate reţinut de barajul timidităţii), Letiţia Branea provine dintr-o familie marginalizată, marcată de greşeli istorice asupra cărora eroina nu stăruie pentru că „nu mă interesa povestea asta încurcată şi n-o pricepeam“. Cum părinţii sunt separaţi, iar tatăl este închis din neclare motive politice, fata trăieşte alături de mamă („cea dintotdeauna oropsită în neînţelegere şi sacrificiu“) şi de fratele acesteia, unchiul Ion, „profesorul cel mai bun şi cel mai lipsit de drepturi din şcoală“, a cărui viaţă e construită, cehovian, ca un lung şir de renunţări şi de lovituri pe care – spre nedumerirea nepoatei – pare să le trăiască fără obidă: „Pentru că trăia ca şi când îl mai aştepta încă o viaţă după cea de acum, care ieşise aşa cum ieşise. N-avea în ochi neliniştea celor ce şi-au întârziat reuşita şi nu se încrâncena să smulgă zilelor ce pierduse“. Dacă nu este preocupată să investigheze trecutul familiei (reţinând din ani întregi „doar cioburi de vorbe şi gesturi“), Letiţia înţelege, în schimb, că e legată de aceasta prin legături mai subtile („umbrele lor mă acopereau“) de felul celei prin care descoperă în sine „vocea înţepătoare a mamei“ sau „aşteptarea, veşnic amânată“ a unchiului.

Dar nu asemănările o atrag pe eroină; dimpotrivă, preocuparea ei este *să fie altfel* şi, pentru o vreme, treptele creşterii sale sunt făcute din negaţii. Încă de la începutul pubertăţii, fata se revoltă pentru că „Nu vreau să mă fac femeie ca voi!“, află apoi că nu se recunoaşte nici în numele ei, nici în propriul corp, după cum, mai târziu, presimte că iubitul ei trebuia „să nu semene cu nici unul din prietenii“ colegelor de cameră. În acest tipar negativ al vieţii, Letiţia resimte cu acuitate

senzaţia de gol, fie că e vorba de „golul tăcut al acestei clipe“, de „golul crescut al după-amiezii“, de „golul tăcerii“, „golul ăsta de spaimă“ sau chiar de „golul rotitor al speranţei“. Probabil de aceea, deşi inteligenţa ei are ascuţime, Letiţia avansează în viaţă ascultându-şi trupul, încrezându-se mai cu seamă în „tot ceea ce îmi era dat să ştiu cu familiaritatea obosită a propriului corp“. Neobişnuit aici este felul în care corpul nu este o ţintă, ci un mijloc de observaţie, un fin instrument de cunoaştere care este treaz mereu, în mişcarea proprie, ca şi în aceea a stărilor şi a emoţiilor. La despărţirea adolescentină de primul băiat, „ştiam că sufăr, îmi simţeam tot corpul, întins pe burtă, lung, al meu, şi nu mai ştiam de ce, simţeam numai că mă doare“.

Formarea tinerei femei este grăbită de către experienţa morţii neaşteptate a unchiului Ion, moment din care multe dintre neliniştile obscure de până acum sunt înlocuite de tonul tare al suferinţei. Afânată de durere („el îmi dăruise durere“, „avusesem nevoie de moartea lui ca totul să fie altfel“, înţelege fata), viaţa Letiţiei câştigă în acuitate şi în îndrăzneală, experienţa cea mai însemnată pe care o străbate fiind cea erotică. Aşteptată cu teamă şi emoţie, anticipată (hiperbolic) de discuţiile purtate cu colegele de cameră (dar şi de biografiile lor contorsionate care o fac să-şi spună că între fete şi băieţi există „o penibilă vânătoare în care cine vâna pe cine?“), prima noapte de dragoste îi aduce o cunoaştere mai curând dezamăgitoare: „Alături era trupul meu pe care aş fi vrut să-l uit, o coajă năclăită şi ruşinoasă. Cum pot să facă asta mereu, cum nu le este ruşine să stea goi, faţă în faţă, unii faţă de alţii şi să facă asta? mi-am repetat, ascunzându-mi, prea târziu, faţa lipsită de lacrimi între coatele pe care mi le simţeam subţiri şi ascuţite“. Dezamăgirea o însoţeşte şi în alte dintre descoperirile sale de femeie. Bucuriei de început că alături de Petru

Arcan „totul arăta atât de diferit“ îi urmează destul de curând starea pustiitoare pricinuită de constatarea că această diferenţă înseamnă, cel mai adesea, înstrăinare: „cu fiecare clipă e tot mai mult altcineva decât mine“. Eroina nu se teme să pună sub lupă propria iluzie spunându-şi „că-n afecţiunea mea pentru el chiar Petru intra destul de puţin“. Identitatea Letiţiei prinde contururi ferme (menite să nu fie niciodată definitive) atunci când descoperă că „mă clădisem în toate zilele astea, ca şi când m-aş fi clădit din nisip“ şi că singura achiziţie sigură a vârstei mature este „aerul de provizorat“ la care „ţineam (...) aşa cum ţineam la corpul meu, cu familiaritate, cu repulsie, cu obişnuinţă“.

Roman despre formarea (şi, până la un punct, într-o replică subtil asumată la modelul flaubertian, despre *educaţia sentimentală* a) unei femei, unic, în această privinţă, în literatura română, umbrit (pe nedrept) de concurenţa pe care i-o face *Dimineaţă pierdută*, capodopera scrisă de Gabriela Adameşteanu, *Drumul egal al fiecărei zile* este o carte care, atât prin calitatea artistică, cât şi prin plăcerea pe care o aduce şi o menţine la lectură, merită atenţia noilor generaţii de cititori. Aceştia au şansa să întâlnească un roman viu, puternic, fără vârstă, având doar vârsta adolescenţei universale, în care stau împreună spaima, exaltarea şi necruţarea, ca şi gândul cutezător şi fără egal că, da, „totul începea simţeam, acum, cu mine“.

Sanda Cordoş

1* Explicaţiile date de scriitoare (emblematice pentru o întreagă categorie de autori care, după 1990, au încetat să publice literatură) cred că merită reţinute, fie şi fragmentar. Astfel, în *Cele două Românii. Articole şi fragmente memorialistice*, Gabriela Adameşteanu scrie: „Pentru mine, tot ce s-a petrecut după ’89 a fost

o uluitoare continuare a *Dimineţii pierdute.* Să asist la acest spectacol «live», uneori chiar cu iluzia de figurant (nu punând cap la cap cărţi de istorie şi memorii de epocă, cum am făcut în timp ce îmi scriam romanul), a fost un spectacol fascinant. Iar «jurnalistul» şi «societatea civilă», cele două ipostaze în care m-am aflat în apropierea evenimentelor, fac mai mult decât să asiste: participă, fără a fi mânaţi de ambiţii personale“ (Institutul European, Iaşi, 2000, p. 10). În densa postfaţă, *Limitele rescrierii*, de la romanul *Întâlnirea*, autoarea revine subliniind autenticitatea experienţei trăite: „Ce sens avea, repet, să stai la masa ta de lemn, ca un elev pedepsit, când, dacă deschideai fereastra, după o tăcere de 50 de ani, în fine, se auzea cum fierbe strada?“ (Polirom, Iaşi, 2003, Prefaţă de Carmen Muşat, p. 303).

2* Noutatea pe care Gabriela Adameşteanu o aduce, încă de la *Drumul egal al fiecărei zile*, în proza românească este atent observată de către Mircea Iorgulescu: „Cartea Gabrielei Adameşteanu răspunde unei nevoi de recuperare a vieţii obişnuite, nu indiferentă la marile seisme sociale şi politice, dar nici anulată de şi prin ele. (...) Dezvăluirii de fapte crâncene petrecute într-un trecut apropiat i se opune, în *Drumul egal al fiecărei zile*, o aglomerare a detaliilor aparent nesemnificative, receptate cu lăcomia dureroasă şi compensatorie a sensibilităţii; circumstanţele sunt părăsite în favoarea individualităţii, iar cronica ambiţios justificată a unui timp este înlocuită prin observarea şi analiza unei intimităţi“ (*Critică şi angajare*, Eminescu, Bucureşti, 1981, p. 120). Or, trecerea de la „seismul politic“ la „viaţa obişnuită“ este unul dintre punctele importante şi hotărâtoare din programul estetic al optzeciştilor.

Dosar de presă

„La prima vedere avem de-a face în *Drumul egal al fiecărei zile* cu romanul unei mari aspiraţii căreia provincia nu-i oferă şanse de realizare. Aspiraţia eroinei, destul de neprecizată, acea dorinţă de a ieşi din «drumul egal al fiecărei zile», este amplificată de cazul unchiului Ion: un om superior, înzestrat cu calităţi reale, dar care totuşi nu ajunge la succesul meritat. Încât, mai mult chiar decât ceea ce s-ar putea numi aspiraţie, ceea ce mână ambiţia tenace a eroinei este spaima de a nu repeta o asemenea tristă experienţă. Este în ea o violentă dorinţă de emancipare de sub tutela unor persoane şi medii care nu-i spun nimic sau care-i spun ceea ce ea vrea să evite. «Mediatorul» dorinţei este desigur acel unchi a cărui «experienţă» negativă precipită energia nepoatei sale care întrevede chiar în manuscrisele rămase nepublicate un prim mijloc de a se emancipa şi de a se impune într-o altă lume. Deşi nu are chiar un mandat de executor testamentar, eroina va proceda ca şi când respectivele manuscrise ar face posibilă o reabilitare sau o glorie postumă. În realitate însă, este vorba de un mijloc, şi nu despre un scop: mijlocul de a intra, forţând, cu timiditate reală, dar şi precauţie calculată, în lumea refuzată unchiului. Dacă dăm la o parte pânza subţire şi înşelătoare de generozitate, ne vom afla în faţa unei acţiuni lipsite de prea multe scrupule. Eroina ştie bine ce vrea şi, în ciuda feminităţii delicate, îşi trădează o conformaţie ce o apropie de rasa «cuceritorilor» inteligenţi, a parveniţilor superiori, capabili să desfăşoare, pentru a-şi atinge ţinta, un program complicat. În panoplia armelor destinate pătrunderii în lumea şi cadrul năzuite, un mare rol revine manevrării orgoliului, ştiinţei de a cuceri prin umilinţă şi supunere. Căci noutatea acestui

interesant roman «construit» pe o situaţie cu adevărat banală constă în strecurarea într-un subiect la îndemâna oricui a unui program subtil de amortizare a sensibilităţii. Dorinţa de emancipare este reală însă, ce curios, ea se produce nu prin nonconformism, ci prin conformarea la norme; aspiraţia nu este propriu-zis de a ieşi dintr-un cadru rigid, normat, constrângător în care de fapt ea trăieşte, ci de a intra prin cucerire sau efracţie într-unul unde norma, stilul prescris al comportamentului şi relaţiei posedă autoritatea învestiturii sociale. Abia o asemenea «cucerire» a dreptului de supunere la alte norme poate face probabilă emanciparea, «liniştea» libertăţii interioare. Un drum lung şi complicat, un adevărat război în care nu se ştie cu adevărat cât se câştigă şi cât se pierde şi dacă nu cumva preţul victoriei reprezintă, pe alt plan, un veritabil eşec. Fiindcă, într-adevăr, spre finalul romanului, eroina pare să-şi fi atins ţinta, câştigă iubirea celui în stare să-i asigure accesul în lumea râvnită şi aparent sustrasă fatalităţii moştenirii, lumea manuscriselor publicate, de astă dată, ale nefericitului său unchi. Însă e îndoielnic că mijloacele puse în joc pentru o asemenea dificilă victorie i-au lăsat intacte resursele puterii de a trăi cu adevărat liber şi nestânjenit. Experienţa la care s-a supus, a umilinţei şi constrângerii voluntare, s-ar prea putea să fi lăsat urme mai adânci decât ar fi dispusă a recunoaşte. Destinderea în urma luptei de atingerea a ţelului, cu asemenea, dar singurele mijloace, este mai mult o nouă dorinţă decât o realitate. Paralizia resurselor reprimate, stânjenitoare în executarea programului de ascensiune, poate constitui abia de aici încolo o nouă dramă a personajului, în virtutea adevărului banal că obişnuinţa devine «a doua natură». Oricum, dacă inteligenţa este «supunere la obiect», eroina a procedat prin singura formă de inteligenţă permisă de condiţiile moştenite, reale sau

simbolice. Ce rezultă de aici va fi fiind poate un «caz» de studiat în alt roman. (…)

[Letiţia, n.n.] a câştigat exclusiv «prin prudenţă şi calcul», dând iubirii şi persoanelor o destinaţie precisă; un eficace mijloc de parvenire în cursul căreia, fireşte, mobilul se poate împăca şi cu modul de a-l atinge. În orice caz, emanciparea de care am amintit îşi creează din iubire un instrument, iar procedeul ne aminteşte metoda «clasică» a personajului stendhalian. Forţa de acaparare a timidei eroine nu este deloc expresia unei naturi menite să impresioneze fulgerător, ci efectul unei acţiuni bine calculate, asupra singurului punct vulnerabil al partenerului, tratat în fond ca un adversar. La prima vedere închis, inaccesibil, conformat rigid unei reguli sociale care îi asigură succesul, personajul de care depinde «soarta» manuscriselor acelui unchi fără succes, aduse spre reabilitare de tânăra provincială, oferă o fisură prin care poate fi făcut vulnerabil. Vulnerabilitatea «adversarului» asigură posibilitatea utilizării lui.

Lupta se dă pentru dezarmarea acestui important personaj prin trădarea (divulgarea) chipului său «uitat», însă părăsit în vederea unei ascensiuni încununate, ce-i drept, de succes. Oamenii de acest fel ţin prea mult la succesul la care au ajuns pentru a putea fi cu uşurinţă dezarmaţi, neacceptând să li se arate chipul vulnerabil, dar mai omenesc prin slăbiciune decât masca tăriei şi a îndatoririlor inevitabile. Tocmai această direcţie de atac a ales eroina şi strategia ei este o combinaţie de pândă, răbdare şi agresiune mascată prin umilinţă. Învinge cu infinită răbdare neatenţia agasată a lui Petru, se face că nu vede ironia colegelor de cameră faţă de îndrăzneala propriilor aspiraţii, într-un cuvânt, îşi reprimă cu luciditate orice urmă de orgoliu. Împrumutând termenii lecturii propuse de René Girard (din *Minciună romantică şi adevăr romanesc*), am spune că «mediatorul», cel care

trezeşte şi stimulează dorinţa de a imita, este el însuşi «exploatat», nu doar ca model, ci în acelaşi timp ca instrument în asediul întreprins asupra obiectului dorinţei. Mai mult, încă, iubirea ce pare că se confundă cu obiectul aspiraţiei este şi ea aliniată simplelor (!) mijloace de obţinere a «emancipării». De fapt este vorba de un întreg maraton al parvenirii în care fiecare nouă apariţie este convertită în instrument sau relegată într-un univers ignorat, neinteresant sub aspect practic. Citit în acest sens, romanul este pe cât de obişnuit, în linia lui generală, pe atât de insolit prin ceea ce am putea socoti drept subtextul său. Este desigur o situaţie ce pretinde şi sporeşte un anume fond subteran de îndârjire a sensibilităţii amuţite în urma unui program constrângător. Reprimată, ea va trebui să ţâşnească pe alte căi şi în alte forme.

Romanul însuşi nu cultivă revărsările lirice, elanurile necenzurate. Epicul este monoton, o anumită tendinţă de sufocare a stilului chiar pare să corespundă situaţiei. «Exploziile» sunt interzise şi se poate vorbi de o valorificare lucidă a unei sentimentalităţi reprimate în cursul «experienţei» pe care o conţine şi o ilustrează romanul. Această proză nu ne şochează, stilistic vorbind, cu agresivitatea pe care de fapt o conţine. Mi se pare că autoarea a reflectat asupra oportunităţii patetismului literar şi a ajuns probabil la concluzia că epurarea stilului, a modului comunicării de reflexe întârziate ale conţinutului sufletesc «patetic» se impun. (...) Impresia elaborării atente predomină, efectele sunt calculate, dar fără a ne da sentimentul unui preparat artificial. Naturaleţea este efectul inteligenţei artistice, şi nu al aşa-numitei sincerităţi... *Drumul egal al fiecărei zile* ne relevă un nou prozator, înzestrat, foarte promiţător.“

C. Stănescu, *Luceafărul*, 20 septembrie 1975

„Cu un roman al crizei de adolescenţă debutează Gabriela Adameşteanu (*Drumul egal al fiecărei zile*), pe care naraţiunile publicate anterior în reviste îl anunţau doar în mică măsură. Este o carte scrisă bine, cu nerv şi ironie. Deşi probabil în parte autobiografică şi relatată la persoana întâi, nu are deloc tonul duios-nostalgic al jurnalelor intime şi nici excesul de «lirism» pe care-l întâlnim adesea în proza tinerelor scriitoare. Din contra, o analiză rece, aproape crudă, o obiectivitate aş zice medicală: fără să fie poetizant, romanul nu este nici sumbru, nici amar, ci pur şi simplu exact şi meticulos în observaţie. Se cuvine semnalată şi concizia: lipsit de «povestire», laconic, alcătuit din scurte scene, într-un montaj inteligent, *Drumul egal al fiecărei zile* denotă o anumită inteligenţă artistică. Eroina principală este o studentă, Letiţia Branea, care-şi rememorează copilăria şi adolescenţa, totul fiind declanşat de moartea unchiului Ion, fratele mamei ei care de fapt a crescut-o. Moartea unchiului Ion nu este însă doar evenimentul care trezeşte din amorţeală conştiinţa eroinei: el ne dă şi o idee despre ceea ce, în romanul Gabrielei Adameşteanu, trebuie înţeles prin evenimente. Acestea sunt în fond emoţiile, reflecţiile şi analizele personajului-narator. *Drumul egal al fiecărei zile* e un tipic roman de analiză. Sentimentul de monotonie, plictiseală, aşteptarea goală sunt tot atâtea forme ale vegetării sufleteşti; multă vreme lumea din jur nu există pentru Letiţia decât prin prisma unui egoist instinct de conservare... Din clipa dispariţiei lui Ion (un om blând, corect, neajutorat, resemnat cu înfrângerile, deşi eminent sub raport intelectual) memoria Letiţiei se încarcă deodată de întreg trecutul şi retrospectiva ei reprezintă un fel de încercare disperată de a justifica existenţa celorlalţi: a unchiului şi a mamei, a tatălui, a celuilalt frate al mamei ş.a.m.d. Letiţia e obsedată de gândul că toţi aceşti oameni, în moduri diferite, şi-au irosit viaţa.

Cazul cel mai semnificativ pentru ea este al lui Ion, în care descoperă (când poate judeca aceste lucruri) un om foarte învăţat care şi-a ratat vocaţia.

Un loc aparte în viaţa Letiţiei (dar şi în acest tablou pe care mintea ei îl compune) ocupă Petru Arcan, ambiţiosul lector universitar de care studenta se îndrăgosteşte. El e în pericol să se rateze, dacă se poate spune aşa, prin succes. Energic, răzbătător, făcând orice compromis pentru a-şi continua lucrările, el e reversul posibil al unchiului Ion. A cui viaţă e mai demnă de stimă, pare a se întreba Letiţia, a lui Ion, care a pierdut, fiind zdrobit de o istorie prea grea pentru constituţia lui fragilă, sau a lui Arcan, care a câştigat, dar cu preţul a nenumărate umilinţe? Şi, mai ales, ce are importanţă: demnitatea intactă a lui Ion, care l-a împiedicat însă să îşi publice operele, ori firea tranzacţională a lui Arcan, dar care l-a ajutat să se afirme?

Aceasta este tema romanului. Criza de adolescenţă a Letiţiei e motivată şi traversată de întrebarea etică centrală. N-aş putea spune că *Drumul egal al fiecărei zile* îşi duce până la ultimele consecinţe problema. Roman al unei subiectivităţi ce se analizează, el e mai pregnant în datele concrete, de atmosferă, de locuri, trăiri, în amănuntele cotidiene ale existenţei Letiţiei Branea decât în latura ei strict intelectuală (pe care eu am clarificat-o oarecum abuziv, spre o mai bună înţelegere). Virtual problematic, romanul exprimă mai bine sensibilitatea decât ideile. Gabriela Adameşteanu rămâne prizonieră, din acest punct de vedere, condiţiei ei de femeie. Şi-o depăşeşte alteori prin precizia şi economia intuiţiilor, nelăsându-se atrasă nici de descripţie, nici de evocarea sentimentală, înfrângându-şi înclinaţia firească spre o bogată senzorialitate. Stilul cărţii e rapid... orice elan afectiv părând a fi retezat conştient. Personajele sunt doar schiţate; prea puţin în scenă. Cu excepţia Letiţiei însăşi, care e

memorabilă: cu stângăcia, cu apatia ei lenevoasă, asemenea unei plante care întârzie să se deschidă, cu «frigiditatea» ei în viaţă, care o face să creadă că ei n-o să i se întâmple, niciodată, ceva deosebit. Fundalul romanului (colegele, prietenii, strada, casele etc.) e viu, colorat, realist, fără a deveni o prezenţă masivă.

Romanul cu care debutează Gabriela Adameşteanu înseamnă mai mult decât o simplă promisiune: e scris cu incontestabil talent şi originalitate.“

N. Manolescu, „Tineri romancieri“,
România literară, 6 noiembrie 1975

„În *Drumul egal al fiecărei zile*, Gabriela Adameşteanu izbuteşte o proză sarcastică, de observaţie realistă, de tipul celei ilustrate de romanul englez al deceniului şase (*Drumul spre înalta societate, Viaţa sportivă*), în care regăsim eroul însingurat al unei familii umile sau umilite, decis să spargă carapacea şi să obţină, eventual, revanşa socială. Particularitatea stilului tăios şi laconic rezultă prin incidenţa între senzorialitatea promptă, ascuţită şi controlul, veghea lucidităţii. Demersul artistic al autoarei se deosebeşte de seria «furioşilor» britanici în modul cum evită angajarea şi patetismul, menţinând un balans viclean, oarecum apatic, aşteptarea moderat egoistă, răbdătoare, parţial resemnată. Cele mai bune pagini rezultă acolo unde scriitoarea scrutează cu necruţare, în scene memorabile, sordidul tinereţii, penibilitatea gregară a vârstei haotice. Dacă s-ar cere neapărat «un conflict» care să definească destinul Letiţiei Branea – eroina care răspunde, mai curând, cum pare să fi intuit şi autoarea, libertăţilor unui jurnal deghizat decât exigenţelor construcţiei romaneşti –, nu am reţine prea cunoscuta tranziţie între adolescenţă şi maturizare, nici opoziţia între aspiraţia (fără destulă amploare

şi adâncime parcă) şi condiţionarea socială modestă, ci mai curând conflictul, abia vizibil, dar cert, conţinut în ambiguitatea compromisului final, întruchipat într-un fel de parvenit stilat, personaj de peliculă colorată, cucerit în sfârşit după excesivă aşteptare şi privit cu o anume obosită afecţiune şi fraternitate. Luciditatea surdinizată de oarecare tristă îngăduinţă pare să sugereze compasiunea eroică faţă de sine şi de cei din jur, dar poate şi eşecul previzibil al falselor victorii, adâncirea solitudinii.“

Norman Manea, „Pulsul prozei“,
Tribuna, 28 octombrie 1976

„Deşi prozele publicate de Gabriela Adameşteanu în revistele literare vădeau un talent proaspăt şi original, o imagine mai exactă a posibilităţilor ei a dat abia romanul *Drumul egal al fiecărei zile*, volum de debut, însă de o maturitate incontestabilă. Considerată fie reprezentarea unei simple crize de adolescenţă, fie relatarea uniformă a biografiei unei femei tinere, această carte analizează de fapt o acerbă voinţă de individualizare, ce se manifestă însă pasiv, prin reacţii mereu defensive.

Dorinţa smulgerii din anonimat şi mai ales neîmpăcarea cu un ritm instinctual de existenţă determină în chip hotărâtor personalitatea eroinei romanului, o studentă aparent ştearsă, oarecare, banală însă cu premeditare, dintr-un orgoliu nelimitat. Ea îşi rememorează copilăria şi adolescenţa, făcând din evocarea vieţii de familie şi a mediilor străbătute un instrument al precizării identităţii morale. Viaţa Letiţiei, compusă din fapte mărunte, are aspectul unei aşteptări continue şi se configurează ca o rezistenţă tacită în faţa monotoniei; uniformităţii, obişnuinţei, promiscuităţii ea le opune o detaşare reflexivă şi o răceală ironică.

Neobişnuită, puterea Letiţiei de a se desprinde dintr-o existenţă comunitară ia forma unei reticenţe melancolice. Ea devine un observator discret şi totodată distant al lumii, retezându-şi elanurile afective şi refuzând, cu o disperare surdă, să se supună ordinii unei existenţe automatice. Având o funcţie justificativă, rememorările ei sunt pronunţat «critice» şi lipsite de sentimentalism. Fiinţele cele mai apropiate – rudele, prietenii, bărbatul care o iubeşte – sunt privite de Letiţia cu o luciditate amară, uneori caustică, trădând excesiva ambiţie a diferenţierii, manifestată ca atitudine strict sufletească şi de conştiinţă. Din tot acest dramatism concentrat nu răzbate în afară nimic; eroina însăşi pare să reintre în circuitul unei existenţe egale, după ce scurtul moment al retrospectivei s-a încheiat.

Un stil al conciziunii sugestive caracterizează acest roman; înregistrând cu aviditate amănuntele, scriitoarea îşi ia totodată faţă de ele o rezervă prudentă şi suspicioasă. Micile fapte de viaţă ale Letiţiei sunt astfel situate într-o perspectivă care îndepărtează contururile şi preface totul într-un flux luminescent din care, pentru o clipă, se desprinde o scânteiere mai puternică, repede apoi revenită la intensitatea celorlalte. Mergând, către finalul romanului, împreună cu viitorul ei soţ, Letiţia observă cum, reflectate în geamul unei vitrine, figurile lor se confundă.

Subtilă şi viguroasă, arta narativă a Gabrielei Adameşteanu se bizuie pe nuanţarea intensivă şi pe căutarea imaginilor exemplare.“

Mircea Iorgulescu, 1976

„Primirea oarecum neobişnuită pentru o carte de debut făcută romanului *Drumul egal al fiecărei zile* (succesiv distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor şi premiul Academiei, reeditat apoi într-o colecţie de mare tiraj) era cu atât mai

spectaculoasă cu cât avea loc într-un moment când interesul publicistic mergea mai mult către proza cu veleităţi de reconstituire şi rechizitoriu, «oglindă» a problemelor istoriei şi societăţii din ultimii treizeci de ani. Rareori însă acestea conţin şi reprezintă cu adevărat problematica umană; cartea Gabrielei Adameşteanu răspundea unei nevoi de recuperare a vieţii obişnuite, nu indiferentă la marile seisme sociale şi politice, dar nici anulată de şi prin ele, şi înrâurită în profunzime, la nivel infinitezimal... Dezvăluirii de fapte crâncene petrecute în trecut i se opune în *Drumul egal al fiecărei zile* o aglomerare a detaliilor aparent nesemnificative, receptate cu o lăcomie dureroasă şi compensatorie a sensibilităţii; circumstanţele sunt părăsite în favoarea individualităţii, iar cronica ambiţios justiţiară a unui timp este înlocuită prin observarea şi analiza unei intimităţi. Există în proza Gabrielei Adameşteanu un contrast puternic şi foarte expresiv între cantitatea şi calitatea percepţiei – avidă, absorbantă, pătrunzătoare – şi detaşarea ironică sau cinică a unei conştiinţe defensive, neîncrezătoare, mereu în stare de pândă. Ironia este un procedeu, cinismul reprezintă o atitudine: detaşarea provine la Gabriela Adameşteanu dintr-o nevoie de protecţie. Eroina romanului, o studentă oarecare, îşi rememorează copilăria şi adolescenţa din perspectiva intrării într-un alt moment al existenţei, întemeierea unei căsătorii vag interesate; dar biografia tinerei femei devine mai mult un pretext de a privi lumea distant şi totodată discret, necruţător şi în acelaşi timp fără nici o reacţiune. Amintirea este mai degrabă un instrument al îndepărtării – de sine, de ceilalţi – decât unul de apropiere. Voinţa de individualizare, refuzul unei existenţe uniformizate, efortul de păstrare a identităţii şi a libertăţii sunt interiorizate, ascunse, întoarse către sine. Letiţia, un adevărat Meursault feminin, înregistrează cu acuitate, dar

fără a interoga şi a se interoga. Instalată într-o solitudine deopotrivă apăsătoare şi satisfăcută, lipsită de iluzii şi nostalgii, eroina romanului trăieşte cu intensitate şi autentic numai în spaţiul tăcut al unei priviri niciodată indiferente, pasive, tolerante sau revoltate; ci precisă, concentrată, impasibilă. Veritabilul mijloc de apărare a subiectivităţii împotriva agresiunii sentimentelor, a experienţelor şi a ambianţei, această neutralitate părând acceptare este de fapt expresia unei rezistenţe încăpăţânate.“

Mircea Iorgulescu,
Amfiteatru, februarie 1980

„Particularitatea (şi, prin extensie, originalitatea) prozei Gabrielei Adameşteanu stă în relaţia, epic manifestă, dintre memorie şi imaginaţie. Pe de o parte, e vorba de o subminare reciprocă, pe de alta, de o substituire, şi într-un caz, şi în celălalt evidenţiindu-se o sursă intuitivă, psihologică a tensiunii celor două calităţi şi o resursă analitică, reflexivă a menţinerii stării tensionale. Când memoria şi imaginaţia se subminează reciproc, rezultatul este perspectiva distanţată, relativistă, când ele se substituie una alteia, efectul este intimitatea auctorială, fie în biografism, fie în ficţiune, după cazul substituirii... Memoria contra imaginaţiei şi invers şi memoria ca imaginaţie sau invers, aceştia sunt, ca să zic aşa, operatorii narativi în cele două romane de până acum ale Gabrielei Adameşteanu.

Sub regimul substituirii se află *Drumul egal al fiecărei zile*, roman «subiectiv», cu puţină factologie şi multă digresiune în confesiuni problematizante. Personajul narator, studenta Letiţia Branea, îşi aminteşte un fragment din propria biografie, nu mai mult de trei-patru ani de adolescenţă, marcat de absenţa tatălui («cercetat»

câţiva ani pentru o vină ce se va dovedi inexistentă) şi de prezenţa mamei (fiinţă harnică, înţelegătoare, dezamăgită de mediocritatea orizontului casnic) şi a fratelui acesteia, unchiul Ion (un profesor, resemnat cu demnitate în eşec). În prima parte a romanului, imaginaţia se substituie memoriei, de unde şi insistenţa cu care personajul narator examinează cazul de ratare ilustrat de unchiul Ion, transformându-l din realitate biografică în problemă romanescă. În eşecul unchiului, Letiţia proiectează de fapt intuiţiile sale despre situaţia tatălui absent, dar la întoarcerea acestuia (moment ce coincide semnificativ cu moartea unchiului) proiecţia imaginară a eşecului va fi derutantă, pentru că tatăl nu confirmă nici practic, nici teoretic o psihologie de ratat sau măcar de inadaptabil. În partea a doua a romanului, memoria se substituie imaginaţiei şi ni se propune, în persoana lectorului universitar Petru Arcan, un caz de succes, simetric opus celui al unchiului Ion şi mereu raportat la el. Interesante sunt aici sugestiile oferite de compararea celor două cazuri, aparent opuse. În fond, pare să observe prozatoarea, existenţa de «realizat» a lui Arcan e la fel de monotonă, la fel de închisă în cercul repetiţiilor şi dă la fel impresia drumului egal al fiecărei zile ca şi existenţa de «ratat» a unchiului Ion.

Mai în adâncime, observaţia aceasta ar fi putut conduce la revelarea consubstanţialităţii celor două personaje aflate la capetele opuse ale unei singure şi aceleaşi axe. Autoarea a preferat însă să dea spre final caracterul unei «love story». Fascinaţiei intelectuale pe care o exercită asupra Letiţiei unchiul Ion îi corespunde, în relaţia cu Arcan, o fascinaţie erotică progresivă şi banală; în lumina sentimentului erotic pentru Arcan, tot procesul comparativ pe care subiectivitatea scrutătoare a Letiţiei l-a deschis între imaginile eşecului şi reuşitei existenţiale se vede deodată lipsit de

justificarea pe care i-o dădea prezenţa sentimentului unic prin care erau urmărite cele două destine.

Această abandonare a problematicii deschise promiţător în prima parte a romanului se datorează, fără îndoială, ascendentului memoriei asupra imaginaţiei, autoarea nemaicontinuând jocul substituirilor care ar fi repus imaginaţia în rol şi prin asta ar fi redeschis tema epică.

În pofida unei atare obturări, romanul de debut recomandă în Gabriela Adameşteanu o prozatoare cu «amprentă».“

Laurenţiu Ulici, „Memorie şi imaginaţie“,
România literară, 7 martie 1985

„Recitit azi, *Drumul egal al fiecărei zile* pare să fie din categoria cărţilor care nu au ce pierde în timp. Nimic nu datează. Nici stilistic, nici istoric. Detaliile ce ţin de epocă... sunt poziţionate în fundal, apărate de uzură prin simpla lor subordonare faţă de psihologismul narcisiac al personajului central. Scriitura se salvează prin simplitatea inatacabilă, prin ingeniozitatea naturală, lipsită de orice preocupare vizibilă de tehnică literară. O carte născută, nu făcută, cum se spune. (…)

Drumul egal... e o carte de mai multe ori norocoasă. Mai întâi, pentru că a nimerit chiar de la debut sunetul propriu al autoarei. Apoi, pentru că enormul succes al *Dimineţii pierdute* s-a răsfrânt implicit şi asupra primei cărţi şi, a treia oară, pentru că, retipărită... la treizeci de ani de la prima publicare, găseşte ambianţa literară potrivită.

Gabriela Adameşteanu revine deci cu unul dintre cele mai frumoase romane ale adolescenţei feminine. (…) Ca titlu, *Drumul egal al fiecărei zile* e unul dintre cele mai bune din literatura română. Perfect adecvat cărţii şi ritmului ei interior, el

rezumă, după lectură, amestecul indefinibil de simţ al prezentului (parţial obnubilat) şi de luciditate (extremă). Lumea anilor ’50-’60, în care Letiţia Branea este elevă într-un oraş de provincie şi apoi studentă la Bucureşti, se reconstituie ca proiectată pe un ecran. Aparatul de proiecţie este psihismul eroinei, dominat de hipersensibilitate şi un soi de autism sceptic şi în acelaşi timp atrăgător. Claustrarea e obiectivă (o copilărie petrecută într-o singură cameră, alături de o mamă opacizată de suferinţe şi de un unchi retractil şi marcat de spaima eşecului social; camera închiriată cu tot cu şicanele proprietarilor), dar mai ales subiectivă: Letiţia nu are încredere în calităţile ei, se autoexclude («atentă să-mi sincronizez râsul şi zâmbetele cu ale celorlalţi»), îşi trage permanent obloanele, sesizând obsesiv tot ce o deosebeşte de ceilalţi («dosarul» prost, cu un tată în puşcărie, sărăcia fără soluţie, defetismul – «mie n-o să mi se întâmple niciodată ceva deosebit»). Reconstituit, portretul e o sumă de trăsături cu semnul minus, conştientizate de Letiţia mai ales în contact cu ceilalţi, probabil inobservabile în ochii lor grăbiţi. Absentă, dezordonată, uitucă şi lipsită de energia tipic feminină a autopunerii în valoare, Letiţia e o singuratică incurabilă. Primul curtezan îi stârneşte în cel mai scurt timp plictiseala. Primului amant îi cedează ca şi cum ar îndeplini pur şi simplu un sacrificiu sau măcar un destin («Alături era trupul meu pe care aş fi vrut să-l uit, o coajă năclăită şi ruşinoasă»).

Sensibilitatea acutizată până la starea de vomă (ceva din *Repulsia* lui Polanski, filmul cu Catherine Deneuve, cumva contemporan cărţii Gabrielei Adameşteanu, poate fi un termen de referinţă, ţinând de aerul epocii) se echilibrează însă în roman cu trăirea calm-resemnată a detaliilor. Privaţiunile mărunte (coada la gaz), filmul minuţios al gesturilor casnice (mama gătind, vizita neanunţată a unui unchi vesel şi respirând

bunăstarea altei lumi), ritualurile anotimpurilor (scosul plăpumilor groase, apoi vârâtul lor la loc în dulapuri şase luni mai târziu), ceasurile de singurătate voluptuoasă ale fetiţei exasperate de prezenţa apăsătoare a adulţilor, stop-cadrele pe ceilalţi – părul în dezordine al mamei, mersul îngreunat al unchiului bolnav, o înmormântare în vecini, scandalurile perechii tinere a proprietarilor. Apoi, celălalt continent, al traiului în căminul studenţesc, cu promiscuitatea lui senzual-mizeră, cu dramele feminităţii incipiente, trăite prin instinctul şi demnitatea speciei deopotrivă (între obsesia măritişului şi puterea de a îndura suferinţa). O lume vie, palpitând dureros şi exterior în acelaşi timp, îndurată ca o penitenţă de la sine înţeleasă (strigătul Letiţiei, la primele semne ale pubertăţii: «Nu vreau să mă fac femeie ca voi»; în aceeaşi ordine de idei: nunta Martei, în care rudele vor să joace cămaşa miresei – bacanală tristă, lângă ambalajul unei tinereţi sărăcăcioase şi fără rost).

Dincolo de revelaţia că *Drumul egal al fiecărei zile* e o carte foarte frumoasă, cu adevărat uimitor e cât de bine se regăseşte în fibra ei tot ceea ce astăzi ştim despre Gabriela Adameşteanu.“

Tania Radu,
22, 21 iunie 2005

„Apărut în 1975... romanul de debut al Gabrielei Adameşteanu (...) s-a bucurat şi continuă să se bucure de o primire critică favorabilă. (...) Nici esopic, nici disident, *Drumul egal al fiecărei zile* propune o perspectivă onestă asupra unor vremuri tulburi care necesitau alegeri complicate şi dureroase din partea unor oameni confruntaţi cu o realitate socioistorică extrem de dură. (...) O perspectivă lipsită de acuze, de moralizări de prisos, o perspectivă de dincolo de bine şi rău, centrată pe o tragică supravieţuire, cu toate

compromisurile şi laşităţile sale, o perspectivă tulburător de umană. (...) Începând cu Letiţia, personajele acestui roman refuză constant mistificarea şi eroismul: nu avem de-a face nici cu disidenţi, nici cu lichele, ci cu oameni obişnuiţi, aruncaţi în iureşul istoriei, nevoiţi să supravieţuiască, să se descurce în vremuri de restrişte. (...) Sunt oameni obişnuiţi, neputincioşi, fricoşi, prin urmare fragili, care într-o epocă de anormalitate constitutivă tânjesc după lucruri simple şi fireşti. Numai că normalitatea devine un miraj cât se poate de îndepărtat în epoca comunistă. Să faci o facultate, să ai o cameră a ta, un spaţiu intim, devin lucruri extrem de preţioase şi greu de atins. (...)

Romanul devine nu numai un roman al formării, al unei educaţii sentimentale, ci şi romanul unei existenţe îngreunate de o altă existenţă, a unei alterităţi consubstanţiale, căci *Drumul egal al fiecărei zile* vorbeşte nu numai despre Letiţia Branea, ci şi despre Ion Silişteanu sau mai degrabă despre felul în care o existenţă trece în alta, despre modul subtil şi inextricabil în care vieţile noastre se hrănesc (...) cu experienţele altora. Viaţa frântă a unchiului va fi absorbită de tânăra naratoare. (...) Formarea Letiţiei nu este una directă, nemijlocită, ci una mediată, modelată de destinele celor apropiaţi. Fiinţa umană devine aşadar, în mare măsură, un soi de relicvariu, în ciuda dorinţei de a fi altfel. Un adevăr existenţial pe care fiecare îl descoperă pe cont propriu şi care constituie de fapt axa cărţii. Dar la adevărul ficţional nu ajungem decât după un parcurs romanesc dens, concret şi cu totul captivant. Povestirea curge firesc, cu tăieturi fine, cu un montaj subtil de episoade, rezultat al unui amestec surprinzător de autenticitate şi construcţie riguroasă. (...) Avem de-a face cu o naratoare atentă la detalii, la modificările din jur, cu o povestitoare înnăscută care mizează pe sinceritatea faţă de sine şi faţă de cititor, pe un soi

de dezgolire care de la un punct încolo riscă să devină incriminantă. De exemplu, dorinţa Letiţiei de a scăpa de cămin şi de a deveni bucureşteancă poate trece drept parvenitism. Numai că, în contextul colectivismului obligatoriu, degradant şi alienant, dorinţa ei îşi păstrează dimensiunea pur umană. În plus, naratoarea stăpâneşte foarte bine registrul afectiv, variaţiile trăirii. (...)

Drumul egal al fiecărei zile este un roman complex, care aduce o viziune necruţătoare şi totodată tandră asupra unor destine umane încercate de o istorie tulbure, precum şi o explorare profundă şi autentică asupra resorturilor sufleteşti mai puţin vizibile, care ne ghidează existenţa, ne determină parcursul şi, în cele din urmă, ne constituie.

Doina Ioanid, „Drumul ascuns spre celălalt“,
Observator cultural, 12-18 ianuarie 2006

„Mi se pare nedrept modul în care a fost evaluat *Drumul egal al fiecărei zile*, romanul de debut al Gabrielei Adameşteanu, în principalele noastre lucrări lexicografice. În *Dicţionarul General al Literaturii Române*, Dan C. Mihăilescu, după ce dedică două coloane *Dimineţii pierdute*, «rezolvă» întâia carte într-un scurt fragment în care reproduce, pur şi simplu, un rezumat făcut de autoarea însăşi. În *Dicţionarul Scriitorilor Români*, Gheorghe Perian, într-un comentariu mai aplicat, caracterizează romanul drept un «hibrid», rezultat din interferenţa unei teme preluate, moştenite (cea a «obsedantului deceniu»), cu tema propriu-zisă a prozatoarei. În *Drumul egal al fiecărei zile*, revine şi accentuează seriosul cercetător de la Cluj, Gabriela Adameşteanu se dovedeşte «nepregătită» pentru introducerea unei teme proprii...

Oricât de mult aş ţine la grila istoriei literare, e limpede, în cazul de faţă, că ea deformează, în

sensul unei evoluţii prozastice, realitatea artistică a primei cărţi. În fapt, departe de a fi o temă moştenită, dusă mai departe în virtutea inerţiei, referinţa la evenimentele şi întregul context sociopolitic al deceniului şase este extrem de importantă. Nu se poate vorbi, aici, despre o tematică împrumutată şi alipită formal pe structura cărţii, ci, dimpotrivă, de o problematică profund, intim legată de viaţa protagonistei şi a familiei sale. Într-o pondere semnificativă, *Drumul egal al fiecărei zile* se citeşte şi se înţelege ca o dramă familială apăsând şi sufocând, până aproape de sfârşit, existenţa tinerei provinciale admise la Filologia bucureşteană. Ea are dosar prost, trăgând o tinichea zăngănitoare, în urechile vigilente ale responsabililor de la Cadre. Tatăl este, de ani buni, închis, iar unchiul care o are în grijă a fost exclus la o şedinţă de Partid din 1952 şi scos de la catedră, pentru culpa de a nu-i fi dat pe ochi frumoşi diploma de liceu secretarului pe judeţ, cu doar patru clase ce se cereau grabnic completate. Spaţiul locativ minuscul de pe Strada Mare şi provincială, în care se înghesuie, printre mobile vechi, Letiţia Branea, mama ei şi fratele acesteia (unchiul Ion), e pe cale de a fi şi el pierdut. Proprietarul cel tânăr, cu ochii injectaţi de puterea unei funcţii cu răspundere, abia aşteaptă să-i poată da afară pe aceşti burjui cărora le şi strigă în faţă, în momentele de avânt bahic: «legionarilor!». E oare tematica altora preluată aici? Este o amprentă personală în cel mai concret sens al termenului: e teama, groaza de excluderea definitivă, cu eliminarea din câmpul muncii ori din Facultate şi marginalizarea socială fără drept de apel.

Într-o scenă de vârf a romanului, spre final, Letiţia ezită aproape convulsiv între dorinţa de a-şi apăra un coleg pe pragul de a fi exclus şi propria frică, purtată ca o cruce atâţia ani. Să citim următoarea pagină, pentru a vedea – dimpreună cu Gheorghe Perian – în ce fel se pune, în *Drumul*

egal al fiecărei zile, problema spinoasă a moştenirii: «Toţi ochii ăştia care privesc acum în podea sau la masa lungă a prezidiului, acoperită de o pânză roşie şi-n mijloc cu o carafă de apă şi trei pahare aşezate pe tava de plastic, toţi ochii ăştia s-ar întoarce deodată spre mine. Mi-e atât de frică de aşa ceva, încât mă întreb, revoltată, de ce să mă ridic tocmai eu, la urma urmei? Să se ridice băieţii, să se ridice Didi sau Marilena, să se ridice altcineva, oricine... Nu, n-am să mă ridic tocmai eu, pentru că mie nu numai de sala asta mi-e frică, e şi asta, dar mai e şi altceva, la care nici măcar nu îndrăznesc să mă gândesc bine. Nu pot să mă ridic tocmai eu, care duc cu mine de-atâta timp o vină veche şi neştiută bine, vinovăţia nesigură a unchiului Ion, vinovăţia tatei, care a plătit pentru vinile familiei lui, de-acum douăzeci sau treizeci de ani, ce importanţă are... N-are importanţă decât că atâtea vini ale altora, neînţelese, mi-au fost date mie şi eu le-am acceptat demult, înainte măcar să-mi dau seama. Şi golul ăsta de spaimă, pe care îl simt ori de câte ori mă gândesc că m-aş putea ridica să vorbesc şi că sala întreagă s-ar întoarce spre mine, golul ăsta tot de aicea vine. N-am îndrăznit niciodată să iau cuvântul într-o şedinţă, am stat întotdeauna deoparte, ca să nu-mi stârnesc vinovăţia. Pentru că ar fi poate de-ajuns să mă ridic şi să rostesc cuvintele astea pe care mi le-am pregătit, pe care mi le-am tot repetat, pentru ca delegatul de la Centrul Universitar să-şi îndrepte deodată trupul greoi, îmbrăcat în haine bine croite, de stofă bună: ’Dar dumneata, dumneata, care vorbeşti, ce fel de element eşti dumneata? Să studiem puţin situaţia dumitale...’, ar putea zice şi m-ar privi cu ochii aceia acuzatori, pe care de-atâta timp îi aştept să se întoarcă spre mine. Ce fel de element sunt eu, nu m-am gândit niciodată cu adevărat cum sunt şi totuşi de ani de zile îngrămădesc peste chipul meu adevărat tot ce citesc, tot ce văd în filme. Şi-acum nu mai puteam

decât să-mi depărtez privirea îngreţoşată de la fiinţa mea adâncă, gelatinoasă, pulsând de frică. N-aveam nici o formă decât aceea, gelatinoasă, a fricii» (p. 232).

Eroina a înţeles treptat că asupra ei apasă, ca sabia lui Damocles, pericolul excluderii. Este, iarăşi, o notă bună pentru autoare că nu forţează lucrurile şi semnificaţiile în direcţia unei omniscienţe improbabile, la pubertate; că nu face din Letiţia un personaj întru totul avizat asupra contextului în care e prins. Diferenţa faţă de romanele politice autohtone este deci importantă şi din acest punct de vedere. Gabriela Adameşteanu, fără să echivaleze protagonistul cu conştiinţa sa reflexivă, radiografiind Sistemul ideologiei totalitare, păstrează conturul realist al unei fete sau al unei mame văzute la scara reală. Personajele nu au o funcţie exponenţială (ca în *Racul* lui Alexandru Ivasiuc, de pildă) şi nu vehiculează teorii uitând să mai trăiască, pur şi simplu, în paginile romanului. În *Drumul egal al fiecărei zile*, în pofida monotoniei ucigătoare după al cărei orar se desfăşoară existenţa provincială a acestei familii de vreme rea, figurile care o compun sunt deosebit de pregnante. Unchiul Ion e un personaj memorabil, atât ca natură umană ficţionalizată, cât şi ca realizare artistică. Cu mersul său «târşit», cu care îşi trage un picior rănit în război, cu chipul adeseori pământiu de îngrijorare, dar şi cu «fălcile late ale familiei» strânse, încăpăţânat, pentru protejarea acesteia, cu bâţâiala genunchiului şi alte ticuri bine cunoscute de sora şi nepoata care îl adoră, cu răbdarea maniacală pusă într-o operaţiune de (enigmatică) fişare şi cu blândeţea şi zâmbetul din voce cu care îşi face datoria, în continuare, la şcoală, în ciuda tuturor mizeriilor îndurate, el nu se înscrie, practic, într-o tipologie larg reprezentată. Este o individualitate, remarcabil conturată de romancieră, îndărătnică în a rezista, prin chiar felul său de a fi, nivelării şi

omogenizării timpurilor noi. O imagine a rezistenţei pasive, într-un raport de echilibru instabil cu la fel de încăpăţânata, dar «turbulenta» Letiţia. «Crezi c-ai să faci doar ce-ţi place în viaţă?», îşi întreabă el nepoata, cu înţelepciunea amară a omului păţit. «Da», îi răspunde ea provocator, înfruntându-i privirea cu un râs obraznic şi încleştându-şi apoi, tot aşa, fălcile late ereditare pentru a se putea ţine de cuvânt.

Că unchiul Ion a devenit un substitut al Tatălui nu mai încape îndoială. Reapariţia acestuia din urmă e cvasiconcomitentă cu moartea primului (înmormântarea fiind o scenă extraordinară), ca şi cum cei doi bărbaţi nu ar putea încăpea, deodată, într-un acelaşi rol. Scăldată în privirea neîmblânzită, dar iubitoare a fetei, figura unchiului ajunge să domine spaţiul interior şi durata mai lungă a romanului. Când tatăl reintră în cadru, gesturile lui prea socotite încep să irite, prin contrastul cu cele ale unchiului pierdut, intrate în obişnuinţă şi în memoria afectivă a «fetelor» (mama şi fiica ei). Asemenea reflexii şi adâncimi psihologice, de obicei ignorate de către romancierii «obsedantului deceniu» – pentru care tema morală este esenţială –, sunt recurente în lumea ficţională a Gabrielei Adameşteanu, preocupată până la obsesie, ca romancieră, de adevărul interior al fiecărui personaj. Ca şi la Hortensia Papadat-Bengescu, un ochi «pânditor», nemilos scrutează faptele şi gesturile de fiecare zi, obţinând material pentru o analiză rareori întreruptă. Dacă felul în care se proiectează realitatea înconjurătoare, exterioară este marcat de o luciditate rea, de un hiperrealism lărgind metodic porii urâtului (guri de scurgere astupate cu smocuri, chiuvete în care plutesc fire de păr, uşi de sticlă pătate pe ambele feţe de amprente umede, albul îngălbenit al ochilor şi pielea maronie a cearcănelor...), perspectiva asupra lumii lăuntrice se modifică frecvent, în acord fin cu

discontinuităţile, pendulările, alternările personajelor intrate în raza privirii. Un anumit gest, o mişcare uşoară înspre «obiectivul» care a şi înregistrat-o, o schimbare greu perceptibilă a expresiei sau a tonului antrenează o promptă reconstituire a întregului conglomerat sufletesc. Analitismul autoarei «şaptezeciste» are o direcţie inversă celui practicat de un Anton Holban, în romanele lui de suspiciuni şi gelozii dilatate. În timp ce Sandu tot desface, disecă la infinit fiecare frântură de episod în care e implicată «jumătatea» feminină din romanul respectiv, Letiţia Branea porneşte de la gestul exterior, aparent mărunt, pentru a configura, rapid, părţile nevăzute ale aisbergului. Analiza nu este un scop, în *Drumul egal al fiecărei zile,* ci o tehnică de realizare a unui complex tablou interior, dus până la ultima tuşă, stors de ambiguităţi. De aceea, pe măsură ce romanul avansează, îi este tot mai dificil autoarei să-şi mai surprindă realmente cititorul. Lucrurile se leagă, s-au legat deja, amănuntele s-au acumulat şi organizat după o coerenţă epică tot mai vizibilă. Din desfăşurarea întâmplărilor, ca şi din dedublarea protagonistei, sprijinită de folosirea creativă a timpurilor verbale (imperfectul cu nuanţă repetitivă, captând monotonia Provinciei, şi viitorul imaginat în cele mai mici detalii, mai niciodată prezentul imprevizibil, capricios), se desprinde un drum, iniţial ascuns, al eroinei. Într-unul din romanele Hortensiei Papadat-Bengescu, această traiectorie ascendentă era una inavuabilă, cu o orfană de mamă aruncându-se finalmente în braţele tatălui ei vitreg. Tot o istorie de amor, dar una mai firească o va scoate şi pe Letiţia Branea din îngusta lume provincială, menţinând-o în Oraşul forfotitor şi după terminarea Facultăţii. Cu aproape şaptezeci de pagini înaintea sfârşitului, ştim capătul drumului, al acestui drum, desprins prin ambiţia protagonistei de trendul ideologic al

epocii, de cursul impregnat de sus în jos atâtor vieţi.

Un debut editorial de mare forţă, un admirabil roman de constrângeri sociale şi victorii individuale, cu atât mai preţioase în context.“

Daniel Cristea-Enache*, „Drumul ascuns“,*
România literară, nr. 1/11 ianuarie 2008

Table of Contents

Notă asupra ediţiei	6
Partea întâi	8
Capitolul I	9
Capitolul II	20
Capitolul III	30
Capitolul IV	45
Capitolul V	57
Capitolul VI	65
Capitolul VII	75
Capitolul VIII	87
Capitolul IX	98
Partea a doua	113
Capitolul X	114
Capitolul XI	135
Capitolul XII	155
Capitolul XIII	167
Capitolul XIV	184
Capitolul XV	195
Capitolul XVI	209
Capitolul XVII	219
Partea a treia	237
Capitolul XVIII	238
Capitolul XIX	251
Capitolul XX	263
Capitolul XXI	285
Capitolul XXII	300
Capitolul XXIII	308

Capitolul XXIV 332
Un roman fără vârstă 343
Dosar de presă 352